

CURRENT AFFAIRS

MIRACLES

EXCLUSIVE FOR GPSC

संपादक : भौतिक गोंधिया | VOLUME - 52 | 06 TO 12 Dec. 2021

IN MEMORY OF A
BRAVE SOLDIER

CDS General
Bipin Rawat
1958-2021

ICE®

icerajkotofficial
join our telegram
channel

icerajkot
follow us on youtube
channel

joinicerajkot.com
click to join our
whatsapp

icerajkot
follow us on instagram

icerajkot
follow us on facebook
channel

INDEX

01

બંધારણ અને રાજ્ય વ્યવસ્થા..01

1. ART અને સરોગસી પરના બિલ રાજ્યસભા દ્વારા પસાર કરવામાં આવ્યા.....01
2. રાષ્ટ્રીય ઔષધીય શિક્ષણ અને સંશોધન બિલ, 2021.....01
3. ઇન્ટરનેશનલ સોલર એલાયન્સ માટે નિરીક્ષક સ્થિતિ: સંયુક્ત રાષ્ટ્ર.....02
4. મધ્યપ્રદેશ લોપાલ અને ઇન્દોરમાં પોલીસ કમિશનરેટ સિસ્ટમ લાગુ કરી.....04
5. નાગાલેન્ડે AFSPA હટાવવાની કરી માંગ, જાણો શું છે AFSPA (Armed Forces Special Powers Act)?.....04
6. NDPS (સુધારા) બિલ, 2021.....04
7. ડીફોલ્ટ બેલ.....06
8. રાજદ્રોહ કાયદો.....07
9. ડેમ સેફ્ટી બિલ, 2019.....08
10. નેશનલ જ્યુડિશિયલ ઇન્ફ્રાસ્ટ્રક્ચર ઓથોરિટી ઓફ ઇન્ડિયા.....11
11. પ્રશ્નોત્તરી.....12

02

અર્થતંત્ર.....15

1. મોનેટરી પોલિસી રિપોર્ટ: રિઝર્વ બેંક ઓફ ઇન્ડિયા.....15
2. સુધારેલા કોલસા સંગ્રહના ધોરણો.....16
3. હેન્ડલૂમ સેક્ટરમાં સુધારા.....17
4. પૂર્વોત્તર રાજ્યો માર્ગ રોકાણ કાર્યક્રમ (North Eastern States Roads Investment Programme): મુખ્ય મુદ્દાઓ.....18
5. કૃષિ ક્ષેત્ર માટે ARCs.....19
6. પ્રશ્નોત્તરી.....20

03

આંતરરાષ્ટ્રીય ઘટનાઓ.....22

1. વોટરમેનેજમેન્ટમાં 'સ્પોન્જ સિટી' (Sponge City) શું છે?.....22
2. બલુચિસ્તાનમાં વિરોધ પ્રદર્શન.....22
3. યુનિસેફના વડા તરીકે કેથરીન રસેલની નિમણૂક.....23
4. SCO-પ્રાદેશિક કાઉન્ટર-ટેરરિઝમ સ્ટ્રક્ચર (RATS).....24
5. જર્મની: ઓલાફ સ્કોલ્ડે મર્કેલ પાસેથી ચાન્સેલર તરીકેનો કાર્યભાર સંભાળ્યો.....25
6. BIMSTEC દેશો PANEX-21નું આયોજન કરશે.....26
7. ભારત-રશિયા 2+2 મંત્રણા: AK-203 પહોંચી.....26
8. રશિયા-યુક્રેન સંઘર્ષ.....27
9. ભારત-UAE CEPA વાટાઘાટો (India - UAE CEPA Negotiations): હાઈલાઈટ્સ.....29
10. પ્રશ્નોત્તરી.....29

icerajkot

joinicerajkot.com
join our whatsapp

icerajkotoofficial
join official telegram channel

04

વિજ્ઞાન અને ટેકનોલોજી.....31

1. નીતિઆયોગJ&Kમાં1,000અટલ ટિકિંગ લેબની સ્થાપના કરશે..31
2. ગગનયાન મિશન.....31
3. ભારતે 'વર્ટિકલ લોન્ચ - શોર્ટ રેન્જ સરફેસ ટુ એર મિસાઇલ'નું પરીક્ષણ કર્યું.....32
4. નાસાએ લેસર કોમ્યુનિકેશન રિલે ડેમોન્સ્ટ્રેશન (LCRD) લોન્ચ કર્યું.....33
5. યુટુ 2 (Yutu-2) લુનાર રોવરે ચંદ્ર પર રહસ્યમય પદાર્થ શોધી કાઢ્યો છે.....33
6. રશિયન સૈન્યએ માટુઆ ટાપુ (Matua Island) પર તેની સંરક્ષણ મિસાઇલ સિસ્ટમ તૈનાત કરી.....34
7. Imaging X-Ray Polarimetry Explorer (IXPE Mission) શું છે?.....34
8. રાષ્ટ્રીય બ્લોકચેન વ્યૂહરચના (National Blockchain Strategy) શું છે?.....35
9. ફેશિયલ રીકોગનીશન ટેકનોલોજી.....35
10. પ્રશ્નોત્તરી.....36

05

યોજના/પોર્ટલ/રિપોર્ટ.....38

1. વિશ્વ પ્રતિભા રેન્કિંગ (World Talent Ranking Report) રિપોર્ટ જાહેર.....38
2. યુનિસેફ ઇન્ડિયા પંચવર્ષીય યોજના શરૂ કરશે.....38
3. વૈશ્વિક પેન્શન રિપોર્ટ પર શ્રમ મંત્રાલયનું નિવેદન: મુખ્ય મુદ્દાઓ.....38
4. ઊર્જા મંત્રાલયે રૂ. 15,893 કરોડના આંતર-રાજ્ય પ્રોજેક્ટને મંજૂરી આપી છે.....39
5. કેન-બેતવા ઇન્ટર-લિંકિંગ પ્રોજેક્ટ.....39
6. સરયુ નહેર રાષ્ટ્રીય પ્રોજેક્ટ (Saryu Canal National Project) : મુખ્ય મુદ્દાઓ.....41
7. પોષણ અભિયાન: રાજ્યોએ છેલ્લા 3 વર્ષમાં 56% ભંડોળનો ઉપયોગ કર્યો છે.....41
8. Indian Institute of Human Brands (IIHB)નું વાર્ષિક સર્વેક્ષણ: મુખ્ય મુદ્દાઓ.....42
9. 'મેં ભી ડિજિટલ 3.0' અભિયાન.....42
10. વૈશ્વિક આરોગ્ય સુરક્ષા સૂચકાંક 2021.....42
11. વિશ્વ અસમાનતા અહેવાલ (World Inequality Report) 2022: મુખ્ય મુદ્દાઓ.....45

12. પ્રધાનમંત્રી આવાસ યોજના- ગ્રામીણ (PMAY-G) 2024 સુધી લંબાવવામાં આવી.....46
13. ભારત-ADBએ ઉત્તરાખંડ અને તમિલનાડુમાં પ્રોજેક્ટ માટે કરાર પર હસ્તાક્ષર કર્યા.....46
14. રાષ્ટ્રીય મહિલા આયોગે 'She is a Changemaker' કાર્યક્રમ શરૂ કર્યો.....47
15. SIPRI શસ્ત્રોના વેચાણ પર નવો ડેટા જાહેર કરે છે.....47
16. વર્લ્ડ મેલેરિયા રિપોર્ટ 2021: મુખ્ય મુદ્દાઓ.....47
17. શ્યામા પ્રસાદ મુખર્જી રૂર્બન મિશન.....48
18. વિશ્વ અસમાનતા રિપોર્ટ 2022.....49
19. સ્વચ્છ ભારત મિશન અર્બન 2.0: UNDP સાથે કરાર.....51
20. શું છે નઈ મંઝીલ યોજના(Nai Manzil Scheme) ?.....51
21. પ્રધાનમંત્રી શ્રમ યોગી માન-ધન પેન્શન યોજના.....52
22. પ્રશ્નોત્તરી.....54

icerajkotofficial
join official telegram channel

joinicerajkot.com
join our whatsapp

icerajkot

06

પર્યાવરણ અને ભૌગોલિક ઘટનાઓ.....57

1. ચક્રવાત વ્યવસ્થાપન ફ્રેમવર્ક...57
2. Project RE-HAB શું છે?...58
3. પ્રશ્નોત્તરી.....59

07

ઇતિહાસ અને સંસ્કૃતિ.....60

1. સી. રાજગોપાલાચારી.....60
2. ગુરુ તેગ બહાદુર.....61
3. 1857 નો બળવો.....61
4. નાગાલેન્ડમાં હોર્નબિલ ફેસ્ટિવલ (Hornbill Festival) ઉજવવામાં આવી રહ્યો છે.....63
5. છત્રપતિ શિવાજી મહારાજ.....63
6. ભારત સરકારે પાઈકા વિદ્રોહ (PaikaRebellion)ને સ્વતંત્રતાના પ્રથમ યુદ્ધ તરીકે સ્વીકારવાનો ઇનકાર કર્યો.....65
7. પ્રશ્નોત્તરી.....65

08

અન્ય સંક્ષિપ્ત વર્તમાન પ્રવાહો.....67

1. ભારત અને માલદીવ વચ્ચે એકુવેરીન અભ્યાસ (Exercise Ekuverin) યોજાઈ હતી.....67
2. હિમાચલ પ્રદેશ 100% કોવિડ-19 રસીકરણ મેળવનાર પ્રથમ રાજ્ય બન્યું છે.....67
3. રશિયાએ ડેવિસ કપ (Davis Cup) 2021 જીત્યો.....68
4. 6ઠ્ઠી ડિસેમ્બર: મહાપરિનિર્વાણ દિવસ.....68
5. 5 ડિસેમ્બર: વિશ્વ માટી દિવસ (World Soil Day).....68
6. રાષ્ટ્રીય ઉર્જા સંરક્ષણ પુરસ્કાર.....69
7. ભારત-પાક યુદ્ધ: 1971.....71
8. અમેરિકા ઓલિમ્પિક 2022નો બહિષ્કાર કરશે.....72
9. આંગ સાન સૂ કી(Aung San Suu Kyi) ને 4 વર્ષની જેલની સજા ફટકારવામાં આવી.....72
10. BWF વર્લ્ડ ટૂર 2021: પી.વી.સિંધુએ સિલ્વર મેડલ જીત્યો.....73
11. પશ્ચિમ ઘાટ પર કસ્તુરીરંગન સમિતિ.....73
12. વિશ્વ માનવ અધિકાર દિવસ.....74

icerajkot

joinicerajkot.com
join our whatsapp

icerajkotoofficial
join official telegram channel

13. 7ડિસેમ્બર: આંતરરાષ્ટ્રીય નાગરિક ઉડ્ડયન દિવસ (International Civil Aviation Day).....76
14. 7 ડિસેમ્બર: સશસ્ત્ર દળો ધ્વજ દિવસ (Armed Forces Flag Day).....76
15. માનવ અધિકારોનું ઉલ્લંઘન...77
16. ઓસ્ટ્રેલિયા બેઇજિંગ વિન્ટર ઓલિમ્પિક્સનો બહિષ્કાર કરશે.....78
17. ભારતના પ્રથમ CDS બિપિન રાવતનું તમિલનાડુમાં હેલિકોપ્ટર દુર્ઘટનામાં મૃત્યુ થયું: મુખ્ય મુદ્દાઓ.....78
18. ભારતમાં માર્ગ અકસ્માતો.....79
19. જ્ઞાનપીઠ એવોર્ડ 2021ના વિજેતાની જાહેરાત.....81
20. 9 ડિસેમ્બર: આંતરરાષ્ટ્રીય ભ્રષ્ટાચાર વિરોધી દિવસ (International Anti-Corruption Day).....81
21. પ્રશ્નોત્તરી.....81

અમને વિશ્વાસ છે અમારી ખાસ તાલીમ
આપને ઓફિસર બનાવશે

નવી બેચ શરૂ
10% DISCOUNT

PSI / ASI & જનરલ બેચ

તલાટી / પંચાયત મંત્રી,
ગ્રામસેવક, સબ-ઓફિસર, હેડ કલાર્ક,
નાયબ નિરીક્ષક, બિનસચિવાલય કલાર્ક

ગુજરાત પોલીસમાં
1270થી વધુ સફળ વિદ્યાર્થીઓ

દુ ધી પોઈન્ટ પરીક્ષાલક્ષી એડવાન્સ લેવલ મટીરિયલ્સ
સ્પર્ધાત્મક પરીક્ષાના નિષ્ણાંતો દ્વારા અભ્યાસ
સ્માર્ટ વર્ક અને સમજણ શક્તિના સમન્વયથી અભ્યાસ

Daily Test

રજિસ્ટ્રેશન ફરજિયાત **76985-01110 / 76986-01110**

ICE INSTITUTE FOR COMPETITIVE EXAMS

Perry plaza Complex, 2nd Floor,
Near Alkapuri Society, Zanzarda
Road, JUNAGADH

જૂનાગઢ

PSI/ASI/CONSTABLE, GPSC 1/2, STI, Dy.SO, Dy. મામલતદાર, Sr.Clerk, ATDO, તલાટી, TET, TAT
બિનસચિવાલય કલાર્ક વગેરે વિવિધ સ્પર્ધાત્મક પરીક્ષાઓ માટે અત્યંત ઉપયોગી પુસ્તક

COMBO BOOKS

MRP 260 + 320 = ~~580~~

PRICE = 406/-

30% COMBO OFFER

PSI-ASI-કોન્સ્ટેબલ
લેટેસ્ટ એડિશન
9,000 સોલ્યુશન્સ
16 વર્ગકોષ

કાયદો
The King of the King
CRP, IPC, CRPC, EVIDENCE
SPECIAL OFFER

ICE INSTITUTE FOR COMPETITIVE EXAMS

icerajkotofficial
join official telegram channel

joinicerajkot.com
join our whatsapp

icerajkot

ART અને સરોગસી પરના બિલ રાજ્યસભા દ્વારા પસાર કરવામાં આવ્યા

- રાજ્યસભાએ 8 ડિસેમ્બર, 2021ના રોજ વિપક્ષની ગેરહાજરીમાં આસિસ્ટેડ રિપ્રોડક્ટિવ ટેકનોલોજી (રેગ્યુલેશન) બિલ, 2020 અને સરોગસી (રેગ્યુલેશન) બિલ, 2020 પસાર કર્યું હતું. આ બિલમાં સિંગલ પુરુષો, લિવ-ઇન કપલ્સ અને LGBT સમુદાયને બાકાત રાખવામાં આવ્યા છે.

પૃષ્ઠભૂમિ

- કેન્દ્ર સરકાર 2008 થી ART (Assisted Reproductive Technology) ઉદ્યોગને નિયંત્રિત કરવા માટેના બિલ પર કામ કરી રહી હતી. આ બિલનો મુસદ્દો સૌપ્રથમ ઈન્ડિયન કાઉન્સિલ ઓફ મેડિકલ રિસર્ચ (ICMR) દ્વારા તૈયાર કરવામાં આવ્યો હતો. તેને સૌપ્રથમવાર 2020માં લોકસભામાં રજૂ કરવામાં આવ્યું હતું પરંતુ તેણે આ બિલને સ્ટેન્ડિંગ કમિટીને મોકલ્યું હતું.

ART બિલની જોગવાઈઓ

- આ બિલ તમામ મેડિકલ પ્રોફેશનલ્સ અને ક્લિનિક્સ માટે “National Registry and Registration Authority”ની સ્થાપના કરવાનો પ્રસ્તાવ મૂકે છે. આ ઓથોરિટી આ વિસ્તારમાં કામ કરતા તમામ ક્લિનિક્સ અને પ્રોફેશનલ્સનો ડેટાબેઝ જાળવવામાં મદદ કરશે. નોંધણી પ્રક્રિયાને સરળ બનાવવા માટે રાજ્ય સરકારો દ્વારા નોંધણી અધિકારીઓની નિમણૂક કરવામાં આવશે.
- આ ખરડો આસિસ્ટેડ રિપ્રોડક્ટિવ ટેકનોલોજી (ART) ક્લિનિક્સ અને ART બેંકોનું નિયમન અને દેખરેખ રાખવા, સલામત અને નૈતિક પ્રથાઓ અપનાવવા અને દુરુપયોગને રોકવાનો પણ પ્રયાસ કરે છે.
- તેમાં નેશનલ બોર્ડની રચનાનો પણ પ્રસ્તાવ છે. આ બોર્ડ ભૌતિક ઈન્ફ્રાસ્ટ્રક્ચર, ડાયગ્નોસ્ટિક સાધનો, નિષ્ણાત માનવબળ અને પ્રયોગશાળાના લઘુત્તમ ધોરણો નક્કી કરશે.
- આ બિલમાં લિંગ પસંદગી અને માનવ ભૂણ અથવા ગેમેટ્સના વેચાણમાં સામેલ લોકો માટે કડક સજાની જોગવાઈ છે.

કાયદાના ઉલ્લંઘન માટે દંડ

- આ બિલમાં પ્રથમ વખત ગુનેગારો માટે 5 લાખથી 10 લાખ રૂપિયા સુધીના દંડની જોગવાઈ છે.

- ત્યારપછીના ઉલ્લંઘન માટે 8 થી 12 વર્ષની જેલ અને 10 થી 20 લાખ રૂપિયા સુધીનો દંડ થઈ શકે છે.

બિલ આવશ્યકતા

- પ્રોટોકોલને પ્રમાણિત કરવા માટે આ બિલની જરૂર હતી. ઘણા ART ક્લિનિક્સ છે જે નિયમન વગર ચાલી રહ્યા છે. વધુમાં, પ્રક્રિયા સહભાગીઓના સ્વાસ્થ્ય માટે અસરો ધરાવે છે. આમ, અનૈતિક પ્રથાઓને રોકવા માટે પ્રમાણભૂત પ્રોટોકોલની જરૂર છે.

રાષ્ટ્રીય ઔષધીય શિક્ષણ અને સંશોધન બિલ, 2021

- તાજેતરમાં, રાષ્ટ્રીય ઔષધીય શિક્ષણ અને સંશોધન બિલ, 2021 (NIPER) રાજ્યસભામાં પસાર કરવામાં આવ્યું હતું.
- તેના દ્વારા “ રાષ્ટ્રીય ઔષધીય શિક્ષણ અને સંશોધન બિલ 1998માં સુધારો કરવામાં આવશે, જેણે પંજાબમાં મોહાલી ખાતે રાષ્ટ્રીય ઔષધીય શિક્ષણ અને સંશોધનની સ્થાપના કરી અને તેને રાષ્ટ્રીય મહત્વની સંસ્થા જાહેર કરી.

બિલ વિશે સામાન્ય તથ્યો

- રાષ્ટ્રીય મહત્વની સંસ્થાની સ્થિતિ:
- તે અમદાવાદ, હાજીપુર, હૈદરાબાદ, કોલકાતા, ગુવાહાટી અને રાયબરેલી ખાતે આવેલી છ વધુ ઔષધીય શિક્ષણ અને સંશોધન સંસ્થાઓને ‘રાષ્ટ્રીય મહત્વની સંસ્થાઓ’નો દરજ્જો આપવા માંગે છે.
- સલાહકાર પરિષદની સ્થાપના:
- કાઉન્સિલ એક કેન્દ્રિય સંસ્થા હશે, જે ફાર્માસ્યુટિકલ શિક્ષણ અને સંશોધન અને ધોરણોની જાળવણીના સમન્વયિત વિકાસની ખાતરી કરવા માટે તમામ સંસ્થાઓની પ્રવૃત્તિઓનું સંકલન કરશે.
- કાઉન્સિલના કાર્યોમાં નીચેનાનો સમાવેશ થાય છે:
- અભ્યાસક્રમોના સમયગાળાને લગતી બાબતો પર સલાહ આપવી, ભરતી માટે નીતિઓ ઘડવી, સંસ્થાઓની વિકાસ યોજનાઓની તપાસ કરવી અને મંજૂર કરવી, કેન્દ્ર સરકારને ભંડોળની ફાળવણી માટેની ભલામણો માટે સંસ્થાઓના વાર્ષિક અંદાજપત્રની ચકાસણી કરવી.

- બોર્ડ ઓફ ગવર્નર્સનું તર્કસંગતકરણ:
- આ બિલ દરેક NIPER ના બોર્ડ ઓફ ગવર્નર્સને 23 થી 12 સભ્યોની હાલની સંખ્યાથી તર્કસંગત બનાવે છે અને સંસ્થાઓ દ્વારા ચલાવવામાં આવતા અભ્યાસક્રમોની સંખ્યા અને અવકાશમાં વધારો કરે છે.
- મહત્વ:
- NIPERs ને IIT ની તર્જ પર સંચાલિત કરવામાં આવશે.
- NIPER સંશોધનમાં મદદ કરશે જે ભારતમાં વધુ પેટન્ટ બનાવવા તરફ દોરી શકે છે, જેનો અર્થ એ થશે કે રાષ્ટ્ર ઉચ્ચ કિંમતની દવાઓનું ઉત્પાદન કરી શકે છે.

બિલ સંબંધિત મુદ્દાઓ

- અનુસૂચિત જાતિ અને અનુસૂચિત જનજાતિ (અત્યાચાર નિવારણ) અધિનિયમ, 1989 (SC/ST અધિનિયમ), રાજ્ય સરકારો સાથે OBC અને મહિલાઓને NIPERsની સર્વોચ્ચ પરિષદમાં સામેલ કરવામાં આવ્યા નથી.
- સ્વાયત્તતા અને સત્તાના અતિ-કેન્દ્રીકરણ જેવા મુદ્દાઓ પણ ચિંતાજનક છે.
- બિલ જણાવે છે કે સૂચિત કાઉન્સિલ આ સંસ્થાઓની નાણાકીય, વહીવટી અને વ્યવસ્થાપક બાબતોના સંદર્ભમાં અપાર સત્તાઓ સાથે સશક્ત છે, જે ખૂબ કાળજી સાથે હાથ ધરવામાં આવે છે.
- આ બિલ સંભવત સંસ્થાઓની સ્વાયત્તતા સાથે સમાધાન કરે છે કારણ કે કાઉન્સિલ મોટાભાગે કેન્દ્ર સરકારના અમલદારો અને કેટલાક સાંસદોની બનેલી હશે, જેમાં કોઈ ચોક્કસ સંસ્થાના શ્રેષ્ઠ હિતમાં શું છે તેના દ્વારા નિર્ણયને પ્રભાવિત કરી શકાય છે.

નેશનલ ઇન્સ્ટિટ્યુટ ઓફ ફાર્માસ્યુટિકલ એજ્યુકેશન એન્ડ રિસર્ચ (NIPERs)

- NIPER એ રાસાયણિક અને ખાતર મંત્રાલય (Ministry of Chemicals and Fertilizers) ના ફાર્માસ્યુટિકલ્સ વિભાગ હેઠળ રાષ્ટ્રીય મહત્વની સંસ્થા છે.
- ઇન્સ્ટિટ્યુટ ઓફ નેશનલ ઇમ્પોર્ટન્સ એ એક સ્વાયત્ત સંસ્થા/સંસ્થાન છે જેની પાસે પરીક્ષાઓ લેવા અને શૈક્ષણિક પ્રમાણપત્રો/ડિગ્રી આપવાની સત્તા છે.
- તેમને કેન્દ્ર સરકાર તરફથી આર્થિક મદદ મળે છે.
- સંસ્થા માત્ર દેશમાં જ નહીં પરંતુ દક્ષિણ-પૂર્વ એશિયા, દક્ષિણ એશિયા અને આફ્રિકન દેશોમાં ફાર્માસ્યુટિકલ વિજ્ઞાન અને સંબંધિત ક્ષેત્રોમાં નેતૃત્વ પ્રદાન કરવાની ક્ષમતા ધરાવે છે.
- NIPER, મોહાલી 'એસોસિએશન ઓફ ઇન્ડિયન યુનિવર્સિટીઝ' અને 'એસોસિએશન ઓફ કોમનવેલ્થ યુનિવર્સિટીઝ'ના સભ્ય છે.

- Inter-University Board (IUB) તરીકે વર્ષ 1925માં રચાયેલ Association of Indian Universities (AIU), એ ભારતની તમામ યુનિવર્સિટીઓનું સંગઠન છે. તે ઉચ્ચ શિક્ષણના વિકાસ અને વિકાસમાં સક્રિયપણે રોકાયેલ છે.
- કોમનવેલ્થ યુનિવર્સિટીઓનું એસોસિએશન એ એક આંતરરાષ્ટ્રીય સંસ્થા છે જે 50 થી વધુ કોમનવેલ્થ દેશોમાં ઉચ્ચ શિક્ષણ દ્વારા વધુ સારી દુનિયાના નિર્માણ માટે સમર્પિત છે.

ઇન્ટરનેશનલ સોલર એલાયન્સ માટે નિરીક્ષક સ્થિતિ: સંયુક્ત રાષ્ટ્ર

- તાજેતરમાં યુનાઈટેડ નેશન્સ જનરલ એસેમ્બલી (UNGA) એ ઇન્ટરનેશનલ સોલર એલાયન્સ (ISA) ને નિરીક્ષકનો દરજ્જો આપ્યો છે.
- આનાથી આંતરરાષ્ટ્રીય સૌર ગઠબંધન અને સંયુક્ત રાષ્ટ્ર વચ્ચે નિયમિત અને બહેતર સહકાર સુનિશ્ચિત કરવામાં મદદ મળશે, જેનાથી વૈશ્વિક ઉર્જા વિકાસને ફાયદો થશે.
- અગાઉ, ઇન્ટરનેશનલ સોલર એલાયન્સની 4થી જનરલ એસેમ્બલી યોજાઈ હતી, જ્યાં કુલ 108 દેશોએ એસેમ્બલીમાં ભાગ લીધો હતો, જેમાં 74 સભ્ય દેશો, 34 નિરીક્ષકો, 23 સહભાગી સંસ્થાઓ અને 33 વિશેષ આમંત્રિતો સામેલ હતા.

સંયુક્ત રાષ્ટ્ર મહાસભા

- પરિચય
- યુનાઈટેડ નેશન્સ જનરલ એસેમ્બલી એ યુનાઈટેડ નેશન્સનું મુખ્ય વિચાર-વિમર્શ, નીતિ નિર્માણ અને પ્રતિનિધિ અંગ છે.
- સંયુક્ત રાષ્ટ્રના તમામ 193 સભ્ય દેશો સામાન્ય સભામાં પ્રતિનિધિત્વ કરે છે, જે તેને સાર્વત્રિક પ્રતિનિધિત્વ સાથે એકમાત્ર UN સંસ્થા બનાવે છે.
- સામાન્ય સભાના પ્રમુખ દર વર્ષે સામાન્ય સભા દ્વારા એક વર્ષની મુદત માટે ચૂંટવામાં આવે છે.
- બેઠક:
- દર વર્ષે સપ્ટેમ્બરમાં, ન્યૂયોર્કની જનરલ એસેમ્બલીમાં યુએનના તમામ સભ્યોની વાર્ષિક જનરલ એસેમ્બલીનું આયોજન કરવામાં આવે છે, અને તેમાં સામાન્ય ચર્ચા થાય છે અને ઘણા રાષ્ટ્રો મુખ્ય રીતે ભાગ લે છે.
- સામાન્ય સભામાં શાંતિ અને સલામતી, નવા સભ્યોના પ્રવેશ અને અંદાજપત્રીય બાબતો જેવા મહત્વના પ્રશ્નો પર નિર્ણય લેવા માટે બે તૃતીયાંશ બહુમતી જરૂરી છે.
- અન્ય પ્રશ્નોના નિર્ણયો સાદી બહુમતી દ્વારા લેવામાં આવે છે.

ISA વિશે

- ઇન્ટરનેશનલ સોલર એલાયન્સ એ સંધિ આધારિત આંતર-સરકારી સંસ્થા છે જેનું પ્રાથમિક કાર્ય ધિરાણ અને ટેકનોલોજીના ખર્ચમાં ઘટાડો કરીને સૌર વિકાસને ઉત્તેજિત કરવાનું છે.
- ‘ઇન્ટરનેશનલ સોલાર એલાયન્સ’ એ ‘વન સન, વન વર્લ્ડ, વન ગ્રીડ’ (One Sun One World One Grid-OSOWOG) ના અમલીકરણ માટે નોડલ એજન્સી છે, જેનો ઉદ્દેશ્ય ચોક્કસ પ્રદેશમાં ઉત્પન્ન થતી સૌર ઊર્જાને બીજા પ્રદેશ માટે વીજળીમાં રૂપાંતરિત કરવાનો છે.

લોન્ચ

- તે 30 નવેમ્બર 2015ના રોજ ફ્રાંસ (પેરિસ)માં UNFCCCની કોન્ફરન્સ ઓફ ધ પાર્ટીઝ (COP-21)માં ભારતના વડા પ્રધાન અને ફ્રાન્સના રાષ્ટ્રપતિ દ્વારા શરૂ કરવામાં આવેલી એક ભારતીય પહેલ છે, જેમાં 121 સૌર સંસાધન સમૃદ્ધ રાષ્ટ્રો સાથે કરવામાં આવી હતી જે સંપૂર્ણ અથવા આંશિક રીતે કેન્સર અને મકર રાશિની વચ્ચે સ્થિત છે.

સભ્ય

- યુએસ જોડાયા પછી કુલ 101 સભ્યો.

મુખ્ય મથક

- તેનું મુખ્યાલય ભારતમાં આવેલું છે અને તેનું વચગાળાનું સચિવાલય ગુરુગ્રામમાં સ્થાપિત કરવામાં આવી રહ્યું છે.

ઉદ્દેશ્ય

- તેનો ઉદ્દેશ્ય સભ્ય દેશોમાં સૌર ઊર્જાના વિસ્તરણ માટેના મુખ્ય પડકારોનો સામૂહિક રીતે સામનો કરવાનો છે.

નવા ISA પ્રોગ્રામ્સ

- સોલર પીવી પેનલ્સ અને બેટરી યુસેજ વેસ્ટ અને સોલાર હાઇડ્રોજન પ્રોગ્રામના મેનેજમેન્ટ પર નવા ISA પ્રોગ્રામ્સ શરૂ કરવામાં આવ્યા છે.
- નવી હાઇડ્રોજન પહેલનો ઉદ્દેશ્ય હાલના (કિલો દીઠ USD 5) કરતાં વધુ આર્થિક દરે હાઇડ્રોજન ઉત્પન્ન કરવા માટે સૌર વીજળીના ઉપયોગને સક્ષમ કરવાનો છે અને તેને ઘટીને USD 2 પ્રતિ કિલો સુધી લાવવાનો છે.

ભારતના કેટલાક સૌર ઊર્જા પહેલો

- રાષ્ટ્રીય સૌર મિશન (ક્લાઈમેટ ચેન્જ પર નેશનલ એક્શન પ્લાનનો ભાગ): સૌર ઊર્જાના ક્ષેત્રમાં ભારતને વૈશ્વિક નેતા તરીકે સ્થાપિત કરવા માટે સમગ્ર દેશમાં સૌર ઊર્જાના પ્રસાર માટે ઇકોસિસ્ટમ વિકસાવવી.
- INDC ટાર્ગેટ: વર્ષ 2022 સુધીમાં 100 ગીગાવોટના ગ્રીડ સાથે જોડાયેલા સોલાર પાવર પ્લાન્ટ સ્થાપવાની પરિકલ્પના છે.

- બિન-અશ્મિભૂત ઇંધણ આધારિત ઊર્જા સંસાધનોમાંથી લગભગ 40% સંચિત ઇલેક્ટ્રિક પાવર ઇન્સ્ટોલ કરેલ ક્ષમતા હાંસલ કરવા અને 2005ના સ્તરથી તેના GDPની ઉત્સર્જનની તીવ્રતા 33% થી 35% ઘટાડવી તે ભારતનું ‘રાષ્ટ્રીય રીતે નિર્ધારિત યોગદાન’ (INDCs) લક્ષ્ય અનુરૂપ છે..

ઇન્ટરનેશનલ સોલર એલાયન્સ (ISA) અને વન સન, વન વર્લ્ડ, વન ગ્રીડ (OSOWOG)

- સરકારી યોજનાઓ: સોલાર પાર્ક યોજના, કેનાલ બેંક અને કેનાલ ટોપ યોજના, બંડલિંગ યોજના, ગ્રીડ કનેક્ટેડ સોલાર રૂફટોપ યોજના વગેરે.
- પ્રથમ ગ્રીન હાઇડ્રોજન મોબીલિટી પ્રોજેક્ટ : નેશનલ થર્મલ પાવર કોર્પોરેશન લિમિટેડ - રિન્યુએબલ એનર્જી લિમિટેડ (NTPC-REL) દેશની પ્રથમ ગ્રીન હાઇડ્રોજન મોબીલિટી પ્રોજેક્ટ સ્થાપવા લડાખ કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશ સાથે એક કરાર પર હસ્તાક્ષર કર્યા.
- ગ્રીન હાઇડ્રોજન પુનઃપ્રાપ્ય ઊર્જા (દા.ત. સૌર, પવન)નો ઉપયોગ કરીને પાણીના વિદ્યુત વિસ્ફોટન દ્વારા ઉત્પન્ન થાય છે અને તેમાં કાર્બન ફૂટપ્રિન્ટ ઓછી હોય છે.

સૌર ઊર્જા

- પરિચય:
- તે સૂર્યના કિરણોત્સર્ગ છે જે ગરમી ઉત્પન્ન કરવા, રાસાયણિક પ્રતિક્રિયાઓ અથવા વીજળી ઉત્પન્ન કરવામાં સક્ષમ છે.
- પૃથ્વી પર બનતી સૌર ઊર્જાની કુલ માત્રા વિશ્વની વર્તમાન અને અપેક્ષિત ઊર્જા જરૂરિયાતો કરતાં ઘણી વધારે છે. જો યોગ્ય રીતે ઉપયોગ કરવામાં આવે તો, આ અત્યંત વિખરાયેલા સ્ત્રોતમાં ભવિષ્યની તમામ ઊર્જાની જરૂરિયાતો પૂરી કરવાની ક્ષમતા છે.
- મહત્વ:
- સૌર ઊર્જાની ઉપલબ્ધતા દિવસભર એકસરખી રહે છે, ખાસ કરીને એવા સમયે જ્યારે વિદ્યુત ઊર્જાની માંગ સૌથી વધુ હોય.
- જે ઉપકરણો સૌર ઊર્જાને વિદ્યુત ઊર્જામાં રૂપાંતરિત કરે છે તેનું આયુષ્ય લાંબુ હોય છે અને તેને ઓછી જાળવણીની જરૂર પડે છે.
- નીચા ચાલી રહેલા ખર્ચ અને ગ્રીડ ટાઈ-અપ મૂડી વળતર (નેટ મીટરિંગ).
- પરંપરાગત થર્મલ પાવર જનરેશન (કોલસા દ્વારા)થી વિપરીત, સૌર ઊર્જા પણ પ્રદૂષણની સમસ્યા ઊભી કરતી નથી અને સ્વચ્છ વિદ્યુત ઊર્જાના ઉત્પાદનને પ્રોત્સાહન આપવામાં આવે છે.
- દેશના લગભગ તમામ ભાગોમાં મફત સૌર ઊર્જા વિપુલ પ્રમાણમાં છે.
- સૌર ઊર્જાના ઉપયોગ માટે ઇલેક્ટ્રિક વાયર અને ટ્રાન્સમિશનની જરૂર નથી.

મધ્યપ્રદેશે ભોપાલ અને ઈન્દોરમાં પોલીસ કમિશનરેટ સિસ્ટમ લાગુ કરી

- 9 ડિસેમ્બર 2021ના રોજ, મધ્ય પ્રદેશ સરકારે ભોપાલ અને ઈન્દોરમાં Police Commissionerate System લાગુ કરવા માટે એક સૂચના બહાર પાડી.
- મધ્યપ્રદેશના ગૃહપ્રધાન નરોત્તમ મિશ્રા દ્વારા કરાયેલી જાહેરાતથી બંને શહેરોને હવે ADG રેન્કના પોલીસ કમિશનર મળશે.
- બંને જિલ્લાના પોલીસ કમિશનરોને બે IG રેન્કના અધિકારીઓ અને નવ SP રેન્કના અધિકારીઓ મદદ કરશે.
- આ સિસ્ટમ હેઠળ, SP રેન્કની એક મહિલા અધિકારીને પણ મહિલાઓ વિરુદ્ધ અપરાધના કેસ અને મહિલા સુરક્ષા માટે નિયુક્ત કરવામાં આવશે.

પૃષ્ઠભૂમિ

- એપ્રિલ 2012માં મધ્યપ્રદેશના મુખ્યમંત્રી શિવરાજ સિંહ ચૌહાણે ભોપાલ અને ઈન્દોરમાં પોલીસ કમિશનર સિસ્ટમ દાખલ કરવાનું વચન આપ્યું હતું.
- આ પ્રક્રિયાએ બંને શહેરોમાં વરિષ્ઠ પોલીસ અધિક્ષકની પોસ્ટ શરૂ કરી.
- પરંતુ ફેબ્રુઆરી 2014માં, મધ્ય પ્રદેશના તત્કાલિન ગૃહ પ્રધાને આ શહેરોમાં આ સિસ્ટમ લાગુ કરવાની સંભાવનાને નકારી કાઢી હતી અને કહ્યું હતું કે આ સિસ્ટમ ઉચ્ચ વસ્તીવાળા વિસ્તારો માટે યોગ્ય છે.

શું છે પોલીસ કમિશનરેટ સિસ્ટમ?

- પોલીસ કમિશનરેટ સિસ્ટમ આવશ્યકપણે પોલીસના દૃષ્ટિકોણથી જિલ્લાને બે ભાગમાં વહેંચે છે. આ સિસ્ટમ હેઠળ, શહેરનો તે ભાગ જે મોટી શહેરીકૃત વસાહતો બનાવે છે તેને ભૌગોલિક વિસ્તાર બનાવવામાં આવે છે જ્યાં જિલ્લા પોલીસ અધિક્ષકની જવાબદારીઓ પોલીસ કમિશનરને સ્થાનાંતરિત કરવામાં આવે છે. આ ઉપરાંત, સબ-ડિવિઝનલ મેજિસ્ટ્રેટ (DM), જિલ્લા મેજિસ્ટ્રેટ (DM), અને ગુના, કાયદો અને વ્યવસ્થાના એક્ઝિક્યુટિવ મેજિસ્ટ્રેટની સત્તાઓ પણ પોલીસ કમિશનરને ટ્રાન્સફર કરવામાં આવી છે.

નાગાલેન્ડે AFSPA હટાવવાની કરી માંગ, જાણો શું છે AFSPA (Armed Forces Special Powers Act)?

- નાગાલેન્ડના મોન જિલ્લામાં સુરક્ષા દળોના ગોળીબારમાં 14 નાગરિકોના મોત થયા બાદ, નેશનલ પીપલ્સ પાર્ટીના સાંસદ અગાથા સંગમાએ લોકસભામાં AFSPA (Armed Forces Special Powers Act)ને રદ કરવાની માંગ કરી હતી. નાગાલેન્ડના મુખ્યમંત્રી નેફિયુ રિયોએ પણ AFSPA રદ કરવાની માંગ કરી હતી.

આર્મ્ડ ફોર્સિસ (સ્પેશિયલ પાવર્સ) એક્ટ, 1958 (AFSPA)

- AFSPA 1958માં લાગુ કરવામાં આવી હતી, તેનો ઉપયોગ અવ્યવસ્થિત તરીકે જાહેર કરાયેલા વિસ્તારોમાં થાય છે. આ અધિનિયમ દ્વારા, કોઈપણ ક્ષેત્રમાં ધાર્મિક, વંશીય, ભાષાકીય અને સમુદાયો વચ્ચેના વિવાદને કારણે, તેને રાજ્ય અથવા કેન્દ્ર સરકાર દ્વારા પરેશાન જાહેર કરી શકાય છે.
- અવ્યવસ્થિત વિસ્તારની ઘોષણા : આ કાયદાની કલમ 3 રાજ્ય અથવા કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશના રાજ્યપાલને ભારતના ગેઝેટમાં સૂચના જારી કરવાની સત્તા આપે છે, જેના પછી કેન્દ્રને નાગરિકોને મદદ કરવા માટે સશસ્ત્ર દળો મોકલવાની સત્તા છે. જો કોઈપણ વિસ્તારને અવ્યવસ્થિત જાહેર કરવામાં આવે તો આ સ્થિતિ ઓછામાં ઓછા ત્રણ મહિના સુધી લાગુ રહેશે.
- સશસ્ત્ર દળોને વિશેષ સત્તાઓ : આ કાયદા હેઠળ, સશસ્ત્ર દળો, રાજ્ય અને કેન્દ્રીય પોલીસ દળોને ઉગ્રવાદીઓ દ્વારા ઉપયોગમાં લેવાતી મિલકત અથવા ઘરોને નષ્ટ કરવા, તલાશી લેવા અને ગોળીબાર કરવાની સત્તા આપવામાં આવી છે. આ અધિનિયમ સુરક્ષા દળોને દૂષિત અને બિનમહત્વપૂર્ણ કેસથી પણ રક્ષણ પૂરું પાડે છે.
- નોંધ : હાલમાં AFSPA નીચેના રાજ્યોમાં લાગુ છે: આસામ, નાગાલેન્ડ, અરુણાચલ પ્રદેશ (માત્ર તિરાપ, ચાંગલાંગ અને લોંગલિંગ જિલ્લાઓ સાથે અને આસામ સાથે 20 કિમી સરહદ), મણિપુર (ઈમ્ફાલ મ્યુનિસિપલ વિસ્તાર સિવાય), મેઘાલય (આસામ સાથે) 20 કિમી સરહદ) અને જમ્મુ અને કાશ્મીર.

NDPS (સુધારા) બિલ, 2021

- તાજેતરમાં 'નાર્કોટિક્સ ડ્રગ્સ એન્ડ સાયકોટ્રોપિક સબસ્ટન્સ' (NDPS) સુધારા બિલ, 2021 લોકસભામાં રજૂ કરવામાં આવ્યું હતું.

- આ બિલ Narcotic Drugs and Psychotropic Substances Act, 1985 માં સુધારો કરશે.

નાર્કોટિક ડ્રગ્સ એન્ડ સાયકોટ્રોપિક સબસ્ટન્સ (NDPS) એક્ટ, 1985

- આ અધિનિયમ માદક દ્રવ્યો અને સાયકોટ્રોપિક પદાર્થોના ઉત્પાદન, પરિવહન અને વપરાશને નિયંત્રિત કરે છે.
- અધિનિયમ હેઠળ, કેટલીક ગેરકાયદેસર પ્રવૃત્તિઓ જેમ કે ગાંજાની ખેતી, માદક દ્રવ્યોનું ઉત્પાદન અથવા તેમની સાથે જોડાયેલા લોકોને આશ્રય આપવો એ ગુનો છે.
- આ ગુનામાં દોષિત વ્યક્તિઓને 10 થી 20 વર્ષની સખત કેદની સજા થશે અને રૂ. 1 લાખથી ઓછા ન હોય તેવા દંડની સજા થશે.
- તે નાર્કોટિક્સ અને સાયકોટ્રોપિક પદાર્થોના ગેરકાયદેસર વેપાર દ્વારા હસ્તગત અથવા ઉપયોગમાં લેવાયેલી મિલકતની જપ્તી માટે પણ જોગવાઈ કરે છે.
- તે અમુક કિસ્સાઓમાં મૃત્યુદંડની પણ જોગવાઈ કરે છે જ્યારે કોઈ વ્યક્તિ વારંવાર દોષિત સાબિત થાય છે.
- વર્ષ 1986માં આ કાયદા હેઠળ નાર્કોટિક્સ કંટ્રોલ બ્યુરોની પણ રચના કરવામાં આવી હતી.

બિલ વિશે

- આ ખરડો 2014ના સુધારા અધિનિયમમાં ડ્રાફ્ટિંગની ભૂલને સુધારવા માટે આ વર્ષની શરૂઆતમાં (2021) બહાર પાડવામાં આવેલા વટહુકમનું સ્થાન લેશે.
- 2014ના સુધારા પહેલા, અધિનિયમની કલમ 2 ની કલમો (viii-a)માં 'ગેરકાયદે ટ્રાફિક' શબ્દને વ્યાખ્યાયિત કરતી પેટા-વિભાગો (i) થી (v)નો સમાવેશ થતો હતો..
- વર્ષ 2014માં, અધિનિયમમાં સુધારો કરવામાં આવ્યો હતો અને આવી ગેરકાયદેસર પ્રવૃત્તિઓની વ્યાખ્યાનો કલમ નંબર બદલવામાં આવ્યો હતો.
- જોકે, કલમ (27A)માં આ ગેરકાયદેસર પ્રવૃત્તિઓના ધિરાણને દંડિત કરવા માટે સુધારો કરવામાં આવ્યો ન હતો અને વ્યાખ્યાના પ્રારંભિક કલમ નંબરનો સંદર્ભ આપવાનું ચાલુ રાખ્યું હતું.
- વટહુકમ દ્વારા નવા વિભાગ નં.ના સંદર્ભને બદલવા માટે દંડ વિભાગમાં સુધારો કરવામાં આવ્યો છે.
- તાજેતરના ચુકાદામાં, ત્રિપુરા હાઈકોર્ટ જણાવ્યું છે કે 'જ્યાં સુધી NDPS એક્ટની કલમ 27Aમાં યોગ્ય સુધારો કરીને યોગ્ય કાયદાકીય ફેરફાર ન થાય ત્યાં સુધી, NDPS એક્ટની કલમ 2ની કલમ (viii-a) ની જોગવાઈઓ - કલમો (i) થી (v) અવગણવામાં આવ્યા છે.

NDPS એક્ટની કલમ 27A

- કલમ 2 ની કલમ (viii-a) ની પેટા-કલમ (i) થી (v) માં ઉલ્લેખિત કોઈપણ પ્રવૃત્તિમાં પ્રત્યક્ષ અથવા આડકતરી રીતે સંકળાયેલી કોઈપણ વ્યક્તિ અથવા કલમ 27A હેઠળ પૂરી પાડવામાં આવેલ ઉપરોક્ત કોઈપણ પ્રવૃત્તિઓમાં સંકળાયેલી કોઈપણ વ્યક્તિ વ્યક્તિની સુરક્ષા કાયદા હેઠળ સજાને પાત્ર રહેશે.
- દસ વર્ષથી ઓછી ન હોય અને વીસ વર્ષ સુધી લંબાવી શકાય તેવી મુદત માટે સખત કેદની સજા થશે વધુમાં, દંડ જે એક લાખ રૂપિયાથી ઓછો ન હોવો જોઈએ, પરંતુ જે બે લાખ રૂપિયાથી વધુ પણ ન હોવો જોઈએ, તે વ્યક્તિ પર પણ લાદવામાં આવી શકે છે.
- જોકે, ચુકાદામાં આપવામાં આવેલા કારણોસર બે લાખ રૂપિયાથી વધુનો દંડ પણ થઈ શકે છે.

કલમ 27A ની નિષ્ક્રિયતા માટેનું કારણ

- તદનુસાર, કલમ 2 (viii-a) ની પેટા-કલમ (i) થી (v) હેઠળ ઉલ્લેખિત ગુનાઓ કલમ 27A હેઠળ શિક્ષાપાત્ર રહેશે.
- જોકે, કલમ 2 (viii-a) ની પેટા-કલમ (i) થી (v) જે ગુનાઓની સૂચિ તરીકે ગણવામાં આવે છે, તે વર્ષ 2014ના સુધારા પછી અસ્તિત્વમાં નથી.
- તેથી, જો કલમ 27A ખાલી યાદી અથવા અસ્તિત્વમાં નથી તેવી જોગવાઈને સજાપાત્ર બનાવે છે, તો તે વર્ચ્યુઅલ રીતે નિષ્ક્રિય કદી શકાય.

બિલના ઉદ્દેશ્યો

- ડ્રગ વ્યસનીઓને વ્યસનમાંથી બહાર આવવામાં મદદ કરવી.
- ગુનાની શ્રેણીમાંથી દૂર કરવું, વ્યક્તિગત ઉપયોગ માટે મર્યાદિત માત્રામાં દવાઓનો ઉપયોગ, માદક દ્રવ્યો અને સાયકોટ્રોપિક પદાર્થોના ઉત્પાદન, પરિવહન અને વપરાશને નિયંત્રિત કરીને, વગેરે.

બિલ સંબંધિત ચિંતાઓ

- નવી જોગવાઈ 01 મે, 2014થી પાછલી અસરથી અમલમાં આવશે.
- આ બિલ કલમ 20 હેઠળ આવરી લેવામાં આવેલા મૂળભૂત અધિકારોનું ઉલ્લંઘન કરે છે, કારણ કે તે હેઠળ કોઈ વ્યક્તિને એવા ગુના માટે સજા થઈ શકે છે કે જેના માટે ગુનો કરતી વખતે કોઈ કાયદો અસ્તિત્વમાં ન હતો.
- કલમ 20 કોઈપણ આરોપી અથવા દોષિત વ્યક્તિ, પછી ભલે તે દેશનો નાગરિક હોય કે વિદેશી હોય અથવા કંપની અને કાઉન્સિલની કાનૂની વ્યક્તિ હોય; ગુના માટે દોષિત ઠેરવવામાં આવશે નહીં, સિવાય કે, આવા કૃત્ય સમયે, (ગુના માટે આરોપિત વ્યક્તિ) અમલમાં રહેલા કોઈપણ કાયદાનું ઉલ્લંઘન કર્યું નથી.

icerajkot

joinicerajkot.com
join our whatsapp

icerajkotoofficial
join official telegram channel

ડ્રગ વ્યસન સામે લડવા માટે પહેલ

- નાર્કો-સંકલન કેન્દ્ર: નાર્કો-સંકલન કેન્દ્ર (NCORD) ની રચના નવેમ્બર 2016માં કરવામાં આવી હતી અને 'નાર્કોટિક્સ નિયંત્રણ માટે રાજ્યોને નાણાકીય સહાય' યોજનાને પુનર્જીવિત કરવામાં આવી હતી.
- જપ્તી માહિતી વ્યવસ્થાપન સિસ્ટમ: 'નાર્કોટિક્સ કંટ્રોલ બ્યુરો'ને એક નવું સોફ્ટવેર વિકસાવવા માટે ભંડોળ પૂરું પાડવામાં આવ્યું છે, એટલે કે 'સીઝર ઇન્ફોર્મેશન મેનેજમેન્ટ સિસ્ટમ' (SIMS) જે ડ્રગના ગુનાઓ અને ગુનેગારોનો સંપૂર્ણ ઓનલાઈન ડેટાબેઝ બનાવશે.
- નેશનલ ડ્રગ એબ્યુઝ સર્વે: સરકાર 'AIIMS' ના નેશનલ ડ્રગ ડિપેન્ડન્સ ટ્રીટમેન્ટ સેન્ટરની મદદથી સામાજિક ન્યાય અને સશક્તિકરણ મંત્રાલય દ્વારા ભારતમાં ડ્રગના દુરુપયોગના વલણોને માપવા માટે રાષ્ટ્રીય ડ્રગ એબ્યુઝ સર્વે પણ હાથ ધરી રહી છે.
- પ્રોજેક્ટ સનરાઈઝ: ભારતના ઉત્તર-પૂર્વીય રાજ્યોમાં, ખાસ કરીને જે લોકો દવાઓનું ઇન્જેક્શન લે છે તેમાં HIV ના વધતા વ્યાપને પહોંચી વળવા માટે 2016માં આરોગ્ય અને પરિવાર કલ્યાણ મંત્રાલય દ્વારા તે શરૂ કરવામાં આવ્યું હતું.
- NDPS અધિનિયમ: તે વ્યક્તિને કોઈપણ માદક દ્રવ્ય અથવા સાયકોટ્રોપિક પદાર્થનું ઉત્પાદન, કબજો, વેચાણ, ખરીદી, પરિવહન, સંગ્રહ અને/અથવા સેવન કરવાથી પ્રતિબંધિત કરે છે.
- NDPS એક્ટમાં અત્યાર સુધીમાં 1988, 2001 અને 2014માં ત્રણ વખત સુધારો કરવામાં આવ્યો છે.
- આ અધિનિયમ સમગ્ર ભારતમાં તેમજ ભારતની બહારના તમામ ભારતીય નાગરિકો અને ભારતમાં નોંધાયેલા જહાજો અને વિમાનમાં નોકરી કરતા તમામ વ્યક્તિઓને લાગુ પડે છે.
- નશા મુક્ત ભારત: સરકારે 'નશા મુક્ત ભારત' અથવા ડ્રગ ફ્રી ઇન્ડિયા ઝુંબેશ શરૂ કરવાની પણ જાહેરાત કરી છે જે સમુદાયના આઉટરીચ કાર્યક્રમો પર ધ્યાન કેન્દ્રિત કરે છે.

ડિફોલ્ટ બેલ

- તાજેતરમાં, National Investigation Agency (NIA) એ બોમ્બે સુપ્રીમ કોર્ટના આદેશ સામે અપીલ દાખલ કરી છે જેમાં વકીલ-કાર્યકર સુધા ભારદ્વાજને ડિફોલ્ટ/વૈધાનિક જામીન (Statutory Bail) આપવામાં આવ્યા હતા.
- જામીન એ કાનૂની કસ્ટડીમાં રાખવામાં આવેલ વ્યક્તિની શરતી/કામચલાઉ મુક્તિ છે (કોર્ટ દ્વારા નિર્ણય લેવાનો બાકી હોય તેવા કેસોમાં) જો જરૂરી હોય તો કોર્ટ સમક્ષ હાજર થવાના વચન સાથે.

ડિફોલ્ટ બેલ વિશે

- કાનૂની સ્ત્રોત: તે જામીનનો અધિકાર છે જે પોલીસ જ્યારે નિર્દિષ્ટ સમયગાળામાં ન્યાયિક કસ્ટડીમાં રહેલી વ્યક્તિના સંબંધમાં તપાસ પૂર્ણ કરવામાં નિષ્ફળ જાય ત્યારે મેળવવામાં આવે છે.
- તેને વૈધાનિક જામીન તરીકે પણ ઓળખવામાં આવે છે.
- આ ક્રિમિનલ પ્રોસિજર કોડની કલમ 167(2)માં સમાવિષ્ટ છે.
- સુપ્રીમ કોર્ટનો ચુકાદો: વર્ષ 2020માં, બિક્રમજીત સિંહ કેસમાં, સુપ્રીમ કોર્ટે અવલોકન કર્યું હતું કે આરોપી 'ડિફોલ્ટ જામીન' ના અવિભાજ્ય અધિકારનો આનંદ માણે છે, જો તેના દ્વારા અને આરોપની તપાસ માટે મહત્તમ સમયગાળો સમાપ્ત થયા પછી અરજી કરતા પહેલા શીટ ફાઇલ કરવામાં આવે છે.
- CrPC ની કલમ 167(2) હેઠળ ડિફોલ્ટ જામીન મેળવવાનો અધિકાર માત્ર વૈધાનિક અધિકાર જ નથી, પરંતુ કલમ 21 હેઠળ કાયદા દ્વારા સ્થાપિત પ્રક્રિયાનો પણ એક ભાગ છે.
- મૂળ સિદ્ધાંત: સામાન્ય રીતે, તપાસ એજન્સીના ડિફોલ્ટ પર જામીન મેળવવાના અધિકારને 'અનિવાર્ય અધિકાર' ગણવામાં આવે છે, પરંતુ તેનો યોગ્ય સમયે લાભ લેવો જોઈએ.
- ડિફોલ્ટ જામીન એ એક અધિકાર છે જેમાં ગુનાની પ્રકૃતિને જામીન માટેનું કારણ માનવામાં આવતું નથી.
- ચાર્જશીટ દાખલ કરવાની તેની નિયત સમયગાળો એ દિવસથી શરૂ થાય છે જે દિવસે આરોપીને પ્રથમ વખત રિમાન્ડ પર લેવામાં આવે છે.
- CrPC ની કલમ 173 હેઠળ, એક પોલીસ અધિકારી ગુનાની જરૂરી તપાસ પૂર્ણ કર્યા પછી રિપોર્ટ દાખલ કરવા માટે બંધાયેલા છે. આ અહેવાલને બોલચાલની ભાષામાં ચાર્જશીટ કહેવામાં આવે છે.
- સમય અવધિ: ડિફોલ્ટ જામીન/જામીનનો મુદ્દો ઉભો થાય છે જ્યાં પોલીસ માટે 24 કલાકમાં તપાસ પૂર્ણ કરવી શક્ય ન હોય, પોલીસ શંકાસ્પદ વ્યક્તિને કોર્ટમાં રજૂ કરે છે અને પોલીસ ન્યાયિક કસ્ટડી માટેનો આદેશ માંગે છે.
- મોટાભાગના ગુનાઓ માટે, પોલીસ પાસે તપાસ પૂર્ણ કરવા અને કોર્ટ સમક્ષ અંતિમ અહેવાલ દાખલ કરવા માટે 60 દિવસનો સમય હોય છે.
- જોકે, જ્યાં ગુના માટે મૃત્યુ અથવા આજીવન કેદની સજા અથવા 10 વર્ષથી ઓછી ન હોય તેવી કેદની સજા છે, તે સમયગાળો 90 દિવસનો છે.
- બીજા શબ્દોમાં કહીએ તો, મેજિસ્ટ્રેટ 60- અથવા 90-દિવસની મર્યાદા કરતાં વધુ માટે વ્યક્તિના ન્યાયિક રિમાન્ડને અધિકૃત કરી શકતા નથી.
- આ સમયગાળાના અંતે, જો તપાસ પૂર્ણ ન થાય, તો કોર્ટ વ્યક્તિને "જો તે જામીન આપવા તૈયાર હોય અને પોતાને રજૂ કરે તો" મુક્ત કરશે.
- વિશેષ કેસ: 60 અથવા 90 દિવસની મર્યાદા માત્ર સામાન્ય દંડ કાયદા માટે છે. વિશેષ કાયદાઓ (Special Enactments) પોલીસને તપાસ પૂર્ણ કરવામાં વધુ છૂટ આપે છે.

- નાકોટિક ડ્રગ્સ એન્ડ સાયકોટ્રોપિક સબસ્ટન્સ એક્ટ 1985માં, આ સમયગાળો 180 દિવસનો છે, જે એક વર્ષ સુધી વધારી શકાય છે.
- ગેરકાનૂની પ્રવૃત્તિઓ (નિવારણ) અધિનિયમ 1967માં, ડિફોલ્ટ મર્યાદા માત્ર 90 દિવસ છે, જે બીજા 90 દિવસ સુધી વધારી શકાય છે.
- તે માત્ર પબ્લિક પ્રોસિક્યુટર (Public Prosecutor)ને એક રિપોર્ટ પર આધારિત હોઈ શકે છે જે તપાસમાં આગળ વધવાની નિશાની હોઈ શકે છે અને આરોપીને ચાલુ કસ્ટડીમાં રાખવાના કારણોને વિસ્તૃત કરે છે.
- આ જોગવાઈઓ દર્શાવે છે કે ડિફોલ્ટ જામીનની મુદત વધારી શકાતી નથી પરંતુ ન્યાયિક આદેશની જરૂર છે.

ભારતમાં અન્ય પ્રકારની જામીનગીરીઓ

- આગોતરા જામીન: તે પહેલાથી જ ધરપકડ કરાયેલ અને પોલીસ કસ્ટડીમાં રાખવામાં આવેલી વ્યક્તિને મુક્ત કરવા માટે કોર્ટ (દેશની કોઈપણ અદાલત) દ્વારા નિર્દેશ છે. વ્યક્તિ CrPCની કલમ 437 અને 439 હેઠળ આવી જામીન માટે અરજી કરી શકે છે.
- વચગાળાના જામીન: આગોતરા જામીન અથવા નિયમિત જામીન મેળવવાની અરજી કોર્ટ સમક્ષ પેન્ડિંગ હોય ત્યાં સુધી કોર્ટ દ્વારા અસ્થાયી અને ટૂંકા ગાળા માટે જામીન આપવામાં આવે છે.
- આગોતરા જામીન: દિશા જામીન પણ તે પહેલા ધરપકડ કરવામાં આવી છે તેના પર એક વ્યક્તિ પ્રકાશિત આપવામાં આવી છે. આવી સ્થિતિમાં ધરપકડ થવાની સંભાવના છે અને જામીન મળતા પહેલા વ્યક્તિની ધરપકડ કરવામાં આવતી નથી.
- આવા જામીન માટે, વ્યક્તિ ફોજદારી પ્રક્રિયા સંહિતા (CrPC) ની કલમ 438 હેઠળ અરજી દાખલ કરી શકે છે. તે માત્ર સેશન કોર્ટ અને હાઈકોર્ટ દ્વારા જ જારી કરવામાં આવે છે.

ધરપકડ સંબંધિત બંધારણીય જોગવાઈઓ

- કલમ 22 ધરપકડ કરાયેલ અથવા કસ્ટડીમાં લેવામાં આવેલી વ્યક્તિઓને રક્ષણ પૂરું પાડે છે. અટકાયતના બે પ્રકાર છે - શિક્ષાત્મક અને નિવારક.
- શિક્ષાત્મક અટકાયતનો અર્થ એ છે કે અદાલતમાં સુનાવણી અને દોષિત ઠરાવ્યા પછી તેના દ્વારા કરાયેલા ગુના માટે વ્યક્તિને સજા કરવી.
- બીજી બાજુ, નિવારક અટકાયત એ અદાલત દ્વારા ટ્રાયલ અને દોષિત ઠરાવ્યા વિના વ્યક્તિની અટકાયતનો સંદર્ભ આપે છે.
- કલમ 22માં બે ભાગ છે-પ્રથમ ભાગ સામાન્ય કાયદાની બાબતો સાથે અને બીજો ભાગ નિવારક અટકાયત કાયદાની બાબતો સાથે સંબંધિત છે.

રાજદ્રોહ કાયદો

- તાજેતરમાં એક પત્રકાર પર આસામ પોલીસ દ્વારા આસામી અને બંગાળી ભાષી લોકો વચ્ચે દુશ્મનાવટને પ્રોત્સાહન આપવા બદલ રાજદ્રોહનો આરોપ મૂકવામાં આવ્યો હતો.

ઐતિહાસિક પૃષ્ઠભૂમિ

- 17મી સદીમાં ઈંગ્લેન્ડમાં રાજદ્રોહનો કાયદો ઘડવામાં આવ્યો હતો, તે સમયે ધારાશાસ્ત્રીઓ માનતા હતા કે સરકાર વિશે સારો અભિપ્રાય ધરાવતા વિચારો જ અસ્તિત્વમાં હોવા જોઈએ અથવા જાહેરમાં ઉપલબ્ધ હોવા જોઈએ, કારણ કે ખોટા અભિપ્રાયો સરકાર અને રાજાશાહી બંને માટે નકારાત્મક કારણ બની શકે છે.
- આ કાયદો મૂળરૂપે વર્ષ 1837માં બ્રિટિશ ઇતિહાસકાર અને રાજકારણી થોમસ મેકોલે દ્વારા ઘડવામાં આવ્યો હતો, પરંતુ વર્ષ 1860માં ઇન્ડિયન પીનલ કોડ (IPC)ના અમલ દરમિયાન આ કાયદો IPCમાં સામેલ કરવામાં આવ્યો ન હતો.
- રાજદ્રોહ કાયદાની વર્તમાન સ્થિતિ: ભારતીય દંડ સંહિતા (IPC)ની કલમ 124A હેઠળ રાજદ્રોહ એ ગુનો છે.

હાલમાં રાજદ્રોહ કાયદો

- IPCની કલમ 124A:
- કાયદો રાજદ્રોહને એક અપરાધ તરીકે વ્યાખ્યાયિત કરે છે 'જેમાં કોઈ પણ વ્યક્તિ દ્વારા ભારતમાં કાયદેસર રીતે સ્થાપિત સરકાર પ્રત્યે ધિક્કાર અથવા તિરસ્કાર અથવા ઉશ્કેરવાનો પ્રયાસ કરવામાં આવે છે, પછી ભલે તે મૌખિક રીતે, લેખિતમાં (શબ્દો દ્વારા), હાવભાવ કે દેખાદેખીમાં નફરત કે તિરસ્કાર કે ઉત્તેજના પેદા કરવાનો પ્રયાસ કરવામાં આવે છે.
- બળવોમાં દુશ્મનાવટ અને દુશ્મનાવટની તમામ લાગણીઓ સામેલ છે. જોકે, નફરત અથવા તિરસ્કાર ફેલાવવાના પ્રયાસ વિના કરવામાં આવેલી ટિપ્પણીઓ આ કલમ હેઠળ અપરાધની શ્રેણીમાં સમાવિષ્ટ નથી.
- રાજદ્રોહના ગુના માટે સજા:
- રાજદ્રોહ એ બિનજામીનપાત્ર ગુનો છે. રાજદ્રોહના ગુનામાં ત્રણ વર્ષ સુધી લંબાવી શકાય તેવી મુદત માટે કોઈપણ વર્ષનની કેદની સજા થઈ શકે છે, અને તેની સાથે દંડ પણ થઈ શકે છે.
- આ કાયદા હેઠળ આરોપી વ્યક્તિને સરકારી નોકરી મેળવવાથી રોકી શકાય છે.
- આરોપી વ્યક્તિએ પાસપોર્ટ વિના જીવવું પડશે, તેમજ જરૂર પડ્યે કોર્ટમાં હાજર રહેવું પડશે.

રાજદ્રોહ કાયદાનું મહત્વ

- વાજબી પ્રતિબંધો :
- ભારતનું બંધારણ વાજબી નિયંત્રણો (કલમ 19(2) હેઠળ) મૂકે છે જે અભિવ્યક્તિની સ્વતંત્રતાના અધિકારના જવાબદાર ઉપયોગને સુનિશ્ચિત કરે છે અને ખાતરી કરે છે કે તે તમામ નાગરિકો માટે સમાન રીતે ઉપલબ્ધ છે.
- એકતા અને અખંડિતતા જાળવવી:
- રાજદ્રોહ કાયદો સરકારને દેશ વિરોધી, અલગતાવાદી અને આતંકવાદી તત્વોનો સામનો કરવામાં મદદ કરે છે.
- રાજ્યની સ્થિરતા જાળવવી:
- તે ચૂંટાયેલી સરકારને હિંસા અને ગેરકાયદેસર માધ્યમો દ્વારા સરકારને ઉથલાવી દેવાના પ્રયાસોથી બચાવવામાં મદદ કરે છે . કાયદા દ્વારા સ્થાપિત સરકારનું સતત અસ્તિત્વ એ રાજ્યની સ્થિરતા માટે આવશ્યક શરત છે.

રાજદ્રોહ કાયદા સાથે સંબંધિત મુદ્દાઓ

- વસાહતી યુગના અવશેષો:
- વસાહતી વહીવટકર્તાઓએ બ્રિટિશ નીતિઓની ટીકા કરનારા લોકોને રોકવા માટે રાજદ્રોહના કાયદાનો ઉપયોગ કર્યો હતો.
- લોકમાન્ય તિલક, મહાત્મા ગાંધી, જવાહરલાલ નેહરુ, ભગત સિંહ વગેરે જેવા સ્વતંત્રતા ચળવળના દિગ્ગજોને બ્રિટિશ શાસન હેઠળના તેમના “દેશદ્રોહી” ભાષણો, લખાણો અને પ્રવૃત્તિઓ માટે દોષિત ઠેરવવામાં આવ્યા હતા.
- આમ રાજદ્રોહ કાયદાનો આટલો વ્યાપક ઉપયોગ વસાહતી યુગની યાદ અપાવે છે.
- બંધારણ સભાની સ્થિતિ:
- બંધારણ સભા બંધારણમાં રાજદ્રોહનો સમાવેશ કરવા સંમત ન હતી. સભ્યોએ દલીલ કરી હતી કે તે વાણી અને અભિવ્યક્તિની સ્વતંત્રતાને અવરોધશે.
- તેમણે દલીલ કરી હતી કે લોકોના વિરોધ કરવાના કાયદેસર અને બંધારણીય રીતે બાંધધરીકૃત અધિકારને દબાવવા માટે રાજદ્રોહના કાયદાનો ઉપયોગ શસ્ત્ર તરીકે થઈ શકે છે.
- સુપ્રીમ કોર્ટના ચુકાદાઓનું ઉલ્લંઘન:
- સુપ્રીમ કોર્ટે વર્ષ 1962માં કેદારનાથ સિંહ વિરુદ્ધ બિહાર રાજ્યમાં કલમ 124Aની બંધારણીયતા પર પોતાનો નિર્ણય આપ્યો હતો. તેણે રાજદ્રોહની બંધારણીયતાને સમર્થન આપ્યું હતું પરંતુ તેને અવ્યવસ્થા, કાયદો અને વ્યવસ્થામાં ખલેલ પહોંચાડવા અને હિંસા માટે ઉશ્કેરવાના હેતુથી પ્રવૃત્તિઓ સુધી મર્યાદિત રાખ્યું હતું.
- આમ, શિક્ષણવિદો, વકીલો, સામાજિક-રાજકીય કાર્યકર્તાઓ અને વિદ્યાર્થીઓ સામે રાજદ્રોહનો આરોપ મૂકવો એ સર્વોચ્ચ અદાલતના આદેશની અવગણના છે.
- લોકશાહી મૂલ્યોનું દમન:
- ભારતને વધુને વધુ એક ચૂંટાયેલા નિરંકુશ રાજ્ય તરીકે વર્ણવવામાં આવે છે, મુખ્યત્વે તેના રાજદ્રોહ કાયદાના કઠોર અને ગણતરીપૂર્વકના ઉપયોગને કારણે.

તાજેતરના વિકાસ

- ફેબ્રુઆરી 2021માં , સુપ્રીમ કોર્ટે એક રાજકીય નેતા અને છ વરિષ્ઠ પત્રકારોને તેમની સામે નોંધાયેલા કેટલાક રાજદ્રોહના કેસોમાં ધરપકડથી રક્ષણ આપ્યું હતું.
- જૂન 2021માં , સુપ્રીમ કોર્ટે બે તેલુગુ (ભાષા) ન્યૂઝ ચેનલોને બળજબરીથી બચાવીને આંધ્ર પ્રદેશ સરકાર દ્વારા રાજદ્રોહની હદને વ્યાખ્યાયિત કરવાની માંગ કરી હતી.
- જુલાઈ 2021માં, સુપ્રીમ કોર્ટમાં એક અરજી દાખલ કરવામાં આવી હતી, જેમાં રાજદ્રોહ કાયદાને ફરીથી જોવાની માંગ કરવામાં આવી હતી.
- અદાલતે જણાવ્યું હતું કે “સરકાર સાથે અસંતોષ” ની ગેરબંધારણીય અસ્પષ્ટ વ્યાખ્યાઓના આધારે મુક્ત અભિવ્યક્તિને અપરાધ બનાવતો કોઈપણ કાયદો કલમ 19(1.0) (અ) હેઠળ બાંધધરી આપવામાં આવેલ અભિવ્યક્તિની સ્વતંત્રતાના મૂળભૂત અધિકાર પર ગેરવાજબી પ્રતિબંધ છે અને ‘ઠંડક અસર’ (Chilling Effect) નું કારણ બને છે.

ભવિષ્યનો માર્ગ

- IPCની કલમ 124Aની ઉપયોગિતા રાષ્ટ્રવિરોધી, અલગતાવાદી અને આતંકવાદી તત્વો સાથેના વ્યવહારમાં છે. જોકે, સરકારના નિર્ણયોની અસંમતિ અને ટીકા એ જીવંત લોકશાહીમાં મજબૂત જાહેર ચર્ચાના આવશ્યક ઘટકો છે. આને દેશદ્રોહ તરીકે ન જોવો જોઈએ.
- ઉચ્ચ ન્યાયતંત્રે તેની દેખરેખની સત્તાઓનો ઉપયોગ મેજિસ્ટ્રેટ અને પોલીસને અભિવ્યક્તિની સ્વતંત્રતાની સુરક્ષા કરતી બંધારણીય જોગવાઈઓ પ્રત્યે સંવેદનશીલ બનાવવા માટે કરવો જોઈએ.
- રાજદ્રોહની વ્યાખ્યાને માત્ર ભારતની પ્રાદેશિક અખંડિતતા તેમજ દેશની સાર્વભૌમત્વ સાથે સંબંધિત મુદ્દાઓનો સમાવેશ કરવા માટે સંકુચિત કરવી જોઈએ.
- નાગરિક સમાજે રાજદ્રોહના કાયદાના મનસ્વી ઉપયોગ વિશે જાગૃતિ લાવવા પહેલ કરવી જોઈએ.
- ભારત વિશ્વની સૌથી મોટી લોકશાહી છે અને અભિવ્યક્તિની સ્વતંત્રતાનો અધિકાર લોકશાહી, અભિવ્યક્તિ અથવા વિચારનો આવશ્યક ઘટક છે જે તે સમયની સરકારની નીતિને અનુરૂપ ન હોય તેને દેશદ્રોહ ગણવો જોઈએ નહીં.
- ‘રાજદ્રોહ’ શબ્દ અત્યંત સંવેદનશીલ છે અને તેને સાવધાની સાથે લાગુ કરવાની જરૂર છે.

ડેમ સેફ્ટી બિલ, 2019

- તાજેતરમાં સંસદે દેશભરના તમામ નિયુક્ત ડેમના દેખરેખ, નિરીક્ષણ, સંચાલન અને જાળવણી માટે ડેમ સેફ્ટી બિલ, 2019 ને મંજૂરી આપી છે.

બિલની મુખ્ય વિશેષતાઓ

- નેશનલ ડેમ સેફ્ટી કમિટી: આ બિલમાં નેશનલ ડેમ સેફ્ટી કમિટીની સ્થાપના કરવાની જોગવાઈ છે. આ સમિતિનું નેતૃત્વ કેન્દ્રીય જળ આયોગના અધ્યક્ષ કરશે.
- સમિતિના કાર્યોમાં ડેમ સુરક્ષાના ધોરણો અને ડેમને થતા નુકસાનને અટકાવવા સંબંધિત નીતિઓ અને નિયમો ઘડવા અને મોટા ડેમ તૂટવાના કારણોનું વિશ્લેષણ અને ડેમ સુરક્ષા પ્રણાલીમાં ફેરફારો સૂચવવાનો સમાવેશ થશે.
- નેશનલ ડેમ સેફ્ટી ઓથોરિટી: આ બિલ National Dam Safety Authority (NDSA) ની સ્થાપના માટે જોગવાઈ કરે છે. આ સત્તાનું નેતૃત્વ અધિક સચિવના હોદ્દાથી નીચે ન હોય તેવા અધિકારી દ્વારા કરવામાં આવશે અને તેની નિમણૂક કેન્દ્ર સરકાર દ્વારા કરવામાં આવશે.
- નેશનલ ડેમ સેફ્ટી ઓથોરિટીના મુખ્ય કાર્યોમાં નેશનલ ડેમ સેફ્ટી કમિટી દ્વારા ઘડવામાં આવેલી નીતિઓનો અમલ કરવાનો સમાવેશ થાય છે. રાજ્ય ડેમ સેફ્ટી ઓર્ગેનાઈઝેશન્સ (SDSOs) વચ્ચે અને SDSOs અને તે રાજ્યમાં ડેમ માલિક વચ્ચેના વિવાદોનું નિરાકરણ, ડેમના નિરીક્ષણ અને પરીક્ષણ માટેના નિયમોનો ઉલ્લેખ કરવો.
- NDSA ડેમના નિર્માણ, ડિઝાઇન અને ફેરફાર પર કામ કરતી એજન્સીઓને માન્યતા (Accreditation) આપશે.

- રાજ્ય ડેમ સેફ્ટી ઓર્ગેનાઈઝેશન્સ: સૂચિત કાયદા હેઠળ, રાજ્ય સરકારો દ્વારા State Dam Safety Organisation (SDSOs) ની સ્થાપના કરવામાં આવશે, જેનું કાર્ય ડેમનું સતત સચેતતા અને નિરીક્ષણ કરવાનું અને તેની કામગીરી અને જાળવણીનું નિરીક્ષણ કરવાનું, તમામ ડેમના ડેટાબેઝની જાળવણી અને ડેમ માલિકોને સલામતીનાં પગલાંની ભલામણ કરવાનું રહેશે.
- ડેમ માલિકોની જવાબદારીઓ: બિલમાં ઉલ્લેખિત ડેમ માલિકોએ દરેક ડેમ માટે સલામતી એકમ સ્થાપિત કરવું જરૂરી છે. આ એકમ ચોમાસાની ઋતુ પહેલાં અને પછી અને દરેક ધરતીકંપ, પૂર અથવા અન્ય કોઈપણ આફત કે તકલીફના સંકેત દરમિયાન અને પછી બંધોનું નિરીક્ષણ કરશે.
- ડેમ માલિકોએ ઈમરજન્સી એક્શન પ્લાન તૈયાર કરવો પડશે અને દરેક ડેમ માટે ચોક્કસ સમયાંતરે નિયમિત જોખમ મૂલ્યાંકન કરવું પડશે.
- દરેક ડેમનું વ્યાપક સલામતી મૂલ્યાંકન ડેમ માલિકો દ્વારા નિયમિત અંતરાલે નિષ્ણાત પેનલ દ્વારા હાથ ધરવામાં આવશે.
- સજા: બિલ બે પ્રકારના અપરાધોનો ઉલ્લેખ કરે છે - વ્યક્તિને તેના કાર્યોમાં વિદ્ય નાખવું અને સૂચિત કાયદા હેઠળ જારી કરાયેલા નિર્દેશોનું પાલન કરવાનો ઈનકાર કરવો.

ગુજરાત સરકારની ટૂંક સમયમાં પ્રસિદ્ધ થનારી વર્ગ-3ની તમામ નવી ભરતીઓ માટેની માસ્ટર બેચ

સવારે - 10:30 to 12:30 તલાટી / પંચાયત મંત્રી, ગ્રામસેવક, નાયબ નિરીક્ષક, બિનસચિવાલય ક્લાર્ક વગેરે...

સ્પર્ધાત્મક પરીક્ષાના નિષ્ણાંતો દ્વારા અભ્યાસ

ફ્રી ટ્રાયલ લેકચર

જનરલ બેચ

Weekly Test

નવા અભ્યાસક્રમ મુજબની પરિણામલક્ષી તૈયારી

પરીક્ષા પાસ કરવાની આક્રમક વ્યૂહરચના

ફ્રી રજિસ્ટ્રેશન ફરજિયાત 93757-01110/93280-01110

- અપરાધીઓને એક વર્ષ સુધી લંબાવવામાં આવતી મુદત માટે કોઈપણ વર્ષાનની કેદ અથવા દંડ સાથે અથવા બંને સાથે સજા કરવામાં આવશે. જો ગુનો મૃત્યુમાં પરિણમે છે, તો કેદની મુદત બે વર્ષ સુધી લંબાવી શકાય છે.
- જ્યારે સરકાર દ્વારા અથવા બિલ હેઠળ રચાયેલી કોઈપણ સત્તા દ્વારા ફરિયાદ કરવામાં આવે ત્યારે જ ગુનાઓ ઓળખી શકાય તેવા રહેશે.

આવશ્યકતા

- બંધનો સમયાંતરે સડો:
- ભારત બંધોની સંખ્યાના સંદર્ભમાં વિશ્વમાં ત્રીજા ક્રમે છે. દેશમાં 5,745 જળાશયો છે જેમાંથી 293 જળાશયો 100 વર્ષથી વધુ જૂના છે. ડેમની સુરક્ષા માટે ઘણા પડકારો છે અને કેટલાક મુખ્યત્વે ડેમના લાંબા આયુષ્યને કારણે છે.
- જેમ જેમ ડેમ જૂના થતા જાય છે તેમ તેમ તેની ડિઝાઇન, હાઈડ્રોલોજી અને બીજું બધું નવીનતમ સમજણ અને પ્રથાઓ સાથે સુસંગત રહેતું નથી.
- ડેમમાં ભારે કાંપ એકઠું થાય છે, જે તેમની પાણીની હોલ્ડિંગ ક્ષમતા ઘટાડે છે.
- બાંધ મેનેજરો પર નિર્ભરતા:
- ડેમનું નિયમન સંપૂર્ણપણે વ્યક્તિગત ડેમ સંચાલકો પર છે. ડાઉનસ્ટ્રીમ પાણીની જરૂરિયાત અથવા પહેલાથી અસ્તિત્વમાં રહેલા પ્રવાહના પ્રકારના સંદર્ભમાં કોઈ વ્યવસ્થિત અને કોઈ વાસ્તવિક સમજણ નથી.
- ધ્યાનમાં ન લેવાના વિવિધ પરિબલો:
- ડેમની સુરક્ષા ઘણા પરિબલો પર આધારિત છે જેમ કે લેન્ડસ્કેપ, જમીનનો ઉપયોગ બદલાવ, વરસાદની પેટર્ન, માળખાકીય સુવિધાઓ વગેરે. ડેમની સલામતી સુનિશ્ચિત કરવામાં સરકાર દ્વારા તમામ પરિબલોને ધ્યાનમાં લેવામાં આવ્યા નથી.
- ડેમ નિષ્ફળતાઓ:
- યોગ્ય ડેમ સુરક્ષા સંસ્થાકીય માળખાની ગેરહાજરીમાં, ડેમના પરીક્ષણ, ડિઝાઇન, બાંધકામ, સંચાલન અને જાળવણીમાં વિવિધ પ્રકારની ખામીઓ શામેલ હોઈ શકે છે. આવી ખામીઓ ગંભીર ઘટનાઓ અને ક્યારેક ડેમ તૂટવા તરફ દોરી જાય છે.
- વર્ષ 1917માં ટિગરા ડેમ (મધ્યપ્રદેશ)ની નિષ્ફળતા સાથે બંધોની નિષ્ફળતા શરૂ થઈ હતી અને અત્યાર સુધીમાં લગભગ 40 મોટા બંધો નિષ્ફળ ગયા હોવાનું જાણવા મળે છે. નવેમ્બર 2021માં અન્નમય ડેમ (આંધ્રપ્રદેશ) ની નિષ્ફળતાના સૌથી તાજેતરના કેસમાં 20 લોકોના મોત થયા છે.
- સામૂહિક રીતે, આ નિષ્ફળતાઓ હજારો મૃત્યુ અને વિશાળ આર્થિક નુકસાનમાં પરિણમી છે.

મહત્વ

- એકરૂપતા લાવવી:
- સરકાર ઈચ્છે છે કે ચોક્કસ પ્રકારના મોટા ડેમ માટે તમામ ડેમ માલિકો દ્વારા અનુસરવામાં આવતી પ્રક્રિયામાં એકરૂપતા હોવી જોઈએ.
- કડક માર્ગદર્શિકા પ્રદાન કરે છે:
- પાણી એ રાજ્યનો વિષય છે અને આ બિલ કોઈપણ રીતે રાજ્યના અધિકારો છીનવાતું નથી. આ બિલ માર્ગદર્શિકા સુનિશ્ચિત કરવા માટે એક પદ્ધતિ પ્રદાન કરે છે.
- તેની પાસે ડેમની સલામતી સુનિશ્ચિત કરવા પૂર્વ અને ચોમાસા પછીની તપાસ સહિત અનેક પ્રોટોકોલ છે. જોકે, અત્યારે આ પ્રોટોકોલ કાયદેસર રીતે ફરજિયાત નથી અને સંબંધિત એજન્સીઓ (કેન્દ્રીય અને રાજ્ય ડેમ સેફ્ટી ઓર્ગનાઇઝેશન સહિત) પાસે તેનો અમલ કરવાની કોઈ સત્તા નથી.
- ગુણવત્તાની ખાતરી કરવી:
- અત્યાર સુધી વિવિધ કોન્ટ્રાક્ટરો, ડિઝાઇનરો અને આયોજકોની વ્યાવસાયિક ક્ષમતાઓનું ક્યારેય મૂલ્યાંકન કરવામાં આવ્યું નથી અને આ જ કારણ છે કે આજે ભારતના ડેમમાં ડિઝાઇનની સમસ્યા છે. આ બિલ એવી મિકેનિઝમની જોગવાઈ કરે છે જ્યાં બાંધકામ અને જાળવણીમાં ભાગ લેતા લોકોને ધ્યાનમાં લેવામાં આવે.
- સુરક્ષા :
- ડેમને હંમેશા નુકસાન થવાનું જોખમ રહેલું છે અને તેથી તેમની સુરક્ષા ખૂબ જ મહત્વપૂર્ણ છે. આ બિલ ડેમ સેફ્ટી સ્ટાન્ડર્ડ બનાવવાની જોગવાઈ કરે છે.

ચિંતા

- અસંગત :
- સેન્ટ્રલ વોટર કમિશન તમામ ડેમ પ્રોજેક્ટ્સના ટેકનો-આર્થિક મૂલ્યાંકન માટે જવાબદાર રહેશે. તેને સમાન પ્રોજેક્ટ (જો પ્રોજેક્ટ નિષ્ફળ જાય તો) ઓડિટ કરવાનો અધિકાર પણ છે.
- તે તમારા પોતાના કેસમાં ન્યાયાધીશ તરીકે કામ કરવા જેવું છે.
- વળતરનો જવાબ આપો:
- ડેમ પ્રોજેક્ટ્સથી પ્રભાવિત લોકોને વળતરની ચુકવણી અંગેનું બિલ અનુત્તર છે.
- સંઘીય માળખામાં હસ્તક્ષેપ:
- રાજ્યોનો આરોપ છે કે તે ગેરબંધારણીય છે, તેથી તેની તપાસ થવી જોઈએ કારણ કે તે રાજ્યોના અધિકારોનું અતિક્રમણ કરે છે. બિલની કેટલીક જોગવાઈઓ સંઘીય માળખામાં દખલ કરે છે.
- બિલની બંધારણીય માન્યતા:
- જોકે પાણીને રાજ્યની યાદીની એન્ટ્રી 17માં મૂકવામાં આવ્યું છે, કેન્દ્રએ બંધારણની કલમ 246 હેઠળ કાયદો ઘડ્યો છે તેની સાથે સંઘની યાદીની એન્ટ્રી 56 અને એન્ટ્રી 97 પણ છે.

- રાજ્ય યાદી, એન્ટ્રી 17: પાણી, એટલે કે, પાણી પુરવઠો, સિંચાઈ અને નહેરો, ડ્રેનેજ અને પાળા, પાણીનો સંગ્રહ અને પાણીની શક્તિ સૂચિ । ની એન્ટ્રી 56 ની જોગવાઈઓને આધીન છે.
- સૂચિ । ની એન્ટ્રી 56 સંસદને આંતર-રાજ્ય નદીઓ અને નદીના તટપ્રદેશોના નિયમન પર કાયદો બનાવવાની મંજૂરી આપે છે જે જાહેર હિતમાં આવા નિયમનને યોગ્ય જાહેર કરે છે.
- અનુચ્છેદ 246 સંસદને બંધારણની સાતમી અનુસૂચિમાં યુનિયન લિસ્ટની યાદી । માં સૂચિબદ્ધ કોઈપણ બાબત પર કાયદો બનાવવાની સત્તા આપે છે.
- એન્ટ્રી 97 સંસદને સૂચિ II અથવા સૂચિ III માં સૂચિબદ્ધ કોઈપણ અન્ય બાબતો પર કાયદો બનાવવાની મંજૂરી આપે છે, જેમાં તે કોઈપણ સૂચિમાં ઉલ્લેખિત ન હોય તેવા કરનો સમાવેશ થાય છે.

ભવિષ્યનો માર્ગ

- ડેમની સલામતી ઘણા બાહ્ય પરિબલો પર આધારિત હોવાથી, પર્યાવરણવાદીઓ અને પર્યાવરણીય દ્રષ્ટિકોણને ધ્યાનમાં લેવું આવશ્યક છે. બદલાતી આબોહવા સાથે પાણીના મુદ્દાને કાળજીપૂર્વક અને સચોટ રીતે ધ્યાનમાં લેવો જરૂરી છે.
- રાજ્ય સિંચાઈ વિભાગ અને કેન્દ્રીય જળ આયોગને મજબૂત કરવાની જરૂર છે. તે સુનિશ્ચિત કરવું જોઈએ કે ડેમનું નિરીક્ષણ સંબંધિત રાજ્ય સરકાર દ્વારા કરવામાં આવે છે.
- ડેમના કિસ્સામાં, નિષ્ફળતાઓ ટાળવા માટે નિવારક પદ્ધતિ જરૂરી છે કારણ કે જો ડેમ નિર્માણના હેતુમાં નિષ્ફળતા પ્રાપ્ત થાય છે, તો પછી ભલે ગમે તેટલી ભારે સજા હોય, તે જીવનના નુકસાનની ભરપાઈ કરી શકતું નથી.

નેશનલ જ્યુડિશિયલ ઇન્ફ્રાસ્ટ્રક્ચર ઓથોરિટી ઓફ ઇન્ડિયા

- તાજેતરમાં, ભારતના મુખ્ય ન્યાયાધીશ દ્વારા National Judicial Infrastructure Authority of India (NJIAI) ની રચનાની દરખાસ્ત કરવામાં આવી છે.

નેશનલ જ્યુડિશિયલ ઇન્ફ્રાસ્ટ્રક્ચર ઓથોરિટી (NJIAI)

- નેશનલ જ્યુડિશિયલ ઇન્ફ્રાસ્ટ્રક્ચર ઓથોરિટી વિશે:
- પ્રસ્તાવિત NJIAI એક કેન્દ્રીય એજન્સી તરીકે કાર્ય કરશે, જેમાં દરેક રાજ્યની પોતાની સ્ટેટ જ્યુડિશિયલ ઇન્ફ્રાસ્ટ્રક્ચર ઓથોરિટી જેવી કે નેશનલ લીગલ સર્વિસ ઓથોરિટી (NALSA) મોડલ હશે.
- NALSA ની રચના સમાજના નબળા વર્ગોને મફત અને કાર્યક્ષમ કાનૂની સેવાઓ પ્રદાન કરવા માટે રાષ્ટ્રવ્યાપી નેટવર્ક સ્થાપિત કરવા માટે કરવામાં આવી હતી.

- દેશમાં ગૌણ અદાલતોના બજેટ અને માળખાકીય વિકાસને NJIAI દ્વારા નિયંત્રિત કરવામાં આવશે.
- NALSA થી વિપરીત જે કાયદા અને ન્યાય મંત્રાલય દ્વારા સેવા આપવામાં આવે છે, સૂચિત NJIAI ને ભારતની સર્વોચ્ચ અદાલત હેઠળ મૂકવામાં આવશે.
- તે કોઈ મોટા નીતિગત ફેરફારો સૂચવશે નહીં, પરંતુ સર્વોચ્ચ અદાલતને પાયાના સ્તરે અદાલતોને મજબૂત કરવા માટે ચાલી રહેલા પ્રોજેક્ટ્સમાં સામેલ થવાની સંપૂર્ણ સ્વતંત્રતા આપશે.

સભ્ય

- NJIAI માં હાઈકોર્ટના કેટલાક ન્યાયાધીશો અને કેન્દ્ર સરકારના કેટલાક અધિકારીઓ હશે કારણ કે કેન્દ્રને પણ ખબર હોવી જોઈએ કે નાણાંનો ઉપયોગ ક્યાં થઈ રહ્યો છે.
- એ જ રીતે, સંબંધિત હાઈકોર્ટના મુખ્ય ન્યાયાધીશ ઉપરાંત, રાજ્ય ન્યાયિક માળખાકીય સત્તા મંડળમાં નામાંકિત ન્યાયાધીશ, ચારથી પાંચ જિલ્લા અદાલતના ન્યાયાધીશો અને રાજ્ય સરકારના અધિકારીઓ સભ્યો તરીકે હશે.

NJIAI આવશ્યકતા

- ભંડોળનું સંચાલન કરવા માટે:
- અદાલતોમાં ઈન્ફ્રાસ્ટ્રક્ચરના વિકાસ માટે રાજ્યો અને કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશો માટે કેન્દ્રીય પ્રાયોજિત યોજના (CSS) હેઠળ, વર્ષ 2019-20માં કુલ રૂ. 981.98 કરોડની મંજૂર રકમમાંથી માત્ર રૂ. 84.9 કરોડનો સંયુક્ત રીતે ઉપયોગ કરવામાં આવ્યો હતો. પાંચ રાજ્યોમાં, બાકીના 91.36% ભંડોળ વણવપરાયેલ રહ્યું.
- ભારતીય ન્યાયતંત્રમાં લગભગ ત્રણ દાયકાઓ (જ્યારે 1993-94માં CSS દાખલ કરવામાં આવ્યું હતું) થી આ એક મુદ્દો છે.
- મુકદ્દમાઓની વધતી સંખ્યાને નિયંત્રિત કરવા માટે:
- ભારતીય ન્યાયતંત્રનું ઈન્ફ્રાસ્ટ્રક્ચર દર વર્ષે ફાઈલ થતા મોટી સંખ્યામાં કેસો સાથે સુસંગત નથી.
- આ હકીકત દ્વારા પુષ્ટિ મળે છે કે દેશમાં ન્યાયિક અધિકારીઓની કુલ મંજૂર સંખ્યા 24,280 છે, પરંતુ ઉપલબ્ધ કોર્ટ રૂમની સંખ્યા માત્ર 20,143 છે, જેમાં 620 ભાડાના હોલનો સમાવેશ થાય છે.
- વધુ સ્વાયત્તતા માટે:
- ન્યાયિક માળખામાં સુધારો અને જાળવણી હજુ પણ તદર્થક અને બિનઆયોજિત રીતે કરવામાં આવી રહી છે.
- આ માટે “ન્યાયતંત્રની નાણાકીય સ્વાયત્તતા” અને NJIAI (જે કેન્દ્રીય એજન્સી તરીકે સ્વાયત્ત રીતે કાર્ય કરશે) ની રચનાની જરૂર છે.

icerajkot

joinicerajkot.com
join our whatsapp

icerajkotoofficial
join official telegram channel

ઈન્ફ્રાસ્ટ્રક્ચર પાછળ રહેવાના કારણો

- > નાણાંનો અભાવ:
- > ન્યાયિક માળખાના વિકાસ માટે, કેન્દ્ર સરકાર અને રાજ્યો દ્વારા ન્યાયિક માળખાના વિકાસ માટેની કેન્દ્રીય પ્રાયોજિત યોજના, જે વર્ષ 1993માં શરૂ થઈ હતી અને જુલાઈ 2021માં બીજા પાંચ વર્ષ માટે લંબાવવામાં આવી હતી.
- > જોકે, રાજ્યો તેમના હિસ્સાનું ભંડોળ પૂરું પાડતા નથી, જેના પરિણામે, યોજના હેઠળ તેમના દ્વારા ફાળવવામાં આવેલ ભંડોળનો ખર્ચ થતો નથી અને તે સમાપ્ત થઈ જાય છે.
- > બિન-ન્યાયિક હેતુઓ માટે ભંડોળનો ઉપયોગ:
- > કેટલાક કિસ્સાઓમાં, રાજ્યો દ્વારા એવો દાવો કરવામાં આવ્યો છે કે તેઓએ ભંડોળનો એક ભાગ બિન-ન્યાયિક હેતુઓ માટે પણ ટ્રાન્સફર કર્યો છે.
- > ન્યાયતંત્ર પણ, ખાસ કરીને નીચલી અદાલતોમાં, ઈન્ફ્રાસ્ટ્રક્ચર પ્રોજેક્ટ્સના અમલીકરણ માટે કોઈ જવાબદારી લેવા તૈયાર નથી.
- > ભારતમાં ન્યાયતંત્ર સંબંધિત મુદ્દાઓ:
- > દેશમાં ન્યાયાધીશ-વસ્તીનો ગુણોત્તર બહુ પ્રશંસનીય નથી.
- > જ્યારે અન્ય દેશોમાં, આ ગુણોત્તર મિલિયન લોકો દીઠ 50-70 ન્યાયાધીશોની આસપાસ છે, જ્યારે ભારતમાં આ ગુણોત્તર પ્રતિ મિલિયન લોકો દીઠ 20 ન્યાયાધીશો છે.
- > ન્યાયતંત્રમાં ટેકનોલોજીની ભૂમિકા એટલી મહાન ન હતી તે પહેલાં, રોગચાળા પછીથી કોર્ટની કાર્યવાહી પણ વર્ચ્યુઅલ રીતે થવા લાગી છે.
- > ન્યાયતંત્રમાં જગ્યાઓ જોઈએ તેટલી ઝડપથી ભરવામાં આવતી નથી.
- > કોલેજિયમ દ્વારા ઉચ્ચ ન્યાયતંત્રને કરાયેલી ભલામણોમાં વિલંબ થવાને કારણે ન્યાયિક નિમણૂકની પ્રક્રિયામાં વિલંબ થાય છે.
- > નીચલી અદાલતો માટે રાજ્ય કમિશન/ઉચ્ચ અદાલતો દ્વારા ભરતીમાં વિલંબ એ પણ નબળી ન્યાયિક વ્યવસ્થાનું કારણ છે.
- > અદાલતો દ્વારા વકીલોને વારંવાર સ્થગિત કરવામાં આવે છે, જેના કારણે ન્યાયમાં બિનજરૂરી વિલંબ થાય છે.

ભવિષ્યનો માર્ગ

- > ભારતની અદાલતો દ્વારા વ્યક્તિઓના અધિકારો અને સ્વતંત્રતાઓને વારંવાર સમર્થન આપવામાં આવ્યું છે અને તેઓ કારોબારી દ્વારા લેવામાં આવેલા નિર્ણયોથી પ્રભાવિત થયા હોય ત્યારે પણ વ્યક્તિઓ અથવા સમાજની પડખે ઊભા રહ્યા છે.
- > જો આપણે ન્યાયિક પ્રણાલીથી અલગ પરિણામો ઈચ્છીએ છીએ, તો અમે આ સંજોગોમાં કામ કરવાનું ચાલુ રાખી શકીએ નહીં.

- > આઝાદીના આ 75માં વર્ષમાં, અત્યાધુનિક ન્યાયિક માળખાને બનાવવા અને તેને આગળ વધારવા માટેની પદ્ધતિઓ/પ્રક્રિયાઓને સંસ્થાકીય બનાવવા માટે આપણા લોકો અને આપણા દેશને શ્રેષ્ઠ ભેટ હોઈ શકે છે.
- > CDS યોજના સમગ્ર દેશમાં જિલ્લા અને ગૌણ અદાલતોના ન્યાયાધીશો/ન્યાયિક અધિકારીઓ માટે સુસજ્જ કોર્ટ હોલ અને આવાસની ઉપલબ્ધતામાં વધારો કરશે.
- > ડિજિટલ કોમ્પ્યુટર રૂમની સ્થાપનાથી ડિજિટલ ક્ષમતાઓમાં પણ સુધારો થશે અને ભારતના ડિજિટલ ઈન્ડિયા વિઝનના ભાગરૂપે ડિજિટલાઈઝેશનની પહેલને વેગ મળશે.

પ્રશ્નોત્તરી

- 1) ART અને સરોગસી પરના બિલ વિશે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.
 1. આ બિલ તમામ મેડિકલ પ્રોફેશનલ્સ અને ક્લિનિક્સ માટે “National Registry and Registration Authority”ની સ્થાપના કરવાનો પ્રસ્તાવ મૂકે છે.
 2. આ બિલમાં પ્રથમ વખત ગુનેગારો માટે 5 લાખથી 10 લાખ રૂપિયા સુધીના દંડની જોગવાઈ છે.
 3. પ્રોટોકોલને પ્રમાણિત કરવા માટે આ બિલની જરૂર હતી. ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

(A) 1,2	(B) 2,3
(C) 1,3	(D) 1,2, અને 3
- 2) રાષ્ટ્રીય ઔષધીય શિક્ષણ અને સંશોધન બિલ, 2021 વિશે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.
 1. કાઉન્સિલ એક કેન્દ્રિય સંસ્થા હશે, જે ફાર્માસ્યુટિકલ શિક્ષણ અને સંશોધન અને ધોરણોની જાળવણીના સમન્વયિત વિકાસની ખાતરી કરવા માટે તમામ સંસ્થાઓની પ્રવૃત્તિઓનું સંકલન કરશે.
 2. આ બિલ દરેક NIPER ના બોર્ડ ઓફ ગવર્નર્સને 23 થી 12 સભ્યોની હાલની સંખ્યાથી તર્કસંગત બનાવે છે.
 3. NIPERs ને IIT ની તર્જ પર સંચાલિત કરવામાં આવશે.
 4. NIPER સંશોધનમાં મદદ કરશે જે ભારતમાં વધુ પેટન્ટ બનાવવા તરફ દોરી શકે છે. ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

(A) 1,2,3	(B) 2,3,4
(C) 1,2,4	(D) 1,2,3 અને 4

3) ઈન્ટરનેશનલ સોલર એલાયન્સ વિશે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.

1. સૌર ઊર્જાની ઉપલબ્ધતા દિવસભર એકસરખી રહે છે, ખાસ કરીને એવા સમયે જ્યારે વિદ્યુત ઊર્જાની માંગ સૌથી વધુ હોય.
2. વર્ષ 2022 સુધીમાં 100 ગીગાવોટના ગ્રીડ સાથે જોડાયેલા સોલાર પાવર પ્લાન્ટ સ્થાપવાની પરિકલ્પના છે.
3. તેનો ઉદ્દેશ્ય સભ્ય દેશોમાં સૌર ઊર્જાના વિસ્તરણ માટેના મુખ્ય પડકારોનો સામૂહિક રીતે સામનો કરવાનો છે.
4. તેનું મુખ્યાલય ભારતમાં આવેલું છે અને તેનું વચગાળાનું સચિવાલય ગુરુગ્રામમાં સ્થાપિત કરવામાં આવી રહ્યું છે.

ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી ક્યાં નિવેદનો યોગ્ય છે?
(A) 1,2,3 (B) 2,3,4
(C) 1,2,4 (D) 1,2,3 અને 4

4) ભોપાલ અને ઈન્દોરમાં Police Commissionerate System વિશે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.

1. મધ્યપ્રદેશના ગૃહપ્રધાન નરોત્તમ મિશ્રા દ્વારા કરાયેલી જાહેરાતથી બંને શહેરોને હવે ADG રેન્કના પોલીસ કમિશનર મળશે.
2. બંને જિલ્લાના પોલીસ કમિશનરોને બે IG રેન્કના અધિકારીઓ અને નવ SP રેન્કના અધિકારીઓ મદદ કરશે.
3. એપ્રિલ 2012માં મધ્યપ્રદેશના મુખ્યમંત્રી શિવરાજ સિંહ ચૌહાણે ભોપાલ અને ઈન્દોરમાં પોલીસ કમિશનર સિસ્ટમ દાખલ કરવાનું વચન આપ્યું હતું.

ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી ક્યાં નિવેદનો યોગ્ય છે?
(A) 1,2 (B) 2,3
(C) 1,3 (D) 1,2, અને 3

5) AFSPA (Armed Forces Special Powers Act) વિશે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.

1. નાગાલેન્ડના મુખ્યમંત્રી નેફિયુ રિયોએ પણ AFSPA રદ કરવાની માંગ કરી હતી.
2. AFSPA 1958માં લાગુ કરવામાં આવી હતી.
3. તેનો ઉપયોગ અવ્યવસ્થિત તરીકે જાહેર કરાયેલા વિસ્તારોમાં થાય છે.

ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી ક્યાં નિવેદનો યોગ્ય છે?
(A) 1,2 (B) 2,3
(C) 1,3 (D) 1,2, અને 3

6) NDPS સુધારાબિલ, 2021 વિશે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.

1. બિલના ઉદ્દેશ ફૂગ વ્યસનીઓને વ્યસનમાંથી બહાર આવવામાં મદદ કરવી.
2. NDPS એક્ટમાં અત્યાર સુધીમાં 1988, 2001 અને 2014માં ત્રણ વખત સુધારો કરવામાં આવ્યો છે.
3. નાર્કો-સંકલન કેન્દ્ર (NCORD) ની રચના નવેમ્બર 2016માં કરવામાં આવી હતી અને 'નાર્કોટિક્સ નિયંત્રણ માટે રાજ્યોને નાણાકીય સહાય' યોજનાને પુનર્જીવિત કરવામાં આવી હતી.
4. નવી જોગવાઈ 01 મે, 2014થી પાછલી અસરથી અમલમાં આવશે.

ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી ક્યાં નિવેદનો યોગ્ય છે?
(A) 1,2,3 (B) 2,3,4
(C) 1,2,4 (D) 1,2,3 અને 4

7) ડિફોલ્ટ બેલ વિશે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.

1. જામીન એ કાનૂની કસ્ટડીમાં રાખવામાં આવેલ વ્યક્તિની શરતી/કામચલાઉ મુક્તિ છે.
2. કાનૂની સ્ત્રોત જામીનનો અધિકાર છે જે પોલીસ જ્યારે નિર્દિષ્ટ સમયગાળામાં ન્યાયિક કસ્ટડીમાં રહેલી વ્યક્તિના સંબંધમાં તપાસ પૂર્ણ કરવામાં નિષ્ફળ જાય ત્યારે મેળવવામાં આવે છે.
3. CrPC ની કલમ 167(2) હેઠળ ડિફોલ્ટ જામીન મેળવવાનો અધિકાર માત્ર વૈધાનિક અધિકાર જ નથી, પરંતુ કલમ 21 હેઠળ કાયદા દ્વારા સ્થાપિત પ્રક્રિયાનો પણ એક ભાગ છે.
4. સામાન્ય રીતે, તપાસ એજન્સીના ડિફોલ્ટ પર જામીન મેળવવાના અધિકારને 'અનિવાર્ય અધિકાર' ગણવામાં આવે છે, પરંતુ તેનો યોગ્ય સમયે લાભ લેવો જોઈએ.

ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી ક્યાં નિવેદનો યોગ્ય છે?
(A) 1,2,3 (B) 2,3,4
(C) 1,2,4 (D) 1,2,3 અને 4

8) રાજદ્રોહ કાયદા વિશે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.

1. 'રાજદ્રોહ' શબ્દ અત્યંત સંવેદનશીલ છે અને તેને સાવધાની સાથે લાગુ કરવાની જરૂર છે.
2. 17મી સદીમાં ઈંગ્લેન્ડમાં રાજદ્રોહનો કાયદો ઘડવામાં આવ્યો હતો.
3. આ કાયદો મૂળરૂપે વર્ષ 1837માં બ્રિટિશ ઇતિહાસકાર અને રાજકારણી થોમસ મેકોલે દ્વારા ઘડવામાં આવ્યો હતો.
4. વર્ષ 1860માં ઈન્ડિયન પીનલ કોડ (IPC)ના અમલ દરમિયાન આ કાયદો IPCમાં સામેલ કરવામાં આવ્યો ન હતો.

ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી ક્યાં નિવેદનો યોગ્ય છે?
(A) 1,2,3 (B) 2,3,4
(C) 1,2,4 (D) 1,2,3 અને 4

- 9) ડેમ સેફ્ટી બિલ, 2019 વિશે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.
1. રાજ્ય સિંચાઈ વિભાગ અને કેન્દ્રીય જળ આયોગને મજબૂત કરવાની જરૂર છે. તે સુનિશ્ચિત કરવું જોઈએ કે ડેમનું નિરીક્ષણ સંબંધિત રાજ્ય સરકાર દ્વારા કરવામાં આવે છે.
 2. સેન્ટ્રલ વોટર કમિશન તમામ ડેમ પ્રોજેક્ટ્સના ટેકનો-આર્થિક મૂલ્યાંકન માટે જવાબદાર રહેશે. તેને સમાન પ્રોજેક્ટ (જો પ્રોજેક્ટ નિષ્ફળ જાય તો) ઓડિટ કરવાનો અધિકાર પણ છે.
 3. આ બિલ ડેમ સેફ્ટી સ્ટાન્ડર્ડ બનાવવાની જોગવાઈ કરે છે.
 4. વર્ષ 1917માં ટિગરા ડેમ (મધ્યપ્રદેશ)ની નિષ્ફળતા સાથે બંધોની નિષ્ફળતા શરૂ થઈ હતી.
- ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી ક્યાં નિવેદનો યોગ્ય છે?
- (A) 1,2,3 (B) 2,3,4
(C) 1,2,4 (D) 1,2,3 અને 4

- 10) નેશનલ જ્યુડિશિયલ ઈન્ફ્રાસ્ટ્રક્ચર ઓથોરિટી ઓફ ઈન્ડિયા વિશે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.
1. NALSA ની રચના સમાજના નબળા વર્ગોને મફત અને કાર્યક્ષમ કાનૂની સેવાઓ પ્રદાન કરવા માટે રાષ્ટ્રવ્યાપી નેટવર્ક સ્થાપિત કરવા માટે કરવામાં આવી હતી.
 2. દેશમાં ગૌણ અદાલતોના બજેટ અને માળખાકીય વિકાસને NJIAI દ્વારા નિયંત્રિત કરવામાં આવશે.
 3. ભારતીય ન્યાયતંત્રનું ઈન્ફ્રાસ્ટ્રક્ચર દર વર્ષે ફાઈલ થતા મોટી સંખ્યામાં કેસો સાથે સુસંગત નથી.
 4. દેશમાં ન્યાયિક અધિકારીઓની કુલ મંજૂર સંખ્યા 24,280 છે.
- ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી ક્યાં નિવેદનો યોગ્ય છે?
- (A) 1,2,3 (B) 2,3,4
(C) 1,2,4 (D) 1,2,3 અને 4

ના રુકના है, ना झूकना है, अब खाखी रंग लगाना है

PSI

કોન્સ્ટેબલ

ફિઝિકલ પછીની
નવી બેચ શરૂ

ફ્રી
ટ્રાયલ લેકર

તારીખ : 16/12/2021
સાંજે : 6:30 TO 8:30

Prelims
+
Mains ની
પરિણામલક્ષી તૈયારી

રજિસ્ટ્રેશન ફરજિયાત 93757-01110 / 93280-01110

ICE
INSTITUTE FOR COMPETITIVE EXAMS

કાલાવડ રોડ, તિરૂપતી પેટ્રોલ પંપ સામે,
સ્વામિનારાયણ મંદિર પાસે,
રાજકોટ.

offline
રાજકોટ

મોનેટરી પોલિસી રિપોર્ટ: રિઝર્વ બેંક ઓફ ઈન્ડિયા

- રિઝર્વ બેંક ઓફ ઈન્ડિયા (RBI) એ ડિસેમ્બર 2021 મહિના માટે Monetary Policy Report (MPR) બહાર પાડ્યો છે.
- તેણે સતત નવમી વખત પોલિસી રેટને યથાવત રાખીને ઉદાર વલણ જાળવી રાખ્યું છે.

અપરિવર્તિત રેટ/દર

- રેપો રેટ - 4%.
- રિવર્સ રેપો રેટ - 3.35%.
- માર્જિનલ પરમેનન્ટ ફેસિલિટી (MSF) - 4.25%.
- બેંક રેટ - 4.25%.

GDP અંદાજ

- વર્ષ 2021-22 માટે વાસ્તવિક ગ્રોસ ડોમેસ્ટિક પ્રોડક્ટ (GDP) નો વૃદ્ધિ દર 9.5% પર જાળવી રાખવામાં આવ્યો છે.

કુગાવો

- RBIએ કન્ઝ્યુમર પ્રાઇસ ઇન્ડેક્સ (CPI) આધારિત કુગાવાના અનુમાનને 5.3% પર જાળવી રાખ્યું છે.

વેરિયેબલ રેટ રિવર્સ રિપોઝ

- આનાથી ડિસેમ્બર 2021ના અંત સુધીમાં VRRR હેઠળ શોષણની રકમ વધીને રૂ. 7.5 લાખ કરોડ થઈ ગઈ છે.
- ઓગસ્ટ 2021માં, RBIએ ઓવરનાઈટ રિવર્સ રેપોના ફિક્સ રેટ કરતાં વધુ ઉપજની સંભાવનાને કારણે વધારાની તરલતાને શોષવા માટે વેરિયેબલ રેટ રિવર્સ રેપો (VRRR) પ્રોગ્રામ હાથ ધરવાની જાહેરાત કરી હતી.

અનુકૂળ વલણ

- RBIએ અર્થવ્યવસ્થામાં કાયમી રિકવરી ન થાય ત્યાં સુધી નરમ વલણ ચાલુ રાખવાનો નિર્ણય કર્યો છે.
- ઉદાર વલણનો અર્થ એ છે કે મોનેટરી પોલિસી કમિટી (MPC) કાં તો દર ઘટાડવા અથવા તેને યથાવત રાખવાનો નિર્ણય લઈ શકે છે.

મહત્વ

- તે ટૂંકા ગાળાના વ્યાજ દરો ઘટાડીને ઉદાર લેવા માટે નાણાં ઓછા ખર્ચાળ બનાવીને ગ્રાહકો અને વ્યવસાયો દ્વારા વધુ ખર્ચ કરવા પ્રોત્સાહિત કરે છે.
- જ્યારે બેંકો દ્વારા નાણાં સરળતાથી ઉપલબ્ધ થાય છે, ત્યારે અર્થતંત્રમાં નાણાંનો પુરવઠો વધે છે, પરિણામે ખર્ચમાં વધારો થાય છે.
- આનાથી રાજકોષીય અનામત રાષ્ટ્રીય આવક અને નાણાં/નાણાની માંગના હકારાત્મક કાર્યકારી સંબંધોના સંબંધમાં વધવા દે છે.
- તે રાષ્ટ્રીય ચલણ અનામતને સક્રિય કરવામાં મદદ કરે છે અને આર્થિક મંદીને ટાળવા માટે નબળી એકંદર માંગને અટકાવે છે.
- તેથી એવું કહી શકાય કે ઉદાર અભિગમ ભારતના વિકાસને સુધારવામાં મદદ કરશે.

મૂડીની મંજૂરી નથી

- RBIએ બેંકોને અમુક નિયમનકારી મૂડીની આવશ્યકતાઓને પૂર્ણ કરવાને આધીન તેની પૂર્વ મંજૂરી વિના તેમની વિદેશી શાખાઓમાં મૂડીનો ઉપયોગ કરવાની તેમજ નફો પરત મોકલવાની મંજૂરી આપી હતી.
- હાલમાં ભારતમાં સમાવિષ્ટ બેંકો તેમની વિદેશી શાખાઓ અને પેટાકંપનીઓમાં મૂડીનો ઉપયોગ કરી શકે છે, તેમાં તેમનો નફો જાળવી શકે છે અને ભારતીય રિઝર્વ બેંકની પૂર્વ મંજૂરી સાથે નફો પરત/તબદીલ કરી શકે છે.
- બેંકોને ઓપરેશનલ ફ્લેક્સિબિલિટી પૂરી પાડવાના હેતુથી, એવું નક્કી કરવામાં આવ્યું છે કે જો બેંકો નિયમનકારી મૂડીની જરૂરિયાતો પૂરી કરે તો તેમને રિઝર્વ બેંક ઓફ ઈન્ડિયાની પૂર્વ મંજૂરીની જરૂર નથી.

નાણાકીય નીતિ અહેવાલ

- મોનેટરી પોલિસી રિપોર્ટ RBIની મોનેટરી પોલિસી કમિટી (MPC) દ્વારા પ્રકાશિત કરવામાં આવે છે. MPC એ વિકાસના ઉદ્દેશ્યને ધ્યાનમાં રાખીને કિંમતની સ્થિરતા જાળવવા માટે RBI એક્ટ, 1934 હેઠળ એક વૈધાનિક અને સંસ્થાકીય માળખું છે.
- MPC 4% ના કુગાવાના લક્ષ્યને હાંસલ કરવા માટે જરૂરી નીતિ વ્યાજ દર (રેપો રેટ) સેટ કરે છે, જેમાં બંને બાજુ 2% પોઇન્ટ હોય છે. RBIના ગવર્નર MPCના હોદ્દેદાર અધ્યક્ષ છે.

મુખ્ય પરિભાષા

- રેપો અને રિવર્સ રેપો રેટ:
- રેપો રેટ એ દર છે કે જેના પર દેશની કેન્દ્રીય બેંક (ભારતના કિસ્સામાં ભારતીય રિઝર્વ બેંક) ભંડોળની કોઈપણ અછતના કિસ્સામાં વ્યાપારી બેંકોને નાણાં ધિરાણ આપે છે. આ પ્રક્રિયામાં સેન્ટ્રલ બેંક સિક્યોરિટીઝ ખરીદે છે.
- રિવર્સ રેપો રેટ એ દર છે કે જેના પર RBI દેશની અંદર કોમર્શિયલ બેંકો પાસેથી નાણાં ઉછીના લે છે.
- બેંક દર:
- વાણિજ્યિક બેંકોને ધિરાણ આપવા માટે RBI દ્વારા આ દર વસૂલવામાં આવે છે.
- માર્જિનલ પરમેનન્ટ ફેસિલિટી (MSF):
- MSF એ સુનિશ્ચિત બેંકો માટે કટોકટીની સ્થિતિમાં RBI પાસેથી રાતોરાત લોન લેવાની સુવિધા છે જ્યારે આંતર-બેંક પ્રવાહિતા સંપૂર્ણપણે ખતમ થઈ જાય છે.
- ઓપન માર્કેટ કામગીરી:
- સરકારી સિક્યોરિટીઝના વેચાણ/ખરીદી દ્વારા બજારમાંથી રૂપિયાની તરલતાની સ્થિતિને સમાયોજિત કરવાના ઉદ્દેશ્ય સાથે RBI દ્વારા આ બજારની કામગીરી કરવામાં આવે છે.
- સરકારી સિક્યોરિટીઝ:
- સરકારી સિક્યોરિટીઝ એ કેન્દ્ર સરકાર અથવા રાજ્ય સરકારો દ્વારા જારી કરાયેલ એક વેપારી સાધન છે. તેઓ સરકારની દેવાની જવાબદારી સ્વીકારે છે.
- ગ્રાહક ભાવ સૂચકાંક:
- તે છૂટક ખરીદનારના દૃષ્ટિકોણથી ભાવમાં ફેરફારને માપે છે. તે નેશનલ સ્ટેટિસ્ટિકલ ઓફિસ (NSO) દ્વારા જારી કરવામાં આવે છે.
- CPI ભારતીય ગ્રાહકો વપરાશ માટે ખરીદે છે તે ખોરાક, તબીબી સંભાળ, શિક્ષણ, ઇલેક્ટ્રોનિક્સ વગેરે જેવી ચીજવસ્તુઓ અને સેવાઓની કિંમતમાં તફાવતની ગણતરી કરે છે.

સુધારેલા કોલસા સંગ્રહના ધોરણો

- તાજેતરમાં સેન્ટ્રલ ઇલેક્ટ્રિસિટી ઓથોરિટી (CEA) એ થર્મલ પાવર જનરેશન પ્લાન્ટ્સમાં 'કોલસાના સ્ટોકિંગ નોર્મ્સ'માં સુધારો કર્યો છે જેથી વિવિધ પ્લાન્ટ્સમાં કોલસાના સ્ટોક કટોકટીની સ્થિતિનું પુનરાવર્તન અટકાવી શકાય.
- સેન્ટ્રલ ઇલેક્ટ્રિસિટી ઓથોરિટી (CEA) એ ઇલેક્ટ્રિસિટી એક્ટ 2003 હેઠળ સ્થાપિત સંસ્થા છે. તેનો ઉદ્દેશ્ય વીજ ઉત્પાદન માટે ઉપલબ્ધ સંસાધનોનો મહત્તમ ઉપયોગ કરવા માટે દર પાંચ વર્ષે 'નેશનલ ઇલેક્ટ્રિસિટી પ્લાન' તૈયાર કરવાનો છે.

પૃષ્ઠભૂમિ

- ભારતના 'થર્મલ પાવર પ્લાન્ટ્સ'ને ઓક્ટોબર 2021માં કોલસાની તીવ્ર અછતનો સામનો કરવો પડ્યો હતો, જેમાં થર્મલ સ્ટેશનોમાં કોલસાનો સ્ટોક સરેરાશ ચાર દિવસથી ઘટી ગયો હતો.
- માંગમાં ઝડપી વધારો, આયાતી કોલસાના ભાવમાં વધારો અને ચોમાસા પહેલા પાવર સ્ટેશનો દ્વારા ઓછી કોલસાની ખરીદી સ્ટોકની નીચી સ્થિતિ માટે જવાબદાર પરિબળો હતા.
- તે ભારતમાં કોલસાની સૌથી મોટી કટોકટી પૈકીની એક હતી, જેણે આર્થિક પુનઃપ્રાપ્તિને ધીમું કર્યું હતું અને કેટલાક વ્યવસાયો દ્વારા ઉત્પાદનને અસર કરી હતી.
- કોલસાના નીચા સ્ટોકની સ્થિતિએ ઘણા રાજ્યોને ઊર્જા વિનિમય પર વીજ ખરીદવાની ફરજ પાડી, ઓક્ટોબરમાં વીજળીની સરેરાશ બજાર કિંમત રૂ. 16.4 પ્રતિ યુનિટ હતી, જે સરકારને કોલસાના સંગ્રહના ધોરણોને સુધારવા માટે પ્રેરિત કરે છે.

જૂના માપદંડ

- અગાઉ કોલસાના સ્ત્રોતથી પ્લાન્ટના અંતરના આધારે 15-30 દિવસનો કોલસાનો સ્ટોક જાળવવો ફરજિયાત હતો.
- અગાઉ, પીટ હેડ સ્ટેશન(Pit Head Stations)માં સ્થિત પાવર પ્લાન્ટ માટે 15 દિવસ સુધી કોલસાનો સ્ટોક રાખવો ફરજિયાત હતો, જ્યારે ખાણોથી 200 કિ.મી. આ જરૂરિયાત 1000 કિમીની અંદર સ્થિત છોડ માટે 20 દિવસ, 1,000 કિમીની અંદર સ્થિત પ્લાન્ટ્સ માટે 25 દિવસ અને ખાણોની બહાર સ્થિત છોડ માટે 30 દિવસ સુધી વધારવામાં આવી હતી.

સુધારેલ માપદંડ

- તે પીટ હેડ સ્ટેશન (Pit Head Stations) પર 17 દિવસ અને નોન-પીટ હેડ સ્ટેશન (Non-Pit Head Stations) પર 26 દિવસ માટે પાવર પ્લાન્ટ દ્વારા દર વર્ષે ફેબ્રુઆરીથી જૂન દરમિયાન કોલસાના સ્ટોકની જાળવણી ફરજિયાત કરે છે.
- નોન-પીટ હેડ પ્લાન્ટ એ પાવર પ્લાન્ટ છે જે કોલસાની ખાણની 1,500 કિમીની અંદર સ્થિત છે.
- કોઈપણ દિવસે પાવર પ્લાન્ટમાં કોલસાની દૈનિક જરૂરિયાતની ગણતરી 85% Plant Load Factor (PLF)ના આધારે કરવામાં આવશે.
- અગાઉના ધોરણો હેઠળ છેલ્લા સાત દિવસમાં ઓછામાં ઓછા 55% PLF પર પ્લાન્ટની સરેરાશ વપરાશ પેટર્ન મુજબ કોલસાના સ્ટોકની માત્રા નક્કી કરવામાં આવી હતી.
- PLF એ પ્લાન્ટ દ્વારા ઉત્પન્ન થતી વાસ્તવિક ઊર્જા અને મહત્તમ સંભવિત ઊર્જા વચ્ચેનો ગુણોત્તર છે જે પ્લાન્ટ દ્વારા તેના રેટેડ પાવર પર કામ કરવા માટે એક વર્ષના સંપૂર્ણ સમયગાળા માટે ઉત્પન્ન કરી શકાય છે.

- નવી પદ્ધતિ સૂચવે છે કે જે પાવર પ્લાન્ટ્સનો વપરાશ દર ઓછો છે તેણે પહેલા કરતાં વધુ કોલસાનો સંગ્રહ કરવો પડશે.
- પાવર પ્લાન્ટ્સે આ પરિમાણોનું ચુસ્તપણે પાલન કરવું પડશે, જે નિષ્ફળ થવા પર તેમને દંડ કરવામાં આવશે, એક પાસું જે અત્યાર સુધી CEA નિયમોમાં હાજર નહોતું.

મહત્વ

- આનાથી દેશને તાજેતરમાં જે પરિસ્થિતિનો સામનો કરવો પડ્યો હતો તેને કાબૂમાં લેવાશે, જ્યારે દેશના 135 કોલસા આધારિત પાવર પ્લાન્ટમાંથી ઘણામાં ચોમાસા પછીના માત્ર ત્રણથી ચાર દિવસ માટે કોલસાના નિર્ણાયક સ્ટોકના સ્તરમાં ઘટાડો થયો હતો.
- કોલસાના સંગ્રહના ધોરણોમાં છૂટછાટથી ઉત્પાદન કરતા સ્ટેશનો વચ્ચે બળતણનું વધુ સારું વિતરણ થશે.
- આ અછતને અટકાવશે અને દેશમાં માંગની સ્થિતિને ધ્યાનમાં લીધા વિના અવિરત વીજ પુરવઠો સુનિશ્ચિત કરશે.
- તે દરેક પાવર પ્લાન્ટ માટે ઇંધણની જરૂરિયાતને પણ ઘટાડશે અને તમામ સ્ટેશનો વચ્ચે બહેતર વિતરણને સક્ષમ કરશે.

કોલસો

- તે સૌથી વિપુલ પ્રમાણમાં અશ્મિભૂત ઇંધણ છે. આયર્ન, સ્ટીલ, સ્ટીમ એન્જિન જેવા ઉદ્યોગોમાં અને વીજળી ઉત્પન્ન કરવા માટે તેનો ઉપયોગ ઘરેલું ઇંધણ તરીકે થાય છે. કોલસામાંથી ઉત્પન્ન થતી વીજળીને 'થર્મલ પાવર' કહેવાય છે.
- આજે આપણે જે કોલસાનો ઉપયોગ કરીએ છીએ તેની રચના લાખો વર્ષો પહેલા થઈ હતી, જ્યારે વિશાળ ફર્ન અને માર્શેસ પૃથ્વીના પોપડાની નીચે દટાઈ ગયા હતા. એટલા માટે કોલસાને બરીડ સનશાઈન (Buried Sunshine) પણ કહેવામાં આવે છે.
- ચીન, યુએસએ, ઓસ્ટ્રેલિયા, ઇન્ડોનેશિયા અને ભારત વિશ્વના મુખ્ય કોલસા ઉત્પાદકોમાં સામેલ છે.
- ભારતના મુખ્ય કોલસા ઉત્પાદક પ્રદેશોમાં ઝારખંડમાં રાણીગંજ, ઝરિયા, ધનબાદ અને બોકારોનો સમાવેશ થાય છે.
- કોલસાને ચાર રેન્કમાં પણ વર્ગીકૃત કરવામાં આવે છે : એન્થ્રાસાઈટ, બિટ્યુમિનસ, સબબિટ્યુમિનસ અને લિગ્નાઈટ. આ રેન્કિંગ કોલસામાં હાજર કાર્બનના પ્રકાર અને જથ્થા અને કોલસાની થર્મલ એનર્જીના જથ્થા પર આધારિત છે.

હેન્ડલૂમ સેક્ટરમાં સુધારા

- તાજેતરમાં, સરકારે હેન્ડલૂમ સેક્ટરમાં રોગચાળાને કારણે ઉદ્ભવતા મુદ્દાઓને પ્રોત્સાહન આપવા અને તેના નિરાકરણ માટે ઘણા પગલાં લીધાં છે.

- કાપડને વણાટ માટે વપરાતા શ્રેડ અથવા તેમાંથી બનાવેલા ફેબ્રિક તરીકે સરળ રીતે સમજી શકાય છે.
- જ્યારે, હેન્ડલૂમ એ કાપડના ઉત્પાદનનો એક ભાગ છે, તેમાં વણાટમાં શ્રમ અને મશીનોનો સમાવેશ થાય છે.

સરકાર દ્વારા લેવામાં આવેલ પગલાં

- અનુરોધ કરતા રાજ્યો: કાપડ મંત્રાલયે રાજ્યો અને કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશોને તેમની રાજ્ય હેન્ડલૂમ કોર્પોરેશનો/કોઓપરેટિવ્સ/એજન્સીઓ પાસેથી હેન્ડલૂમ વણકરો/કારીગરો પાસે તૈયાર ઇન્વેન્ટરી મેળવવા વિનંતી કરી છે.
- ગવર્નમેન્ટ ઈ-માર્કેટપ્લેસ (GeM) પોર્ટલ પર વણકરોની નોંધણી: સરકાર દ્વારા વણકરોને સરકારી ઈ-માર્કેટપ્લેસ સાથે જોડવા માટે પગલાં લેવામાં આવ્યા છે.
- આ પગલાથી, વણકરો તેમના ઉત્પાદનો સીધા વિવિધ સરકારી વિભાગો અને સંસ્થાઓને વેચી શકશે.
- અત્યાર સુધીમાં લગભગ 1.50 લાખ વણકર GeM પોર્ટલ સાથે જોડાયેલા છે.
- હેન્ડલૂમ પ્રોડ્યુસર કંપનીઓની સ્થાપના: ઉત્પાદકતા, માર્કેટિંગ ક્ષમતાઓને વધારવા અને સારી આવક સુનિશ્ચિત કરવા માટે વિવિધ રાજ્યોમાં 128 હેન્ડલૂમ ઉત્પાદક કંપનીઓની રચના કરવામાં આવી છે.
- સરળ લોન નીતિ: રાહત લોન/વણકરની મુદ્રા યોજના હેઠળ નાણાકીય સહાય, વ્યાજ સબવેન્શન/કન્સેશન, ક્રેડિટ ગેરંટી આપવામાં આવે છે.
- ડિઝાઇન રિસોર્સ સેન્ટર્સ: નવી દિલ્હી, મુંબઈ વગેરે જેવા મોટા શહેરોમાં વણકર સેવા કેન્દ્રો પર ડિઝાઇન રિસોર્સ સેન્ટર્સ (DRC)ની સ્થાપના કરવામાં આવી છે.
- આ DRCનો ઉદ્દેશ હેન્ડલૂમ સેક્ટરમાં ડિઝાઇન-લક્ષી શ્રેષ્ઠતા નિર્માણ અને બનાવવાનો છે.
- નમૂના/ઉત્પાદન સુધારણા અને વિકાસ માટે વણકરો, નિકાસકારો, ઉત્પાદકો અને ડિઝાઇનરોને ડિઝાઇન રિપોઝીટરીની એક્સેસની સુવિધા આપવા માટે પણ તેની કલ્પના કરવામાં આવી છે.
- હેન્ડલૂમ એક્સપોર્ટ પ્રમોશન કાઉન્સિલ (HEPC) ની સ્થાપના: હેન્ડલૂમ પ્રોડક્ટ્સના માર્કેટિંગને પ્રોત્સાહન આપવા માટે, Handloom Export Promotion Council (HEPC) વર્ચ્યુઅલ મોડમાં આંતરરાષ્ટ્રીય મેળાઓનું આયોજન કરે છે.
- હેન્ડલૂમ ઉત્પાદનોના ઈ-માર્કેટિંગને પ્રોત્સાહન આપવા માટે 23 ઈ-કોમર્સ એકમો કાર્યરત છે.
- કાચો માલ પુરવઠો યોજના: હેન્ડલૂમ વણકરોને ચાર્જ આપવા માટે આ યોજના સમગ્ર દેશમાં લાગુ કરવામાં આવી રહી છે.
- આ યોજના હેઠળ કાપડ ક્ષેત્રમાં કાચા માલ માટે વળતર અને ભાવ સબસિડી આપવામાં આવે છે.
- વણકરોને શિક્ષિત કરવા: વણકરોને તેમના કલ્યાણ અને સામાજિક-આર્થિક વિકાસ માટે વિવિધ હેન્ડલૂમ યોજનાઓનો લાભ લેવા શિક્ષિત કરવા માટે વિવિધ રાજ્યોમાં અનેક ચૌપાલોનું આયોજન કરવામાં આવ્યું હતું.

icerajkot

joinicerajkot.com
join our whatsapp

icerajkotoofficial
join official telegram channel

કાપડ ઉદ્યોગનું મહત્વ

- તે ભારતીય ગ્રોસ ડોમેસ્ટિક પ્રોડક્ટ (GDP)માં 2.3%, ઔદ્યોગિક ઉત્પાદનના 7%, ભારતની નિકાસ કમાણીના 12% અને કુલ રોજગારના 21% થી વધુ યોગદાન આપે છે.
- ભારતમાં નીચેના કારણોસર કાચો માલ અને મજૂરનો વિપુલ પુરવઠો છે:
- તે કપાસનું સૌથી મોટું ઉત્પાદક છે, જે વૈશ્વિક ઉત્પાદનમાં 25% હિસ્સો ધરાવે છે.
- તે ચીન પછી વિશ્વનો બીજો સૌથી મોટો કાપડ ઉત્પાદક દેશ છે.
- તે માનવસર્જિત તંતુઓ (પોલિએસ્ટર અને વિસ્કોસ)નું બીજું સૌથી મોટું ઉત્પાદક છે.
- સૌથી અગત્યનું, ભારતમાં વ્યાપક સ્થાનિક બજાર ઉપલબ્ધ છે.

ભારતીય કાપડ ઉદ્યોગના પડકારો

- અત્યંત ખંડિત: ભારતીય કાપડ ઉદ્યોગ અત્યંત ખંડિત છે અને મુખ્યત્વે અસંગઠિત ક્ષેત્ર અને નાના અને મધ્યમ પાયાના ઉદ્યોગો દ્વારા પ્રભુત્વ ધરાવે છે.
- આઉટડેટેડ ટેકનોલોજી: ભારતીય કાપડ ઉદ્યોગ (ખાસ કરીને નાના પાયાના ઉદ્યોગોમાં) સામે નવીનતમ ટેકનોલોજીની એક્સેસ એ એક મોટો પડકાર છે અને આવી સ્થિતિમાં તે અત્યંત સ્પર્ધાત્મક બજારમાં વૈશ્વિક ધોરણોને પૂર્ણ કરવામાં નિષ્ફળ રહી છે.
- કર માળખાના મુદ્દાઓ: ગુડ્સ એન્ડ સર્વિસ ટેક્સ (GST) જેવું કર માળખું કાપડ ઉદ્યોગને સ્થાનિક અને આંતરરાષ્ટ્રીય બજારોમાં ખર્ચાળ અને અસ્પર્ધક બનાવે છે.
- સ્થિર નિકાસ: આ ક્ષેત્રની નિકાસ સ્થિર છે અને છેલ્લા છ વર્ષથી 40 અબજ ડોલરના સ્તરે રહી છે.
- વ્યાપકતાનો અભાવ: ભારતમાં એપેરલ એકમોનું સરેરાશ કદ 100 મશીનો છે, જે બાંગ્લાદેશ કરતાં ઘણું ઓછું છે, જેમાં ફેક્ટરી દીઠ સરેરાશ ઓછામાં ઓછા 500 મશીનો છે.
- વિદેશી મૂડીરોકાણનો અભાવ: ઉપરોક્ત પડકારોને ધ્યાનમાં રાખીને, વિદેશી રોકાણકારો ટેક્સટાઇલ સેક્ટરમાં રોકાણ કરવા માટે ખૂબ ઉત્સાહી નથી જે ચિંતાનો પણ એક ક્ષેત્ર છે.
- જો કે છેલ્લા પાંચ વર્ષમાં આ ક્ષેત્રમાં રોકાણમાં તેજી જોવા મળી છે, તેમ છતાં, ઉદ્યોગે એપ્રિલ 2000થી ડિસેમ્બર 2019 સુધીમાં માત્ર US\$ 3.41 બિલિયનનું વિદેશી પ્રત્યક્ષ રોકાણ (FDI) આકર્ષ્યું છે.

ભવિષ્યનો માર્ગ

- સંગઠિત ક્ષેત્ર તરફ: ભારત કાપડ ઉદ્યોગ માટે મેગા એપેરલ પાર્ક અને કોમન ઈન્ફ્રાસ્ટ્રક્ચરની સ્થાપના કરીને આ ક્ષેત્રને સંગઠિત કરી શકે છે.
- આનાથી ઉત્પાદનના ધોરણમાં વધારો થશે અને ભારતીય ખેલાડીઓને કામગીરીમાં મહત્તમ કાર્યક્ષમતા સાથે ઝડપી અને ઓછા ખર્ચે ઉત્પાદન કરવામાં મદદ મળશે.

- ઉદ્યોગના આધુનિકીકરણની સુવિધા: અપ્રચલિત મશીનરી અને ટેકનોલોજીના આધુનિકીકરણ પર ધ્યાન આપવું જોઈએ. તે કાપડ ઉદ્યોગના ઉત્પાદન અને ઉત્પાદકતા વધારવામાં મદદ કરી શકે છે અને ત્યાંથી નિકાસમાં વધારો કરી શકે છે.
- નેશનલ ટેકનિકલ ટેક્સટાઇલ્સ મિશન, રિવાઈઝ્ડ ટેકનોલોજી અપગ્રેડેશન ફંડ સ્કીમ (ATUFS) અને ઈન્ટિગ્રેટેડ વૂલ ડેવલપમેન્ટ પ્રોગ્રામ જેવા કાર્યક્રમો સૌથી અસરકારક રીતે અમલમાં મૂકવા જોઈએ.
- તર્કસંગત શ્રમ કાયદાઓની આવશ્યકતા: કેટલીક ઉચ્ચ-સ્તરની નિષ્ણાત પેનલોએ પેઢીના કદ પરની મર્યાદાઓ દૂર કરવાની અને 'ભાડે અને બરતરફ' (Hiring and Firing) પ્રક્રિયામાં લવચીકતાને મંજૂરી આપવાની ભલામણ કરી છે.
- આમ આવા શ્રમ કાયદાઓને વહેલાસર તર્કસંગત બનાવવાની જરૂર છે.
- નિકાસમાં વધારો: ભારતે પણ નિકાસની તકો વધારવા માટે વિકસિત દેશો સાથે વેપાર કરાર કરવાની જરૂર છે.
- આવા ફ્રી ટ્રેડ એગ્રીમેન્ટ્સ (FTAs) યુરોપિયન યુનિયન, ઓસ્ટ્રેલિયા અને યુકે જેવા કપડાના મોટા બજારોમાં ડ્યુટી ફ્રી એક્સેસ મેળવવામાં મદદ કરી શકે છે.

પૂર્વોત્તર રાજ્યો માર્ગ રોકાણ કાર્યક્રમ (North Eastern States Roads Investment Programme): મુખ્ય મુદ્દાઓ

- નોર્થ ઈસ્ટર્ન સ્ટેટ્સ રોડ ઈન્વેસ્ટમેન્ટ પ્રોગ્રામ 2011માં શરૂ કરવામાં આવ્યો હતો. તે ઉત્તર પૂર્વના 6 રાજ્યોમાં 433 કિલોમીટર લાંબા રસ્તાઓ બનાવવાનું લક્ષ્ય ધરાવે છે. તે રાજ્યો મણિપુર, આસામ, મેઘાલય, મિઝોરમ, ત્રિપુરા અને સિક્કિમ હતા. આ પ્રોજેક્ટ ઓગસ્ટ 2022 સુધીમાં પૂર્ણ થશે. લગભગ 36 લાખ લોકો આ કાર્યક્રમનો લાભ લઈ રહ્યા છે.

પ્રોગ્રામ આવશ્યકતા

- બાકીના ભારતની સરખામણીમાં ઉત્તર પૂર્વે વિશેષ ધ્યાન આપવાની જરૂર છે. ઉદાહરણ તરીકે, આસામ વિશ્વમાં સૌથી વધુ ચા ઉત્પાદક દેશ છે. જોકે, તે ઔદ્યોગિકીકરણમાં પાછળ રહી ગયું છે.
- આધુનિક ઈન્ફ્રાસ્ટ્રક્ચરની અછત, ગરીબી અને બેરોજગારીને કારણે ઉત્તર પૂર્વના લોકો દેશના અન્ય ભાગોથી એકલતા અનુભવે છે.
- ઉપરોક્ત કારણોસર, તે વિસ્તારમાં કનેક્ટિવિટી સુધારવા માટે જરૂરી છે. ઉપરાંત, બળવાખોરીને નિયંત્રિત કરવા માટે આ વિસ્તારમાં કનેક્ટિવિટી જરૂરી છે.

વર્તમાન પરિસ્થિતિ

- હાલમાં, નોર્થ-ઈસ્ટર્ન કાઉન્સિલ આ વિસ્તારમાં 10,500 કિમીના નિર્માણ પર ધ્યાન કેન્દ્રિત કરી રહી છે. નોર્થ-ઈસ્ટર્ન કાઉન્સિલ હેઠળ, નોર્થ ઈસ્ટ રોડ સેક્ટર ડેવલપમેન્ટ નામની નવી યોજના શરૂ કરવામાં આવી હતી. તે મુખ્યત્વે અરુણાચલ પ્રદેશ પર ધ્યાન કેન્દ્રિત કરે છે.

કૃષિ ક્ષેત્ર માટે ARCs

- કૃષિ ક્ષેત્રમાં ખરાબ લોનની પુનઃપ્રાપ્તિને સુધારવા માટે, ખાસ કરીને કૃષિ લોનની વસૂલાત અને વસૂલાત સાથે વ્યવહાર કરવા માટે, અગ્રણી બેંકો દ્વારા તાજેતરમાં એસેટ રિકન્સ્ટ્રક્શન કંપની (Asset Reconstruction Company- ARC) ની સ્થાપના માટે એક યોજના/ફ્રેમવર્કની દરખાસ્ત કરવામાં આવી છે.
- બેંક દ્વારા NPAના પડકારનો સામનો કરવા માટે સરકાર સમર્થિત ARCની સ્થાપના સાથે ઉદ્યોગ અને બેંકોમાં આખ્યાલને સ્વીકૃતિ મળી છે.
- IBAએ કેટલીક સભ્ય બેંકો દ્વારા સૂચવ્યું કે કેન્દ્ર સરકારની નાણાકીય અસ્કયામતો Securitisation and Reconstruction of Financial Assets and Enforcement of Security Interest Act, ખેતીની જમીન પર 2002ની જેમ અમુક અંશે કાયદો લાવવાની જરૂર છે.

એસેટ રિકન્સ્ટ્રક્શન કંપની (ARC) વિશે

- હેતુ: તે એક વિશિષ્ટ નાણાકીય સંસ્થા છે જે બેંકો અને નાણાકીય સંસ્થાઓ પાસેથી 'Non Performing Assets' (NPAs) ખરીદે છે જેથી કરીને તેઓ તેમની બેલેન્સ શીટ સ્વચ્છ રાખી શકે.
- તે બેંકોને સામાન્ય બેંકિંગ પ્રવૃત્તિઓમાં ધ્યાન કેન્દ્રિત કરવામાં મદદ કરે છે. બેંકો ડિફોલ્ટરો પર તેમનો સમય અને પ્રયત્ન વેડફવાને બદલે, તેઓ તેમની NPA ARCs ને પરસ્પર સંમત ભાવે વેચી શકે છે.
- કાનૂની આધાર : સરફેસી એક્ટ, 2002 (SARFAESI Act, 2002) ભારતમાં ARC ની સ્થાપના માટે કાનૂની આધાર પૂરો પાડે છે.
- SARFAESI એક્ટ કોર્ટના હસ્તક્ષેપ વિના બિન-કાર્યકારી સંપત્તિના પુનર્નિર્માણમાં મદદ કરે છે. આ અધિનિયમ હેઠળ મોટી સંખ્યામાં ARCની રચના કરવામાં આવી હતી અને ભારતીય રિઝર્વ બેંક (RBI) સાથે રજીસ્ટર કરવામાં આવી હતી, જેને ARC ને નિયંત્રિત કરવાની સત્તા મળી છે.
- ભંડોળ: બોન્ડ્સ, ડિબેન્ટર્સ અને સુરક્ષા રસીદો ARC દ્વારા તેમની ભંડોળની જરૂરિયાતોને પહોંચી વળવા માટે જારી કરી શકાય છે.

નેશનલ એસેટ રિકન્સ્ટ્રક્શન કંપની લિમિટેડ (NARCL)

- બજેટ 2021-22માં, ARC ની સ્થાપના સરકારી માલિકીની અને ખાનગી ક્ષેત્રની બેંકો દ્વારા કરવાની દરખાસ્ત કરવામાં આવી છે, જેમાં સરકાર તરફથી કોઈ ઇક્વિટી યોગદાન નથી.
- ARC, જે ખરાબ અસ્કયામતોનું સંચાલન અને વેચાણ કરવા માટે એક એસેટ રિકન્સ્ટ્રક્શન કંપની હશે, તે 70 મોટા ખાતાઓમાં રૂ. 2-2.5 લાખ કરોડની સંપત્તિનું સંચાલન કરશે.
- તે સરકાર દ્વારા સ્થાપિત 'બેડ બેંક' (Bad Bank) નું સંસ્કરણ હોવાનું માનવામાં આવે છે.

કૃષિ ધિરાણ માટે ARC ની આવશ્યકતા

- બેંકોની NPA: નવીનતમ નાણાકીય સ્થિરતા અહેવાલ, જૂન 2021 મુજબ, કૃષિ ક્ષેત્ર માટે બેંકોનો કુલ NPA ગુણોત્તર 9.8% હતો, જ્યારે ઉદ્યોગ અને સેવાઓ માટે તે માર્ચ 2021ના અંતે અનુક્રમે 11.3% અને 7.5% હતો.
- બાકી કેડિટ: 'ગ્રામીણ ભારતમાં કૃષિ પરિવારો અને જમીન ધારકોની સ્થિતિનું મૂલ્યાંકન, 2019'ના ડેટા મુજબ, કૃષિ પરિવારોને ધિરાણની ટકાવારી 2013માં 52% થી ઘટીને 2019માં 50.2% થઈ ગઈ છે અને સરેરાશ ધિરાણ કરતાં વધુ વધ્યું છે. 57%. આ સાથે તે વર્ષ 2013માં રૂ. 47,000 થી વધીને વર્ષ 2019માં રૂ. 74,121 પર પહોંચી ગયું છે.
- સર્વેક્ષણ ડેટા દર્શાવે છે કે કૃષિ પરિવારો દ્વારા બાકી લોનના 69.6% સંસ્થાકીય સ્ત્રોતો જેમ કે બેંકો, સહકારી સંસ્થાઓ અને અન્ય સરકારી એજન્સીઓ પાસેથી લેવામાં આવી હતી.
- આ સર્વે નેશનલ સ્ટેટિસ્ટિકલ ઓફિસ (NSO) દ્વારા હાથ ધરવામાં આવ્યો છે.
- ફાર્મ લોન માફી: ચૂંટણીની આસપાસ રાજ્યો દ્વારા કૃષિ લોન માફીની જાહેરાત ધિરાણની પદ્ધતિમાં વિસંગતતાઓ તરફ દોરી જાય છે.
- 2014થી, ઓછામાં ઓછા 11 રાજ્યો દ્વારા કૃષિ લોન માફીની જાહેરાત કરવામાં આવી છે. જેમાં રાજસ્થાન, મધ્યપ્રદેશ, પંજાબ, છત્તીસગઢ, આંધ્રપ્રદેશ, તેલંગાણા, મહારાષ્ટ્ર, પંજાબ અને ઉત્તર પ્રદેશનો સમાવેશ થાય છે.
- ઉત્તર પ્રદેશ સરકાર સબસિડીવાળા વ્યાજ દરો, તેમજ કેન્દ્ર અને કૃષિ ધિરાણ પર કૃષિ આધારિત ઉદ્યોગોને પ્રોત્સાહિત કરે છે કૃષિ ઈન્ફ્રાસ્ટ્રક્ચર ફંડ (Agriculture Infrastructure Fund) હેઠળ કૃષિ ઈન્ફ્રાસ્ટ્રક્ચર ડેવેલપમેન્ટ વિકાસ માટે વધારાનું પ્રોત્સાહન પૂરું પાડશે.
- એગ્રીકલ્ચર ઈન્ફ્રાસ્ટ્રક્ચર ફંડનો ઉદ્દેશ્ય Post-Harvest Management Infrastructure અને સામુદાયિક ફાર્મ અસ્કયામતો માટે સક્ષમ પ્રોજેક્ટ્સમાં રોકાણ માટે મધ્યમ-ગાળાના દેવું ધિરાણની સુવિધા આપવાનો છે.
- 2021માં સાત રાજ્યોમાં યોજનારી વિધાનસભાની ચૂંટણીઓ પહેલાં, બેંકોમાં ચિંતા છે કે આનાથી કૃષિ ક્ષેત્રમાં NPAમાં વધારો થઈ શકે છે.

- જ્યારે વાસ્તવિક મુશ્કેલીનું એક કારણ લોનની ચુકવણીમાં વિલંબ હોઈ શકે છે. સરકાર દ્વારા લોન માફ કરવાની જાહેરાત પણ બેંકો સામે રિકવરી માટે પડકારો ઉભી કરી શકે છે.

પડકારો

- ભંડોળની ઉપલબ્ધતા: 'એસેટ રિફાઈન્સ કંપની'ની સૌથી મહત્વની આવશ્યકતા એ છે કે તેને 'નોન-પર્ફોર્મિંગ એસેટ્સ'ની વિશાળ રકમ સાથે સંતુલિત કરવા માટે પૂરતા ભંડોળની ઉપલબ્ધતાની ખાતરી કરવી.
- જો સરકાર તેના મૂકી આધારને મજબૂત કરવા માટે સરકાર અને 'રિઝર્વ બેંક ઓફ ઈન્ડિયા' (RBI) ના ઈક્વિટી યોગદાન સાથે ARC ની સ્થાપના કરે તો તે એક આવકારદાયક પગલું હશે.
- આમ NPAની ગંભીર સમસ્યાનો સામનો કરવા માટે ARC પાસે પૂરતું ભંડોળ હશે.
- વાઈબ્રન્ટ ડિસ્ટ્રેસ ડેટ માર્કેટની ગેરહાજરી: ARC પાસે પૂરતું ભંડોળ હોવા છતાં, બિન-કાર્યક્ષમ અસ્કયામતોની ખરીદી અને વેચાણ વચ્ચેનું અસંતુલિત મૂલ્ય અને ખરાબ અસ્કયામતોના સ્વીકાર્ય મૂલ્યાંકન પરના કરાર પણ ARC માટે પડકાર ઊભો કરશે.
- આ ભારતમાં વાઈબ્રન્ટ ડિસ્ટ્રેસ ડેટ માર્કેટની ગેરહાજરી છે. આવી સ્થિતિમાં બજારમાં નોન-પર્ફોર્મિંગ એસેટ્સ વેચવી પણ મુશ્કેલ છે.
- વ્યવસાયિક નિપુણતાનો અભાવ: ARCમાં પરિવર્તન લાવવા માટે વ્યવસાયિક કુશળતાનો અભાવ એ વ્યાપક સમસ્યા છે.
- બેંકર્સ, વકીલો અને ચાર્ટર્ડ એકાઉન્ટન્ટ્સ જેવા વ્યવસાયિકો જેઓ ARCમાં જોડાય છે તેઓ સામાન્ય રીતે કેટલાક વધારાના વળતરની અપેક્ષા રાખે છે.
- જોકે, નિયમનકારી મુદ્દાઓને લીધે તે સરળ નથી અને ARC એ નિષ્ણાતોની વ્યવસાયિક સેવાથી વંચિત છે જેઓ તેને પુષ્કળ મદદ કરી શકે છે.
- પરિપક્વ ગૌણ બજારનો અભાવ: ARC દ્વારા લાયકાત ધરાવતા સંસ્થાકીય ખરીદદારોને જારી કરાયેલ સુરક્ષા રસીદો (SRs) માટે પરિપક્વ ગૌણ બજારનો અભાવ છે.
- આ બેંકોને તેમની પોતાની સ્ટ્રેસ એસેટ્સ દ્વારા સમર્થિત SR ખરીદવા માટે પ્રોત્સાહિત કરે છે.
- એવું અવલોકન કરવામાં આવ્યું છે કે હાલમાં 80% થી વધુ SRs માત્ર વિકેતા બેંકો પાસે છે.
- નિયમનકારી અવરોધો: હાલમાં તમામ ARC નિયમનકારી એટલે કે રિઝર્વ બેંકના નિયમન હેઠળ છે અને એવું જોવામાં આવ્યું છે કે કેટલાક કડક નિયમો તેમની વૃદ્ધિ અને સદ્વર્તનને અવરોધે છે. આમ, ARC તેમની પૂર્ણ ક્ષમતા પ્રમાણે કાર્ય કરવામાં સક્ષમ નથી.
- કૃષિ ક્ષેત્રમાં NPA સાથે વ્યવહાર કરવા માટે હાલની પદ્ધતિ:
- હાલમાં, કૃષિ ક્ષેત્રમાં NPA સાથે વ્યવહાર કરવા માટે ન તો એકીકૃત મિકેનિઝમ છે તેમજ એક પણ કાયદો નથી.

- કૃષિ રાજ્યનો વિષય હોવાથી, પુનઃપ્રાપ્તિ કાયદાઓ-જ્યાં પણ કૃષિ જમીન કોલેટરલ તરીકે ઓફર કરવામાં આવે છે- વિવિધ રાજ્યોમાં બદલાય છે.
- મોર્ટગેજ ખેતીની જમીન મોટાભાગે સ્ટેટ રેવન્યુ રિકવરી એક્ટ, રિકવરી ઓફ ડેટ એન્ડ બેન્કરપ્સી એક્ટ, 1993 અને અન્ય રાજ્ય-વિશિષ્ટ નિયમો દ્વારા નિયંત્રિત થાય છે.
- આ ઘણી વખત સમય માંગી લે છે અને કેટલાક રાજ્યોએ બેંક લોનને આવરી લેતા મહેસૂલ વસૂલાત કાયદાનો અમલ પણ કર્યો નથી.

ભવિષ્યનો માર્ગ

- બેંકો અને ARC વચ્ચેના ભાવો માટે સખત અને વાસ્તવિક અભિગમ જરૂરી છે.
- તેથી, NPA વેચાણ, રિઝોલ્યુશન અને પુનઃપ્રાપ્તિની સમગ્ર પ્રક્રિયાને ઝડપી અને સરળ બનાવવા માટે રેગ્યુલેટર સહિત તમામ હિતધારકોએ એકસાથે આવવાની તાતી જરૂરિયાત છે.
- જ્યારે કૃષિ ક્ષેત્રમાં લોનની વસૂલાતની વાત આવે છે, ત્યારે બેંકોના હાથ બંધાયેલા હોય છે. અપેક્ષિત ખેત લોન માફીની સમસ્યા પણ તીવ્ર છે, જે વસૂલાતને મુશ્કેલ બનાવે છે.
- વર્તમાન પરિસ્થિતિમાં ARCની ખૂબ જ મહત્વપૂર્ણ ભૂમિકા છે અને ભારતીય બેંકિંગ ઉદ્યોગમાં પ્રવર્તતી મોટા પાયે NPAની સમસ્યાને ઉકેલવા માટે તેને મજબૂત બનાવવી જોઈએ.
- જોકે, ARCને એકમાત્ર પદ્ધતિ તરીકે જોઈ શકાતી નથી. સૌથી વધુ કાર્યક્ષમ અભિગમ એ છે કે ભારતની 'બેડ લોન' સમસ્યાના વિવિધ ભાગો માટે ઉકેલો બનાવવા અને જ્યારે અન્ય તમામ પદ્ધતિઓ નિષ્ફળ જાય ત્યારે જ ARCનો અંતિમ ઉપાય તરીકે ઉપયોગ કરવો.

પ્રશ્નોત્તરી

- 1) કૃષિ ક્ષેત્ર માટે ARCs વિશે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.
 1. બેંક દ્વારા NPAના પડકારનો સામનો કરવા માટે સરકાર સમર્થિત ARCની સ્થાપના સાથે ઉદ્યોગ અને બેંકોમાં આ ખ્યાલને સ્વીકૃતિ મળી છે.
 2. તે એક વિશિષ્ટ નાણાકીય સંસ્થા છે જે બેંકો અને નાણાકીય સંસ્થાઓ પાસેથી 'Non Performing Assets' (NPAs) ખરીદે છે.
 3. સરફેસી એક્ટ, 2002 (SARFAESI Act, 2002) ભારતમાં ARC ની સ્થાપના માટે કાનૂની આધાર પૂરો પાડે છે.
 4. બોન્ડ્સ, ડિબેન્ચર્સ અને સુરક્ષા રસીદો ARC દ્વારા તેમની ભંડોળની જરૂરિયાતોને પહોંચી વળવા માટે જારી કરી શકાય છે.
- ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?
- (A) 1,2,3 (B) 2,3,4
(C) 1,2,4 (D) 1,2,3 અને 4

2) નોર્થ ઈસ્ટર્ન સ્ટેટ્સ રોડ ઈન્વેસ્ટમેન્ટ પ્રોગ્રામ વિશે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.

- નોર્થ ઈસ્ટર્ન સ્ટેટ્સ રોડ ઈન્વેસ્ટમેન્ટ પ્રોગ્રામ 2011માં શરૂ કરવામાં આવ્યો હતો.
- તે ઉત્તર પૂર્વના 6 રાજ્યોમાં 433 કિલોમીટર લાંબા રસ્તાઓ બનાવવાનું લક્ષ્ય ધરાવે છે.
- લગભગ 36 લાખ લોકો આ કાર્યક્રમનો લાભ લઈ રહ્યા છે. ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી ક્યાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

(A) 1,2

(B) 2,3

(C) 1,3

(D) 1,2, અને 3

3) હેન્ડલૂમ સેક્ટરમાં સુધારા વિશે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.

- કાપડને વણાટ માટે વપરાતા થ્રેડ અથવા તેમાંથી બનાવેલા ફેબ્રિક તરીકે સરળ રીતે સમજી શકાય છે.
- અત્યાર સુધીમાં લગભગ 1.50 લાખ વણકર GeM પોર્ટલ સાથે જોડાયેલા છે.
- રાહત લોન/વણકરની મુદ્રા યોજના હેઠળ નાણાકીય સહાય, વ્યાજ સબવેન્શન/કન્સેશન, ક્રેડિટ ગેરંટી આપવામાં આવે છે.
- ભારત કાપડ ઉદ્યોગ માટે મેગા એપેરલ પાર્ક અને કોમન ઈન્ફ્રાસ્ટ્રક્ચરની સ્થાપના કરીને આ ક્ષેત્રને સંગઠિત કરી શકે છે.

ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી ક્યાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

(A) 1,2,3

(B) 2,3,4

(C) 1,2,4

(D) 1,2,3 અને 4

4) સુધારેલા કોલસા સંગ્રહના ધોરણો વિશે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.

- સેન્ટ્રલ ઇલેક્ટ્રિસિટી ઓથોરિટી (CEA) એ ઇલેક્ટ્રિસિટી એક્ટ 2003 હેઠળ સ્થાપિત સંસ્થા છે.
- તેનો ઉદ્દેશ્ય વીજ ઉત્પાદન માટે ઉપલબ્ધ સંસાધનોનો મહત્તમ ઉપયોગ કરવા માટે દર પાંચ વર્ષે 'નેશનલ ઇલેક્ટ્રિસિટી પ્લાન' તૈયાર કરવાનો છે.
- ભારતના 'થર્મલ પાવર પ્લાન્ટ્સ'ને ઓક્ટોબર 2021માં કોલસાની તીવ્ર અછતનો સામનો કરવો પડ્યો હતો.
- અગાઉ કોલસાના સ્ત્રોતથી પ્લાન્ટના અંતરના આધારે 15-30 દિવસનો કોલસાનો સ્ટોક જાળવવો ફરજિયાત હતો. ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી ક્યાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

(A) 1,2,3

(B) 2,3,4

(C) 1,2,4

(D) 1,2,3 અને 4

5) મોનેટરી પોલિસી રિપોર્ટ વિશે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.

- તેણે સતત નવમી વખત પોલિસી રેટને યથાવત રાખીને ઉદાર વલણ જાળવી રાખ્યું છે.
- વર્ષ 2021-22 માટે વાસ્તવિક ગ્રોસ ડોમેસ્ટિક પ્રોડક્ટ (GDP) નો વૃદ્ધિ દર 9.5% પર જાળવી રાખવામાં આવ્યો છે.
- RBIએ કન્ઝ્યુમર પ્રાઇસ ઇન્ડેક્સ (CPI) આધારિત કુગાવાના અનુમાનને 5.3% પર જાળવી રાખ્યું છે.
- ડિસેમ્બર 2021ના અંત સુધીમાં VRRR હેઠળ શોષણની રકમ વધીને રૂ. 7.5 લાખ કરોડ થઈ ગઈ છે.

ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી ક્યાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

(A) 1,2,3

(B) 2,3,4

(C) 1,2,4

(D) 1,2,3 અને 4

અધિકારી બનવા તરફની પહેલ...

GPSC CLASS 1/2 PRELIM માટે બાસ OFFLINE MOCK TEST PAPER

TEST NO.	SUBJECT	DATE
TEST 1	ECONOMY	17/12 FRIDAY
TEST 2	HISTORY	18/12 SATURDAY
TEST 3	ભૂગોળ	19/12 SUNDAY
TEST 4	સાંસ્કૃતિક વારસો	20/12 MONDAY
TEST 5	વિજ્ઞાન & ટેકનોલોજી	21/12 TUESDAY
TEST 6	બંધારણ	22/12 WEDNESDAY
TEST 7	ગણિત & Reasoning	23/12 THURSAY
TEST 8	CURRENT AFFAIRS	24/12 FRIDAY

GPSCની પરીક્ષામાં પુષ્કાંત પ્રશ્નો મુજબ નવા તૈયાર કરાયેલા પ્રશ્નોપત્રો

FOR MORE DETAIL - 93280 01110, 93757 01110

t.me/icerajkotofficial

icerajkot

icerajkot

joinicerajkot.com
join our whatsapp

icerajkotofficial
join official telegram channel

વોટર મેનેજમેન્ટમાં 'સ્પોન્જ સિટી' (Sponge City) શું છે?

- શહેરી પૂરને રોકવા માટે ચેન્નાઈ નવીન જળ વ્યવસ્થાપન વ્યૂહરચના (water management strategies) અપનાવવા અને તેને સ્પોન્જ શહેરમાં ફેરવવા માટે તૈયાર છે.
- સ્પોન્જ સિટી કન્સેપ્ટ શહેરી વિસ્તારોને વધુ પારગમ્ય (permeable) બનાવવાનો પ્રયાસ કરે છે, વરસાદી પાણીનો સંગ્રહ કરવા તેમજ તેને જલભરમાં પ્રવેશવા માટે વધુ ખુલ્લી જગ્યા પ્રદાન કરે છે.
- ચેન્નાઈમાં જળ સંસાધન વિભાગ આખા શહેરમાં નાના જળાશયોમાં રિચાર્જ શાફ્ટ (recharge shafts) ખોદવાની શક્યતાઓ શોધી રહ્યું છે.
- આ રિચાર્જ શાફ્ટને 80-90 ફૂટની ઊંડાઈ સુધી ખોદી શકાય છે. આ પાણીના સ્તરને ફરીથી ભરવામાં મદદ કરશે.
- આ યોજના અનુસાર, નાના જળાશયો અને મંદિરની ટાંકીઓનો ઉપયોગ ભારે વરસાદ દરમિયાન વધારાનું પાણી સંગ્રહ કરવા માટે કરી શકાય છે.

સ્પોન્જ સિટી શું છે?

- સ્પોન્જ સિટી એ પૂર વ્યવસ્થાપન અને ઇકોલોજીકલ ઇન્ફ્રાસ્ટ્રક્ચર અને ડ્રેનેજ સિસ્ટમને મજબૂત કરવા માટે એક નવું શહેરી બાંધકામ મોડલ છે. આ ખ્યાલ 2000માં ચીની સંશોધકો દ્વારા પ્રસ્તાવિત કરવામાં આવ્યો હતો. ચાઈનીઝ કમ્યુનિસ્ટ પાર્ટી અને સ્ટેટ કાઉન્સિલે 2014માં “શહેરીકરણ નીતિ” તરીકે ખ્યાલ અપનાવ્યો હતો. આ સિસ્ટમ શહેરી પૂર, શહેરી ગરમી ટાપુની અસર (urban heat island effect) અને જળ સંસાધનોના અવક્ષયને ઘટાડવામાં મદદ કરે છે. તે વરસાદી પાણીને શોષીને કેદ કરીને અને પૂરને ઘટાડવા માટે તેનો ઉપયોગ કરીને ઇકોલોજીકલ પર્યાવરણ અને જૈવવિવિધતાને સુધારે છે. સ્પોન્જ સિટીની નીતિઓ પ્રકૃતિ આધારિત ઉકેલો છે, જે પાણીના સંગ્રહ, સંગ્રહ અને સફાઈ માટે કુદરતી લેન્ડસ્કેપનો ઉપયોગ કરે છે.

ભારતમાં સ્પોન્જ સિટીઝ મિશન

- સ્પોન્જ સિટીનો મુખ્ય વિચાર શહેરોને તેના પર પડતા પાણીને સંગ્રહિત કરવા અને તેનો ઉપયોગ કરવા માટે વધુ પારગમ્ય બનાવવાનો છે. આ તમામને National Heritage City Development & Augmentation Yojana

(HRIDAY), Atal Mission for Rejuvenation & Urban Transformation (AMRUT) અને સ્માર્ટ સિટી મિશનની તર્જ પર લાગુ કરવામાં આવશે કારણ કે શહેરી તરીકે મિશન દ્વારા અસરકારક રીતે પહોંચાડી શકાય છે.

ભારતમાં સ્પોન્જ સિટી મિશનની શું જરૂર છે?

- ભારતમાં સ્પોન્જ શહેરોની જરૂર છે કારણ કે,
- ભારતીય મહાનગરોમાં શહેરી પૂર એ સામાન્ય ઘટના બની ગઈ છે.
- ભારતની જમીન નીતિ શહેરી વિસ્તારોમાં પુનરાવૃત્તિના સંચાલન અથવા નિયંત્રણમાં અસરકારક રહી નથી.
- શહેરોમાં યોગ્ય ડ્રેનેજ નેટવર્કનો અભાવ છે.
- શહેરોમાં કોંક્રીટના બાંધકામો પાણીનો બગાડ કરી રહ્યા છે.

બલૂચિસ્તાનમાં વિરોધ પ્રદર્શન

- છેલ્લા કેટલાક અઠવાડિયામાં, બલૂચિસ્તાનના ગ્વાદરમાં ચીન-પાકિસ્તાન ઇકોનોમિક કોરિડોરના ભાગરૂપે પોર્ટ સિટીની મેગા ડેવલપમેન્ટ યોજનાઓ સામે વારંવાર વિરોધ પ્રદર્શનો થઈ રહ્યા છે.
- વિરોધીઓએ બંદરના વિકાસમાં સ્થાનિક લોકોને હાંસિયામાં ઘડેલી દેવા તરફ ધ્યાન દોરવાની માંગ કરી છે.
- પાકિસ્તાનનો દાવો છે કે ભારત આ વિરોધ પ્રદર્શનોને સમર્થન આપી રહ્યું છે.

બલૂચિસ્તાન

- બલૂચિસ્તાન પાકિસ્તાનના ચાર પ્રાંતોમાંનો એક છે.
- તે સૌથી ઓછી વસ્તી ધરાવતો પ્રાંત છે, તેમ છતાં તે ક્ષેત્રફળ દ્વારા સૌથી મોટો પ્રાંત છે.
- આ વંશીય બલૂચ લોકો અહીંના રહેવાસીઓ છે જે આધુનિક ઈરાન અને અફઘાનિસ્તાનમાં પણ જોવા મળે છે, જોકે બલૂચિસ્તાનમાં બલૂચ વસ્તી જોવા મળે છે.
- બલૂચિસ્તાન કુદરતી ગેસ અને તેલથી સમૃદ્ધ છે અને તે પાકિસ્તાનના સૌથી મહત્વપૂર્ણ પ્રદેશોમાંનો એક છે.

બલૂચિસ્તાનમાં બળવો

- ભારતીય ઉપખંડમાંથી અંગ્રેજોની ઉપાડ દરમિયાન, બલૂચિસ્તાન કિંગડમને ભારતમાં જોડાવાની, પાકિસ્તાનમાં જોડાવા અથવા સ્વતંત્ર રહેવાની ઓફર કરવામાં આવી હતી.

- બલૂચિસ્તાનના રાજાએ સ્વતંત્ર રહેવાનું પસંદ કર્યું અને તે લગભગ એક વર્ષ સુધી સ્વતંત્ર રહ્યો.
- 1948માં, પાકિસ્તાન સરકારે, લશ્કરી અને મુત્સદ્દીગીરીના સંયોજન સાથે, પ્રદેશ પર નિયંત્રણ મેળવ્યું અને તેને પાકિસ્તાનનો ભાગ બનાવ્યો.
- પાકિસ્તાન આર્મી અને આતંકવાદી જૂથો દ્વારા આ ક્ષેત્રમાં વિકાસના અભાવ અને માનવ અધિકારોના ઉલ્લંઘનને કારણે બલૂચિસ્તાનમાં બળવાખોરી 1948થી સક્રિય છે.
- પાકિસ્તાનનો દાવો છે કે ભારત આ વિદ્રોહી લડવૈયાઓને હથિયારો અને ગુપ્તચર માહિતી દ્વારા મદદ કરી રહ્યું છે.
- બલૂચિસ્તાન પર ભારતનું વલણ:
- ભારતે લાંબા સમયથી પાકિસ્તાન કે અન્ય કોઈ દેશની આંતરિક બાબતોમાં દખલ ન કરવાનું રાજકીય વલણ જાળવી રાખ્યું છે.
- પાકિસ્તાને વર્ષોથી વારંવાર કાશ્મીર મુદ્દો ઉઠાવ્યો હોવા છતાં ભારતે બલૂચિસ્તાન પર મૌન જાળવી રાખ્યું હતું.
- જોકે, બલૂચિસ્તાન પર ભારતની ટિપ્પણીઓ 2016માં પાકિસ્તાનમાં સ્વતંત્રતા દિવસની ઉજવણી પછી તરત જ આવી, કારણ કે આ કાર્યક્રમ કાશ્મીરની સ્વતંત્રતાને સમર્પિત હતો.
- ભારતના વડાપ્રધાને વર્ષ 2016માં પોતાના આઝાદીના ભાષણમાં બલૂચ લોકો પર થતા અત્યાચારોનો ઉલ્લેખ કર્યો હતો.

ચીન-પાકિસ્તાન ઇકોનોમિક કોરિડોર

- ‘ચીન-પાકિસ્તાન ઇકોનોમિક કોરિડોર’ પાકિસ્તાન અને ચીન વચ્ચેનો દ્વિપક્ષીય પ્રોજેક્ટ છે.
- તેનો ઉદ્દેશ્ય પાકિસ્તાનના ઉત્તરીય ભાગોમાં ખુંજેરાબ પાસ દ્વારા ચીનના પશ્ચિમી ભાગ (ઝિંજિયાંગ પ્રાંત)ને બલૂચિસ્તાનના ગ્વાદર બંદર સાથે જોડવાનો છે.
- તેનો ઉદ્દેશ્ય ઉર્જા, ઔદ્યોગિક અને અન્ય માળખાકીય વિકાસ પરિયોજનાઓ સાથે હાઈવે, રેલ્વે અને પાઈપલાઈનના નેટવર્ક સાથે સમગ્ર પાકિસ્તાનમાં કનેક્ટિવિટીને પ્રોત્સાહન આપવાનો છે.
- આનાથી ચીન માટે ગ્વાદર પોર્ટથી મધ્ય પૂર્વ અને આફ્રિકા સુધી પહોંચવાનો માર્ગ મોકળો થશે, જેનાથી ચીન હિંદ મહાસાગર સુધી પહોંચી શકશે.
- CPEC એ ‘બેલ્ટ એન્ડ રોડ’ (BRI) પહેલનો એક ભાગ છે.
- 2013માં શરૂ કરાયેલ, BRIનો હેતુ જમીન અને દરિયાઈ માર્ગોના નેટવર્ક દ્વારા દક્ષિણપૂર્વ એશિયા, મધ્ય એશિયા, ગલ્ફ પ્રદેશ, આફ્રિકા અને યુરોપને જોડવાનો છે.

ભારત માટે ચિંતા

- સાર્વભૌમત્વનો મુદ્દો: પાકિસ્તાન અધિકૃત કાશ્મીર (POK) ના વિવાદિત વિસ્તારો ચીન દ્વારા પાકિસ્તાન માટે વિકસાવવામાં આવી રહેલા કેટલાક પ્રસ્તાવિત ઈન્ફ્રાસ્ટ્રક્ચરમાં સામેલ છે.

- ભારત તેને પોતાના ક્ષેત્રનો એક ભાગ માને છે.
- ગ્વાદર પોર્ટનો બેવડો હેતુ: ભારત ગ્વાદર અંગે ચિંતિત છે, જે ચીનને અરબી સમુદ્ર અને હિંદ મહાસાગર સુધી વ્યૂહાત્મક પહોંચ આપે છે.
- તે માત્ર એક વેપાર વેરહાઉસ તરીકે જ નહીં પરંતુ ચીની નૌકાદળ દ્વારા ઉપયોગ માટે દ્વિ-હેતુના બંદર તરીકે પણ વિકસાવવામાં આવી રહ્યું છે.
- તે સ્ટ્રીંગ ઓફ પર્લ થિયરીનો એક ભાગ છે, જેના હેઠળ ચીન હિંદ મહાસાગરમાં અને તેના દક્ષિણમાં ગ્વાદર (પાકિસ્તાન), ચિટાગોંગ (બાંગ્લાદેશ), ક્યાક પુ (મ્યાનમાર) અને હંબનટોટા (શ્રિલંકા)માં અત્યાધુનિક વિશાળ આધુનિક બંદરો બનાવી રહ્યું છે.
- સ્ટ્રીંગ ઓફ પર્લ ભારત માટે વ્યૂહાત્મક ખતરો છે, કારણ કે તેનો હેતુ હિંદ મહાસાગરમાં ચીનનું વર્ચસ્વ સ્થાપિત કરવા માટે ભારતને ઘેરી લેવાનો છે.

યુનિસેફના વડા તરીકે કેથરીન રસેલની નિમણૂક

- સેક્રેટરી-જનરલ એન્ટોનિયો ગુટેરેસે કેથરીન રસેલ (Catherine Russell) ની યુએનની બાળ એજન્સી યુનિસેફના વડા તરીકે નિમણૂક કરી છે.
- કેથરીન રસેલ યુએસ પ્રમુખ જો બિડેનની સહાયક છે.
- તે White House Office of Presidential Personnel ના વડા છે.
- 2013-2017 સુધી, તેણીએ વૈશ્વિક મહિલા મુદ્દાઓ માટે સ્ટેટ ડિપાર્ટમેન્ટના એમ્બેસેડર તરીકે પણ સેવા આપી છે.
- રસેલ Henrietta Foreનું સ્થાન લેશે, જેમણે જુલાઈ 2021માં પારિવારિક સ્વાસ્થ્ય સમસ્યાઓના કારણે રાજીનામું આપ્યું હતું.

યુનિસેફ

- યુનિસેફને “યુનાઈટેડ નેશન્સ ચિલ્ડ્રન્સ ફંડ” તરીકે પણ ઓળખવામાં આવે છે. તે વિશ્વભરના બાળકોને માનવતાવાદી અને વિકાસલક્ષી સહાય પૂરી પાડવા માટે જવાબદાર સંયુક્ત રાષ્ટ્રની એજન્સી છે. તે વિશ્વની સૌથી વ્યાપક સામાજિક કલ્યાણ સંસ્થાઓમાંની એક છે. તે 192 દેશો અને પ્રદેશોમાં હાજર છે.

યુનિસેફ પ્રવૃત્તિઓ

- યુનિસેફની મુખ્ય પ્રવૃત્તિઓમાં નીચેનાનો સમાવેશ થાય છે:

રસીકરણ અને રોગ નિવારણ

- HIV ધરાવતા બાળકો અને માતાઓ માટે સારવારનું સંચાલન
- પ્રારંભિક બાળપણ અને માતાના પોષણને પ્રોત્સાહન આપવું

icerajkot

joinicerajkot.com
join our whatsapp

icerajkotoofficial
join official telegram channel

- સ્વચ્છતામાં સુધારો કરવા, શિક્ષણને પ્રોત્સાહન આપવા અને આપત્તિઓના પ્રતિભાવમાં કટોકટીની રાહત પૂરી પાડવા માટે.

સૌથી મોટો ફાયનાન્સર

- યુ.એસ. યુનિસેફનું સૌથી મોટું ભંડોળ આપનાર છે.

પૃષ્ઠભૂમિ

- તેની સ્થાપના 11 ડિસેમ્બર 1946ના રોજ ન્યૂયોર્કમાં કરવામાં આવી હતી. તે યુનાઈટેડ નેશન્સ રિલીફ રિહેબિલિટેશન એડમિનિસ્ટ્રેશન દ્વારા બીજા વિશ્વયુદ્ધથી પ્રભાવિત બાળકો અને માતાઓને તાત્કાલિક રાહત આપવા માટે સ્થાપિત કરવામાં આવ્યું હતું. તે ૪ વર્ષે, UNGA યુનિસેફની સ્થાપના યુદ્ધ પછીના રાહત કાર્યને સંસ્થાકીય બનાવવા માટે કરી હતી.

યુનિસેફની સંચાલક મંડળ

- યુનિસેફ 36 સભ્યોના એક્ઝિક્યુટિવ બોર્ડ દ્વારા સંચાલિત છે. આ બોર્ડ નીતિઓ સ્થાપિત કરે છે, વહીવટી અને નાણાકીય યોજનાઓની દેખરેખ રાખે છે અને કાર્યક્રમોને મંજૂરી આપે છે. બોર્ડમાં સરકારી પ્રતિનિધિઓનો સમાવેશ થાય છે, જેઓ સંયુક્ત રાષ્ટ્રની આર્થિક અને સામાજિક પરિષદ દ્વારા ચૂંટાય છે. તેઓ ત્રણ વર્ષની મુદત માટે ચૂંટાયા છે.

SCO-પ્રાદેશિક કાઉન્ટર-ટેરરિઝમ સ્ટ્રક્ચર (RATS)

- તાજેતરમાં, ભારતે એક વર્ષના સમયગાળા માટે (28 ઓક્ટોબર, 2021થી) શાંઘાઈ કોઓપરેશન ઓર્ગેનાઈઝેશનના પ્રાદેશિક આતંકવાદ વિરોધી માળખું (RATS-SCO) નું અધ્યક્ષપદ સંભાળ્યું છે.
- તેના અનુસંધાનમાં, નેશનલ સિક્યોરિટી કાઉન્સિલ સચિવાલય (NSCS) એ ડેટા સિક્યોરિટી કાઉન્સિલ ઓફ ઈન્ડિયા (DSCI) ના સહયોગથી સમકાલીન જોખમી વાતાવરણમાં સાયબર સ્પેસની સુરક્ષા પર એક સેમિનારનું આયોજન કર્યું છે.

SCO-પ્રાદેશિક કાઉન્ટર-ટેરરિઝમ સ્ટ્રક્ચર

- SCO-RATS એ SCOની કાયમી સંસ્થા છે અને તેનો ઉદ્દેશ્ય આતંકવાદ, ઉગ્રવાદ અને અલગતાવાદ સામેની લડાઈમાં SCO સભ્ય દેશો વચ્ચે સંકલન અને સંવાદને સરળ બનાવવાનો છે.
- SCO-RATSનું મુખ્ય કાર્ય સંકલન અને માહિતીનું આદાનપ્રદાન છે.

- સભ્ય તરીકે, ભારતે SCO-RATSની પ્રવૃત્તિઓમાં સક્રિયપણે ભાગ લીધો છે.
- ભારતનું કાયમી સભ્યપદ તેના પરિપ્રેક્ષ્ય માટે તેના સભ્યો વચ્ચે વધુ સમજણને સક્ષમ બનાવશે.

શાંઘાઈ કોઓપરેશન ઓર્ગેનાઈઝેશન (SCO)

- વિશાળ યુરેશિયન પ્રદેશમાં સુરક્ષા સુનિશ્ચિત કરવા અને સ્થિરતા જાળવવા માટે શાંઘાઈ કોઓપરેશન ઓર્ગેનાઈઝેશન (SCO) ની સ્થાપના બહુપક્ષીય સંઘ તરીકે કરવામાં આવી હતી.
- તે ઉભરતા પડકારો અને જોખમોને પહોંચી વળવા અને વેપાર તેમજ સાંસ્કૃતિક અને માનવતાવાદી સહકારને વધારવા માટે દળોમાં જોડાવા માટે પરિકલ્પના કરે છે. તેની સ્થાપના 15 જૂન, 2001ના રોજ શાંઘાઈમાં કરવામાં આવી હતી.
- 2001માં SCOની સ્થાપના પહેલા, કઝાકિસ્તાન, ચીન, કિર્ગિસ્તાન, રશિયા અને તાજિકિસ્તાન 'શાંઘાઈ-5' સંગઠનના સભ્ય હતા.
- વર્ષ 1996માં, 'શાંઘાઈ-5' ની રચના ડિમિલિટરાઈઝેશન વાટાઘાટોની શ્રેણી દ્વારા કરવામાં આવી હતી, ચીન સાથેની આ મંત્રણા ચાર ભૂતપૂર્વ સોવિયેત પ્રજાસત્તાકો દ્વારા સરહદો પર સ્થિરતા માટે કરવામાં આવી હતી.
- 2001માં સંગઠનમાં ઉઝબેકિસ્તાનના જોડાણ પછી, 'શાંઘાઈ-5'નું નામ બદલીને શાંઘાઈ કોઓપરેશન ઓર્ગેનાઈઝેશન (SCO) રાખવામાં આવ્યું.
- SCO ચાર્ટર પર વર્ષ 2002માં હસ્તાક્ષર કરવામાં આવ્યા હતા અને વર્ષ 2003માં અમલમાં આવ્યા હતા.
- SCO ની સત્તાવાર ભાષાઓ રશિયન અને ચીની છે.

SCO પાસે બે કાયમી સંસ્થાઓ છે

- બેઈજિંગમાં સ્થિત SCO સચિવાલય,
- તાશ્કંદમાં પ્રાદેશિક આતંકવાદ વિરોધી માળખું (RATS) ની કાર્યકારી સમિતિ.
- SCOની અધ્યક્ષતા સભ્ય દેશો દ્વારા એક વર્ષના સમયગાળા માટે પરિભ્રમણના ધોરણે કરવામાં આવે છે.
- વર્ષ 2017માં ભારત અને પાકિસ્તાનને તેના સભ્યનો દરજ્જો મળ્યો હતો.
- હાલમાં તેના સભ્ય દેશોમાં કઝાકિસ્તાન, ચીન, કિર્ગિસ્તાન, રશિયા, તાજિકિસ્તાન, ઉઝબેકિસ્તાન, ભારત અને પાકિસ્તાનનો સમાવેશ થાય છે.

ભારત અને શાંઘાઈ કોઓપરેશન ઓર્ગેનાઈઝેશન

- ભારત માટે ફાયદા:
- SCO ના સભ્યપદ સાથે, ભારતને હવે એક મોટું વૈશ્વિક પ્લેટફોર્મ મળ્યું છે. SCO એ યુરેશિયામાં એક રાજકીય, આર્થિક અને સુરક્ષા સંગઠન છે અને તેનું કેન્દ્ર મધ્ય એશિયા અને તેની

- પડોશમાં છે. આવી સ્થિતિમાં, આ સંગઠનનું સભ્યપદ ભારત માટે વિવિધ પ્રકારની તકો પ્રદાન કરનાર સાબિત થઈ શકે છે.
- પ્રાદેશિકવાદને અપનાવવું SCO એ કેટલીક પ્રાદેશિક રચનાઓમાંની એક છે જેમાં SAARC અને બાંગ્લાદેશ, ભૂતાન, ભારત, નેપાળ (BBIN) પહેલ સાથેની ભાગીદારીના અભાવને કારણે ભારત પણ હિસ્સો ધરાવે છે.
 - એનાથી પણ વધુ મહત્વનું ત્રણ મુખ્ય ક્ષેત્રોમાં સહકાર આપવાનું છે - ઊર્જા, વેપાર, પરિવહન લિંક્સનું નિર્માણ અને પરંપરાગત અને બિન-પરંપરાગત સુરક્ષા જોખમોનો સામનો કરવો.
 - મધ્ય એશિયા સાથે કનેક્ટિવિટી: શાંઘાઈ કોઓપરેશન ઓર્ગેનાઈઝેશન ભારતને મધ્ય એશિયાના દેશો સુધી તેની પહોંચ (વ્યાપાર અને વ્યૂહાત્મક સંબંધોની દ્રષ્ટિએ) વિસ્તારવા માટે એક અનુકૂળ ચેનલ પ્રદાન કરે છે.
 - SCO ભારતની 'કનેક્ટ સેન્ટ્રલ એશિયા પોલિસી'(Connect Central Asia Policy) ને આગળ વધારવા માટે એક મહત્વપૂર્ણ પ્લેટફોર્મ તરીકે કામ કરી શકે છે.
 - નોંધપાત્ર રીતે, મધ્ય એશિયા સાથે આર્થિક જોડાણ વધારવા માટેની ભારતીય નીતિનો પાયો 2012ની 'કનેક્ટ સેન્ટ્રલ એશિયા નીતિ' પર આધારિત છે, જેમાં 4'C- વાણિજ્ય (Commerce), સંપર્ક (Connectivity), કોન્સ્યુલર (Consular) અને સમુદાય (Community) પર ધ્યાન કેન્દ્રિત કરવામાં આવ્યું છે.
 - 'SECURE' (સુરક્ષા) ના મૂળભૂત પરિમાણો: 'શાંઘાઈ કોઓપરેશન ઓર્ગેનાઈઝેશન'ના વ્યૂહાત્મક મહત્વને ઓળખતા, ભારતીય વડાપ્રધાને 'SECURE' (સુરક્ષા) નો ઉલ્લેખ યુરેશિયાના મૂળભૂત પરિમાણ તરીકે કર્યો. 'SECURE' શબ્દનું પૂર્ણ સ્વરૂપ છે:
 - S- નાગરિકોની સુરક્ષા,
 - E- આર્થિક વિકાસ,
 - C- પ્રાદેશિક સંપર્ક,
 - U - લોકો વચ્ચે એકતા,
 - R- સાર્વભૌમત્વ અને અખંડિતતા માટે આદર
 - E- પર્યાવરણ સંરક્ષણ
 - પાકિસ્તાન અને ચીન સાથે વ્યવહાર: શાંઘાઈ કોઓપરેશન ઓર્ગેનાઈઝેશન ભારતને પ્રાદેશિક મુદ્દાઓ પર ચીન અને પાકિસ્તાન સાથે રચનાત્મક ચર્ચા કરવા અને તેના સુરક્ષા હિતોને આગળ રાખવા માટે એક પ્લેટફોર્મ પૂરું પાડે છે.

ભારત સામે પડકારો

- પ્રત્યક્ષ પાર્શ્વ જોડાણમાં અવરોધો: પાકિસ્તાન દ્વારા ભારત અને અફઘાનિસ્તાન (અને તેનાથી આગળ) વચ્ચે જમીન જોડાણનો ઈનકાર એ યુરેશિયા સાથેના તેના વિસ્તરતા સંબંધોને મજબૂત કરવામાં ભારત માટે સૌથી મોટો અવરોધ છે.

- કનેક્ટિવિટીના અભાવે હાઈડ્રોકાર્બન સમૃદ્ધ યુરેશિયા અને ભારત વચ્ચેના ઊર્જા સંબંધોના વિકાસમાં પણ અવરોધ ઊભો કર્યો છે.
- રશિયા-ચીન સંબંધોમાં સુધારો: 'શાંઘાઈ કોઓપરેશન ઓર્ગેનાઈઝેશન'માં રશિયાના સમાવેશ માટેનું એક મુખ્ય પરિબળ ચીનની શક્તિને સંતુલિત કરવાનું હતું.
- 'બેલ્ટ એન્ડ રોડ' પહેલ પર મતભેદો: જ્યારે ભારતે 'બેલ્ટ એન્ડ રોડ' (BRI) પહેલનો વિરોધ કર્યો છે, ત્યારે શાંઘાઈ કોઓપરેશન ઓર્ગેનાઈઝેશનના અન્ય તમામ સભ્યોએ ચીનના પ્રોજેક્ટને સ્વીકાર્યો છે.
- ભારત-પાકિસ્તાનની દુશ્મનાવટ: 'શાંઘાઈ કોઓપરેશન ઓર્ગેનાઈઝેશન'ના સભ્યોએ ભૂતકાળમાં ચિંતા વ્યક્ત કરી છે કે ભારત અને પાકિસ્તાન વચ્ચેના પ્રતિકૂળ સંબંધો સંસ્થા પર અસર કરી શકે છે અને આ ડર તાજેતરના સમયમાં વધ્યો છે.

ભવિષ્યનો માર્ગ

- મધ્ય એશિયા સાથે કનેક્ટિવિટી સુધારવી: આ સંદર્ભમાં, ચાબહાર પોર્ટના ઉદઘાટન અને અશગાબત કરારમાં ભારતની ભાગીદારીનો લાભ યુરેશિયામાં વધુ મજબૂત પ્રવેશ સ્થાપિત કરવા માટે લેવો જોઈએ.
- આ ઉપરાંત 'ઇન્ટરનેશનલ નોર્થ-સાઉથ ટ્રાન્સપોર્ટ કોરિડોર' (INSTC)ના સંચાલન પર પણ વિશેષ ધ્યાન આપવું પડશે.
- ચીન સાથેના સંબંધોમાં સુધારો: 21મી સદીની વૈશ્વિક રાજનીતિમાં એશિયાઈ નેતૃત્વને મજબૂત કરવા માટે ભારત અને ચીન દ્વારા પરસ્પર મતભેદોને શાંતિપૂર્ણ રીતે ઉકેલવા માટે એક વ્યવસ્થિત વ્યવસ્થા વિકસાવવામાં આવે તે ખૂબ જ જરૂરી છે.
- લશ્કરી સહકારમાં વધારો : તાજેતરના વર્ષોમાં પ્રદેશમાં આતંકવાદ વિરોધી પ્રવૃત્તિઓમાં થયેલા વધારાને જોતાં, SCO દ્વારા 'સહકારી અને ટકાઉ સુરક્ષા માળખું' વિકસાવવું, તેમજ પ્રાદેશિક આતંકવાદ વિરોધી માળખાને વધુ મજબૂત બનાવવું અનિવાર્ય બની ગયું છે. તેને વધુ અસરકારક બનાવવાના પ્રયાસો પણ કરવા જોઈએ.

જર્મની: ઓલાફ સ્કોલ્ઝે મર્કેલ પાસેથી ચાન્સેલર તરીકેનો કાર્યભાર સંભાળ્યો

- 8 ડિસેમ્બર, 2021ના રોજ, જર્મનીની સંસદે બીજા વિશ્વ યુદ્ધ પછી નવમા ચાન્સેલર તરીકે ઓલાફ સ્કોલ્ઝ (Olaf Scholz) ને ચૂંટ્યા છે.
- તે એન્જેલા મર્કેલના 16 વર્ષના કાર્યકાળ પછી જર્મની માટે નવા યુગની શરૂઆત તરીકે ચિહ્નિત કરે છે.

icerajkot

joinicerajkot.com
join our whatsapp

icerajkotoofficial
join official telegram channel

- ઓલાફ સ્કોલ્ડની સરકારે જર્મનીના આધુનિકીકરણ અને આબોહવા પરિવર્તન સામે લડવાની ઉચ્ચ આશાઓ સાથે સત્તા સંભાળી છે.
- ફુલ્ડને ચાન્સેલર પદ માટે સાંસદોએ 395-303 મત આપ્યા હતા.
- ઓલાફના ત્રણ-પક્ષીય ગઠબંધનને સંસદના 736 બેઠકો ધરાવતા નીચલા ગૃહમાં 416 બેઠકો મળી છે.

જર્મનીના ચાન્સેલર

- જર્મનીના ચાન્સેલરને સત્તાવાર રીતે ફેડરલ રિપબ્લિક ઓફ જર્મનીના ફેડરલ ચાન્સેલર કહેવામાં આવે છે. તેઓ જર્મનીની સંઘીય સરકારના વડા છે. તેમણે યુદ્ધ દરમિયાન જર્મન સશસ્ત્ર દળોના કમાન્ડર-ઇન-ચીફ તરીકે પણ સેવા આપી હતી. તે ફેડરલ કેબિનેટના ચીફ એક્ઝિક્યુટિવ છે અને તેની એક્ઝિક્યુટિવ શાખાના વડા છે.

ચાન્સેલર કેવી રીતે ચૂંટાય છે?

- જર્મન બંધારણની કલમ 63 મુજબ, ફેડરલ પ્રમુખની પસંદગી બુન્ડેસ્ટાગ (Bundestag) દ્વારા કરવામાં આવે છે અને ચાન્સેલર ચૂંટાય છે.

ઓલાફ સ્કોલ્ડ

- ઓલાફ સ્કોલ્ડ એ 8 ડિસેમ્બર, 2021થી જર્મનીના ચાન્સેલર તરીકે સેવા આપતા જર્મન રાજકારણી છે. તે સોશિયલ ડેમોક્રેટિક પાર્ટી (SPD) ના સભ્ય છે. તેઓ અગાઉ એન્જેલા મર્કેલના વાઈસ ચાન્સેલર તેમજ 2018 થી 2021 સુધી નાણાં પ્રધાન તરીકે સેવા આપી હતી. તેઓ 2011 થી 2018 સુધી હેમ્બર્ગના પ્રથમ મેયરનું પદ પણ સંભાળતા હતા.

BIMSTEC દેશો PANEX-21નું આયોજન કરશે

- PANEX-21 એ માનવતાવાદી સહાય અને આપત્તિ રાહત કવાયત છે. તે BIMSTEC દેશો માટે હાથ ધરવામાં આવશે.

PANEX-21

- તે બહુરાષ્ટ્રીય આપત્તિ રાહત કવાયત છે.
- આ કવાયત BIMSTEC દેશો વચ્ચે હાથ ધરવામાં આવશે, આ દેશોમાં શામેલ છે: ભૂટાન, બાંગ્લાદેશ, નેપાળ, મ્યાનમાર, શ્રીલંકા, ભારત અને થાઈલેન્ડ.
- આ કવાયતનો મુખ્ય ઉદ્દેશ્ય કુદરતી આફતોના પ્રતિભાવમાં પ્રાદેશિક સહયોગનું નિર્માણ કરવાનો છે.
- તેનું આયોજન 20 ડિસેમ્બરથી 22 ડિસેમ્બર દરમિયાન પૂણેમાં કરવામાં આવશે.

આ કવાયત કેવી રીતે હાથ ધરવામાં આવશે?

- તે કુદરતી આપત્તિના જવાબમાં સભ્ય દેશોની ક્ષમતાઓનું વિશ્લેષણ કરશે. દેશો તેમની શ્રેષ્ઠ પદ્ધતિઓ શેર કરશે.
- આ કવાયત સજ્જતા અને પ્રતિભાવ પ્રક્રિયાઓની સમીક્ષા કરશે. તે પછી સંગઠિત માળખાના વિકાસની ભલામણ કરશે.
- આ કવાયત દરમિયાન, દેશો સૈન્ય-થી-મિલિટરી સહકાર પ્રોટોકોલ પર ચર્ચા કરશે.

આ કવાયત શા માટે મહત્વપૂર્ણ છે?

- બંગાળની ખાડીમાં તાજેતરનું ચક્રવાત વધુ ને વધુ વિનાશક બની રહ્યું છે. આ મુખ્યત્વે આબોહવા પરિવર્તનને કારણે છે. સમુદ્રની સપાટીના તાપમાનમાં વધારો ચક્રવાતને વધુ શક્તિશાળી બનાવી રહ્યો છે. દરિયાની સપાટીના તાપમાનમાં વધારો થવાથી ચક્રવાતની પવનની ગતિ વધે છે. ચક્રવાત અમ્ફાનના કારણે 13 અબજ યુએસ ડોલરનું નુકસાન થયું છે.

ભારત-રશિયા 2+2 મંત્રણા: AK-203 પહોંચી

- ડિસેમ્બર, 2021માં નવી દિલ્હીમાં ભારત-રશિયા 2+2 મંત્રી સ્તરીય સંવાદ યોજાયો હતો. બંને દેશોના રક્ષા મંત્રીઓ અને વિદેશ મંત્રીઓએ તેની ચજમાની કરી હતી.

ભારત-રશિયા 2+2 સંવાદ

- ભારત અને રશિયા વચ્ચે આયોજિત આ પ્રથમ 2+2 સંવાદ છે.
- આ વાતચીત દરમિયાન બંને દેશોએ અફઘાનિસ્તાનમાં ચાલી રહેલી સ્થિતિ પર ચર્ચા કરી હતી.
- આ સંવાદે દેશો વચ્ચે લશ્કરી સહયોગ અને સંયુક્ત વિકાસનો વિસ્તાર કર્યો.
- તેણે ભારતમાં લશ્કરી પ્લેટફોર્મના ઉત્પાદન પર પણ ધ્યાન કેન્દ્રિત કર્યું.
- નેતાઓએ અફઘાનિસ્તાન, પાકિસ્તાન અને ઈરાનના વિકાસ ઉપરાંત પ્રાદેશિક અને વૈશ્વિક મુદ્દાઓ પર ચર્ચા કરી.

ભારતનું ધ્યાન

- આ સંવાદમાં ભારતનું ધ્યાન નીચે મુજબ છે.
- ભારત મધ્ય એશિયામાં વધુ સંલગ્નતાનું લક્ષ્ય ધરાવે છે
- સ્વતંત્રતા હાંસલ કરવી
- મફત અને ખુલ્લો ઈન્ડો-પેસિફિક પ્રદેશ

કારો પર હસ્તાક્ષર

- આ વાતચીત દરમિયાન ભારતે રશિયા સાથે છ લાખથી વધુ AK-203 રાઈફલ્સ ખરીદવાનો કરાર કર્યો હતો. ભારત-

રશિયા રાઈફલ્સ પ્રાઈવેટ લિમિટેડ પ્રોગ્રામ હેઠળ આ કરાર પર હસ્તાક્ષર કરવામાં આવ્યા હતા. આ કરાર હેઠળ અમેઝોનમાં સંયુક્ત સાહસ હેઠળ રાઈફલ્સનું નિર્માણ કરવામાં આવશે. આ રાઈફલો 5,000 કરોડ રૂપિયાના ખર્ચે બનાવવામાં આવશે.

- બંને દેશોએ કલાશ્નિકોવ શ્રેણીના નાના હથિયારોના નિર્માણ માટે સહકાર પરના કરારમાં સુધારો કરવા માટે સંધિ પર હસ્તાક્ષર કર્યાં. આ સંધિ પર 2019માં હસ્તાક્ષર કરવામાં આવ્યા હતા. આ હેઠળ, દેશો આગામી દાયકા સુધી એટલે કે 2021 અને 2031 વચ્ચે સૈન્ય તકનીકી સહયોગનો વિસ્તાર કરશે.
- નેતાઓએ તેલ, અવકાશ, હેલિકોપ્ટર અને સંરક્ષણ લોજિસ્ટિક્સના ક્ષેત્રમાં 10 થી વધુ કરારો પર હસ્તાક્ષર કર્યાં.

મહત્વ

- આ સંવાદ આતંકવાદ અને હિંસક ઉગ્રવાદ જેવા નવા પડકારો પર પણ ધ્યાન કેન્દ્રિત કરે છે.
- આ કરારો ભારતને તેની પ્રાદેશિક સુરક્ષા વધારવામાં મદદ કરે છે.

ઈન્ડો-રશિયા રાઈફલ્સ પ્રાઈવેટ લિમિટેડ

- તે અમેઝોન, ઉત્તર પ્રદેશમાં રાઈફલ ઉત્પાદન સુવિધા છે. તે ઓર્ડનન્સ ફેક્ટરી બોર્ડ અને રશિયાના કલાશ્નિકોવ વચ્ચેનું સંયુક્ત સાહસ છે. કલાશ્નિકોવ એ વિશ્વમાં સૌથી વધુ ઉપયોગમાં લેવાતી બંદૂકોમાંની એક છે. કલાશ્નિકોવ વર્ગની બંદૂકોની લગભગ 72 મિલિયન રાઈફલ્સ ચલણમાં છે. AK-47 પણ કલાશ્નિકોવ વર્ગની બંદૂક છે. AK-19 અને AK-204 એ બંદૂકના સુધારેલા વર્ઝન છે.
- AK-203 ભારતની AK-47 અને INSAS રાઈફલ્સને SIG716 સાથે રિપ્લેસ કરશે. SIG716 યુએસ સ્થિત SIG Sauer દ્વારા બનાવવામાં આવે છે.

રશિયા-યુક્રેન સંઘર્ષ

- તાજેતરના યુએસ ઇન્ટેલિજન્સ રિપોર્ટ્સમાં કહેવામાં આવ્યું છે કે રશિયા-યુક્રેન સરહદ પર તણાવ આ ક્ષેત્રમાં મોટું સુરક્ષા સંકટ પેદા કરી શકે છે.
- યુક્રેનનું કહેવું છે કે રશિયાએ સરહદ પર લગભગ 90,000 સૈનિકો તૈનાત કર્યા છે.

પૃષ્ઠભૂમિ

- યુક્રેન અને રશિયા સેંકડો વર્ષોના સાંસ્કૃતિક, ભાષાકીય અને પારિવારિક સંબંધો વહેંચે છે.
- રશિયા અને યુક્રેનના ઘણા જૂથો માટે, દેશોની વહેંચાયેલ વારસો એ ભાવનાત્મક મુદ્દો છે જેનો ઉપયોગ ચૂંટણી અને લશ્કરી હેતુઓ માટે કરવામાં આવે છે.

- સોવિયેત યુનિયનના ભાગરૂપે, યુક્રેન એ રશિયા પછી બીજું સૌથી શક્તિશાળી સોવિયેત પ્રજાસત્તાક હતું અને વ્યૂહાત્મક, આર્થિક અને સાંસ્કૃતિક રીતે નોંધપાત્ર હતું.

સંઘર્ષના કારણ

- સત્તાનું સંતુલન: જ્યારથી યુક્રેન સોવિયેત યુનિયનથી અલગ થયું ત્યારથી, રશિયા અને પશ્ચિમ બંનેએ પ્રદેશમાં સત્તાનું સંતુલન પોતાની તરફેણમાં રાખવા માટે સતત સંઘર્ષ કર્યો છે.
- પશ્ચિમી દેશો માટે બફર ઝોન: યુક્રેન એ યુએસ અને યુરોપિયન યુનિયન માટે રશિયા અને પશ્ચિમ વચ્ચેનો મહત્વપૂર્ણ બફર ઝોન છે.
- યુનાઈટેડ સ્ટેટ્સ અને યુરોપિયન યુનિયન રશિયા સાથે તણાવ વધતાં યુક્રેનને રશિયન નિયંત્રણમાંથી દૂર રાખવા માટે મક્કમ છે.
- ‘બ્લેક સી’માં રશિયાની રુચિ: કાળા સમુદ્રના પ્રદેશની અનોખી ભૂગોળ રશિયાને અનેક ભૌગોલિક રાજકીય ફાયદાઓ પ્રદાન કરે છે.
- સૌ પ્રથમ તે સમગ્ર પ્રદેશ માટે એક મહત્વપૂર્ણ વિસ્તાર છે.
- તમામ દરિયાકાંઠાના અને પડોશી રાજ્યો માટે કાળા સમુદ્ર સુધી પહોંચવું મહત્વપૂર્ણ છે.
- બીજું, આ પ્રદેશ માલસામાન અને ઉર્જા માટે મહત્વપૂર્ણ ટ્રાન્ઝિટ કોરિડોર છે.

યુક્રેનમાં વિરોધ પ્રદર્શન

- યુરોમેઈડન ચળવળ: યુરોમેઈડન (યુરોપિયન સ્ક્વેર) એ યુક્રેનમાં દેખાવો અને નાગરિક અશાંતિનું મોજું હતું, જેની શરૂઆત નવેમ્બર 2013માં કિવ (યુક્રેન)માં ‘નેઝાલેઝ્નોસ્ટી’ મેદાન (‘ફ્રીડમ સ્ક્વેર’) ખાતે જાહેર વિરોધ સાથે થઈ હતી.
- રશિયા અને યુરેશિયન ઇકોનોમિક યુનિયન સાથે ગાઢ સંબંધોને પ્રોત્સાહન આપતી વખતે યુરોપિયન યુનિયન સાથેના કરાર પર હસ્તાક્ષર સ્થગિત કરવાના યુક્રેન સરકારના નિર્ણય સાથે વિરોધ વધુ તીવ્ર બન્યો હતો.
- અલગતાવાદી ચળવળ: પૂર્વીય યુક્રેનનો ડોનબાસ પ્રદેશ (ડોનેત્સ્ક અને લુહાન્સ્ક પ્રદેશ) 2014થી રશિયન તરફી અલગતાવાદી ચળવળનો સામનો કરી રહ્યો છે.
- યુક્રેન સરકારના જણાવ્યા અનુસાર, આ ચળવળને રશિયન સરકાર દ્વારા સક્રિયપણે ટેકો આપવામાં આવે છે અને યુક્રેન સરકાર વિરુદ્ધ રશિયન અર્ધલશ્કરી દળોમાં 15% થી 80% ભાગલાવાદીઓ છે.

ક્રિમીયા પર આક્રમણ

- રશિયાએ યુક્રેન પાસેથી ક્રિમિયા કબજે કર્યું, જે બીજા વિશ્વયુદ્ધ પછી પ્રથમ વખત ચિહ્નિત કરે છે કે કોઈ યુરોપિયન દેશ બીજા દેશના પ્રદેશ પર તેની સત્તા સ્થાપિત કરી હોય.

icerajkot

joinicerajkot.com
join our whatsapp

icerajkotoofficial
join official telegram channel

- યુક્રેનના ક્રિમીયન દ્વીપકલ્પ (Crimean Peninsula) પર કબજો ક્રિમીઆમાં રશિયન સૈન્ય હસ્તક્ષેપને પગલે થયો હતો. આ 2014ની યુક્રેનિયન ક્રાંતિ પછી થયું જે દક્ષિણ અને પૂર્વ યુક્રેનમાં વ્યાપક અશાંતિનો ભાગ હતો.
- ક્રિમીઆ પર આક્રમણ અને તેના અનુગામી જોડાણથી રશિયાને આ પ્રદેશમાં દરિયાઈ લાભ મળ્યો.
- યુક્રેનની નાટો સદસ્યતા: યુક્રેને ઉત્તર એટલાન્ટિક સંધિ સંગઠન (નાટો) ને જોડાણમાં તેના દેશના સભ્યપદને વેગ આપવા વિનંતી કરી છે.
- રશિયાએ આવા પગલાને “રેડ લાઈન” જાહેર કર્યું છે અને યુએસની આગેવાની હેઠળના સૈન્ય જોડાણોમાં તેની પહોંચના પરિણામો વિશે ચિંતિત છે.
- કાળો સમુદ્ર બલ્ગેરિયા, જ્યોર્જિયા, રોમાનિયા, રશિયા, તુર્કી અને યુક્રેનથી ઘેરાયેલો છે. આ બધા નાટો દેશો છે.
- નાટો દેશો અને રશિયા વચ્ચેના આ મુકાબલાને કારણે, કાળો સમુદ્ર વ્યૂહાત્મક મહત્વનો વિસ્તાર અને સંભવિત દરિયાઈ ફ્લેશ પોઈન્ટ છે.

મિન્સ્ક (Minsk) કરાર

- Minsk I: યુક્રેન અને રશિયન સમર્થિત અલગતાવાદીઓ સપ્ટેમ્બર 2014માં બેલારુસની રાજધાનીમાં 12-પોઈન્ટના યુદ્ધવિરામ કરાર પર સંમત છે.
- તેની જોગવાઈઓમાં કેદીઓની આપ-લે, માનવતાવાદી સહાયની ડિલિવરી અને ભારે શસ્ત્રો પરત કરવાનો સમાવેશ થાય છે.
- બંને પક્ષો દ્વારા ભંગ કર્યા પછી કરાર ઝડપથી તૂટી ગયો હતો.
- Minsk II: 2015માં, ફ્રાન્સ અને જર્મનીની મધ્યસ્થી હેઠળ ‘મિન્સ્ક II’ શાંતિ સમજૂતી પર હસ્તાક્ષર થયા પછી ખુલ્લો સંઘર્ષ ટાળવામાં આવ્યો હતો.
- તે બળવાખોર વિસ્તારોમાં લડાઈ સમાપ્ત કરવા અને યુક્રેનિયન રાષ્ટ્રીય સૈનિકોને સરહદ સોંપવા માટે ડિઝાઈન કરવામાં આવી હતી.
- તેના પર રશિયા, યુક્રેન, Organisation for Security and Cooperation in Europe (OSCE), બે રશિયન તરફી અલગતાવાદી પ્રદેશોના નેતાઓ દ્વારા હસ્તાક્ષર કરવામાં આવ્યા હતા.
- OSCE એ વિશ્વની સૌથી મોટી સુરક્ષા-લક્ષી આંતર-સરકારી સંસ્થા છે. તેના આદેશમાં શસ્ત્ર નિયંત્રણ, માનવ અધિકારોને પ્રોત્સાહન, પ્રેસની સ્વતંત્રતા અને નિષ્પક્ષ ચૂંટણી જેવા મુદ્દાઓ સામેલ છે.

વર્તમાન પરિસ્થિતિ

- રશિયા યુએસ પાસેથી ખાતરી માંગી રહ્યું છે કે યુક્રેનને નાટોમાં સામેલ કરવામાં ન આવે. જોકે અમેરિકા આવી કોઈ ખાતરી આપવા તૈયાર નથી.

- આના કારણે દેશો વચ્ચે ટકરાવ સર્જાયો છે, જેના કારણે હજારો રશિયન સૈનિકો યુક્રેન પર હુમલો કરવા તૈયાર છે.
- પશ્ચિમી દેશો પાસેથી પ્રતિબંધોમાં રાહત અને અન્ય છૂટ મેળવવા માટે રશિયા યુક્રેન સરહદે તણાવ વધારી રહ્યું છે.
- યુ.એસ. અથવા યુરોપિયન યુનિયન દ્વારા રશિયા સામેની કોઈપણ લશ્કરી કાર્યવાહી વિશ્વ માટે એક મોટું સંકટ ઊભું કરશે અને તેમાં સામેલ કોઈપણ પક્ષો દ્વારા હજુ સુધી વિચારણા કે વાટાઘાટો કરવામાં આવી નથી.

ભારતનું વલણ

- પશ્ચિમી શક્તિઓ દ્વારા ક્રિમીઆમાં રશિયાના હસ્તક્ષેપ પર ભારત તટસ્થ રહ્યું છે.
- નવેમ્બર 2020માં, ભારતે યુનાઈટેડ નેશન્સ (UN) ખાતે યુક્રેન દ્વારા પ્રાયોજિત ઠરાવની વિરુદ્ધ મત આપ્યો, ક્રિમીઆમાં કથિત માનવાધિકાર ઉલ્લંઘનની નિંદા કરી, જ્યારે આ મુદ્દા પર લાંબા સમયથી સાથી રશિયાનું સમર્થન હતું.

કાળો સમુદ્ર

- કાળો સમુદ્ર પૂર્વ યુરોપ અને પશ્ચિમ એશિયા વચ્ચે સ્થિત છે.
- તે દક્ષિણ, પૂર્વ અને ઉત્તરે અનુક્રમે પોન્ટિક, કાકેશસ અને ક્રિમિઅનની ટેકરીઓથી ઘેરાયેલું છે.
- કાળો સમુદ્ર એઝોવ સમુદ્ર સાથે કેર્ય સ્ટ્રેટ દ્વારા પણ જોડાયેલ છે.
- ટર્કિશ સ્ટ્રેટ્સ સિસ્ટમ - ડાર્ડનેલ્સ, બોસ્ફોરસ અને મારમારાના સમુદ્ર - ભૂમધ્ય સમુદ્ર અને કાળો સમુદ્ર વચ્ચેના સંક્રમણ ક્ષેત્ર તરીકે કાર્ય કરે છે.
- કાળા સમુદ્રની સરહદે આવેલા દેશોમાં રશિયા, યુક્રેન, જ્યોર્જિયા, તુર્કી, બલ્ગેરિયા અને રોમાનિયાનો સમાવેશ થાય છે.
- કાળા સમુદ્રના પાણીમાં ઓક્સિજનની તીવ્ર અછત છે.

ભવિષ્યનો માર્ગ

- પરિસ્થિતિનો વ્યવહારુ ઉકેલ મિન્સ્ક શાંતિ પ્રક્રિયાને પુનર્જીવિત કરવાનો છે. તેથી, આ માટે, યુએસ અને અન્ય પશ્ચિમી દેશોએ સરહદ પર સાપેક્ષ શાંતિ પુનઃસ્થાપિત કરવા માટે મિન્સ્ક કરાર અનુસાર બંને પક્ષોને વાતચીત ફરી શરૂ કરવા અને તેમની પ્રતિબદ્ધતાઓને પૂર્ણ કરવા માટે પ્રોત્સાહિત કરવા જોઈએ.

ભારત-UAE CEPA વાટાઘાટો (India - UAE CEPA Negotiations): હાઈલાઈટ્સ

- ભારત અને UAEએ સપ્ટેમ્બર 2021માં વ્યાપક આર્થિક ભાગીદારી કરાર (Comprehensive Economic Partnership Agreement)ની શરૂઆત કરી હતી. બંને દેશો ટૂંક સમયમાં ત્રીજા રાઉન્ડની વાતચીત કરશે.

CEPA શું છે?

- CEPA એ 2017માં ભારત અને UAE વચ્ચે થયેલો આર્થિક કરાર છે.
- આ એક મુક્ત વેપાર કરાર છે.
- આમાં વેપાર અને સેવાઓ, રોકાણ અને અન્ય આર્થિક ભાગીદારી પરની વાટાઘાટોનો સમાવેશ થાય છે.
- તેમાં સ્પર્ધા, સહકાર અને બૌદ્ધિક સંપદા અધિકારોનો પણ સમાવેશ થાય છે.

CEPA શા માટે મહત્વપૂર્ણ છે?

- માર્ચ 2021 સુધીમાં, UAE ભારતમાં ત્રીજો સૌથી મોટો રોકાણકાર છે. ભારતીય કંપનીઓએ UAEમાં USD 85 બિલિયનનું રોકાણ કર્યું છે. UAEથી ભારતમાં મુખ્ય આયાત પેટ્રોલિયમ ઉત્પાદનો, પત્થરો, જવેલરી, જેમ્સ છે. મુખ્ય નિકાસ ખનિજો, કિંમતી ધાતુઓ, રત્નો છે. CEPA સાથે, 5 વર્ષમાં દ્વિપક્ષીય વેપાર વધીને USD 100 બિલિયન થશે.

ભારતમાં અન્ય કયા પ્રકારના કરારો છે?

- PTA (Preferential Trade Agreement): તે ચોક્કસ માલની આયાત અથવા નિકાસ ડ્યુટી ઘટાડવા પર ધ્યાન કેન્દ્રિત કરે છે.
- CECA (Comprehensive Economic Cooperation Agreement): આમાં ટેરિફ રેટ ક્વોટા અને ટ્રેડ ટેરિફ પરની વાટાઘાટોનો સમાવેશ થાય છે.
- BIT (Bilateral Investment Treaty): આ કરાર હેઠળ, દેશો ખાનગી રોકાણ માટેની શરતો નક્કી કરે છે.
- TIFA (Trade and Investment Framework Agreement): તે વ્યવસાયના વિસ્તરણ માટે એક માળખું સ્થાપિત કરે છે.

પ્રશ્નોત્તરી

- 1) ભારત-UAE CEPA વાટાઘાટો વિશે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.
1. CEPA એ 2017માં ભારત અને UAE વચ્ચે થયેલો આર્થિક કરાર છે.
2. આમાં વેપાર અને સેવાઓ, રોકાણ અને અન્ય આર્થિક ભાગીદારી પરની વાટાઘાટોનો સમાવેશ થાય છે.
3. માર્ચ 2021 સુધીમાં, UAE ભારતમાં ત્રીજો સૌથી મોટો રોકાણકાર છે.
ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?
(A) 1,2 (B) 2,3
(C) 1,3 (D) 1,2, અને 3
- 2) રશિયા-યુક્રેન સંઘર્ષ વિશે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.
1. યુક્રેનનું કહેવું છે કે રશિયાએ સરહદ પર લગભગ 90,000 સૈનિકો તૈનાત કર્યા છે.
2. યુક્રેન અને રશિયા સેંકડો વર્ષોના સાંસ્કૃતિક, ભાષાકીય અને પારિવારિક સંબંધો વહેંચે છે.
3. સોવિયેત યુનિયનના ભાગરૂપે, યુક્રેન એ રશિયા પછી બીજું સૌથી શક્તિશાળી સોવિયેત પ્રજાસત્તાક હતું અને વ્યૂહાત્મક, આર્થિક અને સાંસ્કૃતિક રીતે નોંધપાત્ર હતું.
4. જ્યારથી યુક્રેન સોવિયેત યુનિયનથી અલગ થયું ત્યારથી, રશિયા અને પશ્ચિમ બંનેએ પ્રદેશમાં સત્તાનું સંતુલન પોતાની તરફેણમાં રાખવા માટે સતત સંઘર્ષ કર્યો છે.
ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?
(A) 1,2,3 (B) 2,3,4
(C) 1,2,4 (D) 1,2,3 અને 4
- 3) ભારત-રશિયા 2+2 સંવાદ વિશે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.
1. AK-203 ભારતની AK-47 અને INSAS રાઈફલ્સને SIG716 સાથે રિપ્લેસ કરશે.
2. બંને દેશોએ કલાન્નિકોવ શ્રેણીના નાના હથિયારોના નિર્માણ માટે સહકાર પરના કરારમાં સુધારો કરવા માટે સંધિ પર હસ્તાક્ષર કર્યા.
3. આ સંવાદ આતંકવાદ અને હિંસક ઉગ્રવાદ જેવા નવા પડકારો પર પણ ધ્યાન કેન્દ્રિત કરે છે.
ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?
(A) 1,2 (B) 2,3
(C) 1,3 (D) 1,2, અને 3

- 4) PANEX-21 વિશે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.
1. તે કુદરતી આપત્તિના જવાબમાં સભ્ય દેશોની ક્ષમતાઓનું વિશ્લેષણ કરશે.
 2. આ કવાયત દરમિયાન, દેશો સૈન્ય-થી-મિલિટરી સહકાર પ્રોટોકોલ પર ચર્ચા કરશે.
 3. ચક્રવાત અમ્ફાનના કારણે 13 અબજ યુએસ ડોલરનું નુકસાન થયું છે.
- ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી ક્યાં નિવેદનો યોગ્ય છે?
- (A) 1,2 (B) 2,3
(C) 1,3 (D) 1,2, અને 3

- 5) જર્મનીનાં ચાન્સેલર ઓલાફ સ્કોલ્ડ વિશે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.
1. તે એન્જેલા મર્કેલના 16 વર્ષના કાર્યકાળ પછી જર્મની માટે નવા યુગની શરૂઆત તરીકે ચિહ્નિત કરે છે.
 2. કુલ્ડને ચાન્સેલર પદ માટે સાંસદોએ 395-303 મત આપ્યા હતા.
 3. ઓલાફના ત્રણ-પક્ષીય ગઠબંધનને સંસદના 736 બેઠકો ધરાવતા નીચલા ગૃહમાં 416 બેઠકો મળી છે.
- ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી ક્યાં નિવેદનો યોગ્ય છે?
- (A) 1,2 (B) 2,3
(C) 1,3 (D) 1,2, અને 3

- 6) SCO-પ્રાદેશિક કાઉન્ટર-ટેરરિઝમ સ્ટ્રક્ચર (RATS) વિશે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.
1. NSCS એ ડેટા સિક્યુરિટી કાઉન્સિલ ઓફ ઈન્ડિયા (DSCI) ના સહયોગથી સમકાલીન જોખમી વાતાવરણમાં સાયબર સ્પેસની સુરક્ષા પર એક સેમિનારનું આયોજન કર્યું છે.
 2. SCO-RATS એ SCOની કાયમી સંસ્થા છે.
 3. SCO-RATSનું મુખ્ય કાર્ય સંકલન અને માહિતીનું આદાનપ્રદાન છે.
 4. સભ્ય તરીકે, ભારતે SCO-RATSની પ્રવૃત્તિઓમાં સક્રિયપણે ભાગ લીધો છે.
- ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી ક્યાં નિવેદનો યોગ્ય છે?
- (A) 1,2,3 (B) 2,3,4
(C) 1,2,4 (D) 1,2,3 અને 4

- 7) યુનિસેફના વડા વિશે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.
1. રસેલ Henrietta Foreનું સ્થાન લેશે, જેમણે જુલાઈ 2021માં પારિવારિક સ્વાસ્થ્ય સમસ્યાઓના કારણે રાજીનામું આપ્યું હતું.
 2. યુનિસેફને “યુનાઈટેડ નેશન્સ ચિલ્ડ્રન્સ ફંડ” તરીકે પણ ઓળખવામાં આવે છે.
 3. તેની સ્થાપના 11 ડિસેમ્બર 1946ના રોજ ન્યૂયોર્કમાં કરવામાં આવી હતી.
- ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી ક્યાં નિવેદનો યોગ્ય છે?
- (A) 1,2 (B) 2,3
(C) 1,3 (D) 1,2, અને 3

- 8) બલુચિસ્તાનમાં વિરોધ પ્રદર્શન વિશે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.
1. વિરોધીઓએ બંદરના વિકાસમાં સ્થાનિક લોકોને હાંસિયામાં ઘડેલી દેવા તરફ ધ્યાન દોરવાની માંગ કરી છે.
 2. પાકિસ્તાનનો દાવો છે કે ભારત આ વિરોધ પ્રદર્શનોને સમર્થન આપી રહ્યું છે.
 3. બલુચિસ્તાન પાકિસ્તાનના ચાર પ્રાંતોમાંનો એક છે.
 4. તે ક્ષેત્રફળ દ્વારા સૌથી મોટો પ્રાંત છે.
- ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી ક્યાં નિવેદનો યોગ્ય છે?
- (A) 1,2,3 (B) 2,3,4
(C) 1,2,4 (D) 1,2,3 અને 4

- 9) વોટર મેનેજમેન્ટમાં ‘સ્પોન્જ સિટી’ (Sponge City) વિશે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.
1. સ્પોન્જ સિટી કન્સેપ્ટ શહેરી વિસ્તારોને વધુ પારગમ્ય (permeable) બનાવવાનો પ્રયાસ કરે છે.
 2. ચેન્નાઈમાં જળ સંસાધન વિભાગ આખા શહેરમાં નાના જળાશયોમાં રિચાર્જ શાફ્ટ (recharge shafts) ખોદવાની શક્યતાઓ શોધી રહ્યું છે.
 3. આ રિચાર્જ શાફ્ટને 80-90 ફૂટની ઊંડાઈ સુધી ખોદી શકાય છે.
- ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી ક્યાં નિવેદનો યોગ્ય છે?
- (A) 1,2 (B) 2,3
(C) 1,3 (D) 1,2, અને 3

નીતિ આયોગ J&Kમાં 1,000 અટલ ટિકરિંગ લેબની સ્થાપના કરશે

- નીતિ આયોગ જમ્મુ અને કાશ્મીરમાં 1000 અટલ ટિકરિંગ લેબ્સ (ATL) સ્થાપવાની યોજના ઘરાવે છે.
- નાણાકીય વર્ષ 2021-22ના અંત સુધીમાં, 1000 માંથી 187 અટલ ટિકરિંગ લેબોરેટરીઝની સ્થાપના કરવામાં આવશે.
- 187 ATLsમાંથી, 31 J&K માં સરકારી શાળાઓમાં સ્થાપિત કરવામાં આવી રહી છે, જ્યારે 50 KVs, JNVs અને ખાનગી શાળાઓ જેવી વિવિધ શૈક્ષણિક સંસ્થાઓમાં સ્થાપિત કરવામાં આવશે.
- બાકીની 106 લેબની સ્થાપનાની પ્રક્રિયા ટૂંક સમયમાં શરૂ કરવામાં આવશે.
- આ ઉપરાંત, વિભાગને અન્ય સરકારી વિભાગોની સમકક્ષ આ કેન્દ્રોના ઈન્ફ્રાસ્ટ્રક્ચર તેમજ સાધનોની નિયમિત જાળવણી સુનિશ્ચિત કરવા પણ કહેવામાં આવ્યું છે.

અટલ ટિકરિંગ લેબ્સ (ATL)

- ATL એ ભારતમાં કેન્દ્ર સરકારના અટલ ઈનોવેશન મિશન (AIM) હેઠળનું પેટા-મિશન છે. આ AIM ની મુખ્ય પહેલ છે, જે સમગ્ર ભારતમાં હાઈસ્કૂલના વિદ્યાર્થીઓમાં નવીન વિચારસરણીને પોષવાનો પ્રયત્ન કરે છે. તે નીતિ આયોગ હેઠળ સંચાલિત એક મહત્વપૂર્ણ સરકારી યોજના છે. આ પહેલ બાળકોમાં જ્ઞાનાત્મક વિકાસ (cognitive development) ને પ્રોત્સાહન આપવાનો પણ પ્રયાસ કરે છે જ્યાં તેમને વૈજ્ઞાનિક વિચારો પર તેમની સમજને વિસ્તૃત કરવાની તક પૂરી પાડવામાં આવે છે.

ATLના લક્ષ્યો

- ATL એ એક પ્રવૃત્તિ છે, જેનું આયોજન AIM હેઠળ કરવામાં આવે છે. AIM એ ઉદ્યોગસાહસિકતા અને નવીનતાની સંસ્કૃતિને પ્રોત્સાહન આપવા માટેનો મુખ્ય કાર્યક્રમ છે.
- AIM દ્વારા શાળાઓમાં 'ભારતમાં એક મિલિયન બાળકોને નિયોટેરિક ઈનોવેટર્સ તરીકે કેળવવા' (Cultivating one Million children in India as Neoteric Innovators) ના વિઝન સાથે ATLની સ્થાપના કરવામાં આવી છે.
- ATL ની સ્થાપનાનો પ્રાથમિક ઉદ્દેશ્ય યુવાન દિમાગમાં કલ્પના, જિજ્ઞાસા અને સર્જનાત્મકતાને પ્રોત્સાહન આપવાનો છે.
- ATL બાળકોમાં ડિઝાઇન માઈન્ડસેટ, કોમ્યુટેશનલ થિંકિંગ વગેરે કેળવવાનો પ્રયત્ન કરે છે.

અટલ ઈનોવેશન મિશન શું છે?

- અટલ ઈનોવેશન મિશન (AIM) એ ઉદ્યોગસાહસિકતા અને નવીનતાની સંસ્કૃતિને પ્રોત્સાહન આપવા માટે કેન્દ્ર સરકારનો મુખ્ય કાર્યક્રમ છે. AIM ની સ્થાપના નીતિ આયોગ હેઠળ એક અમ્બેલા ઈનોવેશન સંસ્થા તરીકે કરવામાં આવી છે જે કેન્દ્ર, રાજ્ય અને પ્રાદેશિક મંત્રાલયો વચ્ચે નવીનતા નીતિઓને સંરેખિત કરવામાં મહત્વપૂર્ણ ભૂમિકા ભજવે છે. AIM ના મહત્વના ઘટકો છે:
- અટલ ટિકરિંગ લેબ્સ
- અટલ ઈન્ક્યુબેશન સેન્ટર
- અટલ ન્યૂ ઈન્ડિયા ચેલેન્જ
- પરિવર્તન કાર્યક્રમના માર્ગદર્શક
- અટલ કોમ્યુનિટી ઈનોવેશન સેન્ટર
- નાના સાહસો માટે અટલ સંશોધન અને નવીનતા (ARISE)

ગગનયાન મિશન

- તાજેતરમાં, કેન્દ્રીય પરમાણુ ઉર્જા અને અવકાશ મંત્રીએ માહિતી શેર કરી છે કે કૂ સાથે ગગનયાન મિશન (Gaganyaan Mission) વર્ષ 2023માં શરૂ કરવામાં આવશે.
- દેશનું પ્રથમ સ્પેસ સ્ટેશન 2030 સુધીમાં સ્થાપિત થવાની સંભાવના છે.

ગગનયાન મિશન વિશે

- ગગનયાન એ ભારતીય અવકાશ સંશોધન સંસ્થા (Indian Space Research Organisation- ISRO)નું એક મિશન છે.

આ મિશન હેઠળ

- ત્રણ અવકાશ મિશન ભ્રમણકક્ષામાં મોકલવામાં આવશે.
- આ ત્રણ મિશનમાંથી 2 માનવરહિત હશે, જ્યારે એક માનવયુક્ત મિશન હશે.
- ઓર્બિટલ મોડ્યુલ નામના માનવ અવકાશ ઉડાન કાર્યક્રમમાં એક મહિલા સહિત ત્રણ ભારતીય અવકાશયાત્રીઓ હશે.
- આ મિશન 5-7 દિવસના સમયગાળામાં પૃથ્વીથી 300-400 કિમીનું અંતરની ઊંચાઈએ પૃથ્વીની નીચી ભ્રમણકક્ષામાં તે પૃથ્વીની આસપાસ ફરશે.
- તે લોન્ચ સાથે ભારત યુએસ, ચીન અને રશિયાના ક્લબમાં સામેલ થઈ જશે.

પેલોડ

- પેલોડમાં શામેલ હશે:
- ફૂ મોડ્યુલ - એક માણસને વહન કરતું અવકાશયાન.
- સર્વિસ મોડ્યુલ - બે લિક્વિડ પ્રોપેલન્ટ એન્જિન દ્વારા સંચાલિત.
- તે ઈમરજન્સી એક્ઝિટ અને ઈમરજન્સી મિશન એબોર્ટ સિસ્ટમથી સજ્જ હશે.

લોન્ચ

- ત્રણ તબક્કાના GSLV Mk III નો ઉપયોગ ગગનયાનના પ્રક્ષેપણ માટે કરવામાં આવશે, જે ભારે ઉપગ્રહો લોન્ચ કરવામાં સક્ષમ છે. નોંધનીય છે કે GSLV Mk III ને લોન્ચ વ્હીકલ માર્ક-3 (Launch Vehicle Mark-3 or LVM 3) પણ કહેવામાં આવે છે.
- ગગનયાનના મુખ્ય મિશન જેમ કે ફૂ એસ્કેપ સિસ્ટમ ડેમોન્સ્ટ્રેશન માટે Test Vehicle Flight અને ગગનયાન (G1) નું પ્રથમ માનવરહિત મિશન આવતા વર્ષના બીજા ભાગ (2022)ની શરૂઆતમાં મોકલવામાં આવનાર છે.
- આ પછી 2022ના અંતમાં ISRO દ્વારા વિકસિત અવકાશયાત્રી-માનવ રોબોટ, બીજું માનવરહિત મિશન 'વ્યોમિત્ર' શરૂ થશે અને છેલ્લે ફૂ સાથેનું ગગનયાન મિશન વર્ષ 2023માં લોન્ચ કરવામાં આવશે.

મહત્વ

- તે દેશમાં વિજ્ઞાન અને ટેકનોલોજીનું સ્તર વધારવામાં મદદ કરશે અને યુવાનોને પ્રોત્સાહિત કરશે.
- ગગનયાન મિશનમાં વિવિધ એજન્સીઓ, પ્રયોગશાળાઓ, ઉદ્યોગો અને વિભાગો સામેલ થશે.
- આનાથી ઔદ્યોગિક વિકાસમાં સુધારો કરવામાં મદદ મળશે.
- તાજેતરમાં, સરકારે અવકાશ ક્ષેત્રમાં ખાનગી ભાગીદારીને સુધારવા માટે નવી સંસ્થા IN-SPACE ની રચના કરવાની જાહેરાત કરી છે.
- તે સામાજિક લાભો માટે ટેકનોલોજીના વિકાસમાં મદદ કરશે.
- તે આંતરરાષ્ટ્રીય સહયોગને પ્રોત્સાહન આપવામાં મદદ કરશે.
- ઘણા દેશો માટે, એક International Space Station (ISS) પૂરતું નથી કારણ કે પ્રાદેશિક ઇકોસિસ્ટમને પણ ધ્યાનમાં લેવાની જરૂર છે, તેથી ગગનયાન મિશન પ્રાદેશિક જરૂરિયાતો - ખોરાક, પાણી અને ઊર્જા સુરક્ષા પર ધ્યાન કેન્દ્રિત કરશે.

ભારતમાં અન્ય આગામી પ્રોજેક્ટ્સ

- ચંદ્રયાન-3 મિશન: ભારતે નવા ચંદ્ર મિશન ચંદ્રયાન-3ની યોજના બનાવી છે જે વર્ષ 2021માં લોન્ચ થવાની સંભાવના છે.

- L-1 આદિત્ય સોલર (2022-23 માટે): સૂર્યનો અભ્યાસ કરવા માટેનું આ ભારતનું પ્રથમ વૈજ્ઞાનિક મિશન છે. વર્ષ 2015માં લોન્ચ કરાયેલ એસ્ટ્રોસેટ પછી ISROનું આ બીજું અવકાશ-આધારિત ખગોળશાસ્ત્ર મિશન હશે.
- શુક્રયાન મિશન (Shukrayaan Mission): ISRO શુક્ર ગ્રહ પર એક મિશનની પણ યોજના બનાવી રહ્યું છે, જેને કામચલાઉ નામ શુક્રયાન રાખવામાં આવ્યું છે.

ભારતે 'વર્ટિકલ લોન્ચ - શોર્ટ રેન્જ સરફેસ ટુ એર મિસાઈલ'નું પરીક્ષણ કર્યું

- 7 ડિસેમ્બર, 2021ના રોજ, સંરક્ષણ સંશોધન અને વિકાસ સંગઠન (DRDO) એ "વર્ટિકલ લોન્ચ-શોર્ટ રેન્જ સરફેસ-ટુ-એર મિસાઈલ"નું સફળતાપૂર્વક પરીક્ષણ કર્યું.
- મિસાઈલનું પરીક્ષણ ઓડિશાના કિનારે ચાંદીપુર ખાતેની ઈન્ટિગ્રેટેડ ટેસ્ટ રેન્જથી કરવામાં આવ્યું હતું.
- તે ઈલેક્ટ્રોનિક ટાર્ગેટ તરફ ખૂબ જ ઓછી ઉંચાઈ પર વર્ટિકલ લોન્ચરથી લોન્ચ કરવામાં આવ્યું હતું.
- તેના ફ્લાઈટ પાથ અને અન્ય પરિમાણોને ટ્રેક કરવા માટે કેટલાક સાધનોનો ઉપયોગ કરવામાં આવ્યો હતો. આ ટ્રેકિંગ ઉપકરણો ITR, ચાંદીપુર દ્વારા તૈનાત કરવામાં આવ્યા હતા.

લોન્ચ હેતુ

- શોર્ટ રેન્જ સરફેસ-ટુ-એર મિસાઈલ તમામ વેપન સિસ્ટમ ઘટકો જેમ કે કેનિસ્ટર્ડ ફ્લાઈટ વ્હીકલ, કંટ્રોલર સાથે વર્ટિકલ લોન્ચર યુનિટ, વેપન કંટ્રોલ સિસ્ટમ વગેરેની સંકલિત કામગીરીનું પરીક્ષણ કરવા માટે લોન્ચ કરવામાં આવી હતી.

લોન્ચનું મહત્વ

- આ સિસ્ટમની રજૂઆતથી ભારતીય નૌકાદળના જહાજોની હવાઈ જોખમો સામે સંરક્ષણ ક્ષમતાને વધુ વેગ મળશે. તેણે ભારતીય નૌકાદળના જહાજો પર શસ્ત્ર પ્રણાલીના એકીકરણનો માર્ગ પણ મોકળો કર્યો છે.

વર્ટિકલ લોન્ચ - ટૂંકી રેન્જની સપાટીથી એર મિસાઈલ (VL-SRSAM)

- VL-SRSAM એ સપાટીથી હવામાં પ્રહાર કરતી ઝડપી પ્રતિક્રિયા મિસાઈલ છે, જેને DRDO દ્વારા વિકસાવવામાં આવી છે. આમાં ટર્મિનલ તબક્કા દરમિયાન સક્રિય રડાર હોમિંગ અને ફાઈબર-ઓપ્ટિક જાયરોસ્કોપ દ્વારા mid-course inertial guidance જડતા માર્ગદર્શન જેવી સુવિધાઓનો સમાવેશ થાય છે. આ મિસાઈલ 'લોક બીફોર લોન્ચ (LOBL)' અને 'લોક આફ્ટર લોન્ચ (LOAL)'ની ક્ષમતા ધરાવે છે.

પૃષ્ઠભૂમિ

- DRDO એ 22 ફેબ્રુઆરી, 2021ના રોજ બે VL-SRSAM નું પરીક્ષણ કર્યું હતું. આ પહેલું પ્રક્ષેપણ હતું, જેણે વર્ટિકલ લોન્ચ સિસ્ટમની અસરકારકતા તેમજ મિસાઈલની મહત્તમ અને લઘુત્તમ રેન્જનું પરીક્ષણ કર્યું હતું. DRDOએ 7 ડિસેમ્બર, 2021ના રોજ શસ્ત્ર પ્રણાલીના તમામ ઘટકોની સંકલિત કામગીરીને માન્ય કરવા માટે બીજી કસોટી હાથ ધરી હતી.

નાસાએ લેસર કોમ્યુનિકેશન રિલે ડેમોન્સ્ટ્રેશન (LCRD) લોન્ચ કર્યું

- 7 ડિસેમ્બર, 2021ના રોજ, NASA એ ફ્લોરિડામાં કેપ કેનાવેરલ સ્પેસ ફોર્સ સ્ટેશનથી નવું લેસર કોમ્યુનિકેશન રિલે ડેમોન્સ્ટ્રેશન (LCRD) લોન્ચ કર્યું.
- LCRD બે વર્ષના વિલંબ પછી શરૂ કરવામાં આવી હતી.
- તેને સ્પેસ ટેસ્ટ પ્રોગ્રામ સેટેલાઈટ-6 (STPSat-6) મિશન દરમિયાન યુનાઈટેડ લોન્ચ એલાયન્સ એટલાસ V રોકેટ દ્વારા ડિપાર્ટમેન્ટ ઓફ ડિફેન્સ દ્વારા અવકાશમાં છોડવામાં આવ્યું હતું.
- આ મિશન ફ્લોરિડામાં કેપ કેનાવેરલ સ્પેસ ફોર્સ સ્ટેશનથી લોન્ચ કરવામાં આવ્યું હતું.
- તે “આર્ટેમિસ માનવસહિત મૂન-લેન્ડિંગ મિશન” ને ફાયદો કરશે, જે 2025માં અમલમાં આવશે.

લેસર મિશનનું મહત્વ

- અવકાશમાં લેસર ટેકનોલોજી રેડિયો ફ્રીક્વન્સી કરતાં 10-100 ગણો વધુ ડેટા પૃથ્વી પર પાછા મોકલવાની મંજૂરી આપશે. આ ટેકનોલોજી રેડિયો ફ્રીક્વન્સી સ્પેક્ટ્રમની ભીડને પણ અટકાવશે. LCRD મહત્વપૂર્ણ છે કારણ કે નાસા અને વ્યાપારી ક્ષેત્ર બહુવિધ અવકાશ મિશનનું આયોજન કરી રહ્યા છે.

પૃષ્ઠભૂમિ

- લેસર મિશન માટેની યોજના 2011માં મંજૂર કરવામાં આવી હતી. બાદમાં, COVID-19 રોગચાળા દ્વારા પ્રેરિત પ્રતિબંધોને કારણે મિશન મોકૂફ રાખવામાં આવ્યું હતું.

યુટુ 2 (Yutu-2) લુનાર રોવરે ચંદ્ર પર રહસ્યમય પદાર્થ શોધી કાઢ્યો છે

- Yutu-2 એ ચાઈનીઝ ચંદ્ર રોવર છે જે ચાંગ'ઈ 4 મિશનમાં ચંદ્ર પર છોડવામાં આવ્યું હતું. તે 2018માં લોન્ચ કરવામાં

આવ્યું હતું અને 2019માં ચંદ્ર પર ઉતર્યું હતું. તાજેતરમાં, આ રોવરે ચંદ્રની દૂર બાજુએ ક્યુબ આકારની રહસ્યમય ઝૂંપડી (cube – shaped mystery hut) જોઈ.

યુટુ-2 દ્વારા જોવામાં આવેલ રહસ્યમય પદાર્થ કયો છે?

- યુટુ-2 રોવરને ચંદ્રની દૂર બાજુએ ક્યુબ આકારની વસ્તુ મળી. આ પદાર્થ માટે એક સંભવિત સમજૂતી એ છે કે તે એક મોટો ખડક હોઈ શકે છે.

ચાંગ'ઈ 4 મિશન

- ચાંગ'ઈ 4 એ ચીનનું ચોથું ચંદ્ર મિશન હતું. ચાંગ'ઈ 1 અને ચાંગ'ઈ 2 મિશન ઓર્બિટર હતા. ચાંગ'ઈ 3 યુટુ-1 સાથે ચંદ્ર પર ઉતર્યું. ચાંગ'ઈ 5 મિશન પૃથ્વી પર ચંદ્રનો નમૂનો લાવ્યો.

યુટુ - 2

- તે સૌર ઉર્જાથી ચાલે છે અને છ પૈડાંથી ચાલે છે.
- યુટુ-2 વોન કાર્બન કેટરમાં ઉતર્યું હતું.

Yutu-2 એ પ્રથમ વખત લુનાર ઇજેક્ટા સિક્વન્સ (Lunar Ejecta Sequence) મેળવ્યો

- 2020માં, વૈજ્ઞાનિકોએ પ્રથમ વખત ચંદ્ર ઇજેક્ટા ક્રમની ઉચ્ચ રિઝોલ્યુશન છબીની જાણ કરી. ચંદ્રના ભૂસ્તરશાસ્ત્રને Selenology કહેવામાં આવે છે. ચંદ્રમાં વાતાવરણનો અભાવ છે. તેમાં પ્લેટ ટેકટોનિક્સની કોઈ જાણીતી ક્રિયા નથી. તેનું ગુરુત્વાકર્ષણ ઓછું છે.

યુટુ - 2 હીટર યુનિટ અને તેનો રેકૉર્ડ

- યુટુ-2 રેડિયો આઈસોટોપ હીટર યુનિટથી સજ્જ છે. આ એકમનો ઉપયોગ લાંબી ચંદ્ર રાત્રિ દરમિયાન રોવરમાં સબસિસ્ટમને ગરમ કરવા માટે થાય છે. તેણે સૌથી વધુ ચંદ્ર દિવસોમાં મુસાફરી કરવાનો રેકૉર્ડ બનાવ્યો. તેણે 11 દિવસ સુધી ચંદ્રની સપાટી પર સતત ચક્રર લગાવ્યા. અગાઉ આ રેકૉર્ડ રશિયાના લુનોખોડ-1 રોવરના નામે હતો. હીટર યુનિટને કારણે આ શક્ય બન્યું હતું. ચંદ્રને એક ચંદ્ર દિવસ પૂરો કરવામાં અથવા તેની ધરીની આસપાસ એક ક્રાંતિ પૂર્ણ કરવામાં 29 પૃથ્વી દિવસ લાગે છે. એટલે કે ચંદ્રની રાત લાંબી હોય છે. આમ, રોવરની કામગીરીને વધારવા માટે હીટર યુનિટ આવશ્યક છે.

રશિયન સૈન્યએ માટુઆ ટાપુ (Matua Island) પર તેની સંરક્ષણ મિસાઈલ સિસ્ટમ તૈનાત કરી

- માટુઆ એ એક નિર્જન જવાળામુખી ટાપુ છે જે ઓખોત્સ્કના સમુદ્ર (Sea of Okhotsk) માં કુરિલ ટાપુઓની સાંકળમાં સ્થિત છે. તે ઉત્તર પશ્ચિમ પેસિફિક મહાસાગરમાં છે. વધુમાં, માટુઆ ટાપુ ગોલોવિન સ્ટ્રેટથી 16 કિમી દૂર છે. આ ટાપુઓ રિંગ ઓફ ફાયર પર સ્થિત છે.
- તાજેતરમાં જ રશિયન સેનાએ માટુઆ ટાપુ પર બાસ્ટન સિસ્ટમ્સ નામની તેની સંરક્ષણ મિસાઈલ સિસ્ટમ તૈનાત કરી છે.

સમસ્યા

- કુરિલ ટાપુઓ પર જાપાન પણ દાવો કરે છે. જાપાન સાંકળમાં ચાર ટાપુઓ પર દાવો કરે છે. આ ટાપુઓ બીજા વિશ્વયુદ્ધના છેલ્લા દિવસોમાં સોવિયેત સંઘ દ્વારા કબજે કરવામાં આવ્યા હતા. બીજા વિશ્વયુદ્ધ દરમિયાન, જાપાને આ ટાપુ પર લશ્કરી મથક સ્થાપ્યું. 1991માં સોવિયેત સંઘના વિઘટન પછી, આ સોવિયેત લશ્કરી મથક ભંડોળના અભાવને કારણે બંધ થઈ ગયું હતું.

બેશન સિસ્ટમ્સ શું છે?

- તે કોસ્ટલ ડિફેન્સ મિસાઈલ સિસ્ટમ છે. બાસ્ટન સિસ્ટમ 500 કિમીની રેન્જ સુધીના દરિયાઈ લક્ષ્યોને હિટ કરવામાં સક્ષમ છે. આ સિસ્ટમની મુખ્ય ભૂમિકા કાફલાઓ, જહાજો અને વાહક યુદ્ધ જૂથોને જોડવાની છે. આમાં P-800 ઓનીક્સનો ઉપયોગ કરવામાં આવ્યો છે. ઓનીક્સ એક સુપરસોનિક એન્ટિ-શિપ મિસાઈલ છે. આ મિસાઈલોમાં 250 કિલોગ્રામનું વોરહેડ છે.

ઓખોત્સ્કનો સમુદ્ર (Sea of Okhotsk)

- ઓખોત્સ્ક સમુદ્ર એ પેસિફિક મહાસાગરમાં એક સીમાંત સમુદ્ર છે. સીમાંત સમુદ્રો મોટા છીછરા સમુદ્રો છે. તેઓ એક બાજુ જમીનથી ઘેરાયેલા છે. વિશ્વના સીમાંત સમુદ્રોમાં અરબી સમુદ્ર, બેરિંગ સમુદ્ર, બાલ્ટિક સમુદ્ર, કાળો સમુદ્ર, ભૂમધ્ય સમુદ્ર, લાલ સમુદ્ર અને કેલિફોર્નિયાનો અખાત છે.

માટુઆ ટાપુઓ (Matua Island)

- ટાપુ આકારમાં અંડાકાર છે. તેની લંબાઈ 11 કિમી અને પહોળાઈ 6.5 કિમી છે. તેમાં સ્ટ્રેટો જવાળામુખી છે. તે સખત લાવાના અનેક સ્તરો દ્વારા રચાય છે.

Imaging X-Ray Polarimetry Explorer (IXPE Mission) શું છે?

- Imaging X-Ray Polarimetry Explorer ને IXPE કહેવામાં આવે છે. આ નાસાની અવકાશ વેધશાળા છે. તેની પાસે ત્રણ સરખા ટેલિસ્કોપ છે જે કોસ્મિક એક્સ-રેના ધ્રુવીકરણને માપે છે.

IXPE મિશન

- આ મિશન અવકાશી પદાર્થોનો અભ્યાસ કરે છે.
- તે ન્યુટ્રોન તારાઓ, બ્લેક હોલ, પલ્સર, મેગ્નેટર્સ, સુપરનોવા અવશેષો, ક્વાસાર અને સક્રિય ન્યુક્લિયર ગેલેક્સીક ન્યુક્લી (active nuclear galactic nuclei) ના ચુંબકીય ક્ષેત્રોને મેપ કરે છે.
- તે વિવિધ કોસ્મિક સ્ત્રોતોમાંથી એક્સ-રેના ધ્રુવીકરણને માપવા માટે સમર્પિત પ્રથમ ઉપગ્રહ મિશન છે.
- IXPE મિશન નાસાના સ્મોલ એક્સપ્લોરર પ્રોગ્રામ દ્વારા વિકસાવવામાં આવ્યું હતું. આ મિશનની કિંમત 188 મિલિયન USD છે.
- આ મિશનનો મુખ્ય ધ્યેય ઉચ્ચ-ઊર્જાવાળી એસ્ટ્રોફિઝિકલ પ્રક્રિયાઓ અને તેમના સ્ત્રોતોને સમજવાનો છે.

IXPE મિશનના વિજ્ઞાન ઉદ્દેશ્યો શું છે?

- ચોક્કસ કોસ્મિક એક્સ-રે સ્ત્રોતોની રેડિયેશન પ્રક્રિયાઓ નક્કી કરવી.
- આત્યંતિક વાતાવરણમાં સામાન્ય સાપેક્ષ અને ક્વોન્ટમ અસરોની તપાસ.

IXPE મિશન દ્વારા અભ્યાસ

- આ મિશન નીચેનાનો અભ્યાસ કરશે:
- પલ્સર: પલ્સર એ ફરતા તારા છે. તેઓ તેમના ચુંબકીય ધ્રુવોમાંથી ઇલેક્ટ્રોમેગ્નેટિક રેડિયેશન બહાર કાઢે છે.
- સક્રિય ગેલેક્સીક ન્યુક્લિયસ: આ આકાશગંગાના કેન્દ્રમાં એક ગાઢ પ્રદેશ છે. તેના ઇલેક્ટ્રોમેગ્નેટિક સ્પેક્ટ્રમના અમુક ભાગમાં તે સામાન્ય કરતાં વધારે તેજ ધરાવે છે. તેઓ રેડિયો, ઈન્ફ્રારેડ, માઈક્રોવેવ, ઓપ્ટિકલ, એક્સ-રે અને ગામા રે વેવબેન્ડમાં જોઈ શકાય છે.
- એક્સ-રે દ્વિસંગી: એક્સ-રે દ્વિસંગી એ દ્વિસંગી તારાઓ છે જે એક્સ-રેમાં ચમકતા હોય છે.
- સુપરનોવાના અવશેષો: તે એવા બંધારણો છે જે સુપરનોવામાં તારાના વિસ્ફોટથી બને છે.
- પલ્સર વિન્ડ નેબ્યુલા: આ સુપરનોવાના અવશેષોની અંદર જોવા મળતી નિહારિકાનો એક પ્રકાર છે.

- આકાશગંગાનું કેન્દ્ર: આ આકાશગંગાના પરિભ્રમણનું કેન્દ્ર છે.

મિશનમાં ટેલિસ્કોપ

- આ મિશનમાં ત્રણ ટેલિસ્કોપ છે. તેઓ INAFINAF (Istituto Nazionale di AstroFisica) અને INFN (Istituto Nazionale di Fisica Nucleare) દ્વારા ડિઝાઇન કરવામાં આવ્યા છે. તેઓ કોસ્મિક એક્સ-રેના ધ્રુવીકરણને માપવા માટે રચાયેલ છે.

લોન્ચ

- આ મિશન 9 ડિસેમ્બર, 2021ના રોજ SpaceX ફાલ્કન 9 લોન્ચ વ્હીકલ પર લોન્ચ કરવામાં આવશે. તેને નાસાના કેનેડી સ્પેસ સેન્ટરથી લોન્ચ કરવામાં આવશે.

રાષ્ટ્રીય બ્લોકચેન વ્યૂહરચના (National Blockchain Strategy) શું છે?

- નેશનલ બ્લોકચેન સ્ટ્રેટેજી તાજેતરમાં ઈલેક્ટ્રોનિક્સ અને આઈટી મંત્રાલય દ્વારા પ્રસ્તાવિત કરવામાં આવી હતી. આ વ્યૂહરચનાએ બહુ-સંસ્થાકીય અભિગમ અપનાવ્યો છે. તેમાં NIC (નેશનલ ઈન્ફોર્મેટિક્સ સેન્ટર), C-DAC (Centre for Development of Advanced Computing) અને NICS (National Informatics Centre services Inc) નો સમાવેશ થાય છે જે બ્લોકચેનને સેવા તરીકે ઓફર કરે છે.

રાષ્ટ્રીય બ્લોકચેન વ્યૂહરચના શું છે?

- તેનો હેતુ બ્લોકચેન ટેકનોલોજીનો ઉપયોગ કરીને ઈ-ગવર્નન્સ સેવાઓ પ્રદાન કરવા માટે વિશ્વસનીય ડિજિટલ પ્લેટફોર્મ પ્રદાન કરવાનો છે. આમાં માનવ સંસાધન વિકાસ, સહયોગ, નિયમનકારી માળખું, ટેકનોલોજી સ્ટેક, ધોરણો વિકાસનો સમાવેશ થાય છે.
- તે કેન્દ્ર સરકારને રાજ્ય-વિશિષ્ટ બ્લોક ચેઇન એપ્લિકેશન વિકસાવવાની માંગ કરે છે.

મુખ્ય વિશેષતાઓ

- વ્યૂહરચના તબીબી પુરવઠો અને રસીઓ માટે આ તકનીકનો ઉપયોગ કરવાની સંભાવનાને ધ્યાનમાં લેશે.
- તે શાસનમાં પારદર્શિતા અને કાર્યક્ષમતામાં સુધારો કરશે.
- નીતિ આયોગે બ્લોકચેન ટેકનોલોજીને આશાસ્પદ ટેકનોલોજી તરીકે માન્યતા આપી છે. નીતિ આયોગ અનુસાર, આ ટેકનોલોજીમાં જવાબદારી અને વિકેન્દ્રીકરણ જેવી નોંધપાત્ર સુવિધાઓ છે.

National Blockchain Strategy on Crypto Currency

- નેશનલ બ્લોકચેન સ્ટ્રેટેજીએ ક્રિપ્ટો ચલણને તેના માળખાના અવકાશમાંથી બાકાત રાખ્યું છે. જોકે, ભારત સરકારે “The Cryptocurrency and Regulation of Official Digital Currency Bill, 2021” નામનું બિલ સૂચિબદ્ધ કર્યું હતું. આ બિલ સત્તાવાર ડિજિટલ ચલણની રચના માટે એક માળખું પૂરું પાડે છે.

ફેશિયલ રીકોગ્નીશન ટેકનોલોજી

- ત્રણ વર્ષની વિલંબ પછી, વર્ષ 2022થી, યાત્રી દેશના ચાર એરપોર્ટ (વારાણસી, પુણે, કોલકાતા અને વિજયવાડા) પર તેમના બોર્ડિંગ પાસ તરીકે ‘ફેસ સ્કેન’(Face Scan)નો ઉપયોગ કરી શકશે.

ચહેરાની ઓળખ (Facial Recognition)

- તે એક બાયોમેટ્રિક ટેકનોલોજી છે જે વ્યક્તિને ઓળખવા અને વ્યક્તિઓ વચ્ચે ભેદ પાડવા માટે ચહેરાના વિશિષ્ટ લક્ષણોનો ઉપયોગ કરે છે.
- ત્વચાની પેટર્નને ઓળખવાથી લઈને 3D ચહેરાના રૂપરેખા બનાવવા સુધીની સિસ્ટમ લગભગ છ દાયકામાં ઘણી રીતે વિકસિત થઈ છે.
- Automated Facial Recognition System (AFRS) વ્યક્તિઓના ચહેરાની છબીઓ અને વીડિયોના વ્યાપક ડેટાબેઝ પર કામ કરે છે. તેમાં હાજર ડેટાબેઝમાં ઉપલબ્ધ ઈમેજ્સ સાથે મેચ કરીને વ્યક્તિને ઓળખવામાં આવે છે.
- CCTV ફૂટેજમાંથી મેળવેલ અજાણ્યા વ્યક્તિના ચહેરાના પેટર્નની તુલના આર્ટિફિશિયલ ઇન્ટેલિજન્સ ટેકનોલોજીની મદદથી ડેટાબેઝમાં ઉપલબ્ધ પેટર્ન સાથે કરવામાં આવે છે.

કાર્ય પ્રણાલી

- પ્રારંભિક તબક્કે ચહેરો ઓળખવાની સિસ્ટમમાં, ચહેરા અને તેના લક્ષણો કેમેરા દ્વારા કેદ કરવામાં આવે છે. ફરીથી તે સુવિધાઓ વિવિધ પ્રકારના સોફ્ટવેરનો ઉપયોગ કરીને પુનઃનિર્માણ કરવામાં આવે છે.
- ચહેરા અને તેમના લક્ષણો ડેટાબેઝમાં એકસાથે સંગ્રહિત થાય છે અને કોઈપણ પ્રકારના સોફ્ટવેર સાથે સંકલિત કરી શકાય છે. તેનો ઉપયોગ બેંકિંગ સેવા, સુરક્ષા હેતુઓની પરિપૂર્ણતા વગેરેમાં થઈ શકે છે.

આવશ્યકતા

- પ્રમાણપત્ર:
- તેનો ઉપયોગ પ્રમાણીકરણ અને ઓળખ માટે થાય છે અને તેનો સફળતા દર લગભગ 75% છે.

icerajkot

joinicerajkot.com
join our whatsapp

icerajkotoofficial
join official telegram channel

- બળ ગુણક:
- ભારતમાં એક લાખ નાગરિક દીઠ 144 પોલીસકર્મીઓ છે. આથી ફેસ રેકગ્નિશન સિસ્ટમ અહીં બળ ગુણક (Force Multiplier) તરીકે કામ કરી શકે છે કારણ કે તેને વધુ કાર્યબળની જરૂર નથી કે નિયમિત અપગ્રેડની જરૂર નથી.
- વર્તમાન મેનપાવર/કર્મચારીઓ સાથે જોડાયેલી આ ટેકનોલોજી ગેમ ચેન્જર તરીકે કામ કરી શકે છે.

પડકારો

- ઈન્ફ્રાસ્ટ્રક્ચરલ ખર્ચ:
- આર્ટિફિશિયલ ઇન્ટેલિજન્સ અને બિગ ડેટા જેવી ટેકનોલોજીનો અમલ કરવો ખર્ચાળ છે.
- સંગ્રહિત માહિતીનો જથ્થો વિશાળ છે અને તેને વિશાળ નેટવર્ક અને ડેટા સ્ટોરેજ સુવિધાની જરૂર છે જે હાલમાં ભારત પાસે ઉપલબ્ધ નથી.
- ગોપનીયતાનું ઉલ્લંઘન:
- જ્યારે સરકાર ડેટા ગોપનીયતા શાસન જેવા કાયદાકીય માળખા દ્વારા ગોપનીયતાના મુદ્દાને સંબોધવાની યોજના ધરાવે છે, ત્યારે આ પ્રકારની ટેકનોલોજીના ઉપયોગ દ્વારા પ્રાપ્ત કરવાના ઉદ્દેશ્યને ધ્યાનમાં રાખીને, તે હિતોના સંઘર્ષનું નિર્માણ કરી શકે છે.
- વિશ્વસનીયતા અને પ્રમાણિકતા:
- એકત્ર કરાયેલ ડેટાનો ઉપયોગ ફોજદારી સુનાવણી દરમિયાન કોર્ટમાં થઈ શકે છે, તેથી ધોરણો અને પ્રક્રિયા તેમજ ડેટાની વિશ્વસનીયતા અને સ્વીકાર્યતાને ધ્યાનમાં લેવાની જરૂર છે.
- ડેટા સંરક્ષણ કાયદાની ગેરહાજરી:
- ડેટા સુરક્ષા કાયદા(Data Protection Laws)ની ગેરહાજરીમાં, FRT સિસ્ટમ, જે વપરાશકર્તા દ્વારા ડેટાના સંગ્રહ અને સંગ્રહમાં જરૂરી સલામતી ફરજિયાત કરશે, તે પણ ચિંતાનો વિષય છે.
- સહજ પડકારો:
- સમય સાથે ચહેરા પર પણ બદલાવ થઈ શકે છે, આ પણ ચિંતાનો વિષય છે.

લવિષ્યનો માર્ગ

- વર્તમાન ડિજિટલ યુગમાં, ડેટા એ એક મૂલ્યવાન સંસાધન છે જેને અન્યેક કે ફ્રી છોડી શકાતું નથી. આ સંદર્ભમાં, ભારતે મજબૂત ડેટા પ્રોટેક્શન સિસ્ટમ સ્થાપિત કરવી જોઈએ.
- હવે પર્સનલ ડેટા પ્રોટેક્શન બિલ, 2019 માં જરૂરી ફેરફારો કરવાનો સમય આવી ગયો છે. આ ફેરફારોને સુનિશ્ચિત કરવા માટે જરૂરી સુધારાની જરૂર છે. તે વપરાશકર્તાના અધિકારો પર ધ્યાન કેન્દ્રિત કરે છે તેમજ વપરાશકર્તાની ગોપનીયતા પર ભાર મૂકે છે. આ અધિકારોને લાગુ કરવા માટે ગોપનીયતા કમિશનની સ્થાપના કરવી જોઈએ.

- માહિતીના અધિકારને મજબૂત કરવાની સાથે સરકારે નાગરિકોની ગોપનીયતાનું પણ સન્માન કરવું પડશે. આ ઉપરાંત છેલ્લા બે-ત્રણ વર્ષમાં થયેલા ટેકનોલોજિકલ વિકાસને જોતા તેના પર પણ ધ્યાન આપવાની જરૂર છે, આ કાયદાઓ ટેકનોલોજીકલ વિકાસની હદ પણ નક્કી કરે છે.

પ્રશ્નોત્તરી

- ફેશિયલ રીકોગ્નિશન ટેકનોલોજી વિશે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.
 - વર્ષ 2022થી, યાત્રી દેશના ચાર એરપોર્ટ (વારાણસી, પુણે, કોલકાતા અને વિજયવાડા) પર તેમના બોર્ડિંગ પાસ તરીકે 'ફેસ સ્કેન'(Face Scan)નો ઉપયોગ કરી શકશે.
 - તે એક બાયોમેટ્રિક ટેકનોલોજી છે જે વ્યક્તિને ઓળખવા અને વ્યક્તિઓ વચ્ચે ભેદ પાડવા માટે ચહેરાના વિશિષ્ટ લક્ષણોનો ઉપયોગ કરે છે.
 - Automated Facial Recognition System (AFRS) વ્યક્તિઓના ચહેરાની છબીઓ અને વીડિયોના વ્યાપક ડેટાબેઝ પર કામ કરે છે.
 - CCTV ફૂટેજમાંથી મેળવેલ અજાણ્યા વ્યક્તિના ચહેરાના પેટર્નની તુલના આર્ટિફિશિયલ ઇન્ટેલિજન્સ ટેકનોલોજીની મદદથી ડેટાબેઝમાં ઉપલબ્ધ પેટર્ન સાથે કરવામાં આવે છે. ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

(A) 1,2,3 (B) 2,3,4
(C) 1,2,4 (D) 1,2,3 અને 4
- નેશનલ બ્લોકચેન સ્ટ્રેટેજી વિશે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.
 - નેશનલ બ્લોકચેન સ્ટ્રેટેજીએ ક્રિપ્ટો ચલણને તેના માળખાના અવકાશમાંથી બાકાત રાખ્યું છે.
 - ભારત સરકારે "The Cryptocurrency and Regulation of Official Digital Currency Bill, 2021" નામનું બિલ સૂચિબદ્ધ કર્યું હતું.
 - નીતિ આયોગ અનુસાર, આ ટેકનોલોજીમાં જવાબદારી અને વિકેન્દ્રીકરણ જેવી નોંધપાત્ર સુવિધાઓ છે. ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

(A) 1,2 (B) 2,3
(C) 1,3 (D) 1,2, અને 3

3) Imaging X-Ray Polarimetry Explorer (IXPE Mission) વિશે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.

1. તે વિવિધ કોસ્મિક સ્ત્રોતોમાંથી એક્સ-રેના ધ્રુવીકરણને માપવા માટે સમર્પિત પ્રથમ ઉપગ્રહ મિશન છે.
2. આ મિશન 9 ડિસેમ્બર, 2021ના રોજ SpaceX ફાલ્કન 9 લોન્ચ વ્હીકલ પર લોન્ચ કરવામાં આવશે.
3. પલ્સર એ ફરતા તારા છે. તેઓ તેમના ચુંબકીય ધ્રુવોમાંથી ઇલેક્ટ્રોમેગ્નેટિક રેડિયેશન બહાર કાઢે છે.

ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી ક્યાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) 1,2 (B) 2,3
(C) 1,3 (D) 1,2, અને 3

4) માટુઆ ટાપુઓ વિશે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.

1. રશિયન સેનાએ માટુઆ ટાપુ પર બાસ્ટન સિસ્ટમ્સ નામની તેની સંરક્ષણ મિસાઇલ સિસ્ટમ તૈનાત કરી છે.
2. ઓખોત્સ્ક સમુદ્ર એ પેસિફિક મહાસાગરમાં એક સીમાંત સમુદ્ર છે.
3. માટુઆ ટાપુની લંબાઈ 11 કિમી અને પહોળાઈ 6.5 કિમી છે.

ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી ક્યાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) 1,2 (B) 2,3
(C) 1,3 (D) 1,2, અને 3

5) Yutu-2 વિશે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.

1. તે સૌર ઉર્જાથી ચાલે છે અને છ પૈડાંથી ચાલે છે.
2. ચંદ્રના ભૂસ્તરશાસ્ત્રને Selenology કહેવામાં આવે છે.
3. યુટુ-2 રેડિયો આઈસોટોપ હીટર યુનિટથી સજ્જ છે.

ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી ક્યાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) 1,2 (B) 2,3
(C) 1,3 (D) 1,2, અને 3

6) લેસર કોમ્યુનિકેશન રિલે ડેમોન્સ્ટ્રેશન (LCRD) વિશે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.

1. 7 ડિસેમ્બર, 2021ના રોજ, NASA એ ફ્લોરિડામાં કેપ કેનાવેરલ સ્પેસ ફોર્સ સ્ટેશનથી નવું LCRD લોન્ચ કર્યું.
2. LCRD બે વર્ષના વિલંબ પછી શરૂ કરવામાં આવી હતી.
3. આ મિશન ફ્લોરિડામાં કેપ કેનાવેરલ સ્પેસ ફોર્સ સ્ટેશનથી લોન્ચ કરવામાં આવ્યું હતું.

ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી ક્યાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) 1,2 (B) 2,3
(C) 1,3 (D) 1,2, અને 3

7) વર્ટિકલ લોન્ચ-શોર્ટ રેન્જ સર્ફેસ-ટુ-એર મિસાઇલ”ના પરીક્ષણ વિશે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.

1. મિસાઇલનું પરીક્ષણ ઓડિશાના કિનારે ચાંદીપુર ખાતેની ઇન્ટિગ્રેટેડ ટેસ્ટ રેન્જથી કરવામાં આવ્યું હતું.
2. તે ઇલેક્ટ્રોનિક ટાર્ગેટ તરફ ખૂબ જ ઓછી ઉંચાઈ પર વર્ટિકલ લોન્ચરથી લોન્ચ કરવામાં આવ્યું હતું.
3. આ ટ્રેકિંગ ઉપકરણો ITR, ચાંદીપુર દ્વારા તૈનાત કરવામાં આવ્યા હતા.

ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી ક્યાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) 1,2 (B) 2,3
(C) 1,3 (D) 1,2, અને 3

8) ગગનયાન મિશન વિશે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.

1. ભારતે નવા ચંદ્ર મિશન ચંદ્રયાન-3ની યોજના બનાવી છે જે વર્ષ 2021માં લોન્ચ થવાની સંભાવના છે.
2. ગગનયાન (G1) નું પ્રથમ માનવરહિત મિશન આવતા વર્ષના બીજા ભાગ (2022)ની શરૂઆતમાં મોકલવામાં આવનાર છે.
3. ત્રણ તબક્કાના GSLV Mk III નો ઉપયોગ ગગનયાનના પ્રક્ષેપણ માટે કરવામાં આવશે , જે ભારે ઉપગ્રહો લોન્ચ કરવામાં સક્ષમ છે.
4. તે દેશમાં વિજ્ઞાન અને ટેકનોલોજીનું સ્તર વધારવામાં મદદ કરશે અને યુવાનોને પ્રોત્સાહિત કરશે.

ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી ક્યાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) 1,2,3 (B) 2,3,4
(C) 1,2,4 (D) 1,2,3 અને 4

9) જમ્મુ અને કાશ્મીરમાં 1000 અટલ ટ્રેકિંગ લેબ્સ (ATL) સ્થાપવાની યોજના વિશે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.

1. આ AIM ની મુખ્ય પહેલ છે, જે સમગ્ર ભારતમાં હાઈસ્કૂલના વિદ્યાર્થીઓમાં નવીન વિચારસરણીને પોષવાનો પ્રયત્ન કરે છે.
2. ATL ની સ્થાપનાનો પ્રાથમિક ઉદ્દેશ્ય યુવાન દિમાગમાં કલ્પના, જિજ્ઞાસા અને સર્જનાત્મકતાને પ્રોત્સાહન આપવાનો છે.
3. અટલ ઇનોવેશન મિશન (AIM) એ ઉદ્યોગસાહસિકતા અને નવીનતાની સંસ્કૃતિને પ્રોત્સાહન આપવા માટે કેન્દ્ર સરકારનો મુખ્ય કાર્યક્રમ છે.

ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી ક્યાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) 1,2 (B) 2,3
(C) 1,3 (D) 1,2, અને 3

વિશ્વ પ્રતિભા રેન્કિંગ (World Talent Ranking Report) રિપોર્ટ જાહેર

- IMD વર્લ્ડ કોમ્પિટિટિવ સેન્ટરે 9 ડિસેમ્બર, 2021ના રોજ તેનો “વર્લ્ડ ટેલેન્ટ રેન્કિંગ રિપોર્ટ” (World Talent Ranking Report) પ્રકાશિત કર્યો.
- આ રિપોર્ટ IMD World Competitive Centre દ્વારા દર વર્ષે પ્રકાશિત કરવામાં આવે છે.
- રિપોર્ટ નીચેના પરિબલોની શ્રેણીના આધારે 64 અર્થતંત્રોને ગ્રેડ આપે છે:
- અર્થતંત્રો સ્થાનિક કામદારોમાં કેવી રીતે રોકાણ કરે છે અને વિકાસ કરે છે
- કુશળ કામદારોને આકર્ષવા અને જાળવી રાખવાની તેમની ક્ષમતા
- ડોમેસ્ટિક ટેલેન્ટ પૂલની ગુણવત્તા

રિપોર્ટના મુખ્ય તારણો

- આ રિપોર્ટમાં 2021માં રેન્કિંગમાં યુરોપનો દબદબો રહ્યો છે. આ યાદીમાં ટોચના 10 દેશો આ ક્ષેત્રના છે.
- સ્વિટ્ઝર્લેન્ડે તેનું ટોચનું સ્થાન જાળવી રાખ્યું છે.
- UAE તેની વૈશ્વિક પ્રતિભા રેન્કિંગમાં સુધારો કરવાનું ચાલુ રાખે છે. તેનું રેન્કિંગ જે સ્થાન પર છે તે સ્થાનથી સુધારીને 23 થયું છે. 2019માં, તે 30 મા ક્રમે હતું.
- UAEએ આરબ વિશ્વમાં તેનું ટોચનું સ્થાન જાળવી રાખ્યું છે.
- મધ્ય પૂર્વ અને ઉત્તર આફ્રિકામાં, યુનાઈટેડ આરબ અમીરાત ઈઝરાયેલ (આ પ્રદેશમાં પ્રથમ) પછી તેનું બીજું સ્થાન જાળવી રાખે છે.
- ઈઝરાયેલ 22મા ક્રમે છે.
- તાઈવાન એશિયામાં ત્રીજા ક્રમે છે જ્યારે એકંદરે 16મા સ્થાને છે. 2020ની સરખામણીમાં તેની રેન્કિંગમાં ચાર સ્થાનો સુધારો થયો છે.
- એશિયામાં, તાઈવાન હોંગકોંગ (11) અને સિંગાપોર (12) પાછળ છે, પરંતુ દક્ષિણ કોરિયા (34), ચીન (36) અને જાપાન (39)થી આગળ છે.

ઇન્ટરનેશનલ ઇન્સ્ટિટ્યૂટ ફોર મેનેજમેન્ટ ડેવલપમેન્ટ –

IMD

- IMD એક સ્વતંત્ર શૈક્ષણિક સંસ્થા છે. તેની સ્થાપના 75 વર્ષ પહેલા બિઝનેસ લીડર્સ દ્વારા બિઝનેસ લીડર્સ માટે કરવામાં આવી હતી. તે નેતાઓના નિર્માણમાં અગ્રણી બળ રહ્યું છે.

યુનિસેફ ઇન્ડિયા પંચવર્ષીય યોજના શરૂ કરશે

- UNICEF ઇન્ડિયા એક મહત્વાકાંક્ષી અને નવીન પાંચ વર્ષનો કાર્યક્રમ બનાવી રહ્યું છે, જેમાં તમામ ક્ષેત્રોમાં સામાજિક નીતિને પ્રાથમિકતા તરીકે સામેલ કરવામાં આવી છે.
- નવા પ્રોગ્રામની રચના કરતી વખતે, યુનિસેફ તમામ હિતધારકો સાથે વાત કરવા અને નવા વાતાવરણમાં કોવિડ-19 પછી વધુ સારું શું કરી શકાય અને જ્યાં આબોહવા પરિવર્તન મુખ્ય પ્રાથમિકતા છે તે અંગે વિગતો મેળવવા માંગતી હતી.
- શીખવાની કટોકટી COVID-19 અને આબોહવા પરિવર્તનને કારણે વધુ વકરી હતી. ભારતમાં લગભગ 286 મિલિયન બાળકો પ્રભાવિત થયા હતા.

યુનિસેફનું વિઝન

- સામાજિક સુરક્ષા પર યુનિસેફનું એકંદર વિઝન બાળકોને સમાવિષ્ટ સામાજિક સુરક્ષા કાર્યક્રમોની એક્સેસ અને ગરીબીથી મુક્ત કરવાનું હતું. ઉદાહરણ તરીકે, કોવિડ-19ને કારણે તેમના માતા-પિતા ગુમાવનારા બાળકોને સરકારની રોકડ અનુદાન.

બાળકો માટે સ્થાનિક શાસન પહેલ

- યુનિસેફ ‘બાળ અને યુવા મૈત્રીપૂર્ણ સ્થાનિક શાસન પહેલ’ શરૂ કરવા માંગે છે જે બાળકો અને કિશોરોને કેન્દ્રમાં મૂકી શકે છે.
- આવી પહેલ માત્ર ગ્રામીણ વિસ્તારોમાં જ નહીં, પણ એવા શહેરોમાં પણ જરૂરી હતી જ્યાં ખૂબ જ નબળાઈ (vulnerability) અને શહેરી ગરીબી હતી.

વૈશ્વિક પેન્શન રિપોર્ટ પર શ્રમ મંત્રાલયનું નિવેદન: મુખ્ય મુદ્દાઓ

- 9 ડિસેમ્બર, 2021ના રોજ, શ્રમ અને રોજગાર મંત્રાલયે રાજ્યસભામાં જણાવ્યું હતું કે વૈશ્વિક પેન્શન ઇન્ડેક્સ કે જેણે ભારતની પેન્શન સિસ્ટમને સૂચિના તળિયે મૂક્યું છે તે વિશ્વસનીય તુલનાત્મક આંતરરાષ્ટ્રીય ડેટાના આધારે તૈયાર કરવામાં આવ્યું નથી.

- ગ્લોબલ પેન્શન ઈન્ડેક્સ રિપોર્ટ 2021માં પ્રકાશિત થયો હતો અને તેણે 43 દેશોમાં તેની પેન્શન સિસ્ટમ માટે ભારતને 40માં સ્થાને રાખ્યું છે.
- મેનેજમેન્ટ કન્સલ્ટિંગ ફર્મ મર્સર દ્વારા આ અહેવાલ પ્રકાશિત કરવામાં આવ્યો હતો.
- આ ઈન્ડેક્સ સ્થિરતા, પર્યાપ્તતા અને અખંડિતતાના ચોક્કસ માપદંડોના આધારે તૈયાર કરવામાં આવે છે.
- આ સૂચકાંકે ભારતને જાપાન, દક્ષિણ કોરિયા અને કેટલાક અન્ય દેશોની સમાન શ્રેણીમાં મૂક્યું છે.

નેશનલ પેન્શન સિસ્ટમ ટ્રસ્ટ (NPS Trust)

- NPS ટ્રસ્ટ એ ભારતમાં પેન્શન ફંડ રેગ્યુલેટરી અને ડેવલપમેન્ટ ઓથોરિટીનો વિશિષ્ટ વિભાગ છે. તે નાણા મંત્રાલય હેઠળ કાર્ય કરે છે. નેશનલ પેન્શન સિસ્ટમ (NPS) એ સ્વૈચ્છિક વ્યાખ્યાયિત યોગદાન પેન્શન સિસ્ટમ છે. આ સિસ્ટમ હેઠળ, સમગ્ર પેન્શન ઉપાડની રકમ કરમુક્ત છે. અસંગઠિત ક્ષેત્રના કામદારો સહિત ભારતના તમામ નાગરિકો સ્વૈચ્છિક ધોરણે NPS સિસ્ટમનો લાભ લઈ શકે છે. ભારતીય રિઝર્વ બેંક (RBI) એ પણ બિન-નિવાસી ભારતીયો (NRIs) ને 29 ઓક્ટોબર, 2015 ના રોજ NPSમાં સબસ્ક્રાઇબ કરવાની મંજૂરી આપી હતી. NPS પેન્શન ફંડ રેગ્યુલેટરી એન્ડ ડેવલપમેન્ટ ઓથોરિટી (PFRDA) દ્વારા સંચાલિત અને નિયંત્રિત થાય છે.

પેન્શન ફંડ રેગ્યુલેટરી એન્ડ ડેવલપમેન્ટ ઓથોરિટી (PFRDA)

- PFRDA એક નિયમનકારી સંસ્થા છે, જે નાણા મંત્રાલય હેઠળ કામ કરે છે. તે ભારતમાં પેન્શનની દેખરેખ અને નિયમન કરે છે. તેમાં એક અધ્યક્ષ અને 6 થી વધુ સભ્યોનો સમાવેશ થતો નથી. 6 સભ્યોમાંથી ઓછામાં ઓછા ત્રણ સંપૂર્ણ સમયના સભ્યો હોવા જોઈએ અને તેમની નિમણૂક કેન્દ્ર સરકાર દ્વારા કરવામાં આવશે.

ઊર્જા મંત્રાલયે રૂ. 15,893 કરોડના આંતર-રાજ્ય પ્રોજેક્ટને મંજૂરી આપી છે

- કેન્દ્રીય ઊર્જા મંત્રી આર.કે. સિંઘે રૂ. 15,893 કરોડના 23 નવા આંતર-રાજ્ય ટ્રાન્સમિશન સિસ્ટમ પ્રોજેક્ટ્સને મંજૂરી આપી હતી.

ઇન્ટર-સ્ટેટ ટ્રાન્સમિશન સિસ્ટમ (ISTS) પ્રોજેક્ટ

- 23 ISTS પ્રોજેક્ટ્સમાંથી, 13 પ્રોજેક્ટ્સની અંદાજિત કિંમત 14,766 કરોડ રૂપિયા છે. આ પ્રોજેક્ટ્સ ટેરિફ આધારિત સ્પર્ધાત્મક બિડિંગ (Tariff Based Competitive Bidding-TBCB) હેઠળ વિકસાવવામાં આવશે.
- જ્યારે 1,127 કરોડ રૂપિયાના અંદાજિત ખર્ચ સાથેના 10 પ્રોજેક્ટ્સ રેગ્યુલેટેડ ટેરિફ મિકેનિઝમ હેઠળ વિકસાવવામાં આવશે.

નવા ટ્રાન્સમિશન પ્રોજેક્ટ્સ નીચેની સુવિધા આપશે

- રાજસ્થાનમાં 14 GW રિન્યુએબલ પ્રોજેક્ટ્સ માટે ક્લિયરન્સ સિસ્ટમ
- ગુજરાતમાં 5 GW RE પ્રોજેક્ટ્સ
- મધ્ય પ્રદેશના નીમચમાં 1 GW સોલર પાર્ક
- જમ્મુમાં સિઓટ સબ-સ્ટેશનની સ્થાપના

પ્રોજેક્ટનું મહત્વ

- આ પ્રોજેક્ટ્સ હેઠળ ટ્રાન્સમિશન નેટવર્કના વિસ્તરણથી પાવર સરપ્લસ વિસ્તારો (power surplus regions) માંથી પાવરની અછતવાળા વિસ્તારોમાં પાવરના સીમલેસ ટ્રાન્સફરની સુવિધા મળશે. આમ, તે ઉત્પાદન સંસાધનોના ઉપયોગને શ્રેષ્ઠ બનાવશે અને કોઈપણ ટ્રાન્સમિશન મર્યાદા વિના અંતિમ ઉપભોક્તાઓની માંગને પૂર્ણ કરશે. આ રિન્યુએબલ એનર્જી આધારિત ક્ષમતાના વિકાસમાં વધુ મદદ કરશે.

નેશનલ ટેરિફ પોલિસી 2016

- નેશનલ ટેરિફ પોલિસી 2016 પાવર કટ માટે વિતરણ કંપની (distribution companies)ઓ પર દંડ લાદવાની જોગવાઈ કરે છે. જોકે, તે અધિનિયમો અથવા તકનીકી ખામીઓના કિસ્સામાં અપવાદો પૂરા પાડે છે.

કેન-બેતવા ઇન્ટર-લિંકિંગ પ્રોજેક્ટ

- તાજેતરમાં કેન્દ્રીય કેબિનેટે કેન-બેતવા નદીઓ ઇન્ટરલિંકિંગ પ્રોજેક્ટના ધિરાણ અને અમલીકરણને મંજૂરી આપી છે.
- આ પ્રોજેક્ટ કેન નદીમાંથી બેતવા નદીમાં પાણીના ટ્રાન્સફરની કલ્પના કરે છે, જે બંને યમુનાની ઉપનદીઓ છે. આ પ્રોજેક્ટ આઠ વર્ષમાં પૂર્ણ થશે.
- પરિચય: નદીઓને એકબીજા સાથે જોડવા માટે રાષ્ટ્રીય પરિપ્રેક્ષ્ય યોજના હેઠળ આ પ્રથમ પ્રોજેક્ટ છે. કેન-બેતવા લિંક કેનાલ 221 કિલોમીટર લાંબી હશે, જેમાં 2 કિ.મી. લાંબી ટનલ પણ સામેલ છે.

કેન અને બેતવા નદીઓ

- કેન અને બેતવા નદીઓનું મૂળ મધ્ય પ્રદેશમાં છે, તે યમુનાની ઉપનદીઓ છે.
- કેન નદી ઉત્તર પ્રદેશના બાંદા જિલ્લામાં યમુના નદીમાં અને ઉત્તર પ્રદેશના હમીરપુર જિલ્લામાં બેતવા નદીમાં જોડાય છે.
- બેતવા નદી પર રાજઘાટ, પરિયા અને મટાટીલા બંધ બાંધવામાં આવ્યા છે.
- કેન નદી પત્તા ટાઈગર રિઝર્વમાંથી પસાર થાય છે.
- પૃષ્ઠભૂમિ: કેનને બેતવા સાથે જોડવાના વિચારને ઓગસ્ટ 2005માં મોટો આંચકો લાગ્યો જ્યારે કેન્દ્ર સરકાર અને મધ્યપ્રદેશ અને ઉત્તર પ્રદેશની સરકારો વચ્ચે વિગતવાર પ્રોજેક્ટ રિપોર્ટ (DPR) તૈયાર કરવા માટે ત્રિપક્ષીય સમજોત્તાજ્ઞાપન (MoU) પર હસ્તાક્ષર કરવામાં આવ્યા.
- વર્ષ 2008માં, કેન્દ્રએ KBLP ને રાષ્ટ્રીય પ્રોજેક્ટ તરીકે જાહેર કર્યું. બાદમાં દુષ્કાળગ્રસ્ત બુંદેલખંડ વિસ્તારના વિકાસ માટે વડાપ્રધાનના પેકેજના ભાગ રૂપે તેનો સમાવેશ કરવામાં આવ્યો હતો.
- આ પ્રોજેક્ટના અમલીકરણ માટે, વર્ષ 2021માં જ જલ શક્તિ મંત્રાલય અને બંને રાજ્યો વચ્ચે એક સમજૂતી કરાર પર હસ્તાક્ષર કરવામાં આવ્યા હતા.

અમલીકરણ એજન્સી

- પ્રોજેક્ટના અમલીકરણ માટે કેન-બેતવા લિંક પ્રોજેક્ટ ઓથોરિટી (KBLPA) નામના સ્પેશિયલ પર્પઝ વ્હીકલ (SPV) ની સ્થાપના કરવામાં આવશે.
- વ્યક્તિગત લિંક પ્રોજેક્ટ્સ માટે SPV સેટ કરવાની સત્તા નેશનલ National Interlinking of Rivers Authority (NIRA) પાસે છે.
- પ્રોજેક્ટના તબક્કાઓ : પ્રોજેક્ટમાં બે તબક્કાઓ છે, જેમાં મુખ્યત્વે ચાર ઘટકોનો સમાવેશ થાય છે.
- તબક્કો-I એક ઘટકનો સમાવેશ કરશે - દૈનિક ડેમ કોમ્પ્લેક્સ અને તેના આનુષંગિક એકમો જેમાં લો લેવલ ટનલ, હાઈ લેવલ ટનલ, કેન-બેતવા લિંક કેનાલ અને પાવર હાઉસનો સમાવેશ થાય છે.
- તબક્કો-II ત્રણ ઘટકોનો સમાવેશ કરશે- ‘લોઅર એન્ડ ડેમ’, બીના કોમ્પ્લેક્સ પ્રોજેક્ટ અને કોઠા બેરેજ.
- લાભ: આ પ્રોજેક્ટ બુંદેલખંડમાં સ્થિત છે, જે દુષ્કાળગ્રસ્ત પ્રદેશ છે અને તે ઉત્તર પ્રદેશ અને મધ્ય પ્રદેશના 13 જિલ્લાઓમાં ફેલાયેલો છે.
- જલ શક્તિ મંત્રાલયના જણાવ્યા અનુસાર, આ જળ-તણાવગ્રસ્ત પ્રદેશને આ પ્રોજેક્ટથી ઘણો ફાયદો થશે.
- વધુમાં, તે નદી પરિયોજનાઓને જોડવાનો માર્ગ મોકળો કરશે જેથી તે સુનિશ્ચિત કરી શકાય કે પાણીની અછત દેશના વિકાસને અવરોધે નહીં.

- જલ શક્તિ મંત્રાલયના જણાવ્યા અનુસાર, આ પ્રોજેક્ટ વાર્ષિક ધોરણે 10.62 લાખ હેક્ટરમાં સિંચાઈ કરશે, લગભગ 62 લાખ લોકોને પીવાનું પાણી પૂરું પાડશે અને 103 મેગાવોટ હાઈડ્રોઇલેક્ટ્રીસિટી અને 27 મેગાવોટ સૌર ઊર્જા ઉત્પન્ન કરશે.

સંબંધિત પડકારો

- પત્તા ટાઈગર રિઝર્વનું ડૂબવું: નેશનલ વોટર ડેવલપમેન્ટ એજન્સી અનુસાર, દૈનિક ડેમના જળાશય દ્વારા 9000 હેક્ટરનો વિસ્તાર ડૂબી જશે, જેમાંથી 5803 હેક્ટર વિસ્તાર Panna Tiger Reserve (PTR) હેઠળ આવે છે.
- આને ઘટાડવા માટે, ત્રણ વન્યજીવ અભયારણ્ય (WLS), નામના નૌરાદેહી વન્યજીવ અભયારણ્ય, મધ્ય પ્રદેશની રાણી દુર્ગાવતી અને ઉત્તર પ્રદેશમાં રાણીપુર વન્યજીવ અભયારણ્યને PTR સાથે સાંકળવાની યોજના છે.
- વિવિધ મંજૂરીઓની આવશ્યકતા: પ્રોજેક્ટના અમલીકરણ માટે વિવિધ પ્રકારની મંજૂરીઓ જરૂરી છે, જેમ કે:
- સેન્ટ્રલ વોટર કમિશન દ્વારા ટેકનો-ઈકોનોમિક ક્લિયરન્સ.
- વન અને આબોહવા પરિવર્તન મંત્રાલય દ્વારા વન અને પર્યાવરણ મંજૂરી.
- આદિજાતિ બાબતોના મંત્રાલય દ્વારા મંજૂર કરાયેલ આદિવાસી વસ્તીના પુનર્વસન અને પુનઃસ્થાપન માટેની યોજના.

ભારતમાં નદીના આંતર-જોડાણનો ઇતિહાસ

- વસાહતી ખ્યાલ:
- આ વિચાર સૌપ્રથમ બ્રિટિશ રાજ દરમિયાન આગળ મૂકવામાં આવ્યો હતો, જ્યારે સર આર્થર થોમસ કોટન (Sir Arthur Thomas Cotton), બ્રિટિશ સિંચાઈ ઈજનેર, નેવિગેશનલ હેતુઓ માટે ગંગા અને કાવેરીને જોડવાનું સૂચન કર્યું હતું.
- અંગ્રેજો દ્વારા શરૂ કરાયેલ પ્રોજેક્ટ્સ :
- ભૂતકાળમાં નદીઓને આંતર-જોડાણની અનેક યોજનાઓ હાથ ધરવામાં આવી છે. ઉદાહરણ તરીકે, પેરિયાર પરિયોજના, જેમાં પેરિયાર બેસિનમાંથી વાઈગાઈ બેસિનમાં પાણીના ટ્રાન્સફરની કલ્પના કરવામાં આવી હતી, તે વર્ષ 1895માં શરૂ કરવામાં આવી હતી.
- અન્ય પ્રોજેક્ટ જેમ કે પરમ્પીકુલમ અલિયાર, કુરનૂલ કુદ્દાપાહ કેનાલ, તેલુગુ ગંગા પ્રોજેક્ટ અને રવિ-બિયાસ-સતલજ પણ હાથ ધરવામાં આવ્યા છે.
- નેશનલ વોટર ગ્રીડ:
- 1970ના દાયકામાં, વધારાના પાણીને નદીમાંથી પાણીના તાણવાળા વિસ્તારમાં સ્થાનાંતરિત કરવાનો વિચાર તત્કાલીન કેન્દ્રીય સિંચાઈ મંત્રી ડૉ. આલે. રાવ’એ મુક્યો હતો.
- તેમણે જળસંપત્તિ વિસ્તારોમાંથી પાણીની અછતવાળા વિસ્તારોમાં પાણી ટ્રાન્સફર કરવા માટે રાષ્ટ્રીય જળ ગ્રીડ બનાવવાનું સૂચન કર્યું હતું.

- માલા કેનાલ:
- બાદમાં કેપ્ટન 'દિનશો જે દસ્તુરે' એક વિસ્તારમાંથી બીજા વિસ્તારમાં પાણીના પુનઃવિતરણ માટે 'ગારલેન્ડ કેનાલ'નો પ્રસ્તાવ મૂક્યો. જો કે, સરકારે આ બંને વિચારોને અનુસર્યા ન હતા.
- રાષ્ટ્રીય પરિપ્રેક્ષ્ય યોજના:
- ઓગસ્ટ 1980માં, સિંચાઈ મંત્રાલયે જળ સંસાધનોના વિકાસ માટે એક 'રાષ્ટ્રીય પરિપ્રેક્ષ્ય યોજના' તૈયાર કરી, જેમાં આંતર-બેઝિન જળ ટ્રાન્સફરની કલ્પના કરવામાં આવી હતી.
- 'રાષ્ટ્રીય પરિપ્રેક્ષ્ય યોજના'માં બે ઘટકોનો સમાવેશ થાય છે: હિમાલયન નદીઓનો વિકાસ અને દ્વીપકલ્પીય નદીઓનો વિકાસ.
- રાષ્ટ્રીય પરિપ્રેક્ષ્ય યોજનાના આધારે, 'નેશનલ વોટર ડેવલપમેન્ટ એજન્સી' (NWDA) એ 30 નદીઓના જોડાણો ઓળખી કાઢ્યા છે- 16 દ્વીપકલ્પના ઘટક હેઠળ અને 14 હિમાલયના ઘટક હેઠળ.
- કેન-બેટવા લિંક પ્રોજેક્ટ દ્વીપકલ્પના ઘટક હેઠળના 16 પ્રોજેક્ટ્સમાંનો એક છે.

સરયુ નહેર રાષ્ટ્રીય પ્રોજેક્ટ (Saryu Canal National Project) : મુખ્ય મુદ્દાઓ

- વડા પ્રધાન નરેન્દ્ર મોદી 11 ડિસેમ્બરે ઉત્તર પ્રદેશના બલરામપુર જિલ્લામાં રૂ. 9,802 કરોડના સરયુ નહેર રાષ્ટ્રીય પ્રોજેક્ટ (Saryu Canal National Project) નું ઉદ્ઘાટન કરશે.

સરયુ કેનાલ પ્રોજેક્ટ

- સરયુ કેનાલ પરિયોજના ઉત્તર પ્રદેશમાં સૌથી મોટી છે.
- તેનાથી ઉત્તર પ્રદેશના બહરાઈચ, ગોંડા, બસ્તી, શ્રાવસ્તી, બલરામપુર, સંત કબીર નગર, સિદ્ધાર્થનગર, ગોરખપુર અને મહારાજગંજના 25-30 લાખ ખેડૂતોને ફાયદો થશે.
- આ નહેર 14.04 લાખ હેક્ટર જમીનને સિંચાઈની સુવિધા પૂરી પાડશે, સાથે જ આ પ્રદેશના ઘણા પૂરની સંભાવનાવાળા વિસ્તારોમાં પૂરનું જોખમ ઘટાડશે.
- આ પ્રોજેક્ટ હેઠળ સિંચાઈનો વિસ્તાર 4.04 લાખ હેક્ટર હશે.

પ્રોજેક્ટ હેઠળ જોડાયેલી નદીઓ

- આ પ્રોજેક્ટ હેઠળ પાંચ નદીઓ ઘાઘરા, રાપ્તી, બાણગંગા, સરયુ અને રોહિણીને જોડવામાં આવી છે.

નહેરની લંબાઈ

- કેનાલની કુલ લંબાઈ 6,600 કિમી છે અને તે 318 કિમીની મુખ્ય નહેર સાથે જોડાયેલ છે.

પ્રોજેક્ટ ઇતિહાસ

- રૂ. 78.68 કરોડના ખર્ચે બે જિલ્લાઓને સિંચાઈની સુવિધા પૂરી પાડવા માટે આ પ્રોજેક્ટ 1978માં નાના પાયે શરૂ કરવામાં આવ્યો હતો.
- વર્ષ 1982માં, તેને નવ જિલ્લાઓમાં વિસ્તરણ કરવામાં આવ્યું હતું અને તેનું નામ સરયુ નહેર રાષ્ટ્રીય પ્રોજેક્ટ રાખવામાં આવ્યું હતું.
- આ પ્રોજેક્ટની કિંમત 2021 સુધીમાં વધીને 9,802 કરોડ રૂપિયા થઈ ગઈ છે.

સરયુ નદી

- સરયુ નદી ઉત્તરાખંડના બાગેશ્વર જિલ્લામાં નંદા કોટ પર્વતની દક્ષિણે એક ટેકરીમાંથી નીકળે છે. તે કપકોટ, સેરાઈટ અને બાગેશ્વર નગરોમાંથી વહે છે અને અંતે પંચેશ્વર ખાતે શારદા નદીમાં પડે છે, જે ભારત-નેપાળ સરહદ પર સ્થિત છે. આ પછી તે ઉત્તર પ્રદેશના સીતાપુર જિલ્લામાં ઘાઘરા નદીમાં જોડાય છે. નીચલા ઘાઘરાને સરયુ નદી તરીકે પણ ઓળખવામાં આવે છે, ખાસ કરીને જ્યારે તે અયોધ્યા શહેરમાંથી વહે છે. આ નદીનો ઉલ્લેખ રામાયણમાં ઘણી વાર થયો છે.

પોષણ અભિયાન: રાજ્યોએ છેલ્લા 3 વર્ષમાં 56% ભંડોળનો ઉપયોગ કર્યો છે

- 8 ડિસેમ્બર, 2021ના રોજ, મહિલા અને બાળ વિકાસ મંત્રી સ્મૃતિ ઈરાનીએ સંસદમાં ઉલ્લેખ કર્યો હતો કે રાજ્ય સરકારો અને કેન્દ્ર શાસિત પ્રદેશોએ છેલ્લા ત્રણ વર્ષમાં પોષણ અભિયાન હેઠળ જાહેર કરાયેલ કુલ ભંડોળમાંથી માત્ર 56% જ ઉપયોગ કર્યો છે.
- કેન્દ્ર સરકારે હાઈલાઈટ કર્યું હતું કે નાણાકીય વર્ષ 2019 થી 2021 વચ્ચે વિતરિત કરાયેલ કુલ રૂ. 5,312 કરોડમાંથી રૂ. 2,985 કરોડનો ઉપયોગ કરવામાં આવ્યો હતો.
- પાંચ રાજ્યો અને કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશો જ્યાં ઉપયોગ સૌથી ઓછો હતો:
- અરુણાચલ પ્રદેશ (25.14%)
- પુડુચેરી (28.03%)
- લદ્દાખ (31.2%)
- પંજાબ (33.62%) અને
- ઉત્તર પ્રદેશ (33.73%).

- પાંચ રાજ્યો અને કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશો કે જેમણે સૌથી વધુ ભંડોળનો ઉપયોગ કર્યો છે તે છે:
- નાગાલેન્ડ (98.34%)
- મેઘાલય (98.14%)
- મિઝોરમ (94.22%)
- સિક્કિમ (93.13%) અને
- દાદરા અને નગર હવેલી (88.2%).

પોષણ અભિયાન

- પોષણ અભિયાન માર્ચ 2018માં શરૂ કરવામાં આવ્યું હતું, જેનો ઉદ્દેશ્ય સ્ટેટિંગ, ઓછું જન્મ વજન, કુપોષણના પડકારોને દર વર્ષે 2% ઘટાડવાનો હતો. તે 2022 સુધીમાં નાના બાળકો, સ્ત્રીઓ અને કિશોરોમાં એનિમિયા દર વર્ષે 3% ઘટાડવાનો પણ પ્રયાસ કરે છે.

પોષણ માહ

- પોષણ માહ 2018 સપ્ટેમ્બર મહિનામાં કિશોરીઓ, બાળકો, સગર્ભા સ્ત્રીઓ અને સ્તનપાન કરાવતી માતાઓ માટે પોષણના પરિણામો સુધારવા માટે મનાવવામાં આવે છે.

કુપોષણ શું છે?

- કુપોષણ એ વ્યક્તિ દ્વારા ઊર્જા અથવા પોષક તત્વોની ઉણપ, અસંતુલન અથવા અતિશયતા છે. કુપોષણ શબ્દ 3 વ્યાપક પરિસ્થિતિઓને સંબોધે છે:
- કુપોષણ : કુપોષણમાં સ્ટેટિંગ (ઉંમર માટે ઓછું), વેસ્ટિંગ (ઊંચાઈ માટે ઓછું વજન) અને ઓછું વજન (ઉંમર માટે ઓછું વજન) નો સમાવેશ થાય છે.
- સૂક્ષ્મ પોષકતત્વોથી સંબંધિત : આમાં સૂક્ષ્મ પોષકતત્વોની વધુ પડતી અથવા ઉણપનો સમાવેશ થાય છે.
- વધારે વજન : સ્થૂળતા અને આહાર-સંબંધિત બિન-સંચારી રોગો (જેમ કે સ્ટ્રોક, હૃદય રોગ, ડાયાબિટીસ અને કેટલાક કેન્સર).

Indian Institute of Human Brands (IIHB)નું વાર્ષિક સર્વેક્ષણ: મુખ્ય મુદ્દાઓ

- Indian Institute of Human Brands (IIHB) દ્વારા જાહેર કરાયેલ વાર્ષિક સર્વેના પરિણામો અનુસાર રિલાયન્સ ઈન્ડસ્ટ્રીઝના ચેરમેન મુકેશ અંબાણી અને તેમની પત્ની નીતા અંબાણી પાવર કપલ્સની યાદીમાં ટોચ પર છે.
- બીજા નંબર પર રણવીર સિંહ અને દીપિકા પાદુકોણ છે.
- વિરાટ કોહલી અને અનુષ્કા શર્મા ત્રીજા સ્થાને છે.

- કોર્પોરેટ જગતના અન્ય પાંચ યુગલો જેમણે આ યાદીમાં સ્થાન મેળવ્યું છે તેઓ આ છે:
- ઈન્ફોસિસના સ્થાપક નારાયણ મૂર્તિ અને સુધા મૂર્તિ 10મા ક્રમે છે
- અદાર અને નતાશા પૂનાવાલા (સીરમ સંસ્થાના વડા) 11મા ક્રમે છે
- અઝીમ પ્રેમજી અને યાસ્મીન (વિપ્રોના વડાઓ) 16મા ક્રમે છે
- આનંદ અને અનુરાધા મહિન્દ્રા (મહિન્દ્રા ગ્રુપના વડાઓ) 19મા ક્રમે છે
- કુમાર મંગલમ અને નીરજા બિરલા (આદિત્ય બિરલા ગ્રુપના વડા) 20મા ક્રમે છે
- આ પરિણામ 25-40 વર્ષની વયના 1,362 ઉત્તરદાતાઓના નમૂનાના કદને આવરી લીધા પછી તૈયાર કરવામાં આવ્યું હતું.

મુકેશ ધીરુભાઈ અંબાણી

- તે એક ભારતીય અબજોપતિ ઉદ્યોગપતિ છે અને ફોર્ચ્યુન ગ્લોબલ 500 કંપની રિલાયન્સ ઈન્ડસ્ટ્રીઝ લિમિટેડ (RIIL) ના ચેરમેન અને મેનેજિંગ ડિરેક્ટર છે. ફોર્બ્સ અનુસાર, તે 2 ડિસેમ્બર, 2021 સુધીમાં એશિયામાં સૌથી ધનિક વ્યક્તિ છે, તેની કુલ સંપત્તિ US\$90 બિલિયન છે, જે તેને વિશ્વના 11મા સૌથી ધનિક વ્યક્તિ બનાવે છે.

રિલાયન્સ ઈન્ડસ્ટ્રીઝ લિમિટેડ (RIIL)

- RIIL એ મુંબઈ સ્થિત ભારતીય બહુરાષ્ટ્રીય સમૂહ કંપની છે. તેના વૈવિધ્યસભર વ્યવસાયોમાં ઊર્જા, કુદરતી ગેસ, પેટ્રોકેમિકલ્સ, ટેલિકોમ્યુનિકેશન, છૂટક, કાપડ અને માસ મીડિયાનો સમાવેશ થાય છે. રિલાયન્સ એ માર્કેટ કેપિટલાઈઝેશન દ્વારા ભારતમાં સૌથી મોટી સાર્વજનિક રીતે વેપાર કરતી કંપની છે.

‘મેં ભી ડિજિટલ 3.0’ અભિયાન

- તાજેતરમાં, આવાસ અને શહેરી બાબતોના મંત્રાલય (MoHUA) અને ઇલેક્ટ્રોનિક્સ અને માહિતી પ્રૌદ્યોગિકી મંત્રાલય (MeitY) એ ‘પ્રધાનમંત્રી સ્ટ્રીટ વેન્ડર્સ આત્મનિર્ભર નિધિ’ યોજના હેઠળ ‘મેં ભી ડિજિટલ 3.0’ ઝુંબેશ શરૂ કરી છે.

મેં ભી ડિજિટલ 3.0

- આ શેરી વિક્રેતાઓ માટે ડિજિટલ ઓનબોર્ડિંગ અને તાલીમ (DOaT) માટેનું એક વિશેષ અભિયાન છે.
- તેનો ઉદ્દેશ્ય એવા શેરી વિક્રેતાઓને ડિજિટલ રીતે જોડવાનો છે જેમને પ્રધાનમંત્રી સ્વાનિધિ યોજના હેઠળ લોન આપવામાં આવી છે.
- આ હેઠળ, ધિરાણ સંસ્થાઓ (LIs) ને વિતરણ સમયે કાયમી QR કોડ અને ‘યુનિફાઈડ પેમેન્ટ ઈન્ટરફેસ’ (UPI) ID જારી

કરવા અને લાભાર્થીઓને ડિજિટલ વ્યવહારો કરવા માટે તાલીમ આપવાનો નિર્દેશ આપવામાં આવ્યો છે.

- આ યોજનાના અમલીકરણ માટે એક સંકલિત IT પ્લેટફોર્મ વિકસાવવામાં આવ્યું છે. સ્ટ્રીટ વેન્ડર્સ પ્રધાનમંત્રી સ્વાનિધિ પોર્ટલ દ્વારા સીધી લોન માટે અરજી કરી શકે છે.

પ્રધાનમંત્રી સ્ટ્રીટ વેન્ડર્સ આત્મનિર્ભર નિધિ

- પરિચય:
- આત્મનિર્ભર ભારત અભિયાન હેઠળ આર્થિક પ્રોત્સાહનના ભાગ રૂપે તેની જાહેરાત કરવામાં આવી હતી.
- કોવિડ-19 લોકડાઉનને કારણે પ્રતિકૂળ અસર પામેલા શેરી વિકેતાઓને તેમની આજીવિકા ફરી શરૂ કરવા માટે સસ્તું વર્કિંગ કેપિટલ લોન આપવા માટે 1 જૂન, 2020થી અમલમાં મૂકવામાં આવ્યો છે. 700 કરોડના મંજૂર બજેટ સાથે તેનો અમલ કરવામાં આવ્યો હતો.
- ઉદ્દેશ્ય:
- 24 માર્ચ, 2020ના રોજ અથવા તે પહેલાં શહેરી વિસ્તારોમાં વેન્ડિંગ કરતા 50 લાખથી વધુ શેરી વિકેતાઓને ફાયદો થશે, જેમાં નજીકના શહેરી/ગ્રામીણ વિસ્તારોના લોકોનો સમાવેશ થાય છે.
- વાર્ષિક રૂ. 1,200 સુધીના રોકડ-બેક પ્રોત્સાહનો દ્વારા ડિજિટલ વ્યવહારોને પ્રોત્સાહન આપવું.
- 31 જાન્યુઆરી, 2021 સુધી PM સ્વાનિધિ યોજના હેઠળ 13.82 લાખ લાભાર્થીઓને 1,363.88 કરોડ રૂપિયાની લોન આપવામાં આવી છે.
- વિશેષતાઓ :
- વિકેતાઓ રૂ. 10,00 સુધીની કાર્યકારી મૂડી લોન મેળવી શકે છે. જે એક વર્ષના કાર્યકાળમાં માસિક હપ્તામાં ચૂકવી શકાય છે.
- 7% પ્રતિવર્ષની વ્યાજ સબસિડી લોનની સમયસર/વહેલી ચુકવણી પર, ત્રિમાસિક ધોરણે ડાયરેક્ટ બેનિફિટ ટ્રાન્સફર દ્વારા લાભાર્થીઓના બેંક ખાતામાં જમા કરવામાં આવશે.
- લોનની વહેલી ચુકવણી માટે કોઈ દંડ નહીં લાગે. વિકેતાઓ લોનની સમયસર/ત્વરિત ચુકવણી પર ઉત્તર કેડિટ મર્યાદાની સુવિધા મેળવી શકે છે.
- પડકારો:
- ઘણી બેંકો રૂ. 100 અને રૂ. 500. બંને વચ્ચે સ્ટેમ્પ પેપર પર અરજીઓ માંગવામાં આવી રહી છે.
- બેંકો દ્વારા PAN કાર્ડ માંગવાના અને અરજદારોના CIBIL અથવા કેડિટ સ્કોર્સ અથવા રાજ્ય સત્તાવાળાઓ દ્વારા મતદાર આઈડી કાર્ડ માટે પૂછવાના કિસ્સાઓ પણ જોવા મળ્યા છે, જ્યારે સ્થળાંતર વિકેતાઓ આ દસ્તાવેજો તેમની સાથે રાખતા નથી.
- CIBIL સ્કોર એ વ્યક્તિના કેડિટ ઇતિહાસનું મૂલ્યાંકન છે અને લોન માટેની તેમની પાત્રતા નક્કી કરે છે.

- પોલીસ અને પાલિકાના અધિકારીઓ દ્વારા હેરાનગતિની ફરિયાદો પણ ઉઠી છે.

શેરી વિકેતાઓ માટે અન્ય પહેલ

- પ્રધાનમંત્રી જીવન જ્યોતિ વીમા યોજના.
- પ્રધાનમંત્રી સુરક્ષા વીમા યોજના.
- જન ધન યોજના.
- મકાન અને અન્ય બાંધકામ કામદારો અધિનિયમ 1996.
- પ્રધાનમંત્રી શ્રમ યોગી માનધન યોજના.
- પ્રધાનમંત્રી માતૃ વંદના યોજના.

ભવિષ્યનો માર્ગ

- PM SVANidhi યોજના કાયમી હોવી જોઈએ: તેને ‘અલ્ટ્રા-માઈક્રો ઈન્ડસ્ટ્રીઝ’ (સ્ટ્રીટ વેન્ડર્સ) માટે ટકાઉ વિકાસ યોજના તરીકે ફરીથી ડિઝાઇન કરવી જોઈએ. આનાથી તેઓ કાયમી ધોરણે લોન મેળવી શકશે.
- મોનિટરિંગ કમિટીઓમાં અખિલ ભારતીય વિકેતા પ્રતિનિધિઓની સામેલગીરી : પીએમ સ્વાનિધિ યોજના માર્ગદર્શિકાની કલમ 19 (તેની પ્રગતિનું મૂલ્યાંકન કરવા માટે કેન્દ્રીય, રાજ્ય અને સ્થાનિક મોનિટરિંગ સમિતિઓની સ્થાપના)માં વિકેતા યુનિયનોના પ્રતિનિધિઓનો સમાવેશ કરવા માટે સુધારો કરવો જોઈએ. આનો સમાવેશ યોજનાના ખ્યાલમાં કરવામાં આવ્યો હતો, તેથી તેના અમલીકરણમાં પણ સમાવેશ થવો જોઈએ.
- સ્ટ્રીટ વેન્ડર્સ એક્ટ મુજબ સ્થાનિક વહીવટીતંત્ર કાર્ય કરશે : સ્ટ્રીટ વેન્ડર્સ એક્ટ, 2014 વિવિધ જિલ્લાઓમાં TVCs (ટાઉન વેન્ડિંગ કમિટી) ની રચનાની પરિકલ્પના કરે છે જેથી કરીને સરકાર દ્વારા ઓળખવામાં આવેલા તમામ સ્ટ્રીટ વેન્ડર્સ વેન્ડિંગ ઝોનમાં ધોરણોને આધીન રહી શકે.
- વિકેતાઓને વ્યાપક રીતે બહાર કાઢવા અને હેરાનગતિને ટાળવાની યોજના સાથે, સંબંધિત પ્રક્રિયાઓ જેમ કે વેન્ડિંગ ઝોન જાહેર કરવા, રાજ્યના નિયમોનો મુસદ્દો તૈયાર કરવો, યોજનાઓ અને પેટા-કાયદાઓનો પણ આ કાયદા હેઠળ સમાવેશ થવો જોઈએ.

વૈશ્વિક આરોગ્ય સુરક્ષા સૂચકાંક 2021

- તાજેતરમાં વૈશ્વિક આરોગ્ય સુરક્ષા સૂચકાંક (Global Health Security Index) 2021 બહાર પાડવામાં આવ્યો છે.
- નીતિ આયોગ ભારતમાં પોતાનો સ્વાસ્થ્ય સૂચકાંક જારી કરે છે.

વૈશ્વિક આરોગ્ય સુરક્ષા સૂચકાંક 2021

- પરિચય:
- તે 195 દેશોમાં આરોગ્ય સુરક્ષા અને સંબંધિત ક્ષમતાઓનું મૂલ્યાંકન કરે છે અને માપદંડ બનાવે છે.
- તેને ન્યુક્લિયર ગ્રેટ ઇનિશિયેટિવ (NTI) અને જોન્સ હોપકિન્સ સેન્ટરની ભાગીદારીમાં વિકસાવવામાં આવ્યું છે.
- NTI એ બિન-લાભકારી વૈશ્વિક સુરક્ષા સંસ્થા છે જે માનવતાને જોખમમાં મૂકતા પરમાણુ અને જૈવિક જોખમોને ઘટાડવા પર ધ્યાન કેન્દ્રિત કરે છે.
- જોન્સ હોપકિન્સ સેન્ટર જાહેર આરોગ્યમાં સંચારની મહત્વપૂર્ણ ભૂમિકાને ઓળખવા માટે બનાવવામાં આવ્યું હતું.
- રેન્કિંગ પદ્ધતિઓ:
- ગ્લોબલ હેલ્થ સિક્યુરિટી ઇન્ડેક્સ છ કેટેગરીમાં દેશોની સ્વાસ્થ્ય સુરક્ષા અને ક્ષમતાઓનું મૂલ્યાંકન કરે છે.
- છ શ્રેણીઓ નીચે મુજબ છે.
- નિવારણ: પેથોજેન્સના ઉદભવની રોકથામ.
- તપાસ અને રિપોર્ટિંગ: સંભવિત આંતરરાષ્ટ્રીય ચિંતાના રોગચાળા માટે પ્રારંભિક ઓળખ અને રિપોર્ટિંગ.
- ઝડપી પ્રતિભાવ: રોગચાળાના ફેલાવાને ઝડપી પ્રતિભાવ અને શમન.
- આરોગ્ય પ્રણાલી: બીમારોની સારવાર કરવા અને આરોગ્ય કર્મચારીઓની સુરક્ષા માટે પર્યાપ્ત અને મજબૂત આરોગ્ય પ્રણાલી.
- આંતરરાષ્ટ્રીય ધોરણોનું પાલન: રાષ્ટ્રીય ક્ષમતામાં સુધારો કરવા માટેની પ્રતિબદ્ધતા, અંતરને દૂર કરવા માટે નાણાકીય યોજનાઓ અને વૈશ્વિક ધોરણોનું પાલન.
- પર્યાવરણીય જોખમ: એકંદરે પર્યાવરણીય જોખમ અને જૈવિક જોખમો માટે દેશની સંવેદનશીલતા.
- સૂચકાંક 0-100 ના સ્કોર પર આધારિત દેશોની ક્ષમતાઓનું મૂલ્યાંકન કરે છે, જેમાં 100 પોઈન્ટ સજ્જતાના ઉચ્ચતમ સ્તરનું પ્રતિનિધિત્વ કરે છે. ગ્લોબલ હેલ્થ સિક્યુરિટી (GHS) ઇન્ડેક્સની સ્કોરિંગ સિસ્ટમ ત્રણ સ્તરો ધરાવે છે:
- ઓછા સ્કોર: 0 અને 33.3 વચ્ચેના સ્કોર ધરાવતા દેશો સૌથી નીચે છે.
- મધ્યમ સ્કોર: 33.4 અને 66.6 વચ્ચેના સ્કોર ધરાવતા દેશો મધ્યમ સ્તરે છે.
- ઉચ્ચ સ્કોર: જે દેશો 66.7 અને 100 વચ્ચે સ્કોર કરે છે તે ઉચ્ચ અથવા “ટોચ” સ્તરે છે.

રેન્કિંગ

- ભારત:
- ભારતનો સ્કોર 42.8 (100 માંથી) છે અને વર્ષ 2019ની સરખામણીમાં 0.8 પોઈન્ટનો ઘટાડો થયો છે .

- દુનિયા:
- ભારતના ત્રણ પડોશી દેશો એટલે કે બાંગ્લાદેશ, શ્રીલંકા અને માલદીવે તેમના સ્કોરમાં 1-1.2 પોઈન્ટનો સુધારો કર્યો છે.
- GHS ઇન્ડેક્સ સ્કોરનાં સંદર્ભમાં વિશ્વનું એકંદર પ્રદર્શન GHS ઇન્ડેક્સ, 2019માં 40.2 થી ઘટીને 2021માં 38.9 પોઈન્ટ (100 માંથી) પર આવી ગયું છે.
- વર્ષ 2021માં, કોઈ દેશે રેન્કિંગના ટોચના સ્તરમાં સ્કોર કર્યો નથી અને કોઈ દેશે 75.9 થી વધુ પોઈન્ટ બનાવ્યા નથી.

દેશોનું એકંદર પ્રદર્શન

- ભાવિ રોગચાળો:
- નીચા એકંદર આવક સ્તરો ધરાવતા દેશો ભાવિ રોગચાળા અને રોગચાળાના જોખમો સાથે વ્યવહાર કરવા માટે મોટાભાગે તૈયાર નથી.
- પરિણામી ચેપી રોગોની આગામી દાયકામાં વૈશ્વિક અર્થવ્યવસ્થા પર સૌથી વધુ અસર થવાની સંભાવના છે .
- અપૂરતી આરોગ્ય ક્ષમતાઓ:
- તમામ દેશોમાં આરોગ્ય ક્ષમતાઓ અપૂરતી હતી.
- રોગચાળા અને રોગચાળાની તૈયારી માટે 195 દેશોની ક્ષમતાને માપતા સૂચકાંક અનુસાર, આ અયોગ્યતાએ વિશ્વને ભવિષ્યની આરોગ્ય કટોકટીઓ માટે ગંભીરપણે સંવેદનશીલ બનાવી દીધું છે.
- રાષ્ટ્રીય જાહેર આરોગ્ય કટોકટી:
- મૂલ્યાંકન કરાયેલા 65% દેશોએ રોગચાળા અથવા રોગચાળાના રોગો માટે વ્યાપક રાષ્ટ્રીય જાહેર આરોગ્ય કટોકટી પ્રતિભાવ યોજના પ્રકાશિત અને અમલમાં મૂકી નથી.
- તબીબી પ્રતિરોધક પગલાં:
- 73% દેશોમાં જાહેર આરોગ્ય કટોકટી દરમિયાન તબીબી પ્રતિરોધક પગલાં, જેમ કે રસીઓ અને એન્ટિવાયરલ દવાઓ માટે વહેલી મંજૂરી નથી.
- આમ, વિશ્વ ભવિષ્યની આરોગ્ય કટોકટી માટે ગંભીરપણે સંવેદનશીલ છે.
- નાણાકીય રોકાણનો અભાવ:
- ઉચ્ચ આવક ધરાવતા દેશો સહિત મોટાભાગના દેશોએ રોગચાળા અથવા રોગચાળાની તૈયારીને મજબૂત કરવા માટે સમર્પિત નાણાકીય રોકાણ કર્યું નથી.
- આકારણીમાં સમાવિષ્ટ 195 દેશોમાંથી લગભગ 79% દેશોએ છેલ્લા ત્રણ વર્ષમાં રોગચાળાના જોખમોનો સામનો કરવાની તેમની ક્ષમતા સુધારવા માટે રાષ્ટ્રીય ભંડોળની ફાળવણી કરી નથી.
- સરકારોમાં જનતાનો વિશ્વાસ:
- 82% દેશોમાં સરકારમાં લોકોનો વિશ્વાસ ઓછો અને મધ્યમ છે.
- આરોગ્ય કટોકટી અસરકારક શાસન સાથે સાર્વજનિક આરોગ્ય માળખાની માંગ કરે છે. પરંતુ સરકાર પરનો વિશ્વાસ,

જે કોવિડ-19 માટે દેશોના પ્રતિભાવોની સફળતામાં મુખ્ય પરિબલ છે, તે ઘટી ગયો છે અને ચાલુ રહ્યો છે.

ભલામણો

- આરોગ્ય સુરક્ષા ભંડોળની ફાળવણી:
- દેશોએ રાષ્ટ્રીય બજેટમાં આરોગ્ય સુરક્ષા ભંડોળ ફાળવવું જોઈએ અને ગેપ ભરવા માટે રાષ્ટ્રીય યોજના વિકસાવવા GHS 2021 ઈન્ડેક્સની મદદથી તેમના જોખમોનું મૂલ્યાંકન કરવું જોઈએ.
- વધારાની મદદ:
- GHS ઈન્ડેક્સનો ઉપયોગ એવા દેશોને ઓળખવા માટે થવો જોઈએ જેમને આંતરરાષ્ટ્રીય સંસ્થાઓને વધારાની સહાયની જરૂર છે.
- ખાનગી ક્ષેત્રની ભાગીદારી:
- ખાનગી ક્ષેત્રે પણ સરકારો સાથે ભાગીદારીની તકો શોધવા માટે 'ગ્લોબલ હેલ્થ સિક્યુરિટી ઈન્ડેક્સ'નો ઉપયોગ કરવો જોઈએ.
- નવું નાણા વ્યવસ્થા:
- સામાજિક કાર્ય માટે ભંડોળ પૂરું પાડતા જૂથોએ નવી ધિરાણ પદ્ધતિઓ વિકસાવવી જોઈએ અને સંસાધનોને પ્રાથમિકતા આપવા માટે આ સૂચકનો ઉપયોગ કરવો જોઈએ.

ભારતના આરોગ્ય ક્ષેત્રની સ્થિતિ

- પર્યાપ્ત સુવિધાઓનો અભાવ:
- 2009થી રાજસ્થાન, મહારાષ્ટ્ર, તમિલનાડુ અને અન્ય રાજ્યોમાં જોવા મળેલા ઈન્ફ્લ્યુએન્સા-A (H1N1) રોગચાળાએ રોગની ઓળખ, લક્ષણોની જાગૃતિ અને સંસર્ગનિષેધની જરૂરિયાત પર ભાર મૂક્યો છે.
- કોવિડ-19 રોગચાળાએ પોતે જ ભારતની આરોગ્યસંભાળ પ્રણાલીના પાયાને હલાવી દીધા છે.
- ઓછા ખર્ચ:
- ભારતમાં સરકાર દ્વારા આરોગ્ય ક્ષેત્રનો ખર્ચ 'ગ્રોસ ડોમેસ્ટિક પ્રોડક્ટ'ના 1.35% કરતા ઓછો છે, જે મધ્યમ આવક ધરાવતા દેશ માટે ઘણો ઓછો છે.
- આરોગ્ય વ્યાવસાયિકોની ઉપલબ્ધતા:
- વર્તમાન આંકડાઓ અનુસાર, દેશની વર્તમાન વસ્તી (135 કરોડ) મુજબ, દર 1,445 ભારતીયો માટે એક ડૉક્ટર છે, જે વિશ્વ આરોગ્ય સંસ્થા (WHO) દ્વારા સૂચિત 1,000 લોકો માટે એક ડૉક્ટરના નિર્ધારિત ધોરણ કરતાં ઓછું છે.
- આબોહવા પરિવર્તનની અસરો:
- જળવાયુ પરિવર્તનની અસરોને કારણે ભારતની આરોગ્યની સ્થિતિ કથળી રહી છે.
- આબોહવા સંવેદનશીલતા સૂચકાંક અનુસાર, 80% થી વધુ ભારતીયો આબોહવા સંવેદનશીલ જિલ્લાઓમાં રહે છે.

વિશ્વ અસમાનતા અહેવાલ (World Inequality Report) 2022: મુખ્ય મુદ્દાઓ

- ફ્રાન્સ સ્થિત World Inequality Lab એ “વિશ્વ અસમાનતા અહેવાલ 2022” (World Inequality Report) શીર્ષકથી તેનો અહેવાલ પ્રકાશિત કર્યો.
- આ અહેવાલ World Inequality Lab ના સહ-નિર્દેશક લુકાસ ચાન્સેલ (Lucas Chancel) દ્વારા લખવામાં આવ્યો હતો.
- તેનું સંકલન પ્રખ્યાત ફ્રેન્ચ અર્થશાસ્ત્રી થોમસ પિકેટીએ કર્યું હતું.

રિપોર્ટના મુખ્ય તારણો

- આ અહેવાલ મુજબ, ભારતની ટોચની 1% વસ્તી 2021માં કુલ રાષ્ટ્રીય આવકનો પાંચમો ભાગ ધરાવે છે.
- અડધી વસ્તી માત્ર 13.1 ટકા કમાય છે.
- આ અહેવાલ મુજબ, ભારતે અપનાવેલા આર્થિક સુધારા અને ઉદારીકરણનો લાભ ટોચના 1%માંથી મોટા ભાગનાને મળ્યો છે.
- રિપોર્ટમાં ભારતની ઓળખ ગરીબ અને અસમાન દેશ તરીકે કરવામાં આવી છે જેમાં સમૃદ્ધ ચુનંદા વર્ગ છે.
- ભારતના 1 ટકા સૌથી ધનિક લોકો 2021ની કુલ રાષ્ટ્રીય આવકમાં 22% હિસ્સો ધરાવે છે, જ્યારે ટોચના 10% લોકો આવકના 57 ટકા હિસ્સો ધરાવે છે.
- ખરીદ શક્તિ સમાનતાના આધારે 2021માં ભારતીય પુખ્ત વસ્તીની સરેરાશ રાષ્ટ્રીય આવક રૂ 2,04,200 છે.

બ્રિક્સ દેશોની સ્થિતિ

- બ્રિક્સ દેશોમાં, દક્ષિણ આફ્રિકા અને બ્રાઝિલમાં ભારત કરતાં વ્યાપક આવકની અસમાનતા છે. ટોચના 10% અને નીચેના 50% વચ્ચેની આવકનો તફાવત દક્ષિણ આફ્રિકામાં 1 થી 63 અને બ્રાઝિલમાં 1 થી 29 હતો. ચીન અને રશિયામાં આવકનો તફાવત 1 થી 14 હતો.

અમેરિકાની સ્થિતિ

- યુએસમાં આ પ્રમાણ 1 થી 17 છે. વૈશ્વિક વસ્તીમાં સૌથી ધનિક દસ લોકો વૈશ્વિક આવકના 52 ટકા હિસ્સો ધરાવે છે. બીજી તરફ, વસ્તીના સૌથી ગરીબ અડધા લોકો વૈશ્વિક આવકના 8.5 ટકા કમાય છે.

પ્રધાનમંત્રી આવાસ યોજના-ગ્રામીણ (PMAY-G) 2024 સુધી લંબાવવામાં આવી

- 8 ડિસેમ્બર, 2021ના રોજ, કેન્દ્રીય કેબિનેટે “પ્રધાનમંત્રી આવાસ યોજના-ગ્રામીણ (PMAY-G)” યોજનાને માર્ચ 2024 સુધી લંબાવવાની મંજૂરી આપી.
- બાકીના 155.75 લાખ મકાનોના નિર્માણ માટે 31 માર્ચ, 2021 સુધીમાં નાણાકીય સહાય પૂરી પાડવામાં આવશે.
- માર્ચ 2024 સુધી યોજનાનું વિસ્તરણ એ સુનિશ્ચિત કરે છે કે PMAY-G હેઠળના 2.95 કરોડ મકાનોના લક્ષ્યાંકની અંદર બાકીના 155.75 લાખ મકાનો પાયાની સુવિધાઓ સાથે પાકા મકાનો સાથે બાંધવામાં આવે જેથી ‘બધા માટે આવાસ’ના ઉદ્દેશ્યને હાંસલ કરવામાં સહાય પૂરી પાડવામાં આવશે.

પ્રધાનમંત્રી આવાસ યોજના-ગ્રામીણ (PMAY-G)

- આ યોજના પહેલા ઈન્દિરા આવાસ યોજના તરીકે જાણીતી હતી. દેશભરના ગ્રામીણ વિસ્તારોના ગરીબ લોકોને આવાસ આપવા માટે ભારત સરકારનો સામાજિક કલ્યાણ કાર્યક્રમ છે. રાજીવ ગાંધીએ 1985માં ગામડાઓમાં BPL વસ્તી માટે ઘરોના નિર્માણ માટે ગ્રામીણ વિકાસ મંત્રાલયના મુખ્ય મુખ્ય કાર્યક્રમોમાંના એક તરીકે “ઈન્દિરા આવાસ યોજના” શરૂ કરી હતી.

યોજનાની વિશેષતાઓ

- આ યોજના હેઠળ, મેદાની વિસ્તારોમાં રૂ. 1,20,000 અને મુશ્કેલ વિસ્તારોમાં મકાનો બાંધવા માટે રૂ. 1,30,000 ની નાણાકીય સહાય પૂરી પાડવામાં આવે છે.
- આ ઘરોમાં શૌચાલય, પીવાનું પાણી, LPG કનેક્શન અને વીજળી કનેક્શન જેવી સુવિધાઓ છે. આમ, આ યોજનાને સ્વચ્છ ભારત અભિયાન, ઉજ્જવલા યોજના, સૌભાગ્ય યોજના, વીજળી જોડાણ વગેરે જેવી અન્ય યોજનાઓ સાથે સંકલિત કરવામાં આવી છે.
- આ મકાનો મહિલાના નામે અથવા પતિ-પત્ની વચ્ચે સંયુક્ત રીતે ફાળવવામાં આવ્યા છે.

ભારત-ADBએ ઉત્તરાખંડ અને તમિલનાડુમાં પ્રોજેક્ટ માટે કરાર પર હસ્તાક્ષર કર્યા

- કેન્દ્ર સરકારે ઉત્તરાખંડ અને તમિલનાડુ રાજ્યમાં પ્રોજેક્ટ માટે એશિયન ડેવલપમેન્ટ બેંક (ADB) સાથે બે લોન કરાર પર હસ્તાક્ષર કર્યા છે.
- 2,074 કરોડના લોન કરારનો ઉપયોગ તમિલનાડુમાં પરવડે તેવા હાઉસિંગ પ્રોજેક્ટ અને ઉત્તરાખંડમાં વોટર સેનિટેશન પ્રોગ્રામ માટે કરવામાં આવશે.
- સરકાર અને ADB એ તમિલનાડુમાં શહેરી ગરીબો માટે લવચીક, સમાવિષ્ટ અને ટકાઉ આવાસ ઉપલબ્ધ કરાવવા USD 150 મિલિયન લોન કરાર પર હસ્તાક્ષર કર્યા.
- ઉત્તરાખંડના દેહરાદૂન અને નૈનીતાલમાં સલામત અને પોસાય તેવા પીવાના પાણીના પુરવઠાની સાથે સમગ્ર શહેરમાં સમાવિષ્ટ સ્વચ્છતા સેવાઓની એક્સેસને સુધારવા માટે USD 125 મિલિયન લોન કરાર પર હસ્તાક્ષર કરવામાં આવ્યા હતા.

તમિલનાડુમાં પોષણક્ષમ હાઉસિંગ પ્રોજેક્ટ

- અફોર્ડેબલ હાઉસિંગ પ્રોજેક્ટ શહેરી ક્ષેત્રના વિકાસ અંગે સરકારની વિકાસ પ્રાથમિકતાઓ અને નીતિઓને અનુરૂપ છે. તમિલનાડુમાં ઝડપી શહેરીકરણ અને વિકાસને કારણે ઓછી આવક ધરાવતા પરિવારો માટે આવાસની અછત સર્જાઈ હોવાથી આ પ્રોજેક્ટ શરૂ કરવામાં આવ્યો હતો. આ પ્રોજેક્ટ વંચિત પરિવારોને સસ્તું હાઉસિંગ ઈન્ફ્રાસ્ટ્રક્ચર અને સેવાઓ ઉપલબ્ધ કરાવવામાં મદદ કરશે. તે એફોર્ડેબલ હાઉસિંગમાં ખાનગી ક્ષેત્રના રોકાણને પણ પ્રોત્સાહન આપશે.
- એફોર્ડેબલ હાઉસિંગ પ્રોજેક્ટનો ઉપયોગ તમિલનાડુ અર્બન હાઉસિંગ ડેવલપમેન્ટ બોર્ડ દ્વારા 9 અલગ-અલગ સ્થળોએ હાઉસિંગ એકમોના બાંધકામ માટે કરવામાં આવશે. તે લગભગ 6,000 ઘરોને કુદરતી જોખમોથી સુરક્ષિત સ્થળોએ ખસેડશે.

ઉત્તરાખંડ પ્રોજેક્ટ માટે લોન

- ઉત્તરાખંડ પ્રોજેક્ટ માટે લોન સહાય રાજધાની દેહરાદૂન અને નૈનીતાલમાં શહેરી સેવાઓના અપગ્રેડેશનની જરૂરિયાતને પૂરી કરશે. આ પ્રોજેક્ટ હેઠળ બહેતર પાણી અને સ્વચ્છતા સેવાઓ બહેતર સ્વચ્છતા પ્રથાઓને પ્રોત્સાહન આપવામાં મદદ કરશે, જે લોકોને ભવિષ્યના રોગચાળા અને રોગોથી બચાવવામાં મદદ કરશે. આ પ્રોજેક્ટ હેઠળ, વિશ્વસનીય અને સતત પાણી પુરવઠો સુનિશ્ચિત કરવા માટે દક્ષિણ

દેહરાદૂનમાં ખામીયુક્ત પાણીના નેટવર્કને બદલવા માટે 136 કિમી પાણીની પાઈપ સિસ્ટમ બનાવવામાં આવશે. પાણીના કાર્યક્ષમ ઉપયોગ અને વપરાશના બિલિંગને ટેકો આપવા માટે 5,400 ઘરોમાં પાણીના મીટર પણ સ્થાપિત કરવામાં આવશે.

રાષ્ટ્રીય મહિલા આયોગે 'She is a Changemaker' કાર્યક્રમ શરૂ કર્યો

- નેશનલ કમિશન ફોર વુમન (NCW) એ 7 ડિસેમ્બર, 2021ના રોજ "She is a Changemaker" નામનો સમગ્ર ભારતમાં ક્ષમતા નિર્માણ કાર્યક્રમ શરૂ કર્યો.
- તે રાજકારણમાં મહિલાઓ માટે શરૂ થયેલ ચેન્જમેકર પ્રોગ્રામ છે.
- તે ક્ષમતા નિર્માણ કાર્યક્રમ છે, જે પ્રદેશ મુજબની તાલીમ સંસ્થાઓના સહયોગથી હાથ ધરવામાં આવશે.
- તે મહિલા રાજકીય નેતાઓની ક્ષમતા નિર્માણ તેમજ તેમની નિર્ણય લેવાની અને વાતચીત કૌશલ્ય સુધારવાના ઉદ્દેશ્ય સાથે અમલમાં મૂકવામાં આવશે.

તાલીમ કાર્યક્રમોની શરૂઆત

- She is a Changemaker પ્રોગ્રામ હેઠળના તાલીમ કાર્યક્રમો રામભાઈ મ્હાલગી પ્રબોધિની, થાણે, મહારાષ્ટ્રના સહયોગથી શરૂ કરવામાં આવ્યા હતા.

રાષ્ટ્રીય મહિલા આયોગ (National Commission for Women - NCW)

- NCW એ ભારત સરકારની વૈધાનિક સંસ્થા છે. તે સામાન્ય રીતે મહિલાઓને લગતી તમામ નીતિ વિષયક બાબતો પર સરકારને સલાહ આપવાથી સંબંધિત છે. NCWની સ્થાપના 31મી જાન્યુઆરી, 1992ના રોજ રાષ્ટ્રીય મહિલા આયોગ અધિનિયમ, 1990ની જોગવાઈઓ અનુસાર કરવામાં આવી હતી. આ કમિશનના પ્રથમ અધ્યક્ષ જયંતિ પટનાયક હતા.

NCW ના કાર્યો

- NCW નીચેના ઉદ્દેશ્યો સાથે કામ કરે છે:
- ભારતમાં મહિલાઓના અધિકારોનું પ્રતિનિધિત્વ
- મહિલાઓ સંબંધિત મુદ્દાઓ અને ચિંતાઓ માટે અવાજ પૂરો પાડવા.

SIPRI શસ્ત્રોના વેચાણ પર નવો ડેટા જાહેર કરે છે

- SIPRI (Stockholm International Peace Research Institute) એ શસ્ત્રોના વેચાણ પર નવો ડેટા જાહેર કર્યો છે.
- SIPRI ના ડેટા અનુસાર, 2020માં કોવિડ-19 રોગચાળાને કારણે લોકડાઉન પગલાં, સામાન્ય આર્થિક મંદી અને અનિશ્ચિત સપ્લાય ચેન હોવા છતાં, શસ્ત્ર ઉદ્યોગને વધુ અસર થઈ નથી.
- 2020માં, શસ્ત્ર ઉદ્યોગની 100 સૌથી મોટી કંપનીઓ દ્વારા શસ્ત્રો અને લશ્કરી સેવાઓનું વેચાણ \$531 બિલિયન જેટલું હતું. 2019ની સરખામણીમાં આ વેચાણમાં 1.3%નો વધારો થયો છે.
- SIPRI અનુસાર, 2020 એ શસ્ત્ર ઉદ્યોગની 100 સૌથી મોટી કંપનીઓ દ્વારા શસ્ત્રોના વેચાણમાં વૃદ્ધિનું સતત છઠ્ઠું વર્ષ છે.

શસ્ત્રોના વેપારમાં કયા દેશોનું વર્ચસ્વ છે?

- SIPRI અનુસાર, શસ્ત્રોના વેચાણમાં ટોચની 100 કંપનીઓમાં યુએસની સૌથી વધુ સંખ્યા છે. 41 અમેરિકી કંપનીઓના શસ્ત્રોનું વેચાણ \$285 બિલિયનનું હતું. 2019ની સરખામણીમાં તેમાં 1.9 ટકાનો વધારો થયો છે.
- 2020માં 66.8 બિલિયન ડોલરના અંદાજિત સંયુક્ત વેચાણ સાથે ચીનની કંપનીઓ પછી યુએસ આવે છે. જે 2019ની સરખામણીમાં 1.5 ટકા વધુ છે.
- SIPRIના અહેવાલ મુજબ, ટોચની 100માં 26 યુરોપિયન આર્મ્સ કંપનીઓનો સમાવેશ થાય છે અને તેઓ કુલ હથિયારોના વેચાણમાં 21% હિસ્સો ધરાવે છે.
- 7 બ્રિટિશ કંપનીઓએ \$37.5 બિલિયનના શસ્ત્રો વેચ્યા.

રશિયા

- રશિયામાં શસ્ત્રોના વેચાણમાં સતત ત્રીજા વર્ષે ઘટાડો થયો છે. ટોચની 100માં નવ રશિયન કંપનીઓનું સંયુક્ત વેચાણ 2019માં \$28.2 બિલિયનથી ઘટીને 2020માં \$26.4 બિલિયન થયું હતું.

વર્લ્ડ મેલેરિયા રિપોર્ટ 2021: મુખ્ય મુદ્દાઓ

- વર્લ્ડ હેલ્થ ઓર્ગેનાઈઝેશન (WHO) એ તેનો વર્લ્ડ મેલેરિયા રિપોર્ટ (World Malaria Report) 2021 6 ડિસેમ્બર 2021ના રોજ બહાર પાડ્યો હતો.

- આ રિપોર્ટમાં WHOએ કહ્યું છે કે '2020માં કોરોનાવાયરસ રોગના કારણે મેલેરિયા સામે લડવાના વૈશ્વિક પ્રયાસો થયા.
- રિપોર્ટમાં વધુમાં ચેતવણી આપવામાં આવી છે કે, જો યોગ્ય પગલાં લેવામાં નહીં આવે તો, મેલેરિયા વિશ્વમાં, ખાસ કરીને આફ્રિકામાં ફરી ફેલાઈ શકે છે.

મેલેરિયાથી મૃત્યુ

- 2020માં, અંદાજિત 6,27,000 મૃત્યુ મેલેરિયાને કારણે થયા હતા. 2019ની સરખામણીમાં મૃત્યુની સંખ્યામાં 12%નો વધારો થયો છે.
- વધારાના 69,000 મૃત્યુમાંથી, લગભગ 47,000 કોવિડ-19 રોગચાળા વચ્ચે મેલેરિયાના નિદાન, સારવાર અને નિવારણની જોગવાઈમાં વિક્ષેપો સાથે જોડાયેલા હતા.
- WHO આફ્રિકન ક્ષેત્રના દેશોમાંથી મોટાભાગના કેસોની સંખ્યામાં વધારો નોંધવામાં આવ્યો હતો.

WHO આફ્રિકન પ્રદેશમાં કેસો

- WHO આફ્રિકન પ્રદેશમાં લગભગ 95 ટકા કેસ નોંધાયા હતા.
- વિશ્વભરમાં મેલેરિયાના 96 ટકા કેસ માટે 29 દેશો જવાબદાર છે.
- નાઈજીરિયા, ડેમોક્રેટિક રિપબ્લિક ઓફ કોંગો, યુગાન્ડા, મોઝામ્બિક, અંગોલા અને બુર્કિના ફાસો નામના 6 દેશો વિશ્વભરના તમામ કેસોમાં લગભગ 55% હિસ્સો ધરાવે છે.

ભારતમાં અને WHO દક્ષિણ-પૂર્વ એશિયા પ્રદેશમાં મેલેરિયાના કેસો

- WHO દક્ષિણ-પૂર્વ એશિયા ક્ષેત્રમાં ભારતમાં 83% કેસ છે.
- શ્રીલંકાને વર્ષ 2016માં મેલેરિયા મુક્ત પ્રમાણિત કરવામાં આવ્યું હતું અને તે હજુ પણ મેલેરિયા મુક્ત છે.

મેલેરિયા સામે વૈશ્વિક પ્રગતિ

- કોવિડ-19 રોગચાળા પહેલા મેલેરિયા સામેની વૈશ્વિક પ્રગતિમાં ઘટાડો થયો હતો. 2015થી, લગભગ 24 દેશોમાં મેલેરિયા મૃત્યુદરમાં વધારો નોંધાયો છે.

શ્યામા પ્રસાદ મુખર્જી રૂર્બન મિશન

- લોકસભામાં રજૂ કરવામાં આવેલી માહિતી મુજબ, 'શ્યામા પ્રસાદ મુખર્જી રૂર્બન મિશન' (SPMRM) એ છેલ્લા ચાર વર્ષમાં ખૂબ સારું પ્રદર્શન કર્યું છે.

શ્યામા પ્રસાદ મુખર્જી રૂર્બન મિશન

- તે એક કેન્દ્રિય પ્રાયોજિત યોજના (CSS) છે જે ગ્રામીણ વિકાસ મંત્રાલય દ્વારા વર્ષ 2016માં ગ્રામીણ વિસ્તારોમાં સંકલિત પ્રોજેક્ટ આધારિત ઈન્ફ્રાસ્ટ્રક્ચર પહોંચાડવા માટે શરૂ કરવામાં આવી હતી, જેમાં આર્થિક પ્રવૃત્તિઓના વિકાસ અને કૌશલ્ય વિકાસનો સમાવેશ થાય છે.
- 'શ્યામા પ્રસાદ મુખર્જી રૂર્બન મિશન' ના અમલીકરણ પહેલા 'પ્રોવિઝન ઓફ અર્બન અમેનિટીઝ ટુ રૂરલ એરિયાઝ' (PURA) લાગુ કરવામાં આવી હતી, જેની જાહેરાત વર્ષ 2003માં કરવામાં આવી હતી.
- આ યોજનાનો મુખ્ય ઉદ્દેશ્ય ખાસ કરીને આર્થિક, તકનીકી અને સુવિધાઓ અને સેવાઓના ક્ષેત્રમાં ગ્રામીણ-શહેરી વિભાજનને ઘટાડવાનો છે.

પૃષ્ઠભૂમિ

- 2011ની વસ્તી ગણતરી મુજબ, ભારતમાં 6 લાખથી વધુ ગામો છે જ્યારે લગભગ 7,000 નગરો અને શહેરી કેન્દ્રો છે. કુલ વસ્તીમાંથી, ગ્રામીણ વસ્તી 69% અને શહેરી વસ્તી 31% છે.
- લગભગ 70% વસ્તી ગ્રામીણ વિસ્તારોમાં રહે છે અને કુલ શ્રમ દળના લગભગ 50% હજુ પણ ખેતી પર નિર્ભર છે, જે પૂરતું ઉત્પાદક નથી.
- દેશના ગ્રોસ ડોમેસ્ટિક પ્રોડક્ટ (GDP)માં કૃષિનું યોગદાન માત્ર 14% છે જ્યારે ઉદ્યોગો અને સેવા ક્ષેત્રનું યોગદાન અનુક્રમે 26% અને 60% છે.
- દેશના ગ્રામીણ વિસ્તારોના મોટા ભાગો માત્ર વસાહતો નથી, પરંતુ વસાહતોના સમૂહનો એક ભાગ છે, જે પ્રમાણમાં એકબીજાની નજીક છે. આ કલસ્ટર્સ સામાન્ય રીતે વૃદ્ધિની સંભાવનાનું પ્રતિનિધિત્વ કરે છે અને તે આર્થિક પ્રેરક છે અને સ્થાનિક સ્પર્ધાનો લાભ આપી શકે છે.
- એકવાર આ કલસ્ટરો વિકસિત થયા પછી તેને 'રૂર્બન' તરીકે વર્ગીકૃત કરી શકાય છે. આ હેતુ માટે, ભારત સરકારે 'શ્યામા પ્રસાદ મુખર્જી રૂર્બન મિશન' શરૂ કર્યું છે, જેનું લક્ષ્ય આર્થિક, સામાજિક અને ભૌતિક માળખાકીય સુવિધાઓ પ્રદાન કરીને ગ્રામીણ વિસ્તારોના વિકાસને સુનિશ્ચિત કરવાનું છે.

રૂર્બન કલસ્ટર (બિન-આદિવાસી અને આદિવાસી)

- આને દેશના ગ્રામીણ વિસ્તારો તરીકે ઓળખવામાં આવે છે, જ્યાં શહેરીકરણની સ્થિતિ જોવા મળે છે, જેમ કે વસ્તીની ગીચતા, બિન-ખેતી રોજગારનું ઉચ્ચ સ્તર, આર્થિક પ્રવૃત્તિમાં વધારો અને અન્ય સામાજિક-આર્થિક પરિમાણોની હાજરી.
- 'શ્યામા પ્રસાદ મુખર્જી રૂર્બન મિશન'ના હેતુઓ માટે, 'રૂર્બન એરિયા' લગભગ 30 થી 40 લાખની વસ્તી ધરાવતા 15-20 ગામોના કલસ્ટરનો ઉલ્લેખ કરે છે.

- આ કલસ્ટરો મોટાભાગે ભૌગોલિક રીતે સંલગ્ન ગ્રામ પંચાયતો હોય છે, જેમાં મેદાનો અને દરિયાકાંઠાના વિસ્તારોમાં લગભગ 25,000 થી 50,000ની વસ્તી અને 5000 થી 15,000 રણ, ડુંગરાળ અથવા આદિવાસી વિસ્તારોમાં રહે છે.

રાજ્યોની ભૂમિકા

- રાજ્ય સરકાર ગ્રામીણ વિકાસ મંત્રાલય દ્વારા તૈયાર કરાયેલા માળખા અનુસાર કલસ્ટરોની ઓળખ કરે છે.
- કલસ્ટર્સ પસંદગી માટે, કે જે કલસ્ટર પસંદગી MoRD એક વૈજ્ઞાનિક પ્રક્રિયા અપનાવવામાં આવી રહી જિલ્લામાં ઉપ-જિલ્લાઓ અને વસ્તી વિષયક પર ગામ સ્તર, અર્થતંત્ર, પ્રવાસન અને યાત્રા મહત્વ અને પરિવહન કોરિડોરની અસર એક ઉદ્દેશ વિશ્લેષણ સમાવેશ થાય છે.

પ્રગતિ

- રૂ.27,788.44 (ક્રિટિકલ ગેપ ફંડ + કન્વર્જન્સ ફંડ) ના સૂચિત રોકાણ સાથે 300 રૂબન કલસ્ટરોમાંથી, 291 સંકલિત કલસ્ટર એક્શન પ્લાન (ICAPs) અને 282 વિગતવાર પ્રોજેક્ટ રિપોર્ટ્સ (DPRs) વિકસાવવામાં આવ્યા છે.
- કુલ 76,973 અંદાજિત કામોમાંથી કુલ 40,751 (55%) કામો કાં તો પૂર્ણ થઈ ગયા છે અથવા પૂર્ણ થવાના આરે છે.

મહત્વ

- SPMRM ગ્રોથ કલસ્ટરો ઈન્ફ્રાસ્ટ્રક્ચર, સુવિધાઓ સુનિશ્ચિત કરીને અને ઔદ્યોગિકીકરણને પ્રોત્સાહન આપીને શહેરી સ્થળાંતર ઘટાડવામાં મહત્વપૂર્ણ ભૂમિકા ભજવી રહ્યા છે.
- ભારતના ગ્રામીણ વિકાસ ક્ષેત્રમાં પરિવર્તનશીલ વૃદ્ધિની ખાતરી કરવી ખૂબ જ સુસંગત છે.

‘શાસક વિસ્તારમાં શહેરી સુવિધાઓની જોગવાઈ’ (PURA)

- પરિચય:
- પુરા ઝડપી અને મજબૂત ગ્રામીણ વિકાસ માટે જાન્યુઆરી 2003માં ભૂતપૂર્વ રાષ્ટ્રપતિ ડૉ. અબ્દુલ કલામ દ્વારા રજૂ કરવામાં આવ્યું હતું.
- PURA 2.0 એ શહેરી વસ્તી ગણતરી જેવા સંભવિત વિકાસ કેન્દ્રો વિકસાવવા પર ધ્યાન કેન્દ્રિત કરીને વર્ષ 2012માં કેન્દ્રીય ક્ષેત્રની યોજના તરીકે શરૂ કરવામાં આવી હતી.
- ગ્રામીણ અને શહેરી વિભાજનને દૂર કરવા માટે ગ્રામીણ વિસ્તારોમાં આજીવિકાની તકો અને શહેરી સુવિધાઓ પ્રદાન કરવાના ઉદ્દેશ્ય સાથે તેની શરૂઆત કરવામાં આવી હતી.
- મિશન:
- ગ્રામીણ વિસ્તારોમાં જીવનની ગુણવત્તા સુધારવા અને શહેરી સેવાઓ પૂરી પાડવા માટે આજીવિકાની તકો જાહેર ખાનગી ભાગીદારી (Public Private Partnership-PPP) ગ્રામ

- પંચાયત (અથવા ગ્રામ પંચાયતોના જૂથ)માં સંભવિત વિકાસ કેન્દ્રની આસપાસના વિસ્તારો સંકુચિત અને ઝડપી બને છે.
- PURA હેઠળ આપવામાં આવતી સુવિધાઓ અને આર્થિક પ્રવૃત્તિઓમાં પાણી અને ગટર, ગામડાના રસ્તાઓનું બાંધકામ અને જાળવણી, ગટર, ઘન કચરાનું વ્યવસ્થાપન, કૌશલ્ય વિકાસ, ગામની સ્ટ્રીટ લાઇટિંગ, ટેલિકોમ, વીજ ઉત્પાદન, ગ્રામ્ય પ્રવાસ વગેરેનો સમાવેશ થાય છે.

વિશ્વ અસમાનતા રિપોર્ટ 2022

- તાજેતરમાં જ બહાર પાડવામાં આવેલ ‘વિશ્વ અસમાનતા રિપોર્ટ 2022’ અનુસાર, ભારત હવે વિશ્વના સૌથી અસમાન દેશોમાંનો એક છે.
- આ રિપોર્ટ ‘વર્લ્ડ ઈનઈક્વાલિટી લેબ’ દ્વારા બહાર પાડવામાં આવ્યો છે, જેનો હેતુ વૈશ્વિક અસમાનતા ગતિશીલતા પર સંશોધનને પ્રોત્સાહન આપવાનો છે.
- આ અહેવાલ વૈશ્વિક અસમાનતાઓને ટ્રેક કરવા માટેના આંતરરાષ્ટ્રીય સંશોધન પ્રયાસોનું સૌથી અપડેટેડ સંશ્લેષણ રજૂ કરે છે.

સંપત્તિનું વિતરણ

- વિશ્વની સૌથી ગરીબ વસ્તીના અડધા લોકો પાસે ‘ભાગ્યે જ કોઈ સંપત્તિ’ છે (કુલ સંપત્તિના માત્ર 2%), જ્યારે વિશ્વની સૌથી ધનિક 10% વસ્તી કુલ સંપત્તિના 76% ધરાવે છે.
- મધ્ય પૂર્વ અને ઉત્તર આફ્રિકા (MENA) વિશ્વના સૌથી અસમાન પ્રદેશો છે, જ્યારે યુરોપમાં અસમાનતાનું સૌથી નીચું સ્તર છે.

લિંગ અસમાનતા

- વર્ષ 1990માં કુલ શ્રમ આવક (શ્રમ આવક)માં મહિલાઓનો હિસ્સો લગભગ 30% હતો, જે હવે વધીને 35% થયો છે.
- અહેવાલ મુજબ, વિવિધ દેશોમાં અસ્તિત્વમાં રહેલી અસમાનતાઓ દેશો વચ્ચે અસ્તિત્વમાં રહેલી અસમાનતાઓ કરતાં વધુ છે.
- હાલમાં, દેશોમાં ટોચના 10% અને નીચેના 50% વ્યક્તિઓની સરેરાશ આવક વચ્ચેનું અંતર લગભગ બમણું થઈ ગયું છે.

શ્રીમંત દેશો ગરીબ સરકારો

- છેલ્લા 40 વર્ષોમાં ઘણા દેશો ઘણા અમીર બન્યા છે, પરંતુ તેમની સરકારો ઘણી ગરીબ બની ગઈ છે.
- વર્તમાનમાં સરકારોની ઓછી સંપત્તિ ભવિષ્યમાં અસમાનતાનો સામનો કરવાની રાજ્યની ક્ષમતા તેમજ આબોહવા પરિવર્તન જેવા 21મી સદીના મુખ્ય પડકારો માટે મહત્વપૂર્ણ અસરો ધરાવે છે.

અસમાનતા પર કોવિડ સંકટની અસર

- કોવિડ-19 રોગચાળો અને આર્થિક સંકટ કે જેણે વૈશ્વિક સ્તરે તમામ દેશોને અસર કરી, પરંતુ વિવિધ સ્તરે તમામ દેશોને અસર કરી.
- યુરોપ, લેટિન અમેરિકા અને દક્ષિણ અને દક્ષિણપૂર્વ એશિયાએ 2020 (-6% અને -7.6% ની વચ્ચે) રાષ્ટ્રીય આવકમાં સૌથી મોટો ઘટાડો નોંધાવ્યો હતો જ્યારે પૂર્વ એશિયા (જ્યાં રોગચાળો શરૂ થયો હતો) તેના વર્ષના અંતે 2019ના સ્તરની જાણ કરી હતી. 2020ની કમાણી સફળતાપૂર્વક સ્થિર કરી હતી.

ભારત-વિશિષ્ટ તારણો

- સંપત્તિનું વિતરણ:
- ભારત એક ગરીબ અને અત્યંત અસમાન દેશ છે.
- વસ્તીના ટોચના 1% લોકો પાસે 2021માં કુલ રાષ્ટ્રીય આવકનો પાંચમો ભાગ હતો અને નીચલા અર્ધમાં માત્ર 13% હતો.
- ભારત દ્વારા અપનાવવામાં આવેલા આર્થિક સુધારા અને ઉદારીકરણનો મોટાભાગે ટોચના 1% લોકોને ફાયદો થયો છે.
- સરેરાશ ઘરગથ્થુ સંપત્તિ:
- ભારતમાં સરેરાશ ઘરગથ્થુ સંપત્તિ રૂ. 983,010 છે. એવું જોવામાં આવ્યું છે કે 1980ના દાયકાના મધ્યથી અમલમાં આવેલી ઉદારીકરણની નીતિઓએ 'વિશ્વમાં જોવા મળતી આવક અને સંપત્તિની અસમાનતામાં સૌથી વધુ આત્યંતિક વધારામાં ફાળો આપ્યો છે.
- લિંગ અસમાનતા:
- સ્ત્રી મજૂર આવકનો હિસ્સો 18% જેટલો ઊંચો છે, જે એશિયામાં સરેરાશ કરતાં ઘણો ઓછો છે [21%, ચીનને બાદ કરતાં] અને વિશ્વમાં સૌથી નીચો છે.
- કાર્બન અસમાનતા:
- ભારત ઓછું કાર્બન ઉત્સર્જક દેશ છે. ગ્રીનહાઉસ ગેસનો માથાદીઠ સરેરાશ વપરાશ માત્ર 2-CO₂e જેટલો છે.
- “કાર્બન ડાયોક્સાઈડ સમકક્ષ” અથવા “CO₂e” એ એક સામાન્ય એકમમાં વિવિધ ગ્રીનહાઉસ વાયુઓનું વર્ણન કરવા માટે વપરાતો શબ્દ છે.
- આ સ્તરો સામાન્ય રીતે સબ-સહારન આફ્રિકન દેશોમાં કાર્બન ફૂટપ્રિન્ટ્સ સાથે તુલનાત્મક છે.
- ભારતમાં સૌથી નીચેની 50% વસ્તીમાં રહેલો વ્યક્તિ યુરોપિયન યુનિયનમાં નીચેના 50% લોકો કરતા 5 ગણો ઓછો અને યુએસમાં નીચેના 50% કરતા 10 ગણો ઓછો ઉત્સર્જન કરે છે.
- વ્યક્તિગત સંપત્તિમાં વધારો:
- ચીન અને ભારત જેવા વિકાસશીલ દેશોમાં ખાનગી સંપત્તિમાં વધારો થયો છે.

- ચીનમાં તાજેતરના દાયકાઓમાં ખાનગી સંપત્તિમાં સૌથી વધુ વધારો જોવા મળ્યો છે. આ સમય દરમિયાન ભારતમાં ખાનગી સંપત્તિમાં પણ નોંધપાત્ર વધારો જોવા મળ્યો છે (1980માં 290% થી 2020માં 560%)
- સૂચન:
- અહેવાલમાં કરોડપતિઓ પર સાધારણ પ્રગતિશીલ સંપત્તિ વેરો સૂચવવામાં આવ્યો છે.
- મોટા પ્રમાણમાં નાણાં એકાગ્રતાને જોતાં પ્રગતિશીલ કર સરકારો માટે નોંધપાત્ર આવક પેદા કરી શકે છે.

સંબંધિત અહેવાલો

- ભારતની અસમાનતા રિપોર્ટ 2021:
- તાજેતરમાં Oxfam India દ્વારા બહાર પાડવામાં આવેલ “ભારતની અસમાનતા અહેવાલ 2021: ભારતની અસમાન આરોગ્યસંભાળ વાર્તા (India Inequality Report 2021: India's Unequal Healthcare Story)” શીર્ષક હેઠળનો અહેવાલ દર્શાવે છે કે આરોગ્ય ક્ષેત્રમાં સામાજિક-આર્થિક અસમાનતાઓ પ્રચંડ છે. અને સાર્વત્રિક આરોગ્ય કવરેજ (Universal Health Coverage) ની ગેરહાજરીને કારણે હાંસિયામાં ઘડેલાઈ ગયેલા સમુદાયોના આરોગ્ય પરિણામો પર પ્રતિકૂળ અસર કરે છે.
- બહુપરીમાણીય ગરીબી સૂચકાંક (MPI):
- નીતિ આયોગ દ્વારા તાજેતરમાં બહાર પાડવામાં આવેલ બહુપરીમાણીય ગરીબી સૂચકાંક (MPI) અનુસાર, ભારતમાં દર ચારમાંથી એક વ્યક્તિ બહુપરીમાણીય રીતે ગરીબ હતો.

“વિશ્વ અસમાનતા પ્રયોગશાળા” (World Inequality Lab)

- પરિચય:
- તે એક સંશોધન પ્રયોગશાળા છે જે સમગ્ર વિશ્વમાં અસમાનતાના અભ્યાસ પર કેન્દ્રિત છે. વિશ્વ અસમાનતા પ્રયોગશાળા (WIL) વૈશ્વિક અસમાનતાની ગતિશીલતા પર સૌથી વ્યાપક જાહેર ડેટાબેઝ, ‘વિશ્વ અસમાનતા રિપોર્ટ’ (World Inequality Report) પ્રકાશિત કરે છે.
- પુરાવા-આધારિત સંશોધન દ્વારા સમગ્ર વિશ્વમાં અસમાનતાની ગતિશીલતાને સમજવામાં મદદ કરવા માટે પ્રતિબદ્ધ સામાજિક વૈજ્ઞાનિકો માટે તે પ્લેટફોર્મ પૂરું પાડે છે.
- મિશન:
- વિશ્વ અસમાનતા ડેટાબેઝનું વિસ્તરણ
- કાર્યકારી કાગળો, અહેવાલો અને પદ્ધતિસરની હેન્ડબુકનું પ્રકાશન
- શૈક્ષણિક ક્ષેત્ર અને જાહેર પ્રવચનમાં પ્રસાર

સ્વચ્છ ભારત મિશન અર્બન 2.0: UNDP સાથે કરાર

- 6 ડિસેમ્બર, 2021ના રોજ, આવાસ અને શહેરી બાબતોના મંત્રાલય અને યુનાઈટેડ નેશન્સ ડેવલપમેન્ટ પ્રોગ્રામ (UNDP) એ એક સમજૂતી પત્ર પર હસ્તાક્ષર કર્યા. સ્વચ્છ ભારત મિશન અર્બન 2.0 અંતર્ગત કરાર પર હસ્તાક્ષર કરવામાં આવ્યા હતા. દેશમાં વેસ્ટ મેનેજમેન્ટ સેક્ટરને મજબૂત કરવા માટે તેના પર હસ્તાક્ષર કરવામાં આવ્યા હતા.

કરાર વિશે

- આ MOU હેઠળ UNDP દેશમાં 75 સ્માર્ટ સેનિટેશન સેન્ટર સ્થાપવામાં મદદ કરશે.
- ઉપરાંત, UNDP ભારતને અનૌપચારિક કચરો ઉપાડનારાઓને એકીકૃત કરવામાં મદદ કરશે. આનાથી ભારતને તેમને સરકારી કલ્યાણ યોજનાઓ સાથે જોડવામાં મદદ મળશે.
- MOUમાં સ્વચ્છતા કેન્દ્રોમાં કચરાના પ્રવાહને ડિજિટાઇઝ (digitizing the waste flow) કરવા અને પ્રવૃત્તિઓને સુવ્યવસ્થિત કરવાનો પણ સમાવેશ થાય છે. તે સ્વચ્છ ભારત મિશન અર્બન 2.0 હેઠળ અપનાવવામાં આવેલા પગલાંઓમાં મશીન લર્નિંગ અને આર્ટિફિશિયલ ઇન્ટેલિજન્સનો ઉપયોગ કરવા માટે પ્રોત્સાહિત કરશે.
- આ MOU મુજબ, UNDP ઘન કચરાના વ્યવસ્થાપન અને વપરાયેલ પાણીના વ્યવસ્થાપનમાં ભારતને મદદ કરશે.
- ઉપરાંત, UNDP ભારતને કચરાના વ્યવસ્થાપન માટે ટકાઉ મોડલને પ્રોત્સાહન આપવા અને તેની નકલ કરવામાં મદદ કરશે.

શા માટે આ કરાર પર હસ્તાક્ષર કરવામાં આવ્યા હતા?

- આ MOU સ્વચ્છ ભારત મિશન અર્બન 2.0 ને તેના શૂન્ય કચરાના લક્ષ્યને પ્રાપ્ત કરવામાં મદદ કરશે. ઉપરાંત, અનૌપચારિક કચરો ઉપાડનારાઓના જીવનને સુધારવા માટે તેના પર હસ્તાક્ષર કરવામાં આવ્યા હતા.

MOUનું મહત્વ?

- સ્વચ્છ ભારત મિશન-અર્બનનું મુખ્ય ફોકસ સોલિડ વેસ્ટ મેનેજમેન્ટ છે. તે મ્યુનિસિપલ ઘન કચરાની વૈજ્ઞાનિક પ્રક્રિયા અને કચરાના સ્ત્રોત અલગીકરણ પર ધ્યાન કેન્દ્રિત કરે છે. આ MOU ઘન કચરા વ્યવસ્થાપનને વધુ મજબૂત કરશે.

તેનાથી ભારતને કેટલો ફાયદો થશે?

- તે ભારતને શહેરોને “કચરો મુક્ત” બનાવવાના તેના વિઝનને હાંસલ કરવામાં મદદ કરશે.

- તે સ્વચ્છ ભારત મિશન - અર્બન 2.0 ને લક્ષ્યમાં રાખીને 100% કચરાના પ્રોસેસિંગને હાંસલ કરવામાં મદદ કરશે.
- આ MOUનો હેતુ શહેરી ભારતમાં “સ્વચ્છ હવા, સ્વચ્છ પાણી, સ્વચ્છ જમીન” ના વિઝનને સાકાર કરવાનો છે. આ 3R (રીડ્યુસ, રીયુઝ અને રિસાયકલ) સિદ્ધાંત પર આધારિત પરિપત્ર અભિગમ દ્વારા પ્રાપ્ત થશે.

UNDP એ અત્યાર સુધી સ્વચ્છ ભારત મિશનને કેવી રીતે મદદ કરી છે?

- UNDP એ 2018 થી 82,000 મેટ્રિક ટન પ્લાસ્ટિકની પ્રક્રિયા કરવાની સુવિધા આપી છે.
- તેણે ભારતને 20 સ્વચ્છતા કેન્દ્રો અથવા સામગ્રી પુનઃપ્રાપ્તિ સુવિધાઓ (Material Recovery Facilities) સ્થાપિત કરવામાં મદદ કરી છે.
- નીતિ આયોગ સાથે, UNDP એ ટકાઉ શહેરી પ્લાસ્ટિક વેસ્ટ મેનેજમેન્ટ પર એક હેન્ડબુક વિકસાવી. તે સ્વચ્છ ભારત મિશન - અર્બનના મુખ્ય પડકારને સમજવાની સમજ આપે છે, જે કચરો વ્યવસ્થાપન સેવાઓ પ્રદાન કરવા પર શહેરી સ્થાનિક સંસ્થાઓ પર ભાર મૂકે છે.

શું છે નઈ મંઝીલ યોજના (Nai Manzil Scheme) ?

- લઘુમતી બાબતોના મંત્રાલય દ્વારા 2015માં ‘નઈ મંઝીલ યોજના’ (Nai Manzil Scheme) શરૂ કરવામાં આવી હતી. આ યોજનાનો મુખ્ય ઉદ્દેશ્ય લઘુમતી યુવાનોને રોજગાર યોગ્ય કૌશલ્યોથી સજ્જ કરવાનો છે. ડિસેમ્બર 2021 સુધીમાં, 6,57,802 લઘુમતીઓએ યોજના હેઠળ કૌશલ્ય વિકાસની તાલીમ મેળવી છે.

નઈ મંઝીલ યોજના (Nai Manzil Scheme)

- આ યોજના મુખ્યત્વે 17 થી 35 વર્ષની વય જૂથના લઘુમતી યુવાનો પર ધ્યાન કેન્દ્રિત કરે છે. તેઓ શાળા છોડી દેનારા અને મદરેસા જેવી સામુદાયિક શિક્ષણ સંસ્થાઓમાં શિક્ષિત યુવાનો છે. ‘નઈ મંઝીલ યોજના’ હેઠળ પસંદગી પામેલા યુવાનોને પ્રમાણપત્ર સાથે કૌશલ્ય પ્રશિક્ષણ પણ આપવામાં આવે છે. આ યોજના યુવાનોને સંગઠિત ક્ષેત્રમાં સારી રોજગાર શોધવામાં મદદ કરે છે. આ યોજનામાં લઘુમતી કન્યાઓ માટે 30% બેઠકો અનામત છે.

યોજનાનો મુખ્ય ઉદ્દેશ્ય

- આ યોજનાનો ઉદ્દેશ્ય દેશના યુવાનોને કૌશલ્ય પ્રદાન કરવાનો છે.

- તેનો હેતુ લઘુમતી યુવાનો અને શાળા છોડી દેનારાઓ માટે રોજગાર જોડાણ સ્થાપિત કરવાનો છે.
- તેનું મુખ્ય ધ્યેય દેશમાં માનવ સંસાધન ક્ષમતા વધારવામાં યોગદાન આપવાનું છે.
- ઉપરોક્ત ઉદ્દેશ્યો હાંસલ કરીને, યોજનાનો હેતુ મેક ઇન ઇન્ડિયા અને આત્મનિર્ભર ભારત અભિયાનની રાષ્ટ્રીય આકાંક્ષાઓને સાકાર કરવાનો છે.

યોજના કયા લઘુમતી સમુદાયોને લક્ષ્ય બનાવે છે?

- તે સૂચિત લઘુમતી સમુદાયોને લક્ષ્ય બનાવે છે. તેઓ બૌદ્ધ, મુસ્લિમ, શીખ, જૈન, ખ્રિસ્તી અને પારસી છે. તેમાં ડિનોટિફાઇડ સમુદાયો(denotified communities)નો પણ સમાવેશ થાય છે. બિન-સૂચિત સમુદાયો તે છે જે સામાજિક અને આર્થિક રીતે પછાત છે. તેઓ લઘુમતી સમુદાય નથી.
- તે મુખ્યત્વે એવા યુવાનોને લક્ષ્ય બનાવે છે જેમની પાસે યોગ્ય શાળા છોડવાનું પ્રમાણપત્ર નથી. સંગઠિત ક્ષેત્રમાં સારી રોજગાર મેળવવા માટે પ્રમાણપત્ર ફરજિયાત છે.

અન્ય યોજનાઓ

- શીખો અને કમાઓ: તે પ્લેસમેન્ટ સાથે જોડાયેલ કૌશલ્ય વિકાસ યોજના છે. તેનો હેતુ 14 થી 45 વર્ષની વયજૂથના લઘુમતી યુવાનોને કૌશલ્ય બનાવવાનો છે. તેમાં યોગ્યતા, બજારની સંભાવના અને આર્થિક વલણોના આધારે આધુનિક અને પરંપરાગત કૌશલ્યોનો સમાવેશ થાય છે. તે મહિલા લાભાર્થીઓ માટે કુલ ફાળવણીના 33% અનામત રાખે છે.
- ઉસ્તાદ: ઉસ્તાદ (USTAD) નો અર્થ Upgrading the Skills and Training in Traditional Arts or Crafts for Development છે. તેનો ઉદ્દેશ્ય લઘુમતી સમુદાયોની પરંપરાગત કળા અને હસ્તકલાના સમૃદ્ધ વારસાને પ્રોત્સાહન આપવા અને જાળવવાનો છે.
- હમારી ઘરોહર યોજના: આ યોજનાનો ઉદ્દેશ્ય દેશના લઘુમતી સમુદાયોની સંસ્કૃતિ, પ્રથાઓ, માન્યતાઓ, રિવાજો અને પરંપરાઓનું જતન કરવાનો છે.
- પ્રધાનમંત્રી જન વિકાસ કાર્યક્રમ : તેનો ઉદ્દેશ્ય લઘુમતી સમુદાયોને મુખ્યત્વે શિક્ષણ અને આરોગ્યમાં વધુ સારી માળખાકીય સુવિધાઓ પૂરી પાડવાનો છે.
- નયા સવેરા યોજના: સ્પર્ધાત્મક પરીક્ષાઓની તૈયારી કરી રહેલા લઘુમતી સમુદાયના વિદ્યાર્થીઓને સશક્ત બનાવવાનું લક્ષ્ય છે.

પ્રધાનમંત્રી શ્રમ યોગી માન-ધન પેન્શન યોજના

- શ્રમ અને રોજગાર મંત્રાલયના જણાવ્યા અનુસાર, વડાપ્રધાનની શ્રમ યોગી માન-ધન (PM-SYM) પેન્શન યોજનામાં લગભગ 46 લાખ અસંગઠિત કામદારો (Unorganised Workers) નોંધાયેલા છે.

અસંગઠિત કામદાર (Unorganised Workers)

- અસંગઠિત કામદારોમાં મુખ્યત્વે રિક્ષાચાલકો, શેરી વિક્રેતાઓ, મધ્યાહન ભોજન કામદારો, હેડ લોડર, ઈંટના ભટ્ટા કામદારો, મોચી, ચીંથરા પીકર્સ, ઘરકામ કરનારા, ધોબી, ઘરેથી કામ કરતા કામદારો, સ્વરોજગાર, કૃષિ કામદારો, બાંધકામ કામદારો, બીડીના કામદારોનો સમાવેશ થાય છે. કામદારો, હેન્ડલૂમ કામદારો, ચામડાના કામદારો, ઓડિયો-વિડિયો કામદારો અથવા અન્ય સમાન વ્યવસાયોમાં કાર્યરત લોકોનો સમાવેશ થાય છે.
- દેશમાં આવી શ્રેણીઓમાં સમાવિષ્ટ અસંગઠિત કામદારોની સંખ્યા 45 કરોડ હોવાનો અંદાજ છે.

પરિચય

- PM-SYM એ શ્રમ અને રોજગાર મંત્રાલય દ્વારા સંચાલિત કેન્દ્રીય ક્ષેત્રની યોજના છે અને ભારતીય જીવન વીમા નિગમ અને સમુદાય સેવા કેન્દ્રો (CSC) દ્વારા લાગુ કરવામાં આવે છે.
- જીવન વીમા નિગમ (LIC) પેન્શન ફંડ મેનેજર (Pension Fund Manager) હશે અને પેન્શનની ચુકવણી માટે જવાબદાર રહેશે.

પાત્રતા

- અસંગઠિત કાર્યકર (UW) હોવો જોઈએ.
- માસિક આવક રૂ. 15000 કે તેથી ઓછી.
- પ્રવેશની ઉંમર 18 થી 40 વર્ષની વચ્ચે.
- મોબાઈલ ફોન, સેવિંગ્સ બેંક એકાઉન્ટ અને આધાર નંબર હોવો જરૂરી છે.
- નવી પેન્શન યોજના (NPS), કર્મચારી રાજ્ય વીમા નિગમ (ESIC) અને કર્મચારી ભવિષ્ય નિધિ સંગઠન (EPFO) લાભો હેઠળ આવરી લેવામાં આવતાં નથી.
- આવકવેરા ભરનાર ન હોવો જોઈએ.

મુખ્ય વિશેષતાઓ

- ન્યૂનતમ એશ્યોર્ડ પેન્શન (Minimum Assured Pension):
- PM-SYM હેઠળ, દરેક સબસ્ક્રાઇબરને 60 વર્ષની વય પ્રાપ્ત કર્યા પછી દર મહિને રૂ. 3,000 રૂપિયાનું લઘુત્તમ નિશ્ચિત પેન્શન મળશે.

ફૅમિલી પેન્શન (Family Pension)

- જો પેન્શનની પ્રાપ્તિ દરમિયાન સબસ્ક્રાઇબરનું મૃત્યુ થાય છે, તો લાભાર્થીને મળેલી પેન્શનની રકમના 50 ટકા લાભાર્થીના જીવનસાથીને ફુલ પેન્શન તરીકે આપવામાં આવશે.
- જો લાભાર્થીએ નિયમિત યોગદાન આપ્યું હોય અને કોઈ કારણસર તેનું મૃત્યુ (60 વર્ષની વય પહેલાં) થાય, તો લાભાર્થીના જીવનસાથી (Spouse) નિયમિત યોગદાન આપીને યોજનામાં જોડાઈને અથવા બહાર નીકળવાની અને ઉપાડની જોગવાઈઓને આધીન રહીને યોજના ચાલુ રાખી શકે છે. યોજના. યોજના મુજબ બહાર નીકળી શકે છે.

યોગદાન

- સબસ્ક્રાઇબરનું યોગદાન તેના બચત બેંક ખાતા/જન ધન ખાતામાંથી 'ઓટો-ડેબિટ' સુવિધા દ્વારા કરવામાં આવશે.
- PM-SYM એ 50:50 ના ગુણોત્તર પર આધારિત સ્વૈચ્છિક અને યોગદાન પેન્શન યોજના છે, જેમાં લાભાર્થી દ્વારા નિર્ધારિત

વય-વિશિષ્ટ યોગદાન (Age-Specific Contribution) આપવામાં આવશે અને જમા કરાવેલી રકમ અનુસાર કેન્દ્ર સરકાર દ્વારા સમાન યોગદાન આપવામાં આવશે.

અસંગઠિત ક્ષેત્ર માટેની અન્ય સરકારી યોજનાઓ

- શ્રમ સુધારણા
- પ્રધાનમંત્રી રોજગાર પ્રોત્સાહન યોજના (PMRPY)
- PM સ્વાનિધિ: સ્ટ્રીટ વેન્ડર્સ માટે માઈક્રો ક્રેડિટ સ્કીમ
- આત્મનિર્ભર ભારત અભિયાન
- દીનદયાળ અંત્યોદય યોજના રાષ્ટ્રીય શહેરી આજીવિકા મિશન
- પ્રધાનમંત્રી ગરીબ કલ્યાણ અન્ન યોજના (PMGKAY)
- એક રાષ્ટ્ર એક રાશન કાર્ડ
- આત્મનિર્ભર ભારત રોજગાર યોજના
- પ્રધાનમંત્રી કિસાન સન્માન નિધિ
- ભારતના અનૌપચારિક કામદાર વર્ગને વિશ્વ બેંકનું સમર્થન

કેશ કોર્પ

સ્પેશિયલ બેચ

બિનસચિવાલય

ICE®
INSTITUTE FOR COMPETITIVE EXAMS

સંપૂર્ણ અભ્યાસક્રમ ની તૈયારી

✓ **10 Mega Test Papers** • **Free Reading Library** ✓

Daily, Weekly, Monthly
OMR દ્વારા TEST નું આયોજન

ડ્રાયલ લેકચર
ફ્રી નવી બેચ શરૂ
સવારે 8 થી 12:30

ગાંધીનગર
રજિસ્ટ્રેશન ફરજિયાત
81406-01110 / 81407-01110

બીજો માળ, ઈસ્કોન ગાંધીયા પાસે, ઘ-2, સેક્ટર-6, ગાંધીનગર

પ્રશ્નોત્તરી

1) પ્રધાનમંત્રી આવાસ યોજના-ગ્રામીણ (PMAY-G) વિશે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.

1. દેશભરના ગ્રામીણ વિસ્તારોના ગરીબ લોકોને આવાસ આપવા માટે ભારત સરકારનો સામાજિક કલ્યાણ કાર્યક્રમ છે.
2. રાજીવ ગાંધીએ 1985માં ગામડાઓમાં BPL વસ્તી માટે ઘરોના નિર્માણ માટે ગ્રામીણ વિકાસ મંત્રાલયના મુખ્ય મુખ્ય કાર્યક્રમોમાંના એક તરીકે “ઈન્દિરા આવાસ યોજના” શરૂ કરી હતી.
3. આ યોજના હેઠળ, મેદાની વિસ્તારોમાં રૂ. 1,20,000 અને મુશ્કેલ વિસ્તારોમાં મકાનો બાંધવા માટે રૂ. 1,30,000 ની નાણાકીય સહાય પૂરી પાડવામાં આવે છે.

ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) 1,2 (B) 2,3
(C) 1,3 (D) 1,2, અને 3

2) ભારત-ADB ઉત્તરાખંડ અને તમિલનાડુમાં પ્રોજેક્ટ વિશે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.

1. તમિલનાડુમાં ઝડપી શહેરીકરણ અને વિકાસને કારણે ઓછી આવક ધરાવતા પરિવારો માટે આવાસની અછત સર્જાઈ હોવાથી આ પ્રોજેક્ટ શરૂ કરવામાં આવ્યો હતો.
2. ઉત્તરાખંડ પ્રોજેક્ટ માટે લોન સહાય રાજધાની દેહરાદૂન અને નૈનીતાલમાં શહેરી સેવાઓના અપગ્રેડેશનની જરૂરિયાતને પૂરી કરશે.
3. પાણીના કાર્યક્ષમ ઉપયોગ અને વપરાશના બિલિંગને ટેકો આપવા માટે 5,400 ઘરોમાં પાણીના મીટર પણ સ્થાપિત કરવામાં આવશે.

ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) 1,2 (B) 2,3
(C) 1,3 (D) 1,2, અને 3

3) રાષ્ટ્રીય મહિલા આયોગ વિશે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.

1. તે મહિલા રાજકીય નેતાઓની ક્ષમતા નિર્માણ તેમજ તેમની નિર્ણય લેવાની અને વાતચીત કૌશલ્ય સુધારવાના ઉદ્દેશ્ય સાથે અમલમાં મૂકવામાં આવશે.
2. She is a Changemaker પ્રોગ્રામ હેઠળના તાલીમ કાર્યક્રમો રામભાઈ મ્હાલગી પ્રબોધિની, થાણે, મહારાષ્ટ્રના સહયોગથી શરૂ કરવામાં આવ્યા હતા.
3. NCW એ ભારત સરકારની વૈધાનિક સંસ્થા છે.

ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) 1,2 (B) 2,3
(C) 1,3 (D) 1,2, અને 3

4) SIPRI શસ્ત્રોના વેચાણ વિશે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.

1. SIPRI ના ડેટા અનુસાર, 2020માં કોવિડ-19 રોગચાળાને કારણે લોકડાઉન પગલાં, સામાન્ય આર્થિક મંદી અને અનિશ્ચિત સપ્લાય ચેન હોવા છતાં, શસ્ત્ર ઉદ્યોગને વધુ અસર થઈ નથી.
2. 2020માં, શસ્ત્ર ઉદ્યોગની 100 સૌથી મોટી કંપનીઓ દ્વારા શસ્ત્રો અને લશ્કરી સેવાઓનું વેચાણ \$531 બિલિયન જેટલું હતું.
3. 2019ની સરખામણીમાં વેચાણમાં 1.3%નો વધારો થયો છે.

- (A) 1,2 (B) 2,3
(C) 1,3 (D) 1,2, અને 3

5) વર્લ્ડ મેલેરિયા રિપોર્ટ વિશે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.

1. 2015થી, લગભગ 24 દેશોમાં મેલેરિયા મૃત્યુદરમાં વધારો નોંધાયો છે.
2. શ્રીલંકાને વર્ષ 2016માં મેલેરિયા મુક્ત પ્રમાણિત કરવામાં આવ્યું હતું અને તે હજુ પણ મેલેરિયા મુક્ત છે.
3. WHO દક્ષિણ-પૂર્વ એશિયા ક્ષેત્રમાં ભારતમાં 83% કેસ છે.

- (A) 1,2 (B) 2,3
(C) 1,3 (D) 1,2, અને 3

6) પ્રસાદ મુખર્જી રુર્બન મિશન વિશે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.

1. PURA 2.0 એ શહેરી વસ્તી ગણતરી જેવા સંબંધિત વિકાસ કેન્દ્રો વિકસાવવા પર ધ્યાન કેન્દ્રિત કરીને વર્ષ 2012માં કેન્દ્રીય ક્ષેત્રની યોજના તરીકે શરૂ કરવામાં આવી હતી.
2. કુલ 76,973 અંદાજિત કામોમાંથી કુલ 40,751 (55%) કામો કાં તો પૂર્ણ થઈ ગયા છે અથવા પૂર્ણ થવાના આરે છે.
3. રાજ્ય સરકાર ગ્રામીણ વિકાસ મંત્રાલય દ્વારા તૈયાર કરાયેલા માળખા અનુસાર કલસ્ટરોની ઓળખ કરે છે.
4. પુરા ઝડપી અને મજબૂત ગ્રામીણ વિકાસ માટે જાન્યુઆરી 2003માં ભૂતપૂર્વ રાષ્ટ્રપતિ ડૉ. અબ્દુલ કલામ દ્વારા રજૂ કરવામાં આવ્યું હતું.

ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) 1,2,3 (B) 2,3,4
(C) 1,2,4 (D) 1,2,3 અને 4

7) વિશ્વ અસમાનતા રિપોર્ટ 2022 વિશે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.

1. આ રિપોર્ટ 'વર્લ્ડ ઇનઈક્વાલિટી લેબ' દ્વારા બહાર પાડવામાં આવ્યો છે, જેનો હેતુ વૈશ્વિક અસમાનતા ગતિશીલતા પર સંશોધનને પ્રોત્સાહન આપવાનો છે.
 2. વિશ્વની સૌથી ગરીબ વસ્તીના અડધા લોકો પાસે 'ભાગ્યે જ કોઈ સંપત્તિ' છે (કુલ સંપત્તિના માત્ર 2%), જ્યારે વિશ્વની સૌથી ધનિક 10% વસ્તી કુલ સંપત્તિના 76% ધરાવે છે.
 3. મધ્ય પૂર્વ અને ઉત્તર આફ્રિકા (MENA) વિશ્વના સૌથી અસમાન પ્રદેશો છે, જ્યારે યુરોપમાં અસમાનતાનું સૌથી નીચું સ્તર છે.
 4. વર્ષ 1990માં કુલ શ્રમ આવક (શ્રમ આવક)માં મહિલાઓનો હિસ્સો લગભગ 30% હતો, જે હવે વધીને 35% થયો છે. ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી ક્યાં નિવેદનો યોગ્ય છે?
- (A) 1,2,3 (B) 2,3,4
(C) 1,2,4 (D) 1,2,3 અને 4

8) સ્વચ્છ ભારત મિશન અર્બન 2.0 વિશે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.

1. સ્વચ્છ ભારત મિશન અર્બન 2.0 હેઠળ અપનાવવામાં આવેલા પગલાંઓમાં મશીન લર્નિંગ અને આર્ટિફિશિયલ ઇન્ટેલિજન્સનો ઉપયોગ કરવા માટે પ્રોત્સાહિત કરશે.
 2. UNDP એ 2018 થી 82,000 મેટ્રિક ટન પ્લાસ્ટિકની પ્રક્રિયા કરવાની સુવિધા આપી છે.
 3. તે સ્વચ્છ ભારત મિશન - અર્બન 2.0 ને લક્ષ્યમાં રાખીને 100% કચરાના પ્રોસેસિંગને હાંસલ કરવામાં મદદ કરશે. ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી ક્યાં નિવેદનો યોગ્ય છે?
- (A) 1,2 (B) 2,3
(C) 1,3 (D) 1,2, અને 3

9) 'નઈ મંઝિલ યોજના' વિશે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.

1. આ યોજનાનો મુખ્ય ઉદ્દેશ્ય લઘુમતી યુવાનોને રોજગાર યોગ્ય કૌશલ્યોથી સજ્જ કરવાનો છે.
 2. ડિસેમ્બર 2021 સુધીમાં, 6,57,802 લઘુમતીઓએ યોજના હેઠળ કૌશલ્ય વિકાસની તાલીમ મેળવી છે.
 3. આ યોજના મુખ્યત્વે 17 થી 35 વર્ષની વય જૂથના લઘુમતી યુવાનો પર ધ્યાન કેન્દ્રિત કરે છે. ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી ક્યાં નિવેદનો યોગ્ય છે?
- (A) 1,2 (B) 2,3
(C) 1,3 (D) 1,2, અને 3

10) પ્રધાનમંત્રીની શ્રમ યોગી માન-ધન (PM-SYM) પેન્શન યોજના વિશે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.

1. જે પેન્શનની પ્રાપ્તિ દરમિયાન સબસ્ક્રાઈબરનું મૃત્યુ થાય છે, તો લાભાર્થીને મળેલી પેન્શનની રકમના 50 ટકા લાભાર્થીના જીવનસાથીને કુટુંબ પેન્શન તરીકે આપવામાં આવશે.
 2. દેશમાં આવી શ્રેણીઓમાં સમાવિષ્ટ અસંગઠિત કામદારોની સંખ્યા 45 કરોડ હોવાનો અંદાજ છે.
 3. PM-SYM હેઠળ, દરેક સબસ્ક્રાઈબરને 60 વર્ષની વય પ્રાપ્ત કર્યા પછી દર મહિને 3,000 રૂપિયાનું લઘુત્તમ નિશ્ચિત પેન્શન મળશે.
 4. મોબાઈલ ફોન, સેવિંગ્સ બેંક એકાઉન્ટ અને આધાર નંબર હોવો જરૂરી છે. ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી ક્યાં નિવેદનો યોગ્ય છે?
- (A) 1,2,3 (B) 2,3,4
(C) 1,2,4 (D) 1,2,3 અને 4

11) વિશ્વ અસમાનતા અહેવાલ 2022 વિશે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.

1. ખરીદ શક્તિ સમાનતાના આધારે 2021માં ભારતીય પુખ્ત વસ્તીની સરેરાશ રાષ્ટ્રીય આવક રૂ 2,04,200 છે.
 2. અડધી વસ્તી માત્ર 13.1 ટકા કમાય છે.
 3. બ્રિક્સ દેશોમાં, દક્ષિણ આફ્રિકા અને બ્રાઝિલમાં ભારત કરતાં વ્યાપક આવકની અસમાનતા છે. ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી ક્યાં નિવેદનો યોગ્ય છે?
- (A) 1,2 (B) 2,3
(C) 1,3 (D) 1,2, અને 3

12) કેન-બેતવા નદીને જોડવાના પ્રોજેક્ટ વિશે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.

1. 6 ડિસેમ્બરે મંજૂરી મળે તે પહેલા રાજકીય અને પર્યાવરણીય મુદ્દાઓને કારણે પ્રોજેક્ટમાં ઘણી વખત વિલંબ થયો છે.
 2. આ પ્રોજેક્ટ હેઠળ દૌધન ડેમ (Daudhan Dam) અને બે નદીઓને જોડતી કેનાલ બનાવવામાં આવશે.
 3. કુલ રૂ. 44,605 કરોડમાંથી કેન્દ્ર સરકાર આ પ્રોજેક્ટ માટે રૂ. 39,317 કરોડની સહાય આપશે. ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી ક્યાં નિવેદનો યોગ્ય છે?
- (A) 1,2 (B) 2,3
(C) 1,3 (D) 1,2, અને 3

13) વૈશ્વિક આરોગ્ય સુરક્ષા સૂચકાંક 2021 વિશે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.

1. મધ્યમ સ્કોર: 33.4 અને 66.6 વચ્ચેના સ્કોર ધરાવતા દેશો મધ્યમ સ્તરે છે.
 2. વર્તમાન આંકડાઓ અનુસાર, દેશની વર્તમાન વસ્તી (135 કરોડ) મુજબ, દર 1,445 ભારતીયો માટે એક ડૉક્ટર છે.
 3. GHS ઈન્ડેક્સનો ઉપયોગ એવા દેશોને ઓળખવા માટે થયો જોઈએ જેમને આંતરરાષ્ટ્રીય સંસ્થાઓને વધારાની સહાયની જરૂર છે..
 4. આબોહવા સંવેદનશીલતા સૂચકાંક અનુસાર, 80% થી વધુ ભારતીયો આબોહવા સંવેદનશીલ જિલ્લાઓમાં રહે છે. ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી ક્યાં નિવેદનો યોગ્ય છે?
- (A) 1,2,3 (B) 2,3,4
(C) 1,2,4 (D) 1,2,3 અને 4

14) 'મેં ભી ડિજિટલ 3.0' અભિયાન વિશે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.

1. CIBIL સ્કોર એ વ્યક્તિના ક્રેડિટ ઇતિહાસનું મૂલ્યાંકન છે અને લોન માટેની તેમની પાત્રતા નક્કી કરે છે.
2. 700 કરોડના મંજૂર બજેટ સાથે તેનો અમલ કરવામાં આવ્યો હતો.
3. 31 જાન્યુઆરી, 2021 સુધી PM સ્વાનિધિ યોજના હેઠળ 13.82 લાખ લાભાર્થીઓને 1,363.88 કરોડ રૂપિયાની લોન આપવામાં આવી છે.
4. વિકેતાઓ રૂ. 10,00 સુધીની કાર્યકારી મૂકી લોન મેળવી શકે છે. જે એક વર્ષના કાર્યકાળમાં માસિક હપ્તામાં ચૂકવી શકાય છે.

ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) 1,2,3 (B) 2,3,4
(C) 1,2,4 (D) 1,2,3 અને 4

15) Indian Institute of Human Brands (IIHB) વિશે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.

1. ઈન્ફોસિસના સ્થાપક નારાયણ મૂર્તિ અને સુધા મૂર્તિ 10મા ક્રમે છે
2. અઝીમ પ્રેમજી અને યાસ્મીન (વિપ્રોના વડાઓ) 16મા ક્રમે છે
3. RIL એ મુંબઈ સ્થિત ભારતીય બહુરાષ્ટ્રીય સમૂહ કંપની છે.

ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) 1,2 (B) 2,3
(C) 1,3 (D) 1,2, અને 3

16) પોષણ અભિયાન વિશે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.

1. નાણાકીય વર્ષ 2019 થી 2021 વચ્ચે વિતરિત કરાયેલ કુલ રૂ. 5,312 કરોડમાંથી રૂ. 2,985 કરોડનો ઉપયોગ કરવામાં આવ્યો હતો.
2. પોષણ અભિયાન માર્ચ 2018માં શરૂ કરવામાં આવ્યું હતું.
3. તેનો ઉદ્દેશ્ય સ્ટેટિંગ, ઓછું જન્મ વજન, કુપોષણના પડકારોને દર વર્ષે 2% ઘટાડવાનો હતો.

ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) 1,2 (B) 2,3
(C) 1,3 (D) 1,2, અને 3

17) સરયુ કેનાલ પ્રોજેક્ટ વિશે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.

1. સરયુ કેનાલ પરિયોજના ઉત્તર પ્રદેશમાં સૌથી મોટી છે.
2. તેનાથી ઉત્તર પ્રદેશના બહરાઈચ, ગોંડા, બસ્તી, શ્રાવસ્તી, બલરામપુર, સંત કબીર નગર, સિદ્ધાર્થનગર, ગોરખપુર અને મહારાજગંજના 25-30 લાખ ખેડૂતોને ફાયદો થશે.
3. આ નહેર 14.04 લાખ હેક્ટર જમીનને સિંચાઈની સુવિધા પૂરી પાડશે.

ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) 1,2 (B) 2,3
(C) 1,3 (D) 1,2, અને 3

18) ઊર્જા મંત્રાલય વિશે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.

1. કેન્દ્રીય ઊર્જા મંત્રી આર.કે. સિંઘે રૂ. 15,893 કરોડના 23 નવા આંતર-રાજ્ય ટ્રાન્સમિશન સિસ્ટમ પ્રોજેક્ટ્સને મંજૂરી આપી હતી.
2. 23 ISTS પ્રોજેક્ટ્સમાંથી, 13 પ્રોજેક્ટ્સની અંદાજિત કિંમત 14,766 કરોડ રૂપિયા છે.
3. આ પ્રોજેક્ટ્સ Tariff Based Competitive Bidding-TBCB હેઠળ વિકસાવવામાં આવશે.

ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) 1,2 (B) 2,3
(C) 1,3 (D) 1,2, અને 3

19) વૈશ્વિક પેન્શન રિપોર્ટ વિશે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.

1. મેનેજમેન્ટ કન્સલ્ટિંગ ફર્મ મર્સર દ્વારા આ અહેવાલ પ્રકાશિત કરવામાં આવ્યો હતો.
2. PFRDA એક નિયમનકારી સંસ્થા છે, જે નાણા મંત્રાલય હેઠળ કામ કરે છે.
3. આ ઈન્ડેક્સ સ્થિરતા, પર્યાપ્તતા અને અખંડિતતાના ચોક્કસ માપદંડોના આધારે તૈયાર કરવામાં આવે છે.

ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) 1,2 (B) 2,3
(C) 1,3 (D) 1,2, અને 3

20) યુનિસેફ ઈન્ડિયા પંચવર્ષીય યોજના વિશે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.

1. યુનિસેફ 'બાળ અને યુવા મૈત્રીપૂર્ણ સ્થાનિક શાસન પહેલ' શરૂ કરવા માંગે છે.
2. તે બાળકો અને કિશોરોને કેન્દ્રમાં મૂકી શકે છે.
3. આવી પહેલ માત્ર ગ્રામીણ વિસ્તારોમાં જ નહીં, પણ એવા શહેરોમાં પણ જરૂરી હતી જ્યાં ખૂબ જ નબળાઈ (vulnerability) અને શહેરી ગરીબી હતી.

ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) 1,2 (B) 2,3
(C) 1,3 (D) 1,2, અને 3

21) વર્લ્ડ ટેલેન્ટ રેન્કિંગ રિપોર્ટ વિશે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.

1. UAEએ આરબ વિશ્વમાં તેનું ટોચનું સ્થાન જાળવી રાખ્યું છે.
2. IMD એક સ્વતંત્ર શૈક્ષણિક સંસ્થા છે. તેની સ્થાપના 75 વર્ષ પહેલા બિઝનેસ લીડર્સ દ્વારા બિઝનેસ લીડર્સ માટે કરવામાં આવી હતી.
3. તાઈવાન એશિયામાં ત્રીજા ક્રમે છે જ્યારે એકંદરે 16મા સ્થાને છે.

ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) 1,2 (B) 2,3
(C) 1,3 (D) 1,2, અને 3

ચક્રવાત વ્યવસ્થાપન ફ્રેમવર્ક

- તાજેતરમાં, ચક્રવાત જવાદ(Cyclone Jawad) ભારતના પૂર્વ કિનારે ખાસ કરીને ઓડિશા અને આંધ્ર પ્રદેશ રાજ્યના દરિયાકાંઠે ત્રાટક્યું છે.
- જોકે ચક્રવાત નબળું હતું અને તેનાથી વધુ નુકસાન થયું ન હતું, તે દર્શાવે છે કે ભારતનો ચક્રવાત વ્યવસ્થાપન અભિગમ મોટાભાગે ખાલી કરાવવા (Evacuation) પર આધારિત હતો.
- આમ,ભારતના ચક્રવાત વ્યવસ્થાપનમાં શમન અને સજ્જતાના પગલાં(Mitigation and Preparedness measures)નો સમાવેશ થવો જોઈએ. મિટિગેશન એટલે આપત્તિની અસરને મર્યાદિત કરવા માટે આપત્તિ આવે તે પહેલાં લેવાયેલા પગલાં.
- ચક્રવાત વિશે: ચક્રવાત એ ઓછા દબાણનો વિસ્તાર છે જેની આસપાસ તેના કેન્દ્ર તરફ હવાનું ઝડપી પરિભ્રમણ થાય છે. પવનની દિશા ઉત્તર ગોળાર્ધમાં ઘડિયાળની દિશામાં અને દક્ષિણ ગોળાર્ધમાં ઘડિયાળની દિશામાં હોય છે.
- ચક્રવાત સામાન્ય રીતે વિનાશક તોફાનો અને પ્રતિકૂળ હવામાન સાથે થાય છે.
- સાયક્લોન શબ્દ ગ્રીક શબ્દ સાયક્લોસ પરથી આવ્યો છે જેનો અર્થ થાય છે સાપની કોઈલ(Coils of a Snake).
- આ શબ્દ Henry Peddington દ્વારા આપવામાં આવ્યો હતો કારણ કે બંગાળની ખાડી અને અરબી સમુદ્રમાં ઉદ્ભવતા ઉષ્ણકટિબંધીય તોફાનો સમુદ્રના વીંટળાયેલા સર્પ જેવા દેખાય છે.
- ચક્રવાતનું વર્ગીકરણ : ચક્રવાત બે પ્રકારના હોય છે:
- ઉષ્ણકટિબંધીય ચક્રવાત: ઉષ્ણકટિબંધીય ચક્રવાત મકર રાશિના ઉષ્ણકટિબંધ અને કેન્સરના ઉષ્ણકટિબંધ વચ્ચેના પ્રદેશમાં વિકાસ પામે છે.
- તે મોટા પાયાની હવામાન પ્રણાલીઓ છે જે ઉષ્ણકટિબંધીય અથવા ઉષ્ણકટિબંધીય પાણીમાં વિકસિત થાય છે, જ્યાં તેઓ સપાટીના હવાના પરિભ્રમણમાં સ્થાયી થાય છે.
- વિશ્વ હવામાન સંસ્થા હવામાન પ્રણાલીને આવરી લેવા માટે ‘ઉષ્ણકટિબંધીય ચક્રવાત’ શબ્દનો ઉપયોગ કરે છે જેમાં પવન ‘ગેલ ફોર્સ’ (ઓછામાં ઓછા 63 કિમી પ્રતિ કલાક) કરતા વધી જાય છે.
- વધારાના ઉષ્ણકટિબંધીય ચક્રવાત: આને સમશીતોષ્ણ ચક્રવાત અથવા મધ્ય-અક્ષાંશ ચક્રવાત અથવા વટાગ્રી ચક્રવાત અથવા લેહર ચક્રવાત પણ કહેવામાં આવે છે.

- ઉષ્ણકટિબંધીય ચક્રવાત સમશીતોષ્ણ પ્રદેશો અને ઉચ્ચ અક્ષાંશ પ્રદેશોમાં ઉદભવે છે, જોકે તે ધ્રુવીય પ્રદેશોમાં ઉદભવે છે.

ભારતના ચક્રવાત વ્યવસ્થાપન માટે કેસ સ્ટડી

- ચક્રવાત ફેનીલ અને ફાની: ભારતે તાજેતરના સમયમાં ચક્રવાત ફેલિન (2012), ફાની (2019) વગેરે જેવા કેટલાક મોટા ચક્રવાતો દરમિયાન ઝડપી બચાવ કાર્યવાહી માટે વૈશ્વિક ઓળખ સ્થાપિત કરી છે.
- 1999ના ‘સુપર સાયક્લોન’ પછી, ઓડિશા સરકારે વિવિધ ચક્રવાત શમન પગલાં અપનાવ્યા હતા.
- ઉદાહરણ તરીકે, આ બંને ઘટનાઓમાંથી એક મિલિયનથી વધુ લોકો સુરક્ષિત રીતે બચી ગયા હતા.
- અહેવાલમાં મર્યાદિત અથવા ઓછા માનવ મૃત્યુ માટે સ્થળાંતર(Evacuations) ને પ્રાથમિક કારણ ગણવામાં આવ્યું હતું.
- જોકે, ખાલી કરાવવા સિવાયના પ્રતિભાવના પાસાઓ પર ઓછું ધ્યાન આપવામાં આવ્યું છે, જેમ કે પાકના નુકસાનને ઘટાડવાના પગલાં, તાત્કાલિક સહાય, પર્યાપ્ત રાહત અને નુકસાન થયેલા ઘરોને ચક્રવાત પછીની સહાયનું સમયસર વિતરણ વગેરે.
- ચક્રવાત જવાદ: સ્થળાંતર સિવાયની મોટી આપત્તિ પ્રતિભાવ કામગીરી પર થોડું ધ્યાન આપવામાં આવ્યું છે.
- ચક્રવાત જવાદનો હાલનો ખતરો એવા સમયે આવ્યો છે જ્યારે મોટાભાગના વિસ્તારોમાં પાક લણણીને આરે છે.
- ચક્રવાતને કારણે વહેલી લણણી અને વેચાણમાં સમસ્યા છે.

ચક્રવાત શમન અને તૈયારીના પગલાં

- રિસ્ક મેપિંગ: ચક્રવાત માટે રિસ્ક મેપિંગ વિવિધ તીવ્રતા અથવા અવધિની ઘટનાઓની આવર્તન/સંભાવના દર્શાવતા નકશા પર ચક્રવાત જોખમ મૂલ્યાંકનના પરિણામોનું પ્રતિનિધિત્વ કરે છે.
- જમીનના ઉપયોગનું આયોજન: જમીનના ઉપયોગને નિયંત્રિત કરવા અને બિલ્ડિંગ કોડ્સ લાગુ કરવા માટે નીતિઓ ઘડવી જોઈએ.
- સંવેદનશીલ વિસ્તારોને માનવ વસાહતોને બદલે ઉદ્યાનો, ગોચર અથવા પૂરના માર્ગ તરીકે નિયુક્ત કરવા જોઈએ.

- એન્જિનિયરિંગ સ્ટ્રક્ચર્સ: સામાન્ય રીતે સારી ઉત્પાદન પ્રક્રિયાઓના કેટલાક ઉદાહરણોમાં નીચેનાનો સમાવેશ થાય છે:
- સ્ટ્રેસ્ટ પર અથવા માટીના ટેકરા પર ઇમારતો બનાવો.
- ઇમારતો પવન અને પાણી પ્રતિરોધક હોવી જોઈએ.
- ફૂડ સ્ટોરેજ ઇમારતો પવન અને પાણીથી સુરક્ષિત હોવી જોઈએ.
- ચક્રવાત આશ્રયસ્થાન: ચક્રવાત આશ્રય વારંવાર ચક્રવાત માટે સંવેદનશીલ વિસ્તારો માટે જરૂરી છે.
- ચક્રવાત આશ્રયસ્થાનોના નિર્માણ માટે નોંધપાત્ર ભંડોળની જરૂર છે, તેથી તે સામાન્ય રીતે સરકાર અથવા બહારના દાતાઓના સમર્થન સાથે સંકળાયેલું છે.
- ચક્રવાત આશ્રયસ્થાનોના નિર્માણ માટે ભૌગોલિક માહિતી પ્રણાલીનો ઉપયોગ કરીને સૌથી યોગ્ય સ્થળો પસંદ કરવા જોઈએ.
- પૂર વ્યવસ્થાપન: ચક્રવાતી વાવાઝોડાને કારણે પૂર આવશે. દરિયાકાંઠાના વિસ્તારો તોફાની મોજાથી છલકાઈ જશે.
- નદીઓના કાંઠે બાંધો, કાંઠે દરિયાની દિવાલો પાણીને પૂરના મેદાનોથી દૂર રાખી શકે છે.
- જળાશયો, ચેકડેમ અને વૈકલ્પિક ડ્રેનેજ ચેનલો/માર્ગોના નિર્માણ દ્વારા પાણીના પ્રવાહને નિયંત્રિત કરી શકાય છે.
- મેન્ગ્રોવ પ્લાન્ટેશન: મેન્ગ્રોવ્સ દરિયાકાંઠાના વિસ્તારને પવનથી રક્ષણ આપે છે જે વાવાઝોડા અને ચક્રવાત સાથે આવે છે.
- સમુદાયોએ મેન્ગ્રોવ પ્લાન્ટેશનમાં ભાગ લેવો જોઈએ જેનું આયોજન સ્થાનિક સત્તાવાળાઓ, એનજીઓ અથવા સમુદાય દ્વારા કરી શકાય.
- મેન્ગ્રોવ્સ ધોવાણ-નિયંત્રણ અને દરિયાકાંઠાના રક્ષણમાં પણ મદદ કરે છે.
- જનજાગૃતિ બનાવવી: શિક્ષણ દ્વારા જનજાગૃતિ એ ઘણા જીવન બચાવવાની ચાવી છે. તે સાબિત થયું છે કે જાહેર શિક્ષણ અને જાગૃતિના અભાવને કારણે જાહેર જીવન અને આજીવિકાને સૌથી વધુ નુકસાન થાય છે.
- એન્ડ ટુ એન્ડ વોર્નિંગ સિસ્ટમ: એન્ડ ટુ એન્ડ અર્લી વોર્નિંગની જરૂર છે જે તમામ સ્તરે લોકોને ઝડપથી અને અસરકારક રીતે પ્રતિસાદ આપવા સક્ષમ બનાવશે.
- સમુદાય ચેતવણી પ્રણાલી, ચેતવણી ચિહ્નો અને તે સ્ત્રોતોથી સારી રીતે વાકેફ હોવો જોઈએ જ્યાં તેઓ ચક્રવાતની વહેલી ચેતવણી મેળવી શકે.
- સમુદાયની ભાગીદારી: સ્થાનિક લોકો તેમના વિસ્તાર, સ્થળ, સંસ્કૃતિ અને રિવાજોની શક્તિઓ અને નબળાઈઓથી સારી રીતે વાકેફ હોવાથી, સમુદાય દ્વારા જ કેટલાક શમનના પગલાં વિકસાવવા જોઈએ.
- આ સામુદાયિક શમન પ્રવૃત્તિઓ સરકાર અને અન્ય નાગરિક સમાજ સંસ્થાઓના સમર્થનથી પ્રાપ્ત કરી શકાય છે.

ભારતમાં ચક્રવાત વ્યવસ્થાપન માટે સરકારની પહેલ

- નેશનલ સાયક્લોન રિસ્ક મિટિગેશન પ્રોજેક્ટ:
- ભારતે ચક્રવાતની અસરોને ઘટાડવા માટે માળખાકીય અને બિન-માળખાકીય પગલાં લેવા માટે આ પ્રોજેક્ટની શરૂઆત કરી હતી.
- આ પ્રોજેક્ટનો ઉદ્દેશ સંવેદનશીલ સ્થાનિક સમુદાયોને ચક્રવાત અને અન્ય જળ-હવામાન સંબંધી આફતોની અસરોથી બચાવવાનો છે.
- નેશનલ ડિઝાસ્ટર મેનેજમેન્ટ ઓથોરિટી (NDMA)ની રચના બાદ સપ્ટેમ્બર 2006માં પ્રોજેક્ટનું સંચાલન NDMAને ટ્રાન્સફર કરવામાં આવ્યું હતું.
- સંકલિત કોસ્ટલ એરિયા મેનેજમેન્ટ (ICZM) પ્રોજેક્ટ:
- પર્યાવરણ, વન અને આબોહવા પરિવર્તન મંત્રાલય (MoEFCC) એ સંકલિત કોસ્ટલ મેનેજમેન્ટ માટે ડ્રાફ્ટ એન્વાયર્નમેન્ટ એન્ડ સોશિયલ મેનેજમેન્ટ ફ્રેમવર્ક (ESMF) નું અનાવરણ કર્યું છે.
- ડ્રાફ્ટ પ્લાન નક્કી કરશે કે દરિયાકાંઠાના રાજ્યો માટે માર્ગદર્શિકા નક્કી કરીને મંજૂરી માટે સંભવિત માળખાકીય પ્રોજેક્ટનું મૂલ્યાંકન કેવી રીતે કરવામાં આવશે.
- કોસ્ટલ રેગ્યુલેશન ઝોન (CRZ): દરિયાના દરિયાકાંઠાના વિસ્તારો, ખાડીઓ, ખાડીઓ, નદીઓ અને બેકવોટર કે જે હાઈ ટાઈડ લાઈન (HTL) થી 500 મીટર સુધીની ભરતીથી પ્રભાવિત થાય છે અને લો ટાઈડ લાઈન (LTL) અને ઉચ્ચ વચ્ચેની જમીન ભરતી રેખા તે વર્ષ 1991માં કોસ્ટલ રેગ્યુલેશન ઝોન (CRZ) તરીકે જાહેર કરવામાં આવી હતી.
- પર્યાવરણ સંરક્ષણ અધિનિયમ 1986 હેઠળ પર્યાવરણ, વન અને આબોહવા પરિવર્તન મંત્રાલય દ્વારા દરિયાકાંઠાના નિયમન ઝોન જાહેર કરવામાં આવ્યા છે.

ચક્રવાતનું રંગ કોડિંગ

- તે ભારતીય હવામાન વિભાગ (IMD) દ્વારા કુદરતી જોખમો પહેલા લોકોને ચેતવણી આપવા માટે જારી કરાયેલ હવામાન ચેતવણી છે.
- આમાં, IMD દ્વારા ઉપયોગમાં લેવાતા ચાર રંગો લીલો, પીળો, નારંગી અને લાલ છે.

Project RE-HAB શું છે?

- Project RE-HAB એટલે Reducing Elephant Human – Attacks using Bees. તેને તાજેતરમાં આસામમાં લોન્ચ કરવામાં આવ્યું હતું.

Project RE-HAB શું છે?

- Project RE-HAB “મધમાખીની વાડ” (bee fences) બનાવે છે. આ બિડાણમાંની મધમાખીઓ માનવ વસાહતોમાં હાથીઓના હુમલાને નિષ્ફળ બનાવે છે. તેઓ હાથીઓને નુકસાન પહોંચાડ્યા વિના રોકે છે. ફેન્સિંગ અથવા ખાઈ ખોદવાની સરખામણીમાં તે ખૂબ ખર્ચ અસરકારક છે. તે જ સમયે, આ પ્રોજેક્ટ મધના ઉત્પાદનમાં વધારો કરે છે અને ખેડૂતની આવકમાં વધારો કરે છે. વધુમાં, આ પ્રોજેક્ટ જંગલના આવરણને પુનર્જીવિત કરીને આબોહવા પરિવર્તનના મુદ્દાઓને ઉકેલવામાં મદદ કરે છે.

આ પ્રોજેક્ટ કેવી રીતે કામ કરે છે?

- આ પ્રોજેક્ટ અંતર્ગત માનવ વસવાટની જગ્યામાં મધમાખીની પેટીઓ મૂકવામાં આવી છે. વસાહતની આસપાસ 15 થી 20 મધમાખીની પેટીઓ રાખવામાં આવી છે જેનું રક્ષણ કરવાનું છે. મધમાખીઓનો અવાજ હાથીઓને સૌથી વધુ પરેશાન કરે છે. તેઓ ડરતા હોય છે કે મધમાખીઓ તેમને તેમના થડ અને આંખોમાં ડંખ મારી શકે છે. અને તેથી, તેઓ બોક્સમાંથી પસાર થતા નથી.

અમલીકરણ એજન્સી

- પ્રોજેક્ટ RE-HAB ખાદી અને ગ્રામોદ્યોગ કમિશન (KVIC) દ્વારા અમલમાં મૂકવામાં આવે છે. KVIC એ ખાદી અને ગ્રામોદ્યોગ કમિશન અધિનિયમ, 1956 હેઠળ સ્થાપિત એક વૈધાનિક સંસ્થા છે. KVICનું મુખ્ય કાર્ય ગ્રામીણ વિસ્તારોમાં ગ્રામીણ ઉદ્યોગોના વિકાસ માટે કાર્યક્રમોનું આયોજન, પ્રોત્સાહન, આયોજન અને અમલીકરણ કરવાનું છે.

પ્રોજેક્ટ જરૂરિયાત

- 2014 અને 2019ની વચ્ચે, હાથી-માનવ સંઘર્ષને કારણે લગભગ 403 મૃત્યુ થયા હતા. ઓડિશામાં 397, ઝારખંડમાં 349, આસામમાં 332, કર્ણાટકમાં 170 અને છત્તીસગઢમાં 289 મૃત્યુ થયા છે. ઉપરાંત, એકલા છેલ્લા પાંચ વર્ષમાં, માનવ-હાથીના સંઘર્ષમાં લગભગ 500 હાથીઓ મૃત્યુ પામ્યા છે.

પ્રશ્નોત્તરી

- 1) Project RE-HAB વિશે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.
- આ પ્રોજેક્ટ અંતર્ગત માનવ વસવાટની જગ્યામાં મધમાખીની પેટીઓ મૂકવામાં આવી છે.
 - 2014 અને 2019ની વચ્ચે, હાથી-માનવ સંઘર્ષને કારણે લગભગ 403 મૃત્યુ થયા હતા.
 - પ્રોજેક્ટ RE-HAB ખાદી અને ગ્રામોદ્યોગ કમિશન (KVIC) દ્વારા અમલમાં મૂકવામાં આવે છે.
- ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?
- (A) 1,2 (B) 2,3
(C) 1,3 (D) 1,2, અને 3
- 2) ચક્રવાત વ્યવસ્થાપન ફ્રેમવર્ક વિશે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.
- IMD દ્વારા ઉપયોગમાં લેવાતા ચાર રંગો લીલો, પીળો, નારંગી અને લાલ છે.
 - પર્યાવરણ સંરક્ષણ અધિનિયમ 1986 હેઠળ પર્યાવરણ, વન અને આબોહવા પરિવર્તન મંત્રાલય દ્વારા દરિયાકાંઠાના નિયમન ઝોન જાહેર કરવામાં આવ્યા છે.
 - નેશનલ ડિઝાસ્ટર મેનેજમેન્ટ ઓથોરિટી (NDMA)ની રચના બાદ સપ્ટેમ્બર 2006માં પ્રોજેક્ટનું સંચાલન NDMAને ટ્રાન્સફર કરવામાં આવ્યું હતું.
 - ચક્રવાતનું રંગ કોડિંગ ભારતીય હવામાન વિભાગ (IMD) દ્વારા કુદરતી જોખમો પહેલા લોકોને ચેતવણી આપવા માટે જારી કરાયેલ હવામાન ચેતવણી છે.
- ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?
- (A) 1,2,3 (B) 2,3,4
(C) 1,2,4 (D) 1,2,3 અને 4

GUJARAT PUBLIC SERVICE COMMISSION

GPSC**7700+** TOTAL QUESTIONS

GPSC CLASS 1/2, STI, PI, Dy. SO, Dy. MAMLATDAR,
A.O., GUJ ENGINEERING SERVICE, તથા લેકચરર અને
આસિસ્ટન્ટ પ્રોફેસરના પેપરોનો સમાવેશ

NOW AVAILABLE

icerajkot

joinicerajkot.com
join our whatsapp

icerajkotoofficial
join official telegram channel

સી. રાજગોપાલાચારી

- તાજેતરમાં 'સી. રાજગોપાલાચારીની 143મી જન્મજયંતિની ઉજવણી કરવામાં આવી હતી.
- સ્વતંત્રતા સંગ્રામમાં તેમના યોગદાન અને તેમની વહીવટી અને બૌદ્ધિક કુશળતા માટે તેમને યાદ કરવામાં આવે છે.

ચક્રવર્તી રાજગોપાલાચારી

- રાજાજી તરીકે જાણીતા ચક્રવર્તી રાજગોપાલાચારીનો જન્મ 10 ડિસેમ્બર, 1878ના રોજ થયો હતો.
- તેમણે મદ્રાસ (હાલ ચેન્નાઈ)ની પ્રેસિડેન્સી કોલેજમાંથી કાયદાનો અભ્યાસ કર્યો અને વર્ષ 1900માં 'સાલેમ'માં તેમની પ્રેક્ટિસ શરૂ કરી.
- વર્ષ 1916માં તેમણે 'તમિલ સાયન્ટિફિક ટર્ન્સ સોસાયટી'ની રચના કરી, જે એક સંસ્થા છે જેણે રસાયણશાસ્ત્ર, ભૌતિકશાસ્ત્ર, ગણિત, ખગોળશાસ્ત્ર અને જીવવિજ્ઞાનના વૈજ્ઞાનિક શબ્દોને સરળ તમિલ શબ્દોમાં અનુવાદિત કર્યા.
- તેઓ વર્ષ 1917માં સાલેમની નગરપાલિકાના અધ્યક્ષ બન્યા અને ત્યાં તેમણે બે વર્ષ સેવા આપી.
- 1955માં તેમને ભારતનો સર્વોચ્ચ નાગરિક પુરસ્કાર ભારત રત્ન એનાયત કરવામાં આવ્યો હતો.
- 25 ડિસેમ્બર, 1972ના રોજ તેમનું અવસાન થયું.

રાજકીય જીવન

- આઝાદી પહેલાં:
- તેઓ ભારતીય રાષ્ટ્રીય કોંગ્રેસમાં જોડાયા અને ત્યાં કાનૂની સલાહકાર તરીકે કામ કર્યું.
- વર્ષ 1917માં, તેમણે રાજદ્રોહના આરોપો સામે ભારતીય સ્વતંત્રતા કાર્યકર્તા- પી. વરદરાજુલુ નાયડુનો બચાવ કર્યો.
- તેઓ વર્ષ 1937માં મદ્રાસ પ્રેસિડેન્સીના પ્રથમ વડા પ્રધાન તરીકે ચૂંટાયા હતા.
- વર્ષ 1939માં, રાજગોપાલાચારીએ અસ્પૃશ્યતા અને જાતિના પૂર્વગ્રહને દૂર કરવા માટે એક પગલું ભર્યું અને મદ્રાસ ટેમ્પલ એન્ટ્રી ઓથોરિટી અને વળતર કાયદો બહાર પાડ્યો.
- મદ્રાસ ટેમ્પલ એન્ટ્રી ઓથોરિટી બાદ દલિતોને મંદિરોમાં પ્રવેશની મંજૂરી આપવામાં આવી હતી.
- વિભાજન સમયે તેઓ પશ્ચિમ બંગાળના રાજ્યપાલ તરીકે નિયુક્ત થયા હતા.

- વર્ષ 1947માં, છેલ્લા બ્રિટિશ વાઈસરોય અને સ્વતંત્ર ભારતના પ્રથમ ગવર્નર જનરલ રાજગોપાલાચારી, લોર્ડ માઉન્ટબેટનની ગેરહાજરીમાં અસ્થાયી રૂપે પદ સંભાળવા માટે ચૂંટાયા હતા.
- તેથી જ તેઓ ભારતના છેલ્લા ગવર્નર જનરલ હતા.
- આઝાદી પછી :
- રાજગોપાલાચારીએ એપ્રિલ 1952માં મદ્રાસના મુખ્યમંત્રી તરીકેનો કાર્યભાર સંભાળ્યો હતો.
- મદ્રાસના મુખ્ય પ્રધાન તરીકેના તેમના કાર્યકાળ દરમિયાન, તેમણે શિક્ષણ પ્રણાલીમાં સુધારા અને સમાજમાં પરિવર્તન લાવવામાં સક્રિયપણે ભાગ લીધો હતો.
- તેમણે તમિલ શાળાઓમાં પણ હિન્દીને ફરજિયાત ભાષા બનાવી હતી.
- તેમના પગલાથી તેમની સામે વિરોધ થયો, જેના પગલે રાજગોપાલાચારીએ મુખ્ય પ્રધાન તરીકે રાજીનામું આપ્યું.
- તેઓ સામાજિક રૂઢિચુસ્ત હતા પરંતુ મુક્ત બજાર અર્થતંત્રને ટેકો આપતા હતા.
- તેઓ સમાજમાં જાતિ પ્રથાને પાછી લાવવા માંગતા હતા.
- તેઓ સમાજ માટે ધર્મના મહત્વમાં માનતા હતા.
- વર્ષ 1950માં સરદાર પટેલના અવસાન બાદ રાજગોપાલાચારીને ગૃહમંત્રી બનાવવામાં આવ્યા હતા.
- વર્ષ 1959માં, તેમણે ભારતીય રાષ્ટ્રીય કોંગ્રેસમાંથી રાજીનામું આપ્યું અને સ્વતંત્ર પાર્ટીની સ્થાપના કરી.
- સ્વતંત્રતા સંગ્રામમાં ભૂમિકા :
- અસહકાર ચળવળ: તેઓ પ્રથમ વખત વર્ષ 1919માં મદ્રાસ (હાલ ચેન્નાઈ)માં મહાત્મા ગાંધીને મળ્યા હતા અને ગાંધીના અસહકાર ચળવળમાં ભાગ લીધો હતો.
- 1920માં, તેઓ વેલ્લોરમાં બે વર્ષ જેલમાં પણ ગયા.
- જેલમાંથી છૂટ્યા પછી, તેમણે હિંદુ-મુસ્લિમ સંવાદિતા અને અસ્પૃશ્યતા નાબૂદીના ગાંધીના સિદ્ધાંતોને પ્રોત્સાહન આપવા માટે પોતાનો આશ્રમ ખોલ્યો.
- તેઓ ખાદીના સમર્થક પણ હતા.
- વાઈકોમ સત્યાગ્રહ : તેઓ અસ્પૃશ્યતા વિરુદ્ધ વાઈકોમ સત્યાગ્રહ ચળવળ (Vaikom Satyagraha Movement) માં સામેલ છે.
- દાંડી કૂચ: 1930માં, જ્યારે ગાંધીજીએ મીઠાના કાયદાને તોડવા માટે દાંડી માર્ચનું નેતૃત્વ કર્યું, ત્યારે રાજગોપાલાચારીએ મદ્રાસ પ્રેસિડેન્સી દાંડી માર્ચના સમર્થનમાં વેદરણ્યમમાં કૂચ કરી.
- તેઓ ગાંધીજીના અખબાર યંગ ઈન્ડિયાના સંપાદક પણ બન્યા.

- ભારત છોડો આંદોલન: દરમિયાન ભારત છોડો આંદોલન, રાજગોપાલાચારી ગાંધી વિરોધ કર્યો હતો.
- તેમનું માનવું હતું કે બીજો સત્યાગ્રહ શરૂ કરવો એ સારો નિર્ણય નથી કારણ કે અંગ્રેજો આખરે દેશ છોડવાના હતા.

સાહિત્યિક યોગદાન

- આ પુસ્તકને 1958માં તમિલ ભાષામાં સાહિત્ય અકાદમી પુરસ્કાર મળ્યો હતો.
- તેમણે રામાયણનો તમિલ અનુવાદ લખ્યો હતો, જે પાછળથી ચક્રવર્તી ચિરુમગન તરીકે પ્રકાશિત થયો હતો.

ગુરુ તેગ બહાદુર

- તાજેતરમાં શ્રી ગુરુ તેગ બહાદુર જીનો શહીદી દિવસ ઉજવવામાં આવ્યો હતો.

ગુરુ તેગ બહાદુર (1621-1675)

- ગુરુ તેગ બહાદુર નવમા શીખ ગુરુ હતા, જેને શીખો ઘણી વખત 'માનવતાના તારણહાર' (શ્રિષ્ટ-દી-ચાદર) તરીકે યાદ કરે છે.
- એક મહાન શિક્ષક ઉપરાંત, ગુરુ તેગ બહાદુર એક ઉત્તમ યોદ્ધા, વિચારક અને કવિ પણ હતા જેમણે આધ્યાત્મિક, ભગવાનની પ્રકૃતિ, મન અને શરીરનું વિગતવાર વર્ણન કર્યું હતું.
- તેમના લખાણોને પવિત્ર ગ્રંથ 'ગુરુ ગ્રંથ સાહિબ'માં 116 કાવ્યાત્મક સ્તોત્રોના રૂપમાં રાખવામાં આવ્યા છે.
- તેઓ ઉત્સુક પ્રવાસી પણ હતા અને સમગ્ર ભારતીય ઉપખંડમાં પ્રચાર કેન્દ્રો સ્થાપવામાં મહત્વની ભૂમિકા ભજવી હતી.
- તેમણે આવા જ એક મિશન દરમિયાન પંજાબમાં ચક્ર-નાનકી શહેરની સ્થાપના કરી, જે પાછળથી પંજાબના આનંદપુર સાહિબનો ભાગ બની ગયું.
- મુઘલ સમ્રાટ ઔરંગઝેબના આદેશ પર 1675માં દિલ્હીમાં ગુરુ તેગ બહાદુરને ફાંસી આપવામાં આવી હતી.

શીખ ધર્મ

- પંજાબી ભાષામાં 'શીખ' શબ્દનો અર્થ 'શિષ્ય' થાય છે. શીખો ભગવાનના શિષ્યો છે, જે દસ શીખ ગુરુઓના લખાણો અને ઉપદેશોનું પાલન કરે છે.
- શીખો એક ભગવાન (એક ઓંકાર) માં માને છે. શીખો તેમના સંપ્રદાયને ગુરમત (ગુરુનો માર્ગ- The Way of the Guru) કહે છે.

- શીખ પરંપરા અનુસાર, શીખ ધર્મની સ્થાપના ગુરુ નાનક (1469-1539) દ્વારા કરવામાં આવી હતી અને બાદમાં અન્ય નવ ગુરુઓ દ્વારા તેનું નેતૃત્વ કરવામાં આવ્યું હતું.
- શીખ ધર્મનો વિકાસ ભક્તિ ચળવળ અને વૈષ્ણવ હિંદુ ધર્મથી પ્રભાવિત હતો.
- ઈસ્લામિક યુગમાં શીખોના દમનથી ખાલસાની સ્થાપના માટે પ્રેરણા મળી જે અંતરાત્મા અને ધર્મની સ્વતંત્રતાનો સંપ્રદાય છે.
- ગુરુ ગોવિંદ સિંહે ખાલસા (એટલે કે 'શુદ્ધ') સંપ્રદાયની સ્થાપના કરી જે સૈનિક-સંતોનું એક યુનંદા જૂથ હતું.
- ખાલસા પ્રતિબદ્ધતા, સમર્પણ અને સામાજિક અંતરાત્માના ઉચ્ચતમ શીખ ગુણોનું ઉદાહરણ આપે છે અને સંપ્રદાયના પાંચ નિર્ધારિત ભૌતિક પદાર્થોને મૂર્ત બનાવે છે, જે આ છે:
- કેશ (કાપેલા વાળ), કાંઘા (લાકડાનો કાંસકો), કડા (લોખંડની બંગડી), સંક્ષિપ્ત (કોટન જાંઘિયા) અને કિરપાણ (લોખંડની કટારી).
- તે ઉપદેશ આપે છે કે વિવિધ જાતિ, ધર્મ અથવા લિંગના લોકો ભગવાનની નજરમાં સમાન છે.

શીખ સાહિત્ય

- શીખો દ્વારા આદિ ગ્રંથને શાશ્વત ગુરુનો દરજ્જો આપવામાં આવ્યો છે અને આ કારણોસર તેને 'ગુરુ ગ્રંથ સાહિબ' તરીકે ઓળખવામાં આવે છે.
- દશમ ગ્રંથના સાહિત્યિક કાર્ય અને રચનાઓ અંગે શીખ ધર્મમાં કેટલીક શંકા અને વિવાદ છે.

1857 નો બળવો

- 1857ના વિદ્રોહના શહીદોના સન્માનમાં હરિયાણા સરકાર દ્વારા અંબાલા ખાતે એક સ્મારક-સંગ્રહાલય બનાવવામાં આવી રહ્યું છે.
- અંબાલા ખાતે યુદ્ધ સ્મારક બનાવવાનો ઉદ્દેશ્ય એવા નાયકોની બહાદુરીને અમર કરવાનો છે કે જેમને સ્વતંત્રતાના પ્રથમ બળવા (બ્રિટિશરો સામે) માટે સ્ક્રિપ્ટ લખવાનો શ્રેય ક્યારેય મળ્યો ન હતો.
- તે અંબાલામાં વિદ્રોહની ઘટનાઓ પર વિશેષ ભાર સાથે સ્વાતંત્ર્ય સંગ્રામમાં હરિયાણાના યોગદાનને પણ પ્રકાશિત કરશે.

1857 ના બળવા વિશે

- તે બ્રિટિશ ઈસ્ટ ઈન્ડિયા કંપની સામે સંગઠિત પ્રતિકારની પ્રથમ અભિવ્યક્તિ હતી.
- તેની શરૂઆત બ્રિટિશ ઈસ્ટ ઈન્ડિયા કંપનીની સેનાના સૈનિકો દ્વારા કરવામાં આવેલા બળવા તરીકે થઈ હતી, પરંતુ તેને જાહેર ભાગીદારી પણ મળી હતી.

- બળવાને ઘણા નામોથી ઓળખવામાં આવે છે: સિપાહી વિદ્રોહ (બ્રિટિશ ઇતિહાસકારો દ્વારા), ભારતીય બળવો, મહાન બળવો (ભારતીય ઇતિહાસકારો દ્વારા), 1857નો બળવો, ભારતીય બળવો અને સ્વતંત્રતાનું પ્રથમ યુદ્ધ (વિનાયક દામોદર સાવરકર દ્વારા).

હરિયાણામાં બળવો

- વિદ્રોહનું કેન્દ્ર: ઇતિહાસકાર કે.સી. યાદવના જણાવ્યા મુજબ, 1857નો વિદ્રોહ વાસ્તવમાં અંબાલામાં શરૂ થયો હતો ન કે મેરઠમાં, જેમ કે લોકપ્રિય માનવામાં આવે છે.
- તેમણે તેમના 'ધ રિવોલ્ટ ઓફ 1857 ઇન હરિયાણા' નામના પુસ્તકમાં તેમના તારણોનું દસ્તાવેજીકરણ કર્યું હતું.
- મહત્વપૂર્ણ નેતાઓ: રાવ તુલા રામ (અહિરવાલ), ગફૂર અલી અને હરસુખ રાય (પલવલ), ધનુ સિંઘ (ફરીદાબાદ), નાહર સિંઘ (બલ્લબગઢ) વગેરે હરિયાણામાં બળવાના મહત્વના નેતાઓ હતા.
- મુખ્ય યુદ્ધો: ઘણા યુદ્ધો રાજ્યોના શાસકો દ્વારા લડવામાં આવ્યા હતા અને બ્રિટિશ દળોને પણ ક્યારેક ખેડૂતો દ્વારા પરાજય આપ્યો હતો.
- કેટલીક સૌથી મહત્વપૂર્ણ લડાઈઓ સિરસા, સોનીપત, રોહતક અને હિસારમાં લડવામાં આવી હતી.
- ચોરમાર (Chormar) નું પ્રખ્યાત યુદ્ધ સિરસામાં લડવામાં આવ્યું હતું.

બળવાના કારણો

- રાજકીય કારણો:
- અંગ્રેજોની વિસ્તરણવાદી નીતિ : 1857ના વિદ્રોહનું મુખ્ય રાજકીય કારણ અંગ્રેજોની વિસ્તરણવાદી નીતિ અને ક્ષતિનો સિદ્ધાંત હતો.
- મોટી સંખ્યામાં ભારતીય શાસકો અને વડાઓને દૂર કરવામાં આવ્યા હતા, જેના કારણે અન્ય શાસક પરિવારોના મનમાં ડર હતો.
- લેપ્સના સિદ્ધાંતને લાગુ કરીને, ડેલહાઉસીએ સતારા (1848 AD), જેતપુર અને સંબલપુર (1849 AD), બાઘાટ (1850 AD), ઉદયપુર (1852 AD), ઝાંસી (1853 AD) અને નાગપુર (1854 AD) રાજ્યો પર કબજો કર્યો.

સામાજિક અને ધાર્મિક કારણો

- વસ્તીનો એક મોટો વર્ગ ભારતમાં ઝડપથી ફેલાતી પશ્ચિમી સંસ્કૃતિ વિશે ચિંતિત હતો.
- સતી પ્રથા અને સ્ત્રી ભૂણ હત્યા અને વિધવા-પુનઃવિવાહને કાયદેસર બનાવનાર પ્રથાને નાબૂદ કરનાર કાયદો સ્થાપિત સામાજિક માળખા માટે જોખમી માનવામાં આવતો હતો.
- શિક્ષણ મેળવવાની પશ્ચિમી રીત હિંદુઓ તેમજ મુસ્લિમોની રૂઢિચુસ્તતાને સીધી રીતે પડકારતી હતી.

વ્યાપારી હેતુ

- ગ્રામીણ વિસ્તારોમાં ખેડૂતો અને જમીનદારો જમીન પર ભારે ભાડા અને કર/મહેસૂલ વસૂલાતની કડક પદ્ધતિઓને કારણે તેમની પેઢીઓ જૂની જમીનો ગુમાવી રહ્યા હતા.
- મોટી સંખ્યામાં સિપાહીઓ પોતે ખેડૂત વર્ગના હતા અને તેઓએ તેમના પરિવારો, ગામડાઓ છોડી દીધા હતા, તેથી ખેડૂતોની ફરિયાદોએ તેમને પણ અસર કરી હતી.
- ઇંગ્લેન્ડમાં ઔદ્યોગિક ક્રાંતિ પછી બ્રિટિશ ઉત્પાદિત માલ ભારતમાં પ્રવેશ્યો જેણે ખાસ કરીને ભારતના કાપડ ઉદ્યોગને બરબાદ કરી દીધો.
- ભારતીય હસ્તકલા ઉદ્યોગોએ બ્રિટનના સસ્તા મશીનથી બનેલા માલસામાન સાથે સ્પર્ધા કરવી પડી.

લશ્કરી કારણો

- ભારતમાં બ્રિટિશ સૈનિકોમાં ભારતીય સૈનિકોની સંખ્યા 87 ટકા હતી, પરંતુ તેમને બ્રિટિશ સૈનિકો તરફથી દુર્વ્યવહારનો સામનો કરવો પડ્યો હતો.
- એક ભારતીય સૈનિકને સમાન રેન્કના યુરોપિયન સૈનિક કરતાં ઓછો પગાર મળતો હતો.
- તેઓ તેમના ઘરોથી દૂરના વિસ્તારોમાં કામ કરે તેવી અપેક્ષા હતી.
- વર્ષ 1856માં, લોર્ડ કેનિંગે એક નવો કાયદો (જનરલ સર્વિસ રિફ્રૂટમેન્ટ એક્ટ, 1856) બહાર પાડ્યો, જેમાં કહેવામાં આવ્યું હતું કે કંપનીની સેનામાં ફરજ બજાવતા કોઈપણ વ્યક્તિએ જરૂર પડ્યે સમુદ્ર પાર પણ જવું પડશે.

તાત્કાલિક કારણ

- 1857નો બળવો આખરે ગ્રીસ કરેલા કારતુસની ઘટનાથી શરૂ થયો.
- એક અફવા ફેલાઈ હતી કે નવી 'એનફિલ્ડ' રાઈફલ્સના કારતુસમાં ગાય અને ભૂંડની ચરબીનો ઉપયોગ કરવામાં આવ્યો હતો.
- સૈનિકોએ આ રાઈફલો લોડ કરતા પહેલા કારતુસને મોંથી ખોલવી પડતી હતી.
- આવી સ્થિતિમાં હિન્દુ અને મુસ્લિમ બંને સૈનિકોએ તેનો ઉપયોગ કરવાની ના પાડી દીધી.

બળવો નિષ્ફળ થવાના કારણો

- મર્યાદિત અસર: બળવો મુખ્યત્વે દોઆબ પ્રદેશ સુધી સીમિત હતો.
- હૈદરાબાદ, મૈસુર, ત્રાવણકોર અને કાશ્મીર અને રાજપુતાના જેવા મોટા રજવાડાઓ આ બળવામાં જોડાયા ન હતા.
- દક્ષિણના પ્રાંતોએ પણ ભાગ લીધો ન હતો.
- અસરકારક નેતૃત્વનો અભાવ: બળવાખોરોમાં અસરકારક નેતાનો અભાવ હતો. નાના સાહેબ, તાત્યા ટોપે અને રાણી

લક્ષ્મીબાઈ બહાદુર નેતાઓ હોવા છતાં, તેઓ સમગ્ર યુગવળને અસરકારક નેતૃત્વ આપી શક્યા ન હતા.

- મર્યાદિત સંસાધનો: શાસક હોવાને કારણે, રેલ, પોસ્ટ, ટેલિગ્રાફ અને પરિવહન અને સંદેશાવ્યવહારના અન્ય તમામ માધ્યમો અંગ્રેજો હેઠળ હતા. તેથી બળવાખોરો પાસે શસ્ત્રો અને પૈસાની તંગી હતી.
- કોઈ મધ્યમ વર્ગની ભાગીદારી નહીં: અંગ્રેજી-શિક્ષિત મધ્યમ વર્ગ, બંગાળના સમૃદ્ધ વેપારીઓ અને જમીનદારોએ બળવાને દબાવવામાં અંગ્રેજોને મદદ કરી.

બળવાનું પરિણામ

- કંપની શાસનનો અંત: 1857નો વિપ્લવ એ આધુનિક ભારતના ઇતિહાસમાં એક સીમાચિહ્નરૂપ ઘટના હતી.
- અલ્હાબાદની એક અદાલતમાં લોર્ડ કેનિંગે જાહેર કર્યું કે ભારતીય વહીવટ હવે રાણી વિક્ટોરિયા અથવા બ્રિટિશ સંસદ હેઠળ છે.
- ધાર્મિક સહિષ્ણુતા: અંગ્રેજોએ વચન આપ્યું હતું કે તેઓ ભારતના લોકોના ધર્મ અને સામાજિક રિવાજો અને પરંપરાઓનું સન્માન કરશે.
- વહીવટી ફેરફારો: ભારતના ગવર્નર જનરલનું પદ વાઈસરોયના પદ પરથી ટ્રાન્સફર કરવામાં આવ્યું હતું.
- ભારતીય શાસકોના અધિકારોને માન્યતા આપવામાં આવી હતી.
- લેપ્સનો સિદ્ધાંત નાબૂદ કરવામાં આવ્યો.
- તેઓને તેમના રજવાડાઓ દત્તક પુત્રોને સોંપવાની સ્વતંત્રતા આપવામાં આવી હતી.
- લશ્કરી પુનર્ગઠન: સૈન્યમાં ભારતીય સૈનિકોનું પ્રમાણ ઘટાડવા અને યુરોપિયન સૈનિકોની સંખ્યામાં વધારો કરવાનો નિર્ણય લેવામાં આવ્યો પરંતુ શસ્ત્રાગાર બ્રિટિશ શાસનના હાથમાં રહ્યું. આ યોજના બંગાળની સેનાના વર્ચસ્વને ખતમ કરવા માટે બનાવવામાં આવી હતી.

નાગાલેન્ડમાં હોર્નબિલ ફેસ્ટિવલ (Hornbill Festival) ઉજવવામાં આવી રહ્યો છે

- હોર્નબિલ ફેસ્ટિવલ, જે 'ફેસ્ટિવલ ઓફ ફેસ્ટિવલ્સ' તરીકે જાણીતો છે, તે નાગાલેન્ડનો 10-દિવસીય વાર્ષિક સાંસ્કૃતિક ઉત્સવ છે જે લોક નૃત્ય, પરંપરાગત સંગીત, સ્થાનિક ભોજન, હસ્તકલા, કલા વર્કશોપ વગેરે દ્વારા સમૃદ્ધ અને વૈવિધ્યસભર નાગા વંશીયતાને પ્રદર્શિત કરે છે.
- હોર્નબિલ ઉત્સવ દર વર્ષે ઉત્તર પૂર્વીય પ્રદેશ અને નાગાલેન્ડ રાજ્યમાં 1લી ડિસેમ્બરથી 10મી ડિસેમ્બર સુધી ઉજવવામાં

આવે છે. આ તહેવારનું નામ ભારતીય હોર્નબિલ પક્ષીના નામ પરથી રાખવામાં આવ્યું છે. તે એક વિશાળ અને રંગબેરંગી વન પક્ષી છે. નાગાલેન્ડ રાજ્યના મોટાભાગના આદિવાસીઓની લોકવાયકાઓમાં આ પક્ષી જોવા મળતા હોવાથી આ તહેવારનું નામ આ પક્ષી પરથી રાખવામાં આવ્યું છે.

આર્થિક સંભાવના

- આ તહેવારે ભારતના ઉત્તર પૂર્વ ભાગમાં નોંધપાત્ર પ્રવાસન આવકમાં ફાળો આપ્યો છે. આ મુખ્યત્વે એટલા માટે છે કારણ કે હોર્નબિલ ઉત્સવ નાગાલેન્ડની વિવિધ જાતિઓની સમજ આપે છે. તે હસ્તકલા, રમતગમત, ધાર્મિક સમારંભો અને ખાદ્ય મેળાઓનું રંગીન મિશ્રણ પ્રદાન કરે છે. આ તહેવાર દરમિયાન નાગા મોરંગ પ્રદર્શનનું પણ આયોજન કરવામાં આવે છે.

નાગા મોરંગ (Naga Morungs)

- નાગા મોરંગોને નાગા તરીકે પણ ઓળખવામાં આવે છે. તેઓ ઉત્તર-પશ્ચિમ મ્યાનમાર અને ઉત્તર પૂર્વ ભારતના મૂળ વંશીય જૂથ છે. આ જૂથો એક સામાન્ય સંસ્કૃતિ ધરાવે છે અને નાગાલેન્ડ અને નાગા સ્વ-શાસિત પ્રદેશમાં મોટાભાગની વસ્તી બનાવે છે. નાગા સ્વ-સંચાલિત પ્રદેશ મ્યાનમારના સાગાઈંગ પ્રદેશના નાગા હિલ્સમાં સ્થિત છે.

અન્ય નાગા તહેવારો

- હોર્નબિલ તહેવાર ઉપરાંત, નાગાઓનો અન્ય લોકપ્રિય તહેવાર લુઈ નગાઈ ની (Lui Ngai Ni) છે. તે મણિપુરની નાગા જાતિઓ દ્વારા ઉજવવામાં આવતો બીજ વાવણીનો તહેવાર છે. તે વસંતઋતુની શરૂઆતને ચિહ્નિત કરવા ફેબ્રુઆરી મહિનામાં ઉજવવામાં આવે છે.

હોર્નબિલ

- હોર્નબિલ પક્ષી ઉષ્ણકટિબંધીય અને ઉપ-ઉષ્ણકટિબંધીય એશિયા, આફ્રિકા અને મેલાનેશિયામાં જોવા મળે છે. આ તહેવારનું નામ આ પક્ષી પરથી પડ્યું છે, કારણ કે તે ઘણી સ્થાનિક લોકકથાઓનું કેન્દ્ર છે. તેમજ રાજ્યના આદિવાસીઓ આ પક્ષીને પવિત્ર માને છે. હોર્નબિલ પક્ષીની IUCN સ્થિતિ “જોખમની નજીક” છે.

છત્રપતિ શિવાજી મહારાજ

- તાજેતરમાં, ભારતના રાષ્ટ્રપતિએ છત્રપતિ શિવાજી મહારાજને શ્રદ્ધાંજલિ આપી હતી.
- આ વર્ષની શરૂઆતમાં ગોવા સરકારે મરાઠા રાજાના રાજ્યાભિષેક દિવસ (6 જૂન)ની વર્ષગાંઠ નિમિત્તે છત્રપતિ શિવાજી પર એક ટૂંકી ફિલ્મ રજૂ કરી હતી.

જન્મ

- તેમનો જન્મ 19 ફેબ્રુઆરી, 1630ના રોજ હાલના મહારાષ્ટ્ર રાજ્યમાં પુણે જિલ્લામાં શિવનેરી કિલ્લામાં થયો હતો.
- તેનો જન્મ મરાઠા સેનાપતિ શાહજી ભોંસલેના ઘરે થયો હતો, જેઓ બીજાપુર સલ્તનત હેઠળ પુણે અને સુપેની જાગીરોની માલિકી ધરાવતા હતા, અને તેમની માતા જીજાબાઈ, એક ધર્મનિષ્ઠ મહિલા, જેમના ધાર્મિક ગુણોની તેમના પર ઊંડી અસર પડી હતી.

પ્રારંભિક જીવન

- તેમણે 1645માં પ્રથમ વખત તેમના લશ્કરી ઉત્સાહનું પ્રદર્શન કર્યું, જ્યારે ખૂબ જ નાની ઉંમરે તેમણે બીજાપુર હેઠળના તોરણા કિલ્લા (Torna Fort) પર સફળતાપૂર્વક નિયંત્રણ મેળવ્યું.
- તેમણે કોંડાણા કિલ્લો (Kondana Fort) પણ કબજે કર્યો. આ બંને કિલ્લા બીજાપુરના આદિલ શાહના શાસનમાં હતા.

મહત્વપૂર્ણ યુદ્ધો

- પ્રતાપગઢનું યુદ્ધ, 1659 : આ યુદ્ધ મહારાષ્ટ્રના સતારા શહેર નજીક પ્રતાપગઢના કિલ્લા પર મરાઠા રાજા છત્રપતિ શિવાજી મહારાજ અને આદિલશાહી સેનાપતિ અફઝલ ખાનની સેના વચ્ચે લડવામાં આવ્યું હતું.
- પવન ખિંડનું યુદ્ધ, 1660 : આ યુદ્ધ મરાઠા સરદાર બાજી પ્રભુ દેશપાંડે અને આદિલશાહીના સિદ્દી મસુદ વચ્ચે મહારાષ્ટ્રના કોલ્હાપુર શહેર નજીક (વિશાલગઢ કિલ્લાની આસપાસ) એક ટેકરી પાસે લડવામાં આવ્યું હતું.

મુઘલો સાથે સંઘર્ષ

- મરાઠાઓએ 1657માં અહમદનગર નજીક અને જુનરમાં મુઘલ પ્રદેશ પર હુમલો કર્યો.
- ઔરંગઝેબે અહમદનગર ખાતે શિવાજીની સેનાને હરાવનાર નાસિરી ખાનને મોકલીને હુમલાનો જવાબ આપ્યો.
- શિવાજીએ વર્ષ 1659માં પુણે ખાતે શાઈસ્તા ખાન (ઔરંગઝેબના મામા) અને બીજાપુરની મોટી સેનાને હરાવ્યા હતા.
- શિવાજીએ વર્ષ 1664માં સુરતના મુઘલ વેપારી બંદરનો કબજો મેળવ્યો હતો.
- જૂન 1665માં, શિવાજી અને રાજા જય સિંહ I (ઔરંગઝેબનું પ્રતિનિધિત્વ કરતા) વચ્ચે પુરંદરની સંધિ (Treaty of Purandar) પર હસ્તાક્ષર કરવામાં આવ્યા હતા.
- આ સંધિ મુજબ, મરાઠાઓએ મુઘલોને ઘણા કિલ્લાઓ આપવાના હતા અને શિવાજી આગ્રા ખાતે ઔરંગઝેબને મળવા માટે સંમત થયા. શિવાજી પણ પોતાના પુત્ર સંભાજીને આગ્રા મોકલવા સંમત થયા.

શિવાજીની ધરપકડ

- 1666માં જ્યારે શિવાજી આગ્રામાં મુઘલ સમ્રાટને મળવા ગયા ત્યારે મરાઠા યોદ્ધાને લાગ્યું કે ઔરંગઝેબે તેમનું અપમાન કર્યું છે અને તે દરબારમાંથી બહાર આવી ગયા.
- જે બાદ તેમની ધરપકડ કરીને કેદી લેવામાં આવ્યા હતા. શિવાજી અને તેમના પુત્રના આગ્રાથી ભાગી જવાની વાર્તા હજુ પણ અધિકૃત નથી.
- આ પછી 1670 સુધી મરાઠાઓ અને મુઘલો વચ્ચે શાંતિ રહી.
- મુઘલો દ્વારા સંભાજીને આપવામાં આવેલી બેરારની જાગીર તેમની પાસેથી પાછી લેવામાં આવી હતી.
- જવાબમાં, શિવાજીએ ચાર મહિનાના ટૂંકા ગાળામાં મુઘલોના ઘણા વિસ્તારો પર હુમલો કર્યો અને ફરીથી કબજો કર્યો.
- તેમની લશ્કરી વ્યૂહરચના દ્વારા, શિવાજીએ ડેક્કન અને પશ્ચિમ ભારતમાં જમીનનો મોટો હિસ્સો મેળવ્યો.

પુરસ્કૃત શીર્ષક

- 6 જૂન, 1674ના રોજ રાયગઢ ખાતે મરાઠાઓના રાજા તરીકે શિવાજીનો તાજ પહેરાવવામાં આવ્યો હતો.
- તેમણે છત્રપતિ, શકકર્તા, ક્ષત્રિય કુલવંત અને હાંડવ ધર્મધારકરની ઉપાધિઓ ધારણ કરી હતી.
- શિવાજી દ્વારા સ્થાપિત મરાઠા સામ્રાજ્ય સમય જતાં વિકસ્યું અને 18મી સદીની શરૂઆતમાં પ્રબળ ભારતીય સત્તા બન્યું.

મૃત્યુ

- 3 એપ્રિલ, 1680 ના રોજ તેમનું અવસાન થયું.

શિવાજી હેઠળ વહીવટ

- કેન્દ્રીય વહીવટ:
- તેની સ્થાપના શિવાજી દ્વારા વહીવટની મજબૂત વ્યવસ્થા માટે કરવામાં આવી હતી, જે વહીવટની ડેક્કન શૈલીથી ખૂબ પ્રેરિત હતી.
- મોટાભાગના વહીવટી સુધારાઓ અહમદનગરમાં મલિક અંબરના સુધારાઓથી પ્રેરિત હતા.
- રાજા રાજ્યના સર્વોચ્ચ વડા હતા જેમને 'અષ્ટપ્રધાન' તરીકે ઓળખાતા આઠ મંત્રીઓના જૂથ દ્વારા મદદ કરવામાં આવી હતી.
- પેશવા, જેને મુખ્ય પ્રધાન તરીકે પણ ઓળખવામાં આવે છે, તેઓ મૂળ રાજા શિવાજીની સલાહકાર સમિતિના વડા હતા.
- મહેસૂલ વહીવટ:
- શિવાજીએ જાગીરદારી પ્રથા નાબૂદ કરી અને તેની જગ્યાએ ચોંતવારી પ્રણાલી લાવી અને દેશમુખ, દેશપાંડે, પાટીલ અને કુલકર્ણી તરીકે ઓળખાતા વારસાગત મહેસૂલ અધિકારીઓની સ્થિતિ બદલી.
- શિવાજી જમીન પર વારસાગત હક્ક ધરાવતા મિરાસદારો (Mirasdar) ની કડક દેખરેખ રાખતા હતા.

- મહેસૂલ પ્રણાલી મલિક અંબરની કાઠી પ્રણાલી (Kathi System) દ્વારા પ્રેરિત હતી, જેમાં જમીનના દરેક ટુકડાને સળિયા અથવા કાઠી દ્વારા માપવામાં આવતા હતા.
- ચોથ અને સરદેશમુખી આવકના અન્ય સ્ત્રોત હતા.
- ચોથ એ મરાઠા આક્રમણોમાંથી બચવાના બદલામાં બિન-મરાઠા વિસ્તારોમાંથી એકત્ર કરાયેલ કુલ આવકનો ચોથો ભાગ હતો.
- તે આવકના 10 ટકાનો ઉપયોગ થતો હતો જે વધારાના ટેક્સના સ્વરૂપમાં હતો.
- લશ્કરી વહીવટ:
- શિવાજીએ શિસ્તબદ્ધ અને કાર્યક્ષમ સેનાની રચના કરી.
- સામાન્ય સૈનિકોને રોકડમાં ચૂકવણી કરવામાં આવતી હતી, પરંતુ મુખ્ય અને લશ્કરી કમાન્ડરને જાગીર અનુદાન (સરંજમ અથવા મોકાસા) દ્વારા ચૂકવવામાં આવતા હતા.
- મરાઠા સેનામાં પાયદળ સૈનિકો, ઘોડેસવાર, નૌકાદળ વગેરેનો સમાવેશ થતો હતો.

રાયગઢ કિલ્લો

- આ કિલ્લો, અગાઉ રાયરી તરીકે ઓળખાતો હતો, તે 12મી સદીમાં મરાઠા રાજવંશ શિકેનો ગઢ હતો.
- બ્રિટિશ ગેઝેટ જણાવે છે કે આ કિલ્લાને પ્રારંભિક યુરોપિયનો પૂર્વના જીબ્રાલ્ટર તરીકે ઓળખતા હતા.
- વર્ષ 1956માં, છત્રપતિ શિવાજીએ આદિલશાહી સલ્તનત હેઠળના જાવલીના મોર પાસેથી તેને હસ્તગત કર્યું હતું.
- વર્ષ 1662માં, શિવાજીએ ઔપચારિક રીતે કિલ્લાનું નામ બદલીને રાયગઢ રાખ્યું અને તેમાં અનેક રચનાઓ ઉમેરી.
- 1664 સુધીમાં, કિલ્લો શિવાજીની સરકારના ગઢ તરીકે ઉભરી આવ્યો હતો.
- કિલ્લાએ શિવાજીને આદિલશાહી વંશની સર્વોચ્ચતાને પડકારવામાં મદદ કરી એટલું જ નહીં પરંતુ કોંકણ તરફ તેમની સત્તાના વિસ્તરણનો માર્ગ પણ ખોલ્યો.
- જેમ જેમ શિવાજીના નેતૃત્વમાં મરાઠાઓએ મુઘલો સામેના તેમના સંઘર્ષમાં બળ મેળવ્યું, તેમ તેમના દ્વારા એક સાર્વભૌમ, સ્વતંત્ર રાજ્યની ઘોષણા કરવામાં આવી.

ભારત સરકારે પાઈકા વિદ્રોહ (Paika Rebellion)ને સ્વતંત્રતાના પ્રથમ યુદ્ધ તરીકે સ્વીકારવાનો ઇનકાર કર્યો

- ઓડિશામાં રિટેલના પાઈકા લોકો દ્વારા પાઈકા બળવો (Paika Rebellion) લડવામાં આવ્યો હતો. તેનું નેતૃત્વ બક્ષી જગબંધુ વિદ્યાધરા (Buxi Jagabandhu Bidyadhara) એ કર્યું હતું. અંગ્રેજો સામે આ બળવો 1820માં થયો હતો.

- કેન્દ્ર સરકારે તાજેતરમાં પાઈકા વિદ્રોહને આઝાદીના પ્રથમ યુદ્ધ તરીકે સ્વીકારવાનો ઇન્કાર કર્યો છે. 2017માં, ઓડિશા સરકારે માંગ કરી હતી કે ઓડિશા વિદ્રોહને સ્વતંત્રતાના પ્રથમ યુદ્ધ તરીકે જાહેર કરવામાં આવે. હાલમાં, 1857 ના સિપાહી વિદ્રોહને સ્વતંત્રતાનું પ્રથમ યુદ્ધ કહેવામાં આવે છે.

પાઈકા બળવો શું છે?

- પ્રથમ સિપાહી વિદ્રોહના 40 વર્ષ પહેલાં 1817માં પાઈકા બળવો થયો હતો. પાઈકા ખેડૂતોના લશ્કર હતા. તેમણે ઓડિશામાં ગજપતિ શાસકોને લશ્કરી સેવાઓ ઓફર કરી હતી. 1803માં, બ્રિટિશ ઈસ્ટ ઈન્ડિયા કંપનીએ ખુર્દાના રાજા, રાજા મુકુંદ દેવને પદભ્રષ્ટ કર્યા. 1804માં, રાજાએ અંગ્રેજો સામે બળવો કરવાની યોજના બનાવી અને તેમાં પાઈકા લોકોને સામેલ કર્યા. જો કે, અંગ્રેજોને આ યોજના વિશે અગાઉ ખબર પડી અને તેણે આખો વિસ્તાર કબજે કરી લીધો. અંગ્રેજોએ તેમની મહેસૂલ વ્યવસ્થા દ્વારા પાયકાના ખેડૂતોને દબાવી દીધા. આનાથી બક્ષી જગબંધુ વિદ્યાધર હેઠળ 1817માં બળવો થયો. આ બળવા દરમિયાન સરકારી ઈમારતોને આગ લગાડવામાં આવી હતી અને પોલીસકર્મીઓની હત્યા કરવામાં આવી હતી અને અંગ્રેજોની તિજોરી લૂંટાઈ હતી. બક્ષીનું 1825માં જેલમાં અવસાન થયું.

કેન્દ્રનો અભિપ્રાય

- કેન્દ્ર સરકારે Indian Council of Historical Research નો સંપર્ક કર્યો. ICHR શિક્ષણ મંત્રાલય હેઠળ કામ કરતું નથી. ICHR અનુસાર, આ વિદ્રોહને આઝાદીનું પ્રથમ યુદ્ધ ન કહી શકાય. જોકે, તેના મહત્વને ધ્યાનમાં રાખીને, ભારત સરકારે NCERT ધોરણ VIII ઇતિહાસના પાઠ્યપુસ્તકના અભ્યાસક્રમમાં તેનો સમાવેશ કરવાનો નિર્ણય લીધો છે.

પ્રશ્નોત્તરી

- 1) પાઈકા વિદ્રોહ વિશે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.
 1. અંગ્રેજો સામે આ બળવો 1820માં થયો હતો.
 2. પ્રથમ સિપાહી વિદ્રોહના 40 વર્ષ પહેલાં 1817માં પાઈકા બળવો થયો હતો.
 3. ICHR અનુસાર, આ વિદ્રોહને આઝાદીનું પ્રથમ યુદ્ધ ન કહી શકાય.
- ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?
- (A) 1,2 (B) 2,3
(C) 1,3 (D) 1,2, અને 3

icerajkot

joinicerajkot.com
join our whatsapp

icerajkotoofficial
join official telegram channel

- 2) છત્રપતિ શિવાજી મહારાજ વિશે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.
1. ગોવા સરકારે મરાઠા રાજાના રાજ્યાભિષેક દિવસ (6 જૂન) ની વર્ષગાંઠ નિમિત્તે છત્રપતિ શિવાજી પર એક ટૂંકી ફિલ્મ રજૂ કરી હતી.
 2. તેમનો જન્મ 19 ફેબ્રુઆરી, 1630ના રોજ હાલના મહારાષ્ટ્ર રાજ્યમાં પુણે જિલ્લામાં શિવનેરી કિલ્લામાં થયો હતો.
 3. તેમણે 1645માં પ્રથમ વખત તેમના લશ્કરી ઉત્સાહનું પ્રદર્શન કર્યું.
 4. મરાઠાઓએ 1657માં અહમદનગર નજીક અને જુનરમાં મુઘલ પ્રદેશ પર હુમલો કર્યો.
- ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી ક્યાં નિવેદનો યોગ્ય છે?
- (A) 1,2,3 (B) 2,3,4
(C) 1,2,4 (D) 1,2,3 અને 4

- 3) હોર્નબિલ ફેસ્ટિવલ વિશે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.
1. આ તહેવારનું નામ ભારતીય હોર્નબિલ પક્ષીના નામ પરથી રાખવામાં આવ્યું છે.
 2. આ તહેવારે ભારતના ઉત્તર પૂર્વ ભાગમાં નોંધપાત્ર પ્રવાસન આવકમાં ફાળો આપ્યો છે.
 3. હોર્નબિલ પક્ષી ઉષ્ણકટિબંધીય અને ઉપ-ઉષ્ણકટિબંધીય એશિયા, આફ્રિકા અને મેલાનેશિયામાં જોવા મળે છે.
- ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી ક્યાં નિવેદનો યોગ્ય છે?
- (A) 1,2 (B) 2,3
(C) 1,3 (D) 1,2, અને 3

- 4) 1857 નો બળવો વિશે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.
1. 1857ના વિદ્રોહના શહીદોના સન્માનમાં હરિયાણા સરકાર દ્વારા અંબાલા ખાતે એક સ્મારક-સંગ્રહાલય બનાવવામાં આવી રહ્યું છે.
 2. તે અંબાલામાં વિદ્રોહની ઘટનાઓ પર વિશેષ ભાર સાથે સ્વાતંત્ર્ય સંગ્રામમાં હરિયાણાના યોગદાનને પણ પ્રકાશિત કરશે.
 3. તે બ્રિટિશ ઈસ્ટ ઈન્ડિયા કંપની સામે સંગઠિત પ્રતિકારની પ્રથમ અભિવ્યક્તિ હતી.
 4. ઈતિહાસકાર કે.સી. યાદવના જણાવ્યા મુજબ, 1857નો વિદ્રોહ વાસ્તવમાં અંબાલામાં શરૂ થયો હતો.
- ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી ક્યાં નિવેદનો યોગ્ય છે?
- (A) 1,2,3 (B) 2,3,4
(C) 1,2,4 (D) 1,2,3 અને 4

- 5) ગુરુ તેગ બહાદુર વિશે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.
1. ગુરુ તેગ બહાદુર નવમા શીખ ગુરુ હતા, જેને શીખો ઘણી વખત 'માનવતાના તારણહાર' (ત્રિષ્ટ-દી-ચાદર) તરીકે યાદ કરે છે.
 2. તેમના લખાણોને પવિત્ર ગ્રંથ 'ગુરુ ગ્રંથ સાહિબ'માં 116 કાવ્યાત્મક સ્તોત્રોના રૂપમાં રાખવામાં આવ્યા છે.
 3. તેમણે પંજાબમાં ચક-નાનકી શહેરની સ્થાપના કરી, જે પાછળથી પંજાબના આનંદપુર સાહિબનો ભાગ બની ગયું.
 4. પંજાબી ભાષામાં 'શીખ' શબ્દનો અર્થ 'શિષ્ય' થાય છે.
- ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી ક્યાં નિવેદનો યોગ્ય છે?
- (A) 1,2,3 (B) 2,3,4
(C) 1,2,4 (D) 1,2,3 અને 4

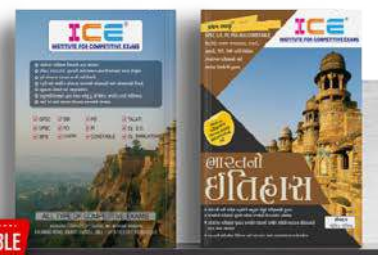
- 6) સી. રાજગોપાલાચારી વિશે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.
1. રાજાજી તરીકે જાણીતા ચક્રવર્તી રાજગોપાલાચારીનો જન્મ 10 ડિસેમ્બર, 1878ના રોજ થયો હતો.
 2. તેમણે મદ્રાસ (હાલ ચેન્નાઈ)ની પ્રેસિડેન્સી કોલેજમાંથી કાયદાનો અભ્યાસ કર્યો અને વર્ષ 1900માં 'સાલેમ'માં તેમની પ્રેક્ટિસ શરૂ કરી.
 3. વર્ષ 1916માં તેમણે 'તમિલ સાયન્ટિફિક ટર્ન્સ સોસાયટી'ની રચના કરી, જે એક સંસ્થા છે.
 4. તેઓ વર્ષ 1917માં સાલેમની નગરપાલિકાના અધ્યક્ષ બન્યા અને ત્યાં તેમણે બે વર્ષ સેવા આપી.
- ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી ક્યાં નિવેદનો યોગ્ય છે?
- (A) 1,2,3 (B) 2,3,4
(C) 1,2,4 (D) 1,2,3 અને 4

ભારતનો ઇતિહાસ

GPSC 1/2, PSI/CONSTABLE,
Dy. S.O./ Dy. MAMLATDAR, તલાટી,
બિનસચિવાલય ક્લાર્ક, વગેરે સ્પર્ધાત્મક
પરીક્ષાઓ માટે અત્યંત ઉપયોગી પુસ્તક

NOW AVAILABLE

8 અન્ય સંક્ષિપ્ત વર્તમાન પ્રવાહો

ભારત અને માલદીવ વચ્ચે એકુવેરીન અભ્યાસ (Exercise Ekuverin) યોજાઈ હતી

- એકુવેરિન અભ્યાસ એ ભારત અને માલદીવ વચ્ચે આયોજિત સંયુક્ત લશ્કરી કવાયત છે. તે ભારત અને માલદીવની સેનાઓ વચ્ચે યોજાય છે.

એકુવેરિન અભ્યાસ (Exercise Ekuverin)

- ધિવેહી ભાષા (Dhivehi language) માં એકુવેરીનનો અર્થ “મિત્ર” થાય છે. તે ઈન્ડો-આર્યન ભાષા છે. તે ભારત, લક્ષદ્વીપ અને માલદીવમાં બોલાય છે.
- આ કવાયત ભારત અને માલદીવ વચ્ચે 2008થી થઈ રહી છે.
- 2019માં આ કવાયત પુણે, મહારાષ્ટ્રમાં અને 2018માં, તે માલદીવમાં હાથ ધરવામાં આવી હતી.

Ekuverin 2021

- 2021 એકુવેરિન કવાયત માલદીવમાં યોજાઈ હતી.
- આ કવાયત ભારત અને માલદીવની સશસ્ત્ર દળો વચ્ચે આંતર-કાર્યક્ષમતા વધારવા પર કેન્દ્રિત હતી.
- આમાં વિરોધી બળવાખોરી અને આતંકવાદ વિરોધી કામગીરીનો પણ સમાવેશ થાય છે.
- 2021માં આ સંયુક્ત કવાયતમાં દ્વિપક્ષીય અને સંરક્ષણ સંબંધોને વધારવા માટે રમતગમત અને સાંસ્કૃતિક પ્રવૃત્તિઓનું પણ આયોજન કરવામાં આવ્યું હતું.

એક્યુવેરિન અભ્યાસની જરૂરિયાત

- હિંદ મહાસાગર પર ભારતની નીતિ મોરેશિયસ, માલદીવ્સ, સેશેલ્સ અને શ્રીલંકાને સુરક્ષા અને રાજકીય સ્થિરતા પ્રદાન કરવા પર કેન્દ્રિત છે. આ સાથે જ ભારતનો હેતુ આ ક્ષેત્રમાં ચીનના વધતી પ્રભાવનો સામનો કરવાનો છે.

લાભ

- આ કવાયત સેનાઓને એકબીજાની પ્રથાઓ અને પ્રક્રિયાઓને સમજવામાં મદદ કરે છે.
- તે ભાષાના અવરોધોને દૂર કરવામાં મદદ કરે છે.

હિમાચલ પ્રદેશ 100% કોવિડ-19 રસીકરણ મેળવનાર પ્રથમ રાજ્ય બન્યું છે

- હિમાચલ પ્રદેશના મુખ્ય પ્રધાન જય રામ ઠાકુરે જાહેરાત કરી છે કે હિમાચલ પ્રદેશમાં રાજ્યની 100% વસ્તી (18+) રસીકરણ કરવામાં આવી છે. તે દેશનું પ્રથમ રાજ્ય બન્યું છે.
- હિમાચલ પ્રદેશમાં 53,86,393 લાખ લોકોને બીજો ડોઝ આપવામાં આવ્યો છે. આ સિદ્ધિ માટે હિમાચલ સરકારે AIIMS બિલાસપુર ખાતે એક કાર્યક્રમનું પણ આયોજન કર્યું હતું.

રસીકરણ માટે કેવી રીતે નોંધણી કરવી ?

- Co-WIN પોર્ટલ (<https://www.cowin.gov.in>) અને આરોગ્ય સેતુ એપ પર કોવિડ-19 રસીકરણ માટે નોંધણી કરાવી શકાય છે. નોંધણી કર્યા પછી, વ્યક્તિએ રસીનું સ્થાન અને સમય પસંદ કરવો પડશે.

ભારતમાં વપરાતી રસીઓ

- COVAXIN:
- COVAXIN એ ભારત બાયોટેક દ્વારા ઉત્પાદિત સરકારી સહાયિત રસી છે. તેની અસરકારકતા દર 81% છે. COVAXIN રસીના ત્રીજા તબક્કાના ટ્રાયલ્સમાં 27,000 થી વધુ સહભાગીઓએ ભાગ લીધો છે. COVAXIN બે ડોઝમાં આપવામાં આવે છે. ડોઝ વચ્ચેનો સમય અંતરાલ ચાર અઠવાડિયા છે. COVAXIN મૃત COVID-19 વાયરસમાંથી તૈયાર કરવામાં આવ્યું હતું.
- COVISHIELD:
- COVISHIELD રસી એસ્ટ્રાઝેનેકા દ્વારા બનાવવામાં આવે છે. સ્થાનિક રીતે, કોવિશિલ્ડ સીરમનું ઉત્પાદન ઈન્સ્ટિટ્યૂટ ઓફ ઈન્ડિયા દ્વારા કરવામાં આવે છે. તે ચિમ્પાન્ઝી એડેનોવાયરસ નામના સામાન્ય ઠંડા વાયરસના નબળા સંસ્કરણમાંથી બનાવવામાં આવ્યું હતું. વાયરસને COVID-19 વાયરસ જેવો દેખાવા માટે સંશોધિત કરવામાં આવ્યો છે. તે બે ડોઝમાં લાગુ પડે છે.
- સ્પુટનિક વી (Sputnik V):
- તે મોસ્કોમાં Gamleya Research Institute of Epidemiology and Microbiology દ્વારા વિકસાવવામાં આવ્યું હતું.

icerajkot

joinicerajkot.com
join our whatsapp

icerajkotoofficial
join official telegram channel

- આ બે ડોઝની રસી છે. જો કે, તાજેતરમાં રશિયામાં સ્પુટનિક વીની એક જ ડોઝની રસી બનાવવામાં આવી છે. તેને સ્પુટનિક લાઈટ સિંગલ ડોઝ કહેવામાં આવે છે. ભારત માત્ર ડબલ ડોઝ સ્પુટનિક વીનો ઉપયોગ કરી રહ્યું છે.
- જ્યાં COVISHIELD એ નબળા પડેલા સામાન્ય એડેનોવાયરસમાંથી બનાવવામાં આવે છે જે ચિમ્પાન્ઝીને અસર કરે છે, સ્પુટનિક V વિવિધ માનવ એડેનોવાયરસનો ઉપયોગ કરીને બનાવવામાં આવ્યું છે.

રશિયાએ ડેવિસ કપ (Davis Cup) 2021 જીત્યો

- ડેવિસ કપ 2021 રશિયન ટેનિસ ફેડરેશન દ્વારા જીતવામાં આવ્યો હતો. ડેવિસ કપની ફાઈનલ ડેનિલ મેદવેદેવ અને રશિયાના એન્ડ્રે રુબલેવ વચ્ચે રમાઈ હતી. આન્દ્રે રુબલેવને મોસ્ટ વેલ્યુએબલ પ્લેયર તરીકે પસંદ કરવામાં આવ્યો હતો.

ડેવિસ કપ

- ડેવિસ કપને ટેનિસના વર્લ્ડ કપ તરીકે પણ ઓળખવામાં આવે છે. તે પુરુષોની ટેનિસમાં આંતરરાષ્ટ્રીય ટીમ ઈવેન્ટ છે. ડેવિસ કપની મહિલા સમકક્ષ બિલી જીન કિંગ કપ છે.
- તેનું આયોજન આંતરરાષ્ટ્રીય ટેનિસ ફેડરેશન દ્વારા કરવામાં આવે છે.
- તે પ્રથમ વખત 1900માં યુએસ અને બ્રિટન વચ્ચેના પડકાર તરીકે આયોજિત કરવામાં આવ્યું હતું. 2016 સુધીમાં, 135 દેશો સ્પર્ધામાં ભાગ લઈ રહ્યા હતા.
- ડેવિસ કપમાં સૌથી સફળ દેશો અમેરિકા, ઓસ્ટ્રેલિયા, ન્યુઝીલેન્ડ છે. અમેરિકાએ અત્યાર સુધીમાં 32 વખત ડેવિસ ટાઈટલ જીત્યું છે, જ્યારે ઓસ્ટ્રેલિયા 28 વખત જીત્યું છે.

આંતરરાષ્ટ્રીય ટેનિસ ફેડરેશન

- ડેવિસ કપનું આયોજન આંતરરાષ્ટ્રીય ટેનિસ ફેડરેશન દ્વારા કરવામાં આવે છે. ITF એ બીય ટેનિસ, વ્હીલ ચેર ટેનિસ અને વર્લ્ડ ટેનિસનું સંચાલન કરતી સંસ્થા છે. તે પ્રોફેશનલ ટેનિસનું સંચાલન કરવા માટે એસોસિએશન ઓફ ટેનિસ પ્રોફેશનલ્સ (ATP) અને વિમેન્સ ટેનિસ એસોસિએશન (WTA) સાથે ભાગીદારી કરે છે.
- ITF ડેવિસ કપ (પુરુષો), બિલ જીન કિંગ કપ (મહિલા), ગ્રાન્ડ સ્લેમ, હોપમેન કપનું આયોજન કરે છે.
- ITF આંતરરાષ્ટ્રીય ઓલિમ્પિક સમિતિ વતી પેરાલિમ્પિક ગેમ્સ અને સમર ઓલિમ્પિક ગેમ્સમાં વર્લ્ડ ટેનિસ અને વ્હીલ ચેર ટેનિસનું પણ આયોજન કરે છે.

6 ફી ડિસેમ્બર: મહાપરિનિર્વાણ દિવસ

- ભીમરાવ રામજી આંબેડકરની પુણ્યતિથિ, જે 6 ડિસેમ્બરે આવે છે, તેને મહાપરિનિર્વાણ દિવસ કહેવામાં આવે છે. દર વર્ષે આ દિવસે લાખો લોકો મુંબઈમાં ભીમરાવ આંબેડકરની સમાધિની મુલાકાત લે છે, જેને ચૈત્ય ભૂમિ કહેવામાં આવે છે.

મહાપરિનિર્વાણ શું છે?

- મહાપરિનિર્વાણ એ બૌદ્ધ ધર્મના મુખ્ય લક્ષ્યોમાંનું એક છે. તેનો અર્થ થાય છે “મૃત્યુ પછીનું નિર્વાણ”. પરિનિર્વાણને પાલીમાં પરિનિર્વાણ તરીકે લખવામાં આવ્યું છે. પાલી ભાષા ભારતીય ખંડની મૂળ ભાષા છે. બૌદ્ધ ગ્રંથ “મહાપરિનિર્વાણ સુત્ત” માં, ભગવાન બુદ્ધનું 80 વર્ષની વયે મૃત્યુને મૂળ મહાપરિનિર્વાણ માનવામાં આવે છે.

આંબેડકરની પુણ્યતિથિ મહાપરિનિર્વાણ દિવસ પર શા માટે ઉજવવામાં આવે છે?

- ભીમરાવ આંબેડકર “The Buddha and his Dhamma” પૂર્ણ કર્યાના થોડા દિવસોમાં મૃત્યુ પામ્યા. ઉપરાંત, તેઓએ વર્ષો સુધી એક સાથે ધર્મનો અભ્યાસ કર્યા પછી બૌદ્ધ ધર્મ અપનાવ્યો. તેમણે 14 ઓક્ટોબર 1956ના રોજ નાગપુરમાં પાંચ લાખ સમર્થકો સાથે બૌદ્ધ ધર્મ અપનાવ્યો. આ સમર્થકો ભીમરાવ આંબેડકરને તેમના બૌદ્ધ નેતા માનતા હતા. વધુમાં, અસ્પૃશ્યતા નાબૂદીમાં તેમના યોગદાન માટે તેમને બૌદ્ધ ગુરુ માનવામાં આવતા હતા. આમ, આંબેડકરની પુણ્યતિથિને મહાપરિનિર્વાણ દિવસ તરીકે ચિહ્નિત કરવામાં આવે છે.

ભીમરાવ આંબેડકર

- આંબેડકરને ભારતના બંધારણના પિતા કહેવામાં આવે છે. તેઓ સ્વતંત્ર ભારતના કાયદા અને ન્યાયના પ્રથમ પ્રધાન હતા અને તેમને ભારતના બંધારણના મુખ્ય આર્કિટેક્ટ તરીકે ગણવામાં આવે છે. તેઓ ભારતીય અર્થશાસ્ત્રી, ન્યાયશાસ્ત્રી, સમાજ સુધારક અને રાજકારણી હતા. તેમણે ઘણા દલિત બૌદ્ધ ચળવળોને પ્રેરણા આપી અને અસ્પૃશ્યો પ્રત્યેના સામાજિક ભેદભાવ સામે લડત આપી. 1990માં, તેમને ભારતના સર્વોચ્ચ નાગરિક સન્માન, ભારત રત્નથી નવાજવામાં આવ્યા હતા.

5 ડિસેમ્બર: વિશ્વ માટી દિવસ (World Soil Day)

- દર વર્ષે 5 ડિસેમ્બરે વિશ્વ માટી દિવસ મનાવવામાં આવે છે. યુનાઈટેડ નેશન્સ હેઠળ કાર્યરત ફૂડ એન્ડ એગ્રીકલ્ચર

ઓર્ગેનાઈઝેશન (FAO) અને અન્ય ઘણી આંતરરાષ્ટ્રીય સંસ્થાઓ દ્વારા પણ આ દિવસની ઉજવણી કરવામાં આવે છે.

મહત્વ

- પૃથ્વીની જૈવવિવિધતાના ચોથા ભાગનું ઘર માટી છે. જમીનના પ્રદૂષણને નિયંત્રણમાં રાખવું અગત્યનું છે કારણ કે ખરાબ માટી વ્યવસ્થાપન જમીનની નીચે રહેલા સૂક્ષ્મ જીવોને અસર કરશે. આ સૂક્ષ્મજીવો ઇકોસિસ્ટમને બચાવવા માટે સતત કામ કરી રહ્યા છે. તેઓ નાઈટ્રોજનને ઠીક કરવામાં મદદ કરે છે જે છોડના વિકાસ માટે જરૂરી છે. તેઓ વિઘટનની પ્રક્રિયા દ્વારા જમીનમાં પોષક તત્વો પણ ઉમેરે છે.

ઇતિહાસ

- ઈન્ટરનેશનલ યુનિયન ઓફ સોઈલ સાયન્સે ભલામણ કરી છે કે 5 ડિસેમ્બરને વિશ્વ માટી દિવસ તરીકે ઉજવવામાં આવે. થાઈલેન્ડની આગેવાની હેઠળ, FAO એ વિશ્વ માટી દિવસની ઔપચારિક સ્થાપનાને સમર્થન આપ્યું હતું. આ દિવસની ઉજવણી કરવાનો નિર્ણય ગ્લોબલ સોઈલ પાર્ટનરશિપ (Global Soil Partnership) હેઠળ લેવામાં આવ્યો હતો. પ્રથમ વિશ્વ માટી દિવસ 2014માં ઉજવવામાં આવ્યો હતો.

શા માટે 5 ડિસેમ્બરની પસંદગી કરવામાં આવી?

- આ દિવસ થાઈલેન્ડના સ્વર્ગસ્થ રાજા ભૂમિબોલ અદુલ્યાદેજના જન્મદિવસ સાથે એકરૂપ છે. તેઓ આ પહેલના મુખ્ય સમર્થક હતા.

ભારતમાં જમીન સંરક્ષણ

- ભારત પ્રાદેશિક ભૂમિ સંરક્ષણ કાર્યક્રમો પર ધ્યાન કેન્દ્રિત કરે છે. ઉદાહરણ તરીકે, ચેરાપુંજી ઇકોલોજીકલ પ્રોજેક્ટ સોહરા ઉચ્ચપ્રદેશમાં જમીનની ભેજ વધારવા માટે શરૂ કરવામાં આવ્યો હતો.
- જોકે, રાષ્ટ્રીય કૃષિ વિજ્ઞાન યોજના, જે દેશમાં વરસાદ આધારિત ખેતી પ્રણાલીના વિકાસ પર ધ્યાન કેન્દ્રિત કરે છે, તે સમગ્ર ભારતમાં જમીનની ગુણવત્તા પર ધ્યાન કેન્દ્રિત કરે છે. આ સાથે સોઈલ હેલ્થ કાર્ડ યોજના પણ શરૂ કરવામાં આવી છે.

રાષ્ટ્રીય ઉર્જા સંરક્ષણ પુરસ્કાર

- તાજેતરમાં, બ્યુરો ઓફ એનર્જી એફિશિયન્સી (BEE) એ ઉર્જા કાર્યક્ષમતા અને સંરક્ષણમાં ભારતની સિદ્ધિઓ દર્શાવવા માટે વિવિધ ઔદ્યોગિક એકમો, સંસ્થાઓ અને સંસ્થાઓને રાષ્ટ્રીય ઉર્જા સંરક્ષણ દિવસ (14 ડિસેમ્બર) નિમિત્તે 31મો નેશનલ એનર્જી કન્ઝર્વેશન એવોર્ડ્સ (NECA) એનાયત કર્યા છે.

- એક નવો પુરસ્કાર – નેશનલ એનર્જી એફિશિયન્સી ઈનોવેશન એવોર્ડ (NEEIA) પણ સંસ્થાકીય કરવામાં આવ્યો છે.

બ્યુરો ઓફ એનર્જી એફિશિયન્સી (BEE)

- બ્યુરો ઓફ એનર્જી એફિશિયન્સી (BEE) એ પાવર મંત્રાલય હેઠળ ઉર્જા સંરક્ષણ અધિનિયમ, 2001ની જોગવાઈઓ હેઠળ સ્થાપિત એક વૈધાનિક સંસ્થા છે.
- તે ભારતીય અર્થતંત્રના ઉર્જા સરપ્લસને ઘટાડવાના પ્રાથમિક ઉદ્દેશ્ય સાથે નીતિઓ અને વ્યૂહરચનાઓ વિકસાવવામાં મદદ કરે છે.
- BEE તેના કાર્યો કરવા માટે હાલના સંસાધનો અને ઈન્ફ્રાસ્ટ્રક્ચરને ઓળખવા અને તેનો ઉપયોગ કરવા નિયુક્ત ગ્રાહકો, એજન્સીઓ અને અન્ય સંસ્થાઓ સાથે સંકલન કરે છે.

પરિચય

- વીજ મંત્રાલયે વર્ષ 1991માં આવા ઉદ્યોગો અને સંસ્થાઓને પુરસ્કાર આપીને રાષ્ટ્રીય માન્યતા પ્રદાન કરવાના ઉદ્દેશ્ય સાથે એક યોજના શરૂ કરી હતી, જેમણે તેમના ઉત્પાદનને જાળવી રાખીને ઉર્જાનો વપરાશ ઘટાડવા માટે વિશેષ પ્રયાસો કર્યા છે.
- નેશનલ એનર્જી કન્ઝર્વેશન એવોર્ડ સૌપ્રથમ 14 ડિસેમ્બર 1991ના રોજ આપવામાં આવ્યો હતો, ત્યારથી 14 ડિસેમ્બરને 'રાષ્ટ્રીય ઉર્જા સંરક્ષણ દિવસ' તરીકે જાહેર કરવામાં આવે છે.
- આ પુરસ્કાર સમગ્ર ઉદ્યોગો, સંસ્થાઓ અને સંસ્થાઓમાં કુલ 56 પેટા-ક્ષેત્રોમાં ઉર્જા કાર્યક્ષમતા સિદ્ધિઓને માન્યતા આપે છે.

ભારતમાં ઉર્જા કાર્યક્ષમતા

- ઉર્જા કાર્યક્ષમતા એટલે કે અમુક કામ કરવા માટે ઓછી ઉર્જાનો ઉપયોગ કરવો એટલે કે ઉર્જાનો બગાડ દૂર કરવો. ઉર્જા કાર્યક્ષમતા ગ્રીનહાઉસ ગેસ (GHG) ઉત્સર્જનમાં ઘટાડો, ઉર્જાની આયાતની માંગમાં ઘટાડો અને સ્થાનિક અને અર્થવ્યવસ્થા-વ્યાપી ખર્ચમાં ઘટાડો જેવા લાભોની શ્રેણી આપે છે.
- ભારતનું ઉર્જા ક્ષેત્ર સરકારની તાજેતરની વિકાસલક્ષી મહત્વાકાંક્ષાઓ સાથે પરિવર્તન માટે તૈયાર છે, ઉદાહરણ તરીકે:
- વર્ષ 2022 સુધીમાં રિન્યુએબલ એનર્જીની સ્થાપિત ક્ષમતા 175 ગીગાવોટ, બધા માટે 24X7 વીજળી, વર્ષ 2022 સુધીમાં બધા માટે આવાસ, 100 સ્માર્ટ સિટી મિશન, ઈ-મોબિલિટીને પ્રોત્સાહન, રેલ્વે ક્ષેત્રનું વિદ્યુતીકરણ, ઘરોનું 100% વીજળીકરણ, કૃષિ પંપ સોલારાઈઝેશન (Solarisation) સેટ કરે છે અને સ્વચ્છ રસોઈ શરતો આપે છે.

- ભારતની મહત્વાકાંક્ષી 2040 ઊર્જા કાર્યક્ષમતા નીતિઓનો સાથે કરવા વીજ ઉત્પાદન માટે 300 ગીગાવોટ નવી ઇમારત માંથી બચાવી શકશે.
- ઊર્જા કાર્યક્ષમતાનાં પગલાંના સફળ અમલીકરણથી 7.14%ની વીજળી બચત અને 2017-18 દરમિયાન દેશના કુલ વીજ વપરાશમાં 108.28 મિલિયન ટન CO2 ઉત્સર્જનમાં ઘટાડો થયો છે.

ઊર્જા કાર્યક્ષમતા અને ઊર્જા સંરક્ષણ સંબંધિત પહેલો

- ભારતીય પહેલો:
 - ઊર્જા સંરક્ષણ અધિનિયમ, 2001:
 - આ કાયદો ઊર્જા સંરક્ષણ માટે સંખ્યાબંધ કાર્યો માટે નિયમનકારી આદેશો પૂરા પાડે છે જેમ કે: પ્રમાણભૂત સેટિંગ અને સાધનોનું લેબલીંગ; વાણિજ્યિક ઇમારતો માટે ઊર્જા સંરક્ષણ બિલ્ડિંગ કોડ્સ; ઊર્જા સઘન ઉદ્યોગો માટે ઊર્જા વપરાશના ધોરણો.
 - પ્રદર્શન, સિદ્ધિ અને વ્યવસાય (PAT) યોજના:
 - પ્રમાણપત્ર દ્વારા ઊર્જા ખર્ચ અસરકારકતા કાર્યક્ષમતા સુધારણા સઘન ઉદ્યોગો માટે બજાર-આધારિત મિકેનિઝમ્સ સાથે સંકળાયેલ ઊર્જા બચત હેઠળ કામગીરી, સિદ્ધિ અને વેપાર (Perform, Achieve and Trade-PAT) સાથે વેપાર કરી શકાય છે.
 - ધોરણો અને લેબલીંગ:
 - આ યોજના વર્ષ 2006માં શરૂ કરવામાં આવી હતી અને હાલમાં તે રૂમ એર કંડિશનર (ફિક્સ્ડ/વેરિયેબલ સ્પીડ), સીલિંગ ફેન, કલર ટેલિવિઝન, કોમ્પ્યુટર, ડાયરેક્ટ ફૂલ રેફ્રિજરેટર્સ વગેરે જેવા સાધનોને લાગુ પડે છે.
 - એનર્જી કન્ઝર્વેશન બિલ્ડિંગ કોડ (ECBC):
 - તે વર્ષ 2007માં નવી વ્યાપારી ઇમારતો માટે વિકસાવવામાં આવી હતી.
 - તે 100kW (કિલોવોટ)ના કનેક્ટેડ લોડ અથવા 120 kVA (કિલોવોલ્ટ-એમ્પીયર) અને તેથી વધુની કોન્ટ્રાક્ટ માંગ સાથે નવી વ્યાપારી ઇમારતો માટે લઘુત્તમ ઊર્જા ધોરણો નક્કી કરે છે.
 - ડિમાન્ડ સાઈડ મેનેજમેન્ટ (DSM):
 - DSM એ ઇલેક્ટ્રિક મીટરની માંગ અથવા ગ્રાહક બાજુને અસર કરતા પગલાંની પસંદગી, આયોજન અને અમલીકરણનો સંદર્ભ આપે છે.
- વૈશ્વિક પહેલ:
 - ઇન્ટરનેશનલ એનર્જી એજન્સી (IEA):
 - IEA સુરક્ષિત અને ટકાઉ ભવિષ્ય માટે ઊર્જા નીતિઓને આકાર આપવા અને માર્ગદર્શન આપવા માટે વિશ્વભરના દેશો સાથે કામ કરે છે.

- બધા માટે ટકાઉ ઊર્જા (SEforALL):
- તે એક આંતરરાષ્ટ્રીય સંસ્થા છે જે યુનાઈટેડ નેશન્સ અને સરકારના નેતાઓ, ખાનગી ક્ષેત્ર, નાણાકીય સંસ્થાઓ અને નાગરિક સમાજ સાથે ભાગીદારીમાં કામ કરે છે જેથી આબોહવા પરના પેરિસ કરારને અનુરૂપ ટકાઉ વિકાસ લક્ષ્ય-7ની સિદ્ધિ તરફના પગલાંને વેગ મળે.
- પેરિસ કરાર (Paris Agreement):
- તે આબોહવા પરિવર્તન પર કાયદેસર રીતે બંધનકર્તા આંતરરાષ્ટ્રીય સંધિ છે. તેનું લક્ષ્ય ગ્લોબલ વોર્મિંગને પૂર્વ-ઔદ્યોગિક સ્તરની તુલનામાં 2 °C, પ્રાધાન્ય 1.5 °C કરતા ઓછું મર્યાદિત કરવાનો છે.
- મિશન ઇનોવેશન-MI:
- સ્વચ્છ ઊર્જા નવીનતાને વેગ આપવા માટે તે 24 દેશો અને યુરોપિયન કમિશન (યુરોપિયન યુનિયન વતી)ની વૈશ્વિક પહેલ છે.

ઊર્જા કાર્યક્ષમતા સુધારવા માટેની ટિપ્સ

- ઊર્જા વપરાશના વર્તનમાં ફેરફાર:
- જીવનને સરળ બનાવતા ઉપકરણો સાથે આરામદાયક એર-કન્ડિશનર જગ્યાઓમાં રહેવાની અને કામ કરવાની નાગરિકોની ઉચ્ચ આકાંક્ષાઓ ઊર્જા વપરાશમાં અનેકગણો વધારો તરફ દોરી જશે.
- ભવિષ્યમાં ઊર્જાની માંગને અંકુશમાં લેવા માટે ઊર્જા કાર્યક્ષમતા કાર્યક્રમો દ્વારા ઊર્જા ઉપયોગની વર્તણૂકની રીતો બદલવાના અભિગમની જરૂર છે.
- શૂન્ય ઊર્જા નિર્માણ કાર્યક્રમ પર વધુ ધ્યાન:
- ભારત માટે બાંધકામ ક્ષેત્રના તમામ ક્ષેત્રોમાં નીચર ઝીરો એનર્જી બિલ્ડિંગ (NZEB) પ્રોગ્રામના વિસ્તરણ માટે દબાણ કરવું મહત્વપૂર્ણ છે. આ કાર્યક્રમનો ઉદ્દેશ પરંપરાગત ઇમારતો માટે એકમ વિસ્તાર દીઠ ઓછી ઊર્જાનો ઉપયોગ હાંસલ કરવા માટેનું માળખું વિકસાવવાનો છે.
- વીજળી અધિનિયમમાં સુધારો:
- આ ઉપરાંત, ઇલેક્ટ્રિસિટી એક્ટમાં સુધારા દ્વારા ભારતના વીજળી ક્ષેત્રે અનેક નીતિ સ્તરના ફેરફારો સાથે સુધારો થવાની અપેક્ષા છે.
- સ્માર્ટ મીટરની સ્થાપના:
- ઓછી બિલિંગ ક્ષમતા, ભારે ટ્રાન્સમિશન અને ડિસ્ટ્રિબ્યુશન લોસ, વીજ વપરાશની દેખરેખ વગેરે જેવા મુદ્દાઓના ઉકેલ તરીકે સ્માર્ટ મીટરની સ્થાપના એ મુખ્ય પહેલોમાંની એક છે.
- સ્માર્ટ મીટરની ઝડપી સ્થાપના ભારતને મોટા પાયા પર ઊર્જા કાર્યક્ષમતા દરમિયાનગીરીની સુવિધા આપવામાં મદદ કરી શકે છે.
- ઊર્જા કાર્યક્ષમતા હસ્તક્ષેપ:
- ઊર્જા કાર્યક્ષમ જીવનશૈલી અપનાવવાથી ભારતની ઊર્જા પ્રણાલીમાં વધુ સારા બદલાવ તરફ સકારાત્મક પ્રેરણા

મળશે. નીચા કાર્બન સંક્રમણને હાંસલ કરવા માટે ઉર્જા કાર્યક્ષમતા દરમિયાનગીરી એ સૌથી વધુ ખર્ચ-અસરકારક માધ્યમો પૈકીનું એક છે.

ભારત-પાક યુદ્ધ: 1971

- તાજેતરમાં નેશનલ કેડેટ કોર્પ્સ (NCC) એ 'આઝાદી કા અમૃત મહોત્સવ' (ભારતની આઝાદીની 75મી વર્ષગાંઠ) કાર્યક્રમ 'વિક્ટરી સિરીઝ ઓફ ઈન્ડિપેન્ડન્સ એન્ડ કન્ફ્યુઅન્સ ઓફ કલ્ચર'નું આયોજન કરવાની જાહેરાત કરી છે.
- 'વિક્ટરી ચેઈન ઓફ ફ્રીડમ એન્ડ ધ કન્ફ્યુઅન્સ ઓફ કલ્ચર' કાર્યક્રમ હેઠળ 1971ના ભારત-પાકિસ્તાન યુદ્ધના નાયકોને દેશભરમાં 75 સ્થળોએ સન્માનિત કરવામાં આવી રહ્યા છે.
- સંસ્કૃતિનો મહાસંગમ નવી દિલ્હીમાં એક વિશેષ રાષ્ટ્રીય એકતા શિબિરનું આયોજન કરશે, જેમાં દેશભરના ઉમેદવારો સાંસ્કૃતિક વિનિમયમાં ભાગ લેશે.

ભારત-પાકિસ્તાન યુદ્ધ 1971ની સમયરેખા

- રાજકીય અસંતુલન: 1950ના દાયકામાં પાકિસ્તાનની કેન્દ્રીય સત્તા પશ્ચિમ પાકિસ્તાન દ્વારા પ્રભુત્વ ધરાવતી હતી. પાકિસ્તાનમાં લશ્કરી-નોકરશાહીનું શાસન હતું જેઓ આખા દેશ (પૂર્વ અને પશ્ચિમ પાકિસ્તાન) પર અત્યંત અલોકતાંત્રિક રીતે રાજ કરી રહ્યા હતા.
- આ શાસન પ્રણાલીમાં બંગાળીઓનું કોઈ રાજકીય પ્રતિનિધિત્વ નહોતું, પરંતુ પશ્ચિમ પાકિસ્તાનના આ વર્ચસ્વને 1970ની સામાન્ય ચૂંટણી દરમિયાન પડકારવામાં આવ્યો હતો.
- અવામી લીગનો વિજય: 1970ની સામાન્ય ચૂંટણીમાં પૂર્વ પાકિસ્તાનના શેખ મુજીબુર રહેમાનની અવામી લીગને સ્પષ્ટ બહુમતી મળી, જે વડાપ્રધાન બનવા માટે પૂરતી હતી.
- જોકે, પશ્ચિમ પાકિસ્તાન પૂર્વ પાકિસ્તાનના કોઈ નેતાને દેશ પર શાસન કરવા દેવા તૈયાર ન હતું.
- સાંસ્કૃતિક તફાવત: તત્કાલિન પશ્ચિમ પાકિસ્તાન (હાલનું પાકિસ્તાન) એ 'યાહ્યા ખાન'ના નેતૃત્વ હેઠળ પૂર્વ પાકિસ્તાન (હાલનું બાંગ્લાદેશ) ના લોકોને સાંસ્કૃતિક રીતે દબાવવાનો પ્રયાસ કર્યો હતો. ભાષાના પહેરવેશ-વિકૃતિ વગેરે બાબતે તેમણે પૂર્વ પાકિસ્તાન પર તાનાશાહી વલણ અપનાવવાનું શરૂ કર્યું. તે જાણીતું છે કે પૂર્વ પાકિસ્તાન બંગાળમાંથી બનાવવામાં આવ્યું હતું, તેથી અહીંની ભાષા મુખ્યત્વે બંગાળી હતી જ્યારે પશ્ચિમ પાકિસ્તાનની ભાષા મુખ્યત્વે ઉર્દૂ હતી.
- રાજકીય વાટાઘાટો નિષ્ફળ ગયા પછી, જનરલ યાહ્યા ખાનની આગેવાની હેઠળની પાકિસ્તાની સેનાએ પૂર્વ પાકિસ્તાન સામે કડક કાર્યવાહી કરવાનું નક્કી કર્યું.

- ઓપરેશન સર્ચલાઈટ: 26 માર્ચ, 1971ના રોજ, પશ્ચિમ પાકિસ્તાને સમગ્ર પૂર્વ પાકિસ્તાનમાં ઓપરેશન સર્ચલાઈટ શરૂ કર્યું.
- પરિણામે લાખો બાંગ્લાદેશીઓ ભાગીને ભારત આવ્યા. મુખ્યત્વે પશ્ચિમ બંગાળ, આસામ, મેઘાલય અને ત્રિપુરા જેવા રાજ્યોમાં કારણ કે આ રાજ્યો બાંગ્લાદેશની સૌથી નજીકના રાજ્યો છે.
- પશ્ચિમ બંગાળ ખાસ કરીને શરણાર્થીઓના બોજમાં દબાવા લાગ્યું અને રાજ્યે તત્કાલીન વડા પ્રધાન ઈન્દિરા ગાંધી અને તેમની સરકારને ખોરાક અને આશ્રય માટે મદદ માટે અપીલ કરી.
- ભારત-બાંગ્લા સહકાર: પાકિસ્તાની સેનાને 'મુક્તિવાહિની સેના' અને બાંગ્લાદેશની આઝાદી માટે લડનારા ભારતીય સૈનિકોની બહાદુરીનો સામનો કરવો પડ્યો હતો. તે જાણીતું છે કે મુક્તિવાહિની સેનામાં બાંગ્લાદેશના સૈનિકો, પેરા-મિલિટરી અને નાગરિકો પણ સામેલ હતા. તેઓ મુખ્યત્વે ગેરિલા પદ્ધતિથી લડ્યા હતા.
- પાકિસ્તાની સેનાની હાર: 16 ડિસેમ્બર 1971ના રોજ, પૂર્વ પાકિસ્તાનના મુખ્ય માર્શલ લો એડમિનિસ્ટ્રેટર અને પૂર્વ પાકિસ્તાન સ્થિત પાકિસ્તાની આર્મી ફોર્સના કમાન્ડર, લેફ્ટનન્ટ જનરલ અમીર અબ્દુલ્લા ખાન નિયાઝીએ 'સરેન્ડરના સાધન' પર હસ્તાક્ષર કર્યા.
- બીજા વિશ્વયુદ્ધ પછી 93,000 થી વધુ પાકિસ્તાની સૈનિકોએ ભારતીય સેના અને બાંગ્લાદેશ લિબરેશન આર્મી સમક્ષ આત્મસમર્પણ કર્યું. માત્ર 13 દિવસના આ ટૂંકા યુદ્ધમાંથી ભારતના હસ્તક્ષેપથી એક નવા રાષ્ટ્રનો જન્મ થયો.
- ભારતીય હસ્તક્ષેપથી 13 દિવસમાં યુદ્ધનો અંત આવ્યો અને આ રીતે એક નવા રાષ્ટ્રનો જન્મ થયો.

ભારત માટે ભારત-પાકિસ્તાન યુદ્ધનું મહત્વ

- એક સાથે બે મોરચે યુદ્ધનો ખતરો: ભવિષ્યમાં પાકિસ્તાન સાથે યુદ્ધ થાય તો ભારતને બંને મોરચે યુદ્ધનો ખતરો હતો. પૂર્વ પાકિસ્તાનમાં બળવાખોરીએ ભારતને આ ખતરાને ખતમ કરવાનું બહાનું આપ્યું.
- પૂર્વી મોરચો 1965માં મોટાભાગે નિષ્ફળ રહ્યો હોવા છતાં, તેણે નોંધપાત્ર લશ્કરી સંસાધનો રોક્યા હતા જે પશ્ચિમી મોરચા પર વધુ અસરકારક બની શકે.
- બિન-જોડાણની નીતિમાં ફેરફાર: ભારત-પાકિસ્તાન યુદ્ધ ઓગસ્ટ 1971માં ભારત-સોવિયેત સંધિ પર હસ્તાક્ષર કરતા પહેલા થયું હતું, જેણે ભારતને રાજદ્વારી પ્રોત્સાહન આપ્યું હતું.
- આ વિજયે વિદેશી રાજકારણમાં ભારતની વ્યાપક ભૂમિકા સુનિશ્ચિત કરી.
- અમેરિકા સહિત વિશ્વના ઘણા દેશોને લાગ્યું કે દક્ષિણ એશિયામાં સત્તાનું સંતુલન ભારતમાં બદલાઈ ગયું છે.

અમેરિકા ઓલિમ્પિક 2022નો બહિષ્કાર કરશે

- યુએસ સરકારે તાજેતરમાં 2022 ઓલિમ્પિકના બહિષ્કારની જાહેરાત કરી હતી. ઓલિમ્પિક્સ 2022 બેઈજિંગમાં યોજાશે. યુ.એસ.એ કહ્યું કે “ચીનનો માનવાધિકાર અત્યાચાર” તેના બહિષ્કારનું મુખ્ય કારણ છે. યુએસએ આ બહિષ્કારને “રાજદ્વારી બહિષ્કાર” ગણાવ્યો.

રાજદ્વારી બહિષ્કાર શું છે?

- આનો અર્થ એ થયો કે યુએસ ઓલિમ્પિકમાં ભાગ લેવા માટે કોઈ સત્તાવાર અથવા રાજદ્વારી પ્રતિનિધિત્વ મોકલી રહ્યું નથી. જોકે, અમેરિકા અમેરિકન ખેલાડીઓને ઓલિમ્પિકમાં ભાગ લેવાની છૂટ આપી રહ્યું છે.
- શા માટે યુએસ 2022 ઓલિમ્પિકનો બહિષ્કાર કરી રહ્યું છે?
- યુ.એસ. ચીન દ્વારા નીચેના માનવાધિકાર અત્યાચારોનો બહિષ્કાર કરી રહ્યું છે:
- તાઈવાન અને તિબેટમાં સ્થિતિ
- હોંગકોંગમાં કાર્યવાહી
- શિનજિયાંગમાં લઘુમતી મુસ્લિમ ઉઈગુરનો દુરુપયોગ

1980માં બહિષ્કાર

- આ પહેલા અમેરિકાએ 1980માં ઓલિમ્પિકનો સંપૂર્ણ બહિષ્કાર કર્યો હતો. આ બહિષ્કાર ત્યારે અફઘાનિસ્તાનમાં સોવિયત સંઘની સૈન્ય હાજરીના વિરોધમાં હતો. ડિસેમ્બર 1979માં, સોવિયેત સૈનિકોએ, અફઘાન સામ્યવાદી સરકારને ટેકો આપતા, અફઘાનિસ્તાન પર આક્રમણ કર્યું. ત્યારબાદ સોવિયેટ્સ 1989 સુધી અફઘાનિસ્તાનમાં રહ્યા. 1980માં, લગભગ 60 દેશોએ યુએસની સાથે ઓલિમ્પિકમાં ભાગ લેવાનો ઇનકાર કર્યો હતો. જેમાં ચીન, જાપાન, કેનેડા, ઈઝરાયેલ અને પશ્ચિમ જર્મનીનો સમાવેશ થાય છે.

શું છે મામલો?

- ચીન સમર અને વિન્ટર ઓલિમ્પિક બંનેનું આયોજન કરી રહ્યું છે. ઓલિમ્પિકના ઇતિહાસમાં આ પ્રથમ વખત છે જ્યારે કોઈ દેશ સમર અને વિન્ટર ઓલિમ્પિક બંનેની યજમાની કરી રહ્યો છે. સમર અને વિન્ટર ઓલિમ્પિક્સ ચાર વર્ષમાં એકવાર યોજાય છે. સમર ઓલિમ્પિક્સ સામાન્ય રીતે ઓલિમ્પિક તરીકે ઓળખાય છે જેમાં વધુ સંખ્યામાં દેશો ભાગ લે છે. બીજી બાજુ, વિન્ટર ઓલિમ્પિક્સ પ્રમાણમાં નાની ઇવેન્ટ છે. સમર ઓલિમ્પિક્સ ચાર વર્ષમાં એકવાર યોજાય છે, મુખ્યત્વે લીપ વર્ષમાં વિન્ટર ઓલિમ્પિક્સ લીપ વર્ષના બે વર્ષ પછી યોજાય છે. ઉનાળુ ઓલિમ્પિક્સ 2000, 2004, 2008, 2012

વગેરેમાં અને વિન્ટર ઓલિમ્પિક્સ 2002, 2006, 2010 વગેરેમાં યોજાઈ હતી. ચીને 2008માં સમર ઓલિમ્પિકની યજમાની કરી હતી અને હવે 2022માં વિન્ટર ઓલિમ્પિકની યજમાની કરશે.

ઓલિમ્પિક યજમાન શહેર કેવી રીતે પસંદ કરવામાં આવે છે?

- વિશ્વના મુખ્ય શહેરો દર બે વર્ષે આંતરરાષ્ટ્રીય ઓલિમ્પિક સમિતિ માટે સ્પર્ધાત્મક બિડ કરે છે. આ ગેમ્સના સાત વર્ષ પહેલા કરવામાં આવે છે. IOC પછી બિડિંગ શહેર હોસ્ટિંગ માટે સક્ષમ છે કે કેમ તે ચકાસવા માટે સખત ઓડિટ કરે છે. આનું કારણ એ છે કે શહેરમાં મોટી સંખ્યામાં ખેલાડીઓ, સરકારી પ્રતિનિધિઓને રહેવાની વ્યવસ્થા કરવી પડે છે અને તેમને સુરક્ષા વગેરે પૂરી પાડવાની હોય છે. આ પરિબળો અને બિડિંગના આધારે, સભ્યો તેમનો મત આપે છે અને વિજેતા શહેર રમતોનું આયોજન કરે છે.

આંગ સાન સૂ કી(Aung San Suu Kyi) ને 4 વર્ષની જેલની સજા ફટકારવામાં આવી

- આંગ સાન સૂ કી (Aung San Suu Kyi) મ્યાનમારના રાજકારણી છે. તે નોબેલ શાંતિ પુરસ્કાર વિજેતા છે. 6 ડિસેમ્બર 2021ના રોજ, મ્યાનમારની વિશેષ અદાલતે તેને કોરોનાવાયરસ પ્રતિબંધોનું ઉલ્લંઘન કરવા બદલ 4 વર્ષની જેલની સજા ફટકારી. તેની વિશ્વભરમાં ટીકા થઈ છે.

કોણ છે આંગ સાન સૂ કી ?

- આંગ સાન સૂ કીએ 2016 અને 2021 વચ્ચે મ્યાનમારના સ્ટેટ કાઉન્સેલર તરીકે સેવા આપી હતી. આ પદ વડાપ્રધાન પદની સમકક્ષ છે. તે આંગ સાનની સૌથી નાની પુત્રી છે. આંગ સાનને મ્યાનમારના રાષ્ટ્રપિતા માનવામાં આવે છે.
- 1989માં ચૂંટણી પહેલા તેમની અટકાયત કરવામાં આવી હતી અને 15 વર્ષ સુધી નજરકેદ રાખવામાં આવ્યા હતા. આનાથી તે વિશ્વના સૌથી પ્રખ્યાત રાજકીય કેદીઓમાંના એક બન્યા.

8888 બળવો (8888 Uprising)

- આંગ સાન સૂ કી 8888ના વિદ્રોહ દ્વારા પ્રખ્યાત થયા. 8888ના બળવાને જન શક્તિ બળવા તરીકે પણ ઓળખવામાં આવે છે. જેમાં સમગ્ર મ્યાનમારમાં વિરોધ પ્રદર્શનનો સમાવેશ થાય છે. વળતર વિના ચલણી નોટો પાછી ખેંચી લેવાથી, પોલીસની નિર્દયતા, આર્થિક ગેરવહીવટ, એકઠથ્યુ શાસન, ભ્રષ્ટાચારને કારણે આવું બન્યું છે.

આંગ સાન સુ કીને તાજેતરમાં જેલની સજા કેમ કરવામાં**આવી?**

- તેને બે આરોપો માટે જેલની સજા ફટકારવામાં આવી હતી. તેણી મ્યાનમારની સૈન્ય સામે અને COVID-19 પ્રોટોકોલનું ઉલ્લંઘન કરવા માટે લોકોને ઉશ્કેરે છે. હાલમાં, તેણી 11 આરોપોનો સામનો કરી રહી છે જેમાં મહત્તમ 102 વર્ષની જેલની સજા છે. તેમની સામેના અન્ય મોટા વિવાદાસ્પદ કેસો નીચે મુજબ છે.
- તેમના સુરક્ષા રક્ષકો દ્વારા વોકી-ટોકીનો કથિત ઉપયોગ
- હેલિકોપ્ટર ખરીદવાની પરમીટ આપવામાં ભ્રષ્ટાચાર
- ઓફિશિયલ સિક્રેટ એક્ટનું ઉલ્લંઘન

શું છે મામલો?

- આંગ સાન સૂ કી નેશનલ લીગ ફોર ડેમોક્રસીના નેતા છે. મ્યાનમારની સેના પાસે સંસદની કુલ બેઠકોમાંથી 25% બેઠકો છે. 2021માં, નવા ચૂંટાયેલા સાંસદો માટે સંસદનું પ્રથમ સત્ર યોજવાનું હતું. ચૂંટણીમાં મતદાનની છેતરપિંડીનો હવાલો આપીને સેનાએ સત્ર પહેલા જ કટોકટીની સ્થિતિ લાદી દીધી હતી. કટોકટી દ્વારા, સેનાએ બળવો કરીને સત્તા કબજે કરી. 1948માં બ્રિટિશ શાસનથી આઝાદ થયા બાદ સેનાએ ત્રીજી વખત મ્યાનમારમાં સત્તા કબજે કરી છે. આ બળવા પછી આંગ સાન સૂ કીને કસ્ટડીમાં લેવામાં આવી હતી. આવા દૃશ્યો જ્યાં સૈન્ય સત્તા કબજે કરે છે તેને તખ્તાપલટ (coup de tat) કહેવામાં આવે છે.

BWF વર્લ્ડ ટૂર 2021: પી.વી. સિંધુએ સિલ્વર મેડલ જીત્યો

- BWF વર્લ્ડ ટૂર 2021 ફાઇનલ્સ ભારતની પી.વી સિંધુ અને કોરિયાના સિયોંગ વચ્ચે થયું. સ્યોંગે કપ જીત્યો અને સિંધુએ સિલ્વર મેડલ જીત્યો. BWF વર્લ્ડ ટૂર 2021ના મેન્સ સિંગલ્સમાં, વિક્ટર એક્સેલસેને કપ જીત્યો.

BWF વર્લ્ડ ટૂર

- BWF વર્લ્ડ ટૂર એ ગ્રેડ 2 બેડમિન્ટન ટુર્નામેન્ટ શ્રેણી છે. તેનું આયોજન BWF, બેડમિન્ટન વર્લ્ડ ફેડરેશન દ્વારા કરવામાં આવે છે. તે સિંગલ્સ (પુરુષો અને મહિલા) અને ડબલ્સ (પુરુષો, મહિલા અને મિશ્ર)માં ટોચના વિશ્વ ક્રમાંકિત ખેલાડીઓમાં સ્થાન ધરાવે છે.
- BWF વર્લ્ડ ટુરમાં છ સ્તરનો સમાવેશ થાય છે. તેઓ નીચે મુજબ છે.

વર્લ્ડ ટૂર ફાઇનલ

- સુપર 1000
- સુપર 750
- સુપર 500
- સુપર 300
- BWF ટૂર સુપર 100 લેવલ
- BWF ઉપરોક્ત ટુર્નામેન્ટના આધારે ખેલાડીઓની રેન્કિંગ કરે છે. આ સ્તરો માટે ઈનામની રકમ નીચે મુજબ છે:
- વર્લ્ડ ટૂર ફાઇનલ્સ: USD 1.5 મિલિયન
- સુપર 1000: 850 હજાર USD
- સુપર 750: 600 હજાર USD
- સુપર 500: 320 હજાર યુએસડી
- સુપર 300: 140 હજાર USD
- સુપર 100: 75 હજાર USD

ખેલાડી નિયમો

- આ ટુર્નામેન્ટ ટોચના 15 સિંગલ્સ ખેલાડીઓ અને ટોચના 10 ડબલ્સ ખેલાડીઓ વચ્ચે યોજાય છે. જો કોઈ ખેલાડી રમવામાં નિષ્ફળ જાય, તો BWF પ્રતિ ઈવેન્ટ \$5,000 નો દંડ લાદે છે. જોકે, માન્ય તબીબી પ્રમાણપત્રને આ દંડમાંથી મુક્તિ મળશે. આ નિયમો નિવૃત્ત અને સસ્પેન્ડ થયેલા ખેલાડીઓને લાગુ પડતા નથી.

BWF વર્લ્ડ રેન્કિંગ

- આ રેન્કિંગ BWF દ્વારા બનાવવામાં આવ્યું છે. તે ખેલાડીઓને રેન્ક આપવા માટે BWF ટુર્નામેન્ટ્સ, સમર ઓલિમ્પિક ગેમ્સ અને વર્લ્ડ ચેમ્પિયનશિપનો ઉપયોગ કરે છે. હાલમાં ડેનમાર્કનો વિક્ટર એક્સેલસેન મેન્સ સિંગલ્સમાં ટોચના સ્થાને છે. ભારતના શ્રીકાંત 14મા ક્રમે છે. તાઈ ત્ઝુ-યિંગ મહિલા સિંગલ્સમાં ટોચના રેન્ક પર છે. પી.વી સિંધુ સાતમા સ્થાને છે. ડબલ્સ કેટેગરીમાં ભારતના સાત્વિકસાઈરાજ અને ચિરાગ શેટ્ટી નવમા ક્રમે છે. વિશ્વના દેશોની રેન્કિંગમાં ભારત નવમા ક્રમે છે. ચીન ટોચ પર છે, ત્યારબાદ જાપાન, ઈન્ડોનેશિયા, થાઈલેન્ડ છે.

પશ્ચિમ ઘાટ પર કસ્તુરીરંગન સમિતિ

- તાજેતરમાં, કર્ણાટક સરકાર દ્વારા કેન્દ્ર સરકારને જાણ કરવામાં આવી છે કે તે પશ્ચિમ ઘાટ પર રચાયેલી કસ્તુરીરંગન સમિતિ (Kasturirangan Committee report)ના અહેવાલની તરફેણમાં નથી.
- કસ્તુરીરંગન સમિતિના અહેવાલમાં પશ્ચિમ ઘાટના કુલ વિસ્તારના 37 ટકા વિસ્તારને Eco-Sensitive Area (ESA) તરીકે જાહેર કરવાનો પ્રસ્તાવ મૂકવામાં આવ્યો છે.

- કર્ણાટક સરકારનું માનવું છે કે પશ્ચિમ ઘાટને ESA તરીકે જાહેર કરવાથી પ્રદેશના લોકોની આજીવિકા પર પ્રતિકૂળ અસર પડશે.

પર્યાવરણીય રીતે સંવેદનશીલ વિસ્તારો વિશે

- તે સંરક્ષિત વિસ્તારો, રાષ્ટ્રીય ઉદ્યાનો અને વન્યજીવ અભયારણ્યોની આસપાસ 10 કિલોમીટરની અંદર સ્થિત વિસ્તાર છે.
- પર્યાવરણ સંરક્ષણ અધિનિયમ, 1986 હેઠળ પર્યાવરણ, વન અને આબોહવા પરિવર્તન મંત્રાલય (Ministry of Environment, Forest and Climate Change-MoEFCC) દ્વારા ESA ને સૂચિત કરવામાં આવે છે.
- તેનોમૂળઉદ્દેશ્યરાષ્ટ્રીયઉદ્યાનોઅનેવન્યજીવઅભયારણ્યોની આસપાસ અમુક પ્રવૃત્તિઓનું નિયમન કરવાનો છે જેથી સંરક્ષિત વિસ્તારોની સંવેદનશીલ ઇકોસિસ્ટમ પર આવી પ્રવૃત્તિઓની નકારાત્મક અસરોને ઓછી કરી શકાય.

કસ્તુરીરંગન સમિતિના અહેવાલની ભલામણો અંગે

- આવરી લેવાયેલા વિસ્તારો: કસ્તુરીરંગન સમિતિના અહેવાલમાં લગભગ 60,000 ચોરસ કિલોમીટરના વિસ્તારને ઇકો-સેન્સિટિવ ઝોન (ESA) તરીકે જાહેર કરવાનો પ્રસ્તાવ છે.
- તેમાંથી 20,668 ચોરસ કિમી વિસ્તાર કર્ણાટક રાજ્યમાં આવે છે, જેમાં 1,576 ગામોનો સમાવેશ થાય છે.
- આ વિસ્તારમાં સમાવિષ્ટ મોટાભાગની સાઈટ્સ કાયદેસર રીતે સીમાંકિત રાષ્ટ્રીય ઉદ્યાનો, વન્યજીવ અભયારણ્યો, વાઘ અનામત અને વન વિભાગોથી ઘેરાયેલી છે, તેથી તેમને પહેલેથી જ ઉચ્ચ સ્તરનું રક્ષણ પૂરું પાડવામાં આવ્યું છે.
- ઈચ્છિત અને પ્રતિબંધિત પ્રવૃત્તિઓ: અહેવાલમાં ખાણકામ, ખાણકામ, લાલ શ્રેણીના ઉદ્યોગો (Red Category Industries)ની સ્થાપના અને થર્મલ પાવર પ્રોજેક્ટ પર સંપૂર્ણ પ્રતિબંધની ભલામણ કરવામાં આવી છે.
- એવું પણ કહેવામાં આવ્યું છે કે આ પ્રવૃત્તિઓ માટે પરવાનગી આપતા પહેલા ઈન્ફ્રાસ્ટ્રક્ચર પ્રોજેક્ટ્સની જંગલ અને વન્યજીવો પરની અસરનો અભ્યાસ કરવો જોઈએ.
- યુનેસ્કો ટેગ: અહેવાલમાં એમ પણ જણાવાયું છે કે યુનેસ્કો હેરિટેજ ટેગ (UNESCO Heritage tag)માં પશ્ચિમ ઘાટનો સમાવેશ તેની વિશાળ કુદરતી સંપત્તિને વૈશ્વિક અને સ્થાનિક બંને રીતે ઓળખવામાં સક્ષમ બનાવે છે.
- 39 સાઈટ્સ પશ્ચિમ ઘાટમાં સ્થિત છે, જે રાજ્યો (કેરળ 19), કર્ણાટક (10), તમિલનાડુ (6) અને મહારાષ્ટ્ર (4) સુધી વિસ્તરેલી છે.
- રાજ્ય સરકારોની ભૂમિકા: રાજ્ય સરકારોએ આ વિકાસ પર ધ્યાન આપવું જોઈએ અને પ્રદેશના સંસાધનો અને તકોના સંરક્ષણ, રક્ષણ અને મૂલ્યની યોજના તૈયાર કરવી જોઈએ.

કસ્તુરીરંગન સમિતિ દ્વારા પ્રસ્તાવિત ESA

- કર્ણાટક સરકારનો વિરોધ:
- વિકાસની પ્રગતિમાં અવરોધો: કર્ણાટકમાં વ્યાપક વન આવરણ છે અને સરકારે પશ્ચિમ ઘાટની જૈવવિવિધતાના રક્ષણ માટે કાળજી લીધી છે.
- રાજ્ય સરકાર માને છે કે અહેવાલના અમલીકરણ સાથે આ વિસ્તારમાં વિકાસની ગતિવિધિઓ ઠપ્પ થઈ જશે.
- જન-કેન્દ્રિત વિકાસ મોડલ: કસ્તુરીરંગન રિપોર્ટ સેટેલાઈટ આધારિત તસવીરોના આધારે તૈયાર કરવામાં આવ્યો છે, પરંતુ જમીની વાસ્તવિકતા અલગ છે.
- આ પ્રદેશના લોકોએ પર્યાવરણને અનુકૂળ રીતે ખેતી અને બાગાયતની પ્રવૃત્તિઓ અપનાવી છે.
- વન સંરક્ષણ અધિનિયમ, 1980 હેઠળ પર્યાવરણ સુરક્ષાને પ્રાથમિકતા આપવામાં આવી છે.

ભવિષ્યનો માર્ગ

- નિવારક અભિગમ: આબોહવા પરિવર્તનને ધ્યાનમાં રાખીને જે તમામ લોકોની આજીવિકાને અસર કરશે અને દેશની અર્થવ્યવસ્થાને નુકસાન પહોંચાડી શકે છે, આવી સંવેદનશીલ ઇકોસિસ્ટમનું સંરક્ષણ સમજદારીપૂર્વક કરવું જોઈએ.
- પુનઃસ્થાપન/પુનઃસ્થાપન માટે નાણાં/સંસાધનો ખર્ચવા કરતાં આપત્તિ સંભવની સ્થિતિમાં તે ઓછું ખર્ચાળ હશે.
- આમ, અમલીકરણમાં વધુ વિલંબ માત્ર દેશના સૌથી મૂલ્યવાન કુદરતી સંસાધનના અધોગતિ તરફ દોરી જશે.
- તમામ હિસ્સેદારો સાથે સંલગ્નતા: વૈજ્ઞાનિક અભ્યાસના આધારે યોગ્ય પૃથ્થકરણ પછી ચિંતાઓને દૂર કરવા માટે વિવિધ હિસ્સેદારો વચ્ચે સર્વસંમતિની તાત્કાલિક જરૂર છે.
- જંગલની જમીન, ઉત્પાદનો અને સેવાઓ પરના જોખમો અને માંગણીઓનો સર્વગ્રાહી દૃષ્ટિકોણ, સામેલ અધિકારીઓ માટે સ્પષ્ટપણે જણાવેલ ઉદ્દેશ્યો અને તેમની સાથે વ્યવહાર કરવાની વ્યૂહરચના હોવી જોઈએ.

વિશ્વ માનવ અધિકાર દિવસ

- માનવ અધિકાર દિવસ દર વર્ષે વિશ્વભરમાં 10 ડિસેમ્બરે ઉજવવામાં આવે છે.
- આ વર્ષની શરૂઆતમાં બહાર પાડવામાં આવેલા 'ફ્રીડમ ઈન ધ વર્લ્ડ 2021' રિપોર્ટમાં ભારતનો દરજ્જો 'સ્વતંત્ર' માંથી 'આંશિક રીતે સ્વતંત્ર' કરવામાં આવ્યો હતો.

માનવ અધિકાર દિવસ

- પરિચય:
- 10 ડિસેમ્બરના રોજ, યુનાઈટેડ નેશન્સ જનરલ એસેમ્બલીએ વર્ષ 1948માં માનવ અધિકારની સાર્વત્રિક ઘોષણા (UDHR) અપનાવી હતી.

- માનવ અધિકારોની સાર્વત્રિક ઘોષણા (UDHR) એ માનવ દૃષ્ટિકોણ અને રાજ્ય અને વ્યક્તિ વચ્ચેના સંબંધને લગતા સામાન્ય મૂળ મૂલ્યોનો સમૂહ સ્થાપિત કર્યો છે.
- વર્ષ 2021ની થીમ::
- “સમાનતા – અસમાનતા ઘટાડવી, માનવ અધિકારોને આગળ વધારવું” (“EQUALITY–Reducing inequalities, advancing human rights”).
- ઉદ્દેશ્ય:
- સમાનતા, શાંતિ, ન્યાય, સ્વતંત્રતા અને માનવ ગૌરવની સુરક્ષાને પ્રોત્સાહન આપવું. જાતિ, રંગ, ધર્મ, લિંગ, ભાષા અથવા સામાજિક દરજ્જાને ધ્યાનમાં લીધા વિના દરેક વ્યક્તિને માનવ અધિકારનો અધિકાર છે.
- માનવ અધિકાર:
- સરળ શબ્દોમાં કહીએ તો, માનવ અધિકારનો અર્થ એવા અધિકારો થાય છે જે જાતિ, લિંગ, રાષ્ટ્રીયતા, ભાષા, ધર્મ અથવા અન્ય કોઈપણ આધારે ભેદભાવ વિના બધાને ઉપલબ્ધ હોય.
- માનવ અધિકારોમાં મુખ્યત્વે જીવન અને સ્વતંત્રતાનો અધિકાર, ગુલામી અને ત્રાસમાંથી મુક્તિનો અધિકાર, અભિવ્યક્તિની સ્વતંત્રતાનો અધિકાર અને કામ અને શિક્ષણનો અધિકાર સામેલ છે.
- માનવ અધિકારોના સંદર્ભમાં નેલ્સન મંડેલાએ કહ્યું હતું કે, ‘લોકોને તેમના માનવ અધિકારોથી વંચિત કરવા એ તેમની માનવતાને પડકારવા સમાન છે.’

આંતરરાષ્ટ્રીય માનવ અધિકાર સંમેલનો અને સંસ્થાઓ

- માનવ અધિકારની સાર્વત્રિક ઘોષણા (UDHR):
- તેમાં જીવન, સ્વતંત્રતા અને ગોપનીયતા જેવા નાગરિક અને રાજકીય અધિકારો અને સામાજિક સુરક્ષા, આરોગ્ય અને શિક્ષણ જેવા આર્થિક, સામાજિક અને સાંસ્કૃતિક અધિકારો સહિત અધિકારો અને સ્વતંત્રતાઓ સંબંધિત કુલ 30 લેખોનો સમાવેશ થાય છે.
- માનવ અધિકારની સાર્વત્રિક ઘોષણા (UDHR) ના મુસદ્દામાં ભારતે સક્રિય ભૂમિકા ભજવી હતી.
- તે કોઈપણ પ્રકારની સંધિ નથી, તેથી તે કોઈપણ દેશ માટે સીધી કાનૂની જવાબદારીઓ નક્કી કરતી નથી.
- માનવ અધિકારની સાર્વત્રિક ઘોષણા (UDHR), નાગરિક અને રાજકીય અધિકારો પર આંતરરાષ્ટ્રીય સંમેલન, આર્થિક, સામાજિક અને સાંસ્કૃતિક અધિકારો પર આંતરરાષ્ટ્રીય સંમેલન અને તેના બે વૈકલ્પિક પ્રોટોકોલ સંયુક્ત રીતે માનવ અધિકારના આંતરરાષ્ટ્રીય બિલ (International Bill of Human Rights) તરીકે ઓળખાય છે.

અન્ય સંમેલનો

- આમાં શામેલ છે:
- નરસંહારના ગુનાના નિવારણ અને સજા પર સંમેલન (1948)
- વંશીય ભેદભાવના તમામ સ્વરૂપો નાબૂદી પર આંતરરાષ્ટ્રીય સંમેલન (1965)
- મહિલાઓ સામેના તમામ પ્રકારના ભેદભાવ નાબૂદી અંગેનું સંમેલન (1979)
- બાળ અધિકારો પર સંમેલન (1989)
- વિકલાંગ વ્યક્તિઓના અધિકારો પર સંમેલન (વર્ષ 2006)
- ઉલ્લેખનીય છે કે ભારત આ તમામ સંમેલનોનો એક ભાગ છે.
- માનવ અધિકાર પરિષદ:
- માનવ અધિકાર પરિષદ એ સંયુક્ત રાષ્ટ્રની પ્રણાલીમાં એક આંતર-સરકારી સંસ્થા છે જે માનવ અધિકારોના પ્રચાર અને સંરક્ષણ તરફ કામ કરે છે. તે સંયુક્ત રાષ્ટ્રના 47 સભ્ય દેશોનું બનેલું છે, જે સંયુક્ત રાષ્ટ્ર મહાસભા દ્વારા પસંદ કરવામાં આવે છે.
- સાર્વત્રિક સામયિક સમીક્ષા (UPR) પ્રક્રિયાને માનવ અધિકાર પરિષદનો સૌથી અનોખો પ્રયાસ ગણવામાં આવે છે. આ અનોખી પદ્ધતિ હેઠળ, સંયુક્ત રાષ્ટ્રના તમામ 192 સભ્ય દેશોના માનવાધિકાર રેકૉર્ડની દર વાર વર્ષે એકવાર સમીક્ષા કરવામાં આવે છે.
- માનવ અધિકાર માટેના હાઈ કમિશનરનું કાર્યાલય (OHCHR) માનવ અધિકાર પરિષદના સચિવાલય તરીકે કામ કરે છે.

એમ્નેસ્ટી ઇન્ટરનેશનલ

- તે માનવ અધિકારો માટે સ્વયંસેવકોનું આંતરરાષ્ટ્રીય સંગઠન છે. આ સંસ્થા વિશ્વભરમાં માનવાધિકાર ઉલ્લંઘન અંગે સ્વતંત્ર અહેવાલો રજૂ કરે છે.

ભારતમાં માનવ અધિકાર

- બંધારણીય જોગવાઈઓ:
- માનવ અધિકારની સાર્વત્રિક ઘોષણા (UDHR)માં ઉલ્લેખિત લગભગ તમામ અધિકારો ભારતીય બંધારણમાં બે ભાગોમાં સમાવવામાં આવ્યા છે (મૂળભૂત અધિકારો અને રાજ્ય નીતિના નિર્દેશક સિદ્ધાંતો).
- મૂળભૂત અધિકારો: બંધારણની કલમ 12 થી 35. આમાં સમાનતાનો અધિકાર, સ્વતંત્રતાનો અધિકાર, શોષણ સામેનો અધિકાર, ધાર્મિક સ્વતંત્રતાનો અધિકાર, સંસ્કૃતિ અને શિક્ષણનો અધિકાર અને બંધારણીય ઉપાયોનો અધિકાર સામેલ છે.
- રાજ્ય નીતિના નિર્દેશક સિદ્ધાંતો: બંધારણની કલમ 36 થી 51 આમાં સામાજિક સુરક્ષાનો અધિકાર, કામ કરવાનો અધિકાર, રોજગાર પસંદ કરવાનો અધિકાર, બેરોજગારી સામે રક્ષણ, સમાન કામ અને સમાન વેતનનો અધિકાર, મફત અને ફરજિયાત શિક્ષણનો અધિકાર અને મફત કાનૂની સલાહનો અધિકાર શામેલ છે.

- વૈધાનિક જોગવાઈ:
- માનવ અધિકારોનું રક્ષણ અધિનિયમ, 1993 કેન્દ્રીય સ્તરે રાષ્ટ્રીય માનવ અધિકાર પંચની રચના માટે જોગવાઈ કરે છે, જે રાજ્યના માનવ અધિકાર પંચો અને માનવ અધિકાર અદાલતોને બંધારણમાં સમાવિષ્ટ મૂળભૂત અધિકારોના રક્ષણ અને સંરક્ષણ સંબંધિત મુદ્દાઓ પર માર્ગદર્શન આપશે.
- સંબંધિત પહેલો:
- ગરીબો માટે:
- જન ધન યોજના
- રૂપે કાર્ડ
- ઉજ્જવલા ગેસ કનેક્શન
- પીએમ-કેર્સ ફોર ચિલ્ડ્રન સ્કીમ
- વિકલાંગ વ્યક્તિઓ માટે:
- વિકલાંગ વ્યક્તિઓ માટે સહાય યોજના
- સુલભ ભારત અભિયાન: દિવ્યાંગજનો માટે સુલભ વાતાવરણનું નિર્માણ
- દીનદયાળ વિકલાંગ પુનર્વસન યોજના
- વિદેશીઓ માટે:
- એક રાષ્ટ્ર એક રાશન કાર્ડ

7 ડિસેમ્બર: આંતરરાષ્ટ્રીય નાગરિક ઉડ્ડયન દિવસ (International Civil Aviation Day)

- દર વર્ષે 7 ડિસેમ્બરે આંતરરાષ્ટ્રીય નાગરિક ઉડ્ડયન દિવસ મનાવવામાં આવે છે. તે સંયુક્ત રાષ્ટ્ર અને અન્ય ઘણી આંતરરાષ્ટ્રીય સંસ્થાઓ દ્વારા ઉજવવામાં આવે છે.

આંતરરાષ્ટ્રીય નાગરિક ઉડ્ડયન દિવસ 2021 ની થીમ

- 2021માં, આંતરરાષ્ટ્રીય નાગરિક ઉડ્ડયન દિવસ નીચેની થીમ હેઠળ ઉજવવામાં આવે છે:
- “Advancing Innovation for Global Aviation Development”

શા માટે ICAO આ દિવસ ઉજવે છે?

- ICAO (International Civil Aviation Organisation) આંતરરાષ્ટ્રીય નાગરિક ઉડ્ડયન પરના સંમેલન પર હસ્તાક્ષરની યાદમાં આ દિવસની ઉજવણી કરે છે. તેના પર 7 ડિસેમ્બર, 1944ના રોજ શિકાગોમાં હસ્તાક્ષર કરવામાં આવ્યા હતા. ICAOની સ્થાપના આ સંમેલન હેઠળ કરવામાં આવી હતી. તે સંયુક્ત રાષ્ટ્રની એજન્સી છે જે હવાઈ મુસાફરીનું સંકલન કરે છે. ઇન્ટરનેશનલ સિવિલ એવિએશન પરના કન્વેન્શને એરક્રાફ્ટ રજીસ્ટ્રેશન, એરસ્પેસ, સલામતી, સ્થિરતા અને સુરક્ષા માટે નિયમો સ્થાપિત કર્યા છે.

ICAO ની ભૂમિકા

- ICAO (આંતરરાષ્ટ્રીય નાગરિક ઉડ્ડયન સંસ્થા) દ્વારા 1994થી આંતરરાષ્ટ્રીય નાગરિક ઉડ્ડયન દિવસની ઉજવણી કરવામાં આવે છે. તે સંયુક્ત રાષ્ટ્રની વિશિષ્ટ એજન્સી છે.
- ICAO ફ્લાઈટ ઇન્સ્પેક્શન, એર નેવિગેશન, કોસ-બોર્ડર પ્રક્રિયાઓ સંબંધિત પ્રેક્ટિસની ભલામણ કરે છે. તે હવાઈ અકસ્માતોની તપાસ માટે પ્રોટોકોલ વ્યાખ્યાયિત કરે છે.
- ICAO ની તકનીકી સંસ્થા એર નેવિગેશન કમિશન છે.

આવશ્યકતા

- યુનાઈટેડ નેશન્સ અનુસાર, દરરોજ 120 મિલિયનથી વધુ મુસાફરો હવાઈ મુસાફરી કરે છે. હવાઈ મુસાફરી ઉદ્યોગ 65.5 મિલિયન નોકરીઓને ટેકો આપે છે. આ દિવસ વૈશ્વિક કનેક્ટિવિટી સુધારવામાં ઉડ્ડયનના મહત્વ પર પ્રકાશ પાડે છે. આમ, આંતરરાષ્ટ્રીય નાગરિક ઉડ્ડયન દિવસની ઉજવણી કરવી મહત્વપૂર્ણ છે.

7 ડિસેમ્બર: સશસ્ત્ર દળો ધ્વજ દિવસ (Armed Forces Flag Day)

- ભારતમાં 7 ડિસેમ્બર, 1949થી સશસ્ત્ર દળો ધ્વજ દિવસ ઉજવવામાં આવે છે, આ દિવસ લોકો પાસેથી નાણાં એકત્ર કરવા માટે સમર્પિત છે. એકત્ર કરાયેલા નાણાંનો ઉપયોગ સશસ્ત્ર કર્મચારીઓ, ભૂતપૂર્વ સૈનિકોના કલ્યાણ અને યુદ્ધમાં ઘાયલ થયેલા લોકોના પુનર્વસન માટે કરવામાં આવશે.

ઇતિહાસ

- જેમ જેમ ભારતે આઝાદી મેળવી, ભારત સરકાર માટે સંરક્ષણ કર્મચારીઓના કલ્યાણનું સંચાલન કરવાની જરૂરિયાત ઊભી થઈ. 1949માં તત્કાલિન સંરક્ષણ મંત્રી બલદેવ સિંહની અધ્યક્ષતામાં એક સમિતિની રચના કરવામાં આવી હતી. સમિતિએ દર વર્ષે 7મી ડિસેમ્બરે ધ્વજ દિવસ ઉજવવાની ભલામણ કરી હતી. સશસ્ત્ર દળ ધ્વજ દિવસ નિમિત્તે જનતા દ્વારા આપવામાં આવેલા દાનના બદલામાં સામાન્ય જનતાને નાના ધ્વજનું વિતરણ કરવામાં આવશે.

સશસ્ત્ર દળ ધ્વજ દિવસનો મુખ્ય ઉદ્દેશ્ય શું છે?

- સશસ્ત્ર દળો ધ્વજ દિવસ મુખ્યત્વે સેવા આપતા કર્મચારીઓ અને તેમના પરિવારોના કલ્યાણ, યુદ્ધમાં ઘાયલ થયેલા લોકોના પુનર્વસન અને ભૂતપૂર્વ સૈનિકો અને તેમના પરિવારોના પુનર્વસન પર ધ્યાન કેન્દ્રિત કરે છે.

આર્મ્ડ ફોર્સીસ ફ્લેગ ડે ફંડ

- 1949માં, બલદેવ સિંહ સમિતિએ ધ્વજ દિવસ ફંડની સ્થાપના કરી. 1993માં, ભારતના સંરક્ષણ મંત્રાલયે સંબંધિત કલ્યાણ ભંડોળને આર્મ્ડ ફોર્સીસ ફ્લેગ ડે ફંડમાં એકીકૃત કર્યું. આમાં ધ્વજ દિવસ ફંડ, યુદ્ધ પીડિત, ભૂતપૂર્વ સૈનિકો અને યુદ્ધ વિકલાંગ, ભારતીય ગોરખા ભૂતપૂર્વ સૈનિક કલ્યાણ ભંડોળ અને કેન્દ્રીય સૈનિક બોર્ડ ફંડનો સમાવેશ થાય છે.

ભંડોળ કોણ એકત્રિત કરે છે?

- સંરક્ષણ મંત્રાલય હેઠળ સંચાલિત કેન્દ્રીય સૈનિક બોર્ડ ભંડોળ એકત્ર કરે છે.

ભારતીય રાષ્ટ્રધ્વજ

- રાષ્ટ્રધ્વજની ટોચ પરનો કેસરી રંગ શક્તિનું પ્રતિનિધિત્વ કરે છે, ધ્વજની મધ્યમાં સફેદ રંગ શાંતિ અને સત્ય અને લીલો રંગ વૃદ્ધિ, ફળદ્રુપતા અને સમૃદ્ધિનું પ્રતિનિધિત્વ કરે છે. મધ્યમાં ઘેરા વાદળી ચક્ર અશોક ચક્ર છે. તેમાં 24 પ્રવક્તા છે જે જીવનના 24 સિદ્ધાંતોનું પ્રતિનિધિત્વ કરે છે.

માનવ અધિકારોનું ઉલ્લંઘન

- તાજેતરમાં, ગૃહ મંત્રાલય દ્વારા રાજ્યોમાં માનવાધિકાર ઉલ્લંઘન સંબંધિત ડેટા રાજ્યસભામાં જાહેર કરવામાં આવ્યા હતા.
- છેલ્લા ત્રણ નાણાકીય વર્ષોમાં (31 ઓક્ટોબર 2021 સુધી) રાષ્ટ્રીય માનવ અધિકાર પંચ (NHRC) દ્વારા વાર્ષિક નોંધાયેલા માનવાધિકાર ઉલ્લંઘનના લગભગ 40% કેસ ઉત્તર પ્રદેશ સાથે સંબંધિત હતા.

પરિચય

- માનવ અધિકારોનું ઉલ્લંઘન એ વિચાર અને ચળવળની સ્વતંત્રતાનો ઈનકાર છે કે જેના માટે તમામ માનવીઓ કાયદેસર રીતે હકદાર છે.
- જ્યારે વ્યક્તિઓ આ અધિકારોનું ઉલ્લંઘન કરી શકે છે, નેતાઓ અથવા સરકારો ઘણીવાર હાંસિયામાં ધકેલાયેલી વ્યક્તિઓને ઓછો અંદાજ આપે છે.
- તે હાંસિયામાં ધકેલાઈ ગયેલ વ્યક્તિઓને ગરીબી અને જુલમના ચક્રમાં ધકેલી દે છે. જે વ્યક્તિઓ જીવનને આ દૃષ્ટિકોણથી જુએ છે કે તમામ માનવ જીવન સમાન મૂલ્યના નથી, તેઓ આ ચક્રને કાયમી બનાવે છે.

ઉદાહરણ

- લોકોને તેમના ઘરોમાંથી બળજબરીથી કાઢી મૂકવું (પર્યાપ્ત આવાસનો અધિકાર).

- દૂષિત પાણી (આરોગ્યનો અધિકાર)
- માનવ જીવન માટે પર્યાપ્ત લઘુત્તમ વેતનની ખાતરી કરવામાં નિષ્ફળતા (કામ કરવાનો અધિકાર)
- દેશના તમામ પ્રદેશો અને સમુદાયોમાં ભૂખમરો (ભૂખથી આઝાદી) રોકવામાં નિષ્ફળતા.

માનવ અધિકારોના ઉલ્લંઘનના પ્રકાર

- પ્રત્યક્ષ અથવા ઈરાદાપૂર્વક:
- ઉલ્લંઘન કાં તો રાજ્ય દ્વારા ઈરાદાપૂર્વકનું હોઈ શકે છે અને અથવા ઉલ્લંઘનને રોકવામાં રાજ્ય નિષ્ફળતાના પરિણામે થઈ શકે છે.
- જ્યારે કોઈ રાજ્ય માનવ અધિકારના ઉલ્લંઘનમાં સામેલ થાય છે, ત્યારે પોલીસ, ન્યાયાધીશો, ફરિયાદી, સરકારી અધિકારીઓ અને અન્યો જેવા વિવિધ અભિનેતાઓ સામેલ હોઈ શકે છે.
- ઉલ્લંઘન શારીરિક રીતે હિંસક હોઈ શકે છે, જેમ કે પોલીસ ફૂરતા, જ્યારે ન્યાયી ટ્રાયલના અધિકાર જેવા અધિકારોનું પણ ઉલ્લંઘન થઈ શકે છે જ્યાં કોઈ શારીરિક હિંસા સામેલ નથી.
- અધિકારોનું રક્ષણ કરવામાં રાજ્યની નિષ્ફળતા:
- તે ત્યારે થાય છે જ્યારે સમાજમાં વ્યક્તિઓ અથવા જૂથો વચ્ચે સંઘર્ષ થાય છે.
- જો રાજ્ય સંવેદનશીલ લોકો અને જૂથોને હસ્તક્ષેપ કરવા અને રક્ષણ આપવા માટે કંઈ કરતું નથી, તો આ પ્રતિક્રિયાને ઉલ્લંઘન ગણવામાં આવશે.
- યુ.એસ.માં જ્યારે દેશભરમાં લિંગિંગ ચાલુ હતું ત્યારે રાજ્ય ગોરા અમેરિકનોનું રક્ષણ કરવામાં નિષ્ફળ રહ્યું હતું.

ભારતમાં વર્તમાન પરિસ્થિતિ

- કુલ ઉલ્લંઘન:
- ભારતના NHRC અધિકારો 2018-19ના ઉલ્લંઘનના કુલ કેસોની સંખ્યા 89 584 દ્વારા દસ્તાવેજીકૃત કરવામાં આવ્યા છે, જે 2019-20 થી 76 628 અને 2020-21માં 74 968 ઘટી ગયા છે.
- 2021-22માં 31 ઓક્ટોબર (2021) સુધી 64,170 કેસ નોંધાયા હતા.
- જાતિ આધારિત ભેદભાવ અને હિંસા:
- ગયા વર્ષે જાહેર કરાયેલા એક અહેવાલ મુજબ, 2009થી 2018 સુધીમાં દલિતો વિરુદ્ધના ગુનાઓમાં 6%નો વધારો થયો છે, જેમાં 3.91 લાખથી વધુ ઘટનાઓ જોવા મળી છે.
- સાંપ્રદાયિક અને જાતિ હિંસા:
- ગાય સંરક્ષણ જૂથો દ્વારા ઘણા લોકો પર હુમલો કરવામાં આવ્યો હતો અને અસરગ્રસ્તો પૈકી ઘણા લઘુમતી જૂથોમાંથી હતા.
- આફ્રિકન દેશોના લોકોને ભારતમાં જાતિવાદ અને ભેદભાવનો સામનો કરવો પડ્યો હતો.

- > સંગઠનની સ્વતંત્રતા:
- > યુનાઈટેડ નેશન્સ દાવો કર્યો હતો કે આ કાર્યવાહી આંતરરાષ્ટ્રીય કાયદા અનુસાર ન હોવા છતાં, સરકાર દ્વારા ઘણી નાગરિક સમાજ સંસ્થાઓની નોંધણી રદ કરવામાં આવી હતી, જેણે તેમને વિદેશી ભંડોળ મેળવવા પર ખાસ પ્રતિબંધ મૂક્યો હતો.
- > અભિવ્યક્તિની સ્વતંત્રતા:
- > સરકારની નીતિઓ સામે અસંમતિ વ્યક્ત કરવા બદલ રાજદ્રોહ કાયદા હેઠળ કેટલાય લોકોની ધરપકડ કરવામાં આવી હતી અને ફેસબુક પર ટિપ્પણી કરવા બદલ ઘણા ભારતીયોની ધરપકડ કરવામાં આવી હતી.
- > મહિલાઓ સામે હિંસા:
- > તાજેતરમાં બહાર પાડવામાં આવેલ National Family Health Survey (NFHS) 5, રિપોર્ટ રાજ્યમાં મહિલાઓ સામે ઘરેલું અને જાતીય હિંસાના વધતા જતા કિસ્સાઓ તરફ નિર્દેશ કરે છે.
- > કર્ણાટકમાં ઘરેલું હિંસાના કેસોમાં સૌથી વધુ વધારો જોવા મળ્યો છે, જેમાં NFHS-4માં 20.6% ઘરેલું હિંસા અને NFHS-5માં 44.4% નોંધાયા છે.
- > બાળકો સંબંધિત અધિકારો:
- > National Crime Records Bureau (NCRB) ડેટા દર્શાવે છે કે વર્ષ 2020માં, ભારતમાં બાળકો વિરુદ્ધ કુલ 1,28,531 ગુના નોંધાયા હતા, જેનો અર્થ એ છે કે રોગચાળા દરમિયાન દરરોજ આવા સરેરાશ 350 કેસ નોંધાયા હતા.

ભવિષ્યનો માર્ગ

- > વિશ્વભરમાં માનવ અધિકારોનું રક્ષણ કરવા માટે ટકાઉ, વ્યવહારુ અને અસરકારક અભિગમ અપનાવવો જે સ્થાનિક મૂલ્યો અને સંસ્કૃતિને જાળવી રાખવામાં પણ સક્ષમ છે.
- > માનવીએ પરસ્પર મતભેદોને ઓળખીને એકબીજાને સમજવા જોઈએ અને તેને ઓળખીને બદલવાનો પ્રયાસ કરવો જોઈએ.
- > બળાત્કાર, હિંસા અને ભેદભાવનો ભોગ બનેલી પીડિતોની પરિસ્થિતિને સમજવા જેવી નાની પહેલો શરૂ કરવી, ખામીયુક્ત સંસ્કૃતિમાંથી બહાર આવવા. આવા વ્યાપક અભિગમ આ પરિસ્થિતિઓમાં વધુ અસરકારક સાબિત થઈ શકે છે.
- > ત્યારે જ માનવાધિકાર ઉલ્લંઘનનાં ઉદાહરણો માનવ દયા અને સહાનુભૂતિનાં ઉદાહરણોમાં વિકસી શકે છે.

ઓસ્ટ્રેલિયા બેઇજિંગ વિન્ટર ઓલિમ્પિક્સનો બહિષ્કાર કરશે

- > 8 ડિસેમ્બર 2021ના રોજ, ઓસ્ટ્રેલિયન વડા પ્રધાન સ્કોટ મોરિસને જાહેરાત કરી કે ઓસ્ટ્રેલિયા બેઇજિંગમાં ફેબ્રુઆરી વિન્ટર ઓલિમ્પિક્સમાં અધિકારીઓને મોકલશે નહીં.

- > આ પગલા સાથે, ઓસ્ટ્રેલિયા વિન્ટર ઓલિમ્પિક ગેમ્સના યુએસ રાજદ્વારી બહિષ્કારમાં જોડાઈ ગયું છે.
- > વડા પ્રધાને શિનજિયાંગ પ્રાંતમાં માનવાધિકાર ઉલ્લંઘન તેમજ ઓસ્ટ્રેલિયા સાથે મંત્રી સ્તરીય સંપર્ક પર બેઇજિંગના મોરેટોરિયમનો ઉલ્લેખ કર્યો હતો.

વિન્ટર ઓલિમ્પિક અંગે અમેરિકાનો નિર્ણય

- > યુ.એસ.એ ચીન દ્વારા શિનજિયાંગમાં ઉઈગુર લઘુમતીઓના નરસંહાર અને અન્ય માનવાધિકારોના ઉલ્લંઘનને કારણે ગેમ્સનો બહિષ્કાર કરવાનો નિર્ણય લીધો હતો.

ઓસ્ટ્રેલિયા-ચીન સંબંધો

- > તાજેતરના વર્ષોમાં ઓસ્ટ્રેલિયાના ચીન સાથેના સંબંધોમાં ઘટાડો થયો છે.
- > આ મુદ્દાએ 1989માં તિયાનમેન સ્ક્વેર કેકડાઉન પછી બંને દેશો વચ્ચેના સંબંધોને સૌથી ગંભીર કટોકટીમાં ડૂબી દીધા છે.
- > વિદેશી પ્રભાવની કામગીરી સામે કાયદો ઘડવાની, કોવિડ-19 રોગચાળાની ઉત્પત્તિ અંગે સ્વતંત્ર તપાસ હાથ ધરવા અને Huawei ને 5G કોન્ટ્રાક્ટથી અવરોધિત કરવાની ઓસ્ટ્રેલિયાની ઈચ્છાથી પણ ચીન ગુસ્સે છે.
- > યુએસ અને યુકે સાથે AUKUS નામના નવા સંરક્ષણ સોદા હેઠળ તેની નૌકાદળને પરમાણુ સંચાલિત સબમરીનથી સજ્જ કરવાના ઓસ્ટ્રેલિયાના તાજેતરના નિર્ણયથી પણ સંબંધો નબળા પડ્યા છે. AUKUS જોડાણને પેસિફિકમાં ચીનના પ્રભાવનો સામનો કરવાના પ્રયાસ તરીકે જોવામાં આવે છે.

2022 વિન્ટર ઓલિમ્પિક્સ

- > 2022 વિન્ટર ઓલિમ્પિક્સ એ આવનારી આંતરરાષ્ટ્રીય શિયાળુ મલ્ટી-સ્પોર્ટ ઇવેન્ટ છે. આ કાર્યક્રમ 4 થી 20 ફેબ્રુઆરી, 2022 દરમિયાન ચીનના બેઇજિંગમાં યોજાશે. ચીનમાં આ પ્રથમ વિન્ટર ઓલિમ્પિક હશે.

ભારતના પ્રથમ CDS બિપિન રાવતનું તમિલનાડુમાં હેલિકોપ્ટર દુર્ઘટનામાં મૃત્યુ થયું: મુખ્ય મુદ્દાઓ

- > 8 ડિસેમ્બર, 2021ના રોજ, ભારતીય વાયુસેનાનું એક Mi-17 હેલિકોપ્ટર તમિલનાડુના કુન્નૂરમાં ક્રેશ થયું હતું, જેમાં CDS બિપિન રાવત અને તેમની પત્ની સહિત કુલ 14 લોકો સવાર હતા.
- > મળતી માહિતી મુજબ ખરાબ હવામાનના કારણે આ દુર્ઘટના બની હતી. CDS બિપિન રાવત તમિલનાડુમાં એક મિલિટરી ઈન્સ્ટિટ્યૂટમાં ભાષણ આપવા જઈ રહ્યા હતા. આ

અકસ્માતમાં CDS બિપિન રાવત, તેમની પત્ની અને અન્ય 11 સૈન્ય અધિકારીઓનું દુઃખદ મૃત્યુ થયું હતું. આ અકસ્માતમાં ગ્રુપ કેપ્ટન વરુણ સિંહ એકમાત્ર બચી ગયા છે, તેની હાલત હાલમાં નાજુક છે અને તેની સારવાર ચાલી રહી છે.

ચીફ ઓફ ડિફેન્સ સ્ટાફનું જોબ એરિયા

- આર્મી, નેવી અને એર ફોર્સ
- સંરક્ષણ મંત્રાલયનું સંકલિત મુખ્ય મથક (આર્મી હેડક્વાર્ટર, નેવલ હેડક્વાર્ટર, એર ફોર્સ હેડક્વાર્ટર અને ડિફેન્સ સ્ટાફ હેડક્વાર્ટર)
- પ્રાદેશિક આર્મી
- આર્મી, નેવી અને એરફોર્સ સંબંધિત કામ
- વર્તમાન નિયમો અને પ્રક્રિયાઓ અનુસાર મૂડી લાભ સિવાયની સેવાઓ માટે ચોક્કસ ખરીદી
- સંકલિત સંયુક્ત યોજનાઓ અને જરૂરિયાતો દ્વારા લશ્કરી સેવાઓની પ્રાપ્તિ, તાલીમ અને સ્ટાફિંગની પ્રક્રિયામાં સંકલનની ખાતરી કરવી
- સેનાઓ દ્વારા સ્વદેશી બનાવટના સાધનોના ઉપયોગને પ્રોત્સાહન આપવું
- સંયુક્ત કામગીરી દ્વારા સંસાધનોના તર્કસંગત ઉપયોગ માટે લશ્કરી આદેશોનું પુનર્ગઠન અને સંયુક્ત થિયેટર કમાન્ડની રચનાની સુવિધા.

પૃષ્ઠભૂમિ

- પ્રધાનમંત્રી શ્રી નરેન્દ્ર મોદીએ સ્વતંત્રતા દિવસના અવસરે ચીફ ઓફ ડિફેન્સ સ્ટાફના પદની રચના કરવાની જાહેરાત કરી હતી. ચીફ ઓફ ડિફેન્સ સ્ટાફ ભારતીય સેના, નેવી અને એરફોર્સ એમ ત્રણેય દળો વચ્ચે સંકલન કરશે.

ચીફ ઓફ ડિફેન્સ સ્ટાફ (CDS)

- છેલ્લા ઘણા સમયથી ચીફ ઓફ ડિફેન્સ સ્ટાફની માંગ હતી, ત્રણેય દળો વચ્ચે સમન્વય સ્થાપિત કરવો અને તેમની અસરકારકતા વધારવી જરૂરી છે.
- ચીફ ઓફ ડિફેન્સ સ્ટાફ દેશના સર્વોચ્ચ સૈન્ય અધિકારી હશે, તે ભારતીય સેના, વાયુસેના અને નૌકાદળને સલાહ આપશે. આ અધિકારી વડા પ્રધાન અને સંરક્ષણ પ્રધાનના લશ્કરી સલાહકાર તરીકે પણ કામ કરશે.

ભારતમાં માર્ગ અકસ્માતો

- તાજેતરમાં, રોડ ટ્રાન્સપોર્ટ અને હાઇવે મંત્રી (Minister of Road Transport and Highways) એ લોકસભામાં એક લેખિત જવાબમાં ભારતમાં માર્ગ અકસ્માતને કારણે મૃત્યુની માહિતી શેર કરી છે.

- મંત્રી દ્વારા જણાવવામાં આવ્યું છે કે મંત્રાલયે સ્વતંત્ર માર્ગ સુરક્ષા નિષ્ણાતોને સંડોવતા તમામ તબક્કાઓ (ડિઝાઇન તબક્કો, બાંધકામનો તબક્કો અને સંચાલન અને સંચાલન તબક્કો) માર્ગ સુરક્ષા ઓડિટ દ્વારા માર્ગ સલામતી સુધારવા માટે માર્ગદર્શિકા જારી કરી છે.

માર્ગ અકસ્માતો

- સંબંધિત ડેટા:
- વર્ષ 2020 દરમિયાન, એક્સપ્રેસ વે સહિત રાષ્ટ્રીય ધોરીમાર્ગો (NHs) પર માર્ગ અકસ્માતોમાં 47,984 લોકોના મોત થયા હતા અને વર્ષ 2019માં 53,872 લોકોના મોત થયા હતા.
- વૈશ્વિક સ્તરે, માર્ગ અકસ્માતોમાં 1.3 મિલિયન લોકો મૃત્યુ પામે છે અને 50 મિલિયન લોકો ઘાયલ થાય છે. તેમાંથી 11% મૃત્યુ ભારતમાં થયા છે.
- મુખ્ય કારણો:
- રાષ્ટ્રીય ધોરીમાર્ગો પર અકસ્માતોના મુખ્ય કારણોમાં વાહનની ડિઝાઇન અને સ્થિતિ, રોડ એન્જિનિયરિંગ, સ્પીડિંગ અને આલ્કોહોલ અને ડ્રગ્સના પ્રભાવ હેઠળ, ખોટી દિશામાં ડ્રાઇવિંગ, લાલ લાઇટનું ઉલ્લંઘન, મોબાઇલ ફોનનો ઉપયોગ વગેરેનો સમાવેશ થાય છે.
- માર્ગ અકસ્માતોની અસર:
- નાણાકીય:
- વર્ષ 2019 માટે ભારતમાં રોડ ટ્રાફિક અકસ્માતોનો સામાજિક-આર્થિક ખર્ચ US\$15.71 બિલિયનથી US\$38.81 બિલિયન હતો, જે Gross Domestic Product (GDP) ના 0.55-1.35% છે.

સામાજિક

- પરિવારો પર બોજ:
- માર્ગ અકસ્માતો અને મૃત્યુએ વ્યક્તિગત સ્તરે આર્થિક રીતે મજબૂત પરિવારોના ગંભીર આર્થિક બોજમાં વધારો કર્યો છે, જ્યારે તે પરિવારો જેઓ પહેલાથી જ ગરીબ છે તેમને લોન લેવાની ફરજ પડી છે.
- માર્ગ અકસ્માતને કારણે થતા મૃત્યુથી લગભગ સાત મહિના સુધી ગરીબ પરિવારોની ઘરની આવકમાં ઘટાડો થાય છે, પરિણામે ગરીબી અને દેવાનું ચક્ર પરિણમે છે.
- Vulnerable Road Users (VRUs):
- નબળા રોડ યુઝર્સ (Vulnerable Road Users-VRUs) સેગમેન્ટને અકસ્માતોનો મોટો બોજ સહન કરવો પડે છે. દેશમાં માર્ગ અકસ્માતોને કારણે થયેલા મૃત્યુ અને ગંભીર ઈજાઓની કુલ સંખ્યાના અડધાથી વધુ VRUsનો હિસ્સો છે.
- VRUs શ્રેણીમાં સામાન્ય રીતે ગરીબોનો સમાવેશ થાય છે, ખાસ કરીને કામકાજની ઉંમરના પુરુષો, જેઓ રસ્તાનો ઉપયોગ કરે છે.

- દૈનિક વેતન કામદારો અને અનૌપચારિક ક્ષેત્રની પ્રવૃત્તિઓમાં કેઝ્યુઅલ કામદારો તરીકે કામ કરતા કામદારો નિયમિત પ્રવૃત્તિઓમાં રોકાયેલા કામદારો કરતાં માર્ગ અકસ્માત માટે વધુ સંવેદનશીલ હોય છે.
- ભારતમાં, જ્યાં VRU ને અન્ય ઓછા સંવેદનશીલ રોડ યુઝર્સ સાથે જગ્યા શેર કરવાની ફરજ પાડવામાં આવે છે, આની સીધી અસર વ્યક્તિની આવકના સ્તર પર વપરાતા પરિવહનની પદ્ધતિ પર પડે છે.
- લિંગ વિશિષ્ટ અસરો:
- પીડિત પરિવારોની મહિલાઓ ગરીબ અને શ્રીમંત બંને પરિવારોમાં સમસ્યાઓનો સામનો કરે છે, ઘણીવાર વધારાની નોકરીઓ કરે છે, વધુ જવાબદારીઓ લે છે અને સંભાળની પ્રવૃત્તિઓ કરે છે.
- લગભગ 50% મહિલાઓ અકસ્માત પછી તેમની ઘરની આવકમાં ઘટાડો થવાથી ગંભીર રીતે પ્રભાવિત થઈ હતી.
- લગભગ 40% મહિલાઓએ અકસ્માત પછી કામ કરવાની રીતમાં ફેરફારની જાણ કરી હતી, જ્યારે લગભગ 11% મહિલાઓએ નાણાકીય કટોકટીનો સામનો કરવા માટે વધારાના કામની જાણ કરી હતી.
- ગ્રામીણ શહેરી વિભાગ:
- ઓછી આવક ધરાવતા શહેરી (29.5%) અને ઉચ્ચ આવક ધરાવતા ગ્રામીણ પરિવારો (39.5%)ની તુલનામાં ઓછી આવક ધરાવતા ગ્રામીણ પરિવારો (56%)માં આવકમાં ઘટાડો સૌથી ગંભીર હતો.

સંબંધિત પહેલો

- દુનિયા:
- માર્ગ સલામતી પર બ્રાઝિલિયા ઘોષણા (2015):
- બ્રાઝિલમાં આયોજિત માર્ગ સલામતી પર બીજી વૈશ્વિક ઉચ્ચ સ્તરીય કોન્ફરન્સમાં આ ઘોષણા પર હસ્તાક્ષર કરવામાં આવ્યા હતા. ભારત ઘોષણાપત્ર પર સહી કરનાર છે.
- દેશો સસ્ટેનેબલ ડેવલપમેન્ટ ગોલ 3.6 એટલે કે, વર્ષ 2030 સુધીમાં રોડ ટ્રાફિક અકસ્માતોને કારણે થતા વૈશ્વિક મૃત્યુ અને અકસ્માતોની અડધી સંખ્યા હાંસલ કરવાનું આયોજન છે.
- સંયુક્ત રાષ્ટ્ર વૈશ્વિક માર્ગ સલામતી સપ્તાહ:
- તે દર બે વર્ષે ઉજવવામાં આવે છે, તેની પાંચમી આવૃત્તિમાં (6-12 મે 2019 દરમિયાન આયોજિત) માર્ગ સલામતી માટે મજબૂત નેતૃત્વની જરૂરિયાતને પ્રકાશિત કરે છે.
- ઈન્ટરનેશનલ રોડ એસેસમેન્ટ પ્રોગ્રામ (iRAP):
- તે સુરક્ષિત રસ્તાઓ દ્વારા જીવન બચાવવા માટે સમર્પિત નોંધાયેલ ચેરિટી છે.
- ભારત:
- મોટર વ્હીકલ એમેન્ડમેન્ટ એક્ટ, 2019:
- આ અધિનિયમ ટ્રાફિક ઉલ્લંઘન, ખામીયુક્ત વાહન, સગીરો દ્વારા ડ્રાઇવિંગ વગેરે માટે સજાની માત્રામાં વધારો કરે છે.

- આ અધિનિયમ મોટર વ્હીકલ એક્સિડન્ટ ફંડ માટે જોગવાઈ કરે છે જે ચોક્કસ પ્રકારના અકસ્માતો પર ભારતમાં તમામ રોડ યુઝર્સને ફરજિયાત વીમા કવરેજ પ્રદાન કરે છે.
- આ કાયદો એક રાષ્ટ્રીય માર્ગ સુરક્ષા બોર્ડને મંજૂરી આપે છે, જે કેન્દ્ર સરકાર દ્વારા એક સૂચના દ્વારા સ્થાપિત કરવામાં આવશે.
- તે મદદ કરનાર વ્યક્તિઓની સુરક્ષા પણ પૂરી પાડે છે.
- માર્ગ અધિનિયમ, 2007 દ્વારા વાહન:
- આ અધિનિયમ સામાન્ય માલસામાનના વાહકોના નિયમન સંબંધિત જોગવાઈઓ કરે છે, તેમની જવાબદારીને મર્યાદિત કરે છે અને તેમને વિતરિત કરવામાં આવેલા માલની કિંમતની જાહેરાત કરે છે જેથી આવા માલના નુકસાન અથવા નુકસાન માટે તેમની જવાબદારી નક્કી કરી શકાય, જે બેદરકારી અથવા ગુનાહિત કૃત્યોને કારણે થાય છે.
- રાષ્ટ્રીય ધોરીમાર્ગ નિયંત્રણ (જમીન અને ટ્રાફિક) અધિનિયમ, 2000:
- આ અધિનિયમ રાષ્ટ્રીય ધોરીમાર્ગોની અંદર જમીનના નિયંત્રણ, માર્ગનો અધિકાર અને રાષ્ટ્રીય ધોરીમાર્ગો પર ટ્રાફિક નિયંત્રણની જોગવાઈ કરે છે અને તેના પરના અનધિકૃત કબજાને દૂર કરવાની પણ જોગવાઈ કરે છે.
- નેશનલ હાઈવે ઓથોરિટી ઓફ ઈન્ડિયા એક્ટ, 1998:
- આ અધિનિયમ રાષ્ટ્રીય ધોરીમાર્ગોના વિકાસ, જાળવણી અને સંચાલન માટે અને તેની સાથે જોડાયેલી અથવા આકસ્મિક બાબતો માટે એક સત્તામંડળની રચનાની જોગવાઈ કરે છે.

ભવિષ્યનો માર્ગ

- માર્ગ સલામતીને પરિવહનના મુદ્દાને બદલે જાહેર આરોગ્યની સમસ્યા તરીકે જોવી જોઈએ.
- હવે સમાજમાં વર્તન પરિવર્તન પર ધ્યાન આપવાની જરૂર છે. માર્ગ સલામતી સંબંધિત પડકારનો મિશન મોડમાં સામનો કરવો જોઈએ.
- રસ્તાઓની ડિઝાઇન અંગે કોઈ કાર્યવાહી કરવામાં આવે તે પહેલા સંપૂર્ણ ઓડિટ કરવું જોઈએ.
- ગતિશીલતાના દૃષ્ટિકોણથી માર્ગ સલામતીની પણ ખાતરી કરવાની જરૂર છે; સામાનને ઝડપથી અને સુરક્ષિત રીતે ખસેડી શકાય છે.
- માર્ગ અકસ્માતોના સંદર્ભમાં સલામતીની ખાતરી કરતી વખતે, સમાજની સંવેદનશીલ વસ્તીને સર્વોચ્ચ પ્રાથમિકતા આપવી જોઈએ.
- રસ્તાઓ એવી રીતે ડિઝાઇન કરવી જોઈએ કે સૌથી વધુ સંવેદનશીલ વપરાશકર્તાઓ પણ સલામત રહે અને આખરે લોકોની સલામતી સુનિશ્ચિત થાય.

જ્ઞાનપીઠ એવોર્ડ 2021ના વિજેતાની જાહેરાત

- 56મી અને 57મી જાહેરાત જ્ઞાનપીઠ પુરસ્કારો તાજેતરમાં અનુક્રમે 2020 અને 2021માં આપવામાં આવ્યા હતા.
- આસામી કવિ નીલમણિ કુકન જુનિયર (Nilmani Phookan Jr.) અને કૉંકણી નવલકથાકાર દામોદર મૌઝો (Damodar Mauzo) અનુક્રમે 56મા અને 57મા ઈનામોના વિજેતા તરીકે ઉભરી આવ્યા છે. ભારતીય સાહિત્યમાં તેમના યોગદાન માટે તેમની પસંદગી કરવામાં આવી હતી.
- જ્ઞાનપીઠ પુરસ્કાર (Jnanpith Award) એ ભારતનો સર્વોચ્ચ સાહિત્ય પુરસ્કાર છે, જે સાહિત્યમાં તેમના ઉત્કૃષ્ટ યોગદાન માટે લેખકોને આપવામાં આવે છે.
- કુકન અને મૌઝો બંને સાહિત્ય અકાદમી પુરસ્કારના વિજેતા પણ છે. તેઓ સંબંધિત પ્રાદેશિક સાહિત્યમાં તેમના નોંધપાત્ર યોગદાન માટે જાણીતા છે.
- દામોદર મૌઝો ગોવાના મજોર્દના છે જ્યારે નીલમણિ કુકન આસામના ગુવાહાટીના છે.

આસામી કવિ નીલામણિ કુકન

- આસામી કવિ નીલામણિ કુકનને સાહિત્ય પ્રત્યેની તેમની આજીવન નિષ્ઠા બદલ સર્વોચ્ચ સાહિત્યિક સન્માન 'જ્ઞાનપીઠ એવોર્ડ' મળ્યો.

કૉંકણી લેખક દામોદર મૌઝો

- દામોદર મૌઝો 77 વર્ષના કૉંકણી લેખક છે. તેમને 57મો જ્ઞાનપીઠ એવોર્ડ એનાયત કરવામાં આવ્યો છે. તેઓ સુનામી સિમોન (Tsunami Simon) અને કાર્મેલીન (Karmelin) જેવી નવલકથાઓ તેમજ ગોવાની અન્ય વાર્તાઓ માટે જાણીતા છે.

જ્ઞાનપીઠ પુરસ્કાર

- જ્ઞાનપીઠ પુરસ્કાર એ સૌથી જૂનો અને સર્વોચ્ચ સાહિત્ય પુરસ્કાર છે. સાહિત્યમાં તેમના યોગદાન માટે ભારતીય જ્ઞાનપીઠ દ્વારા દર વર્ષે લેખકનું સન્માન કરવામાં આવે છે. આ એવોર્ડની સ્થાપના 1961માં કરવામાં આવી હતી. તે ફક્ત તે ભારતીય લેખકોને આપવામાં આવે છે જેઓ ભારતીય બંધારણની 8મી અનુસૂચિમાં ઉલ્લેખિત અંગ્રેજી સિવાયની ભારતીય ભાષાઓમાં લખે છે.

9 ડિસેમ્બર: આંતરરાષ્ટ્રીય ભ્રષ્ટાચાર વિરોધી દિવસ (International Anti-Corruption Day)

- દર વર્ષે 9મી ડિસેમ્બરને વિશ્વભરમાં આંતરરાષ્ટ્રીય ભ્રષ્ટાચાર વિરોધી દિવસ તરીકે ઉજવવામાં આવે છે. તેનો હેતુ ભ્રષ્ટાચાર સામે જાગૃતિ ફેલાવવાનો છે.
- ટ્રાન્સપરન્સી ઈન્ટરનેશનલ દ્વારા હાથ ધરવામાં આવેલા તાજેતરના સર્વે મુજબ, એશિયામાં 74% લોકો માને છે કે સરકારી ભ્રષ્ટાચાર તેમના દેશોમાં સૌથી મોટી સમસ્યા છે. ટ્રાન્સપરન્સી ઈન્ટરનેશનલના સર્વેમાં 17 દેશોના 20,000 ઉત્તરદાતાઓનો સમાવેશ થાય છે. છેલ્લા 12 મહિનામાં જાહેર સેવાઓનો ઉપયોગ કરતી વખતે પાંચમાંથી એક વ્યક્તિએ (19 ટકા) લાંચ આપી હતી.

આંતરરાષ્ટ્રીય ભ્રષ્ટાચાર વિરોધી દિવસ

- સંયુક્ત રાષ્ટ્ર દ્વારા ઠરાવ પસાર કર્યા પછી 31 ઓક્ટોબર, 2003ના રોજ આંતરરાષ્ટ્રીય ભ્રષ્ટાચાર વિરોધી દિવસની સ્થાપના કરવામાં આવી હતી. અત્યારે વિશ્વનો કોઈ દેશ અને પ્રદેશ ભ્રષ્ટાચારથી અસ્પૃશ્ય નથી, ભ્રષ્ટાચારનું સ્વરૂપ રાજકીય, સામાજિક અને આર્થિક હોઈ શકે છે. આ દિવસનું આયોજન યુનાઈટેડ નેશન્સ ડેવલપમેન્ટ પ્રોગ્રામ અને યુનાઈટેડ નેશન્સ ઓફિસ ઓન ડ્રગ્સ એન્ડ ક્રાઈમ દ્વારા કરવામાં આવે છે. આ દિવસે અનેક પરિષદો, અભિયાનો વગેરે શરૂ કરવામાં આવે છે, જેના દ્વારા ભ્રષ્ટાચારના સંદર્ભમાં જાગૃતિ ફેલાવવાનું કાર્ય કરવામાં આવે છે.

પ્રશ્નોત્તરી

- 1) ઓલિમ્પિક 2022નો બહિષ્કાર વિશે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.
 1. 1979માં, સોવિયેત સૈનિકોએ, અફઘાન સામ્યવાદી સરકારને ટેકો આપતા, અફઘાનિસ્તાન પર આક્રમણ કર્યું.
 2. વિશ્વના મુખ્ય શહેરો દર બે વર્ષે આંતરરાષ્ટ્રીય ઓલિમ્પિક સમિતિ માટે સ્પર્ધાત્મક બિડ કરે છે.
 3. ચીન સમર અને વિન્ટર ઓલિમ્પિક બંનેનું આયોજન કરી રહ્યું છે.
 ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

(A) 1,2	(B) 2,3
(C) 1,3	(D) 1,2, અને 3

icerajkot

joinicerajkot.com
join our whatsapp

icerajkotoofficial
join official telegram channel

- 2) આંગ સાન સૂ કી વિશે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.
1. આંગ સાન સૂ કી (Aung San Suu Kyi) મ્યાનમારના રાજકારણી છે.
 2. 6 ડિસેમ્બર 2021 ના રોજ, મ્યાનમારની વિશેષ અદાલતે તેને કોરોનાવાયરસ પ્રતિબંધોનું ઉલ્લંઘન કરવા બદલ 4 વર્ષની જેલની સજા ફટકારી.
 3. આંગ સાન સૂ કીએ 2016 અને 2021 વચ્ચે મ્યાનમારના સ્ટેટ કાઉન્સેલર તરીકે સેવા આપી હતી.
ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?
(A) 1,2 (B) 2,3
(C) 1,3 (D) 1,2, અને 3
-
- 3) BWF વર્લ્ડ ટૂર 2021 વિશે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.
1. તે સિંગલ્સ (પુરુષો અને મહિલા) અને ડબલ્સ (પુરુષો, મહિલા અને મિશ્ર)માં ટોચના વિશ્વ ક્રમાંકિત ખેલાડીઓમાં સ્થાન ધરાવે છે.
 2. આ ટુર્નામેન્ટ ટોચના 15 સિંગલ્સ ખેલાડીઓ અને ટોચના 10 ડબલ્સ ખેલાડીઓ વચ્ચે યોજાય છે.
 3. BWF વર્લ્ડ રેન્કિંગમાં પી.વી સિંધુ સાતમા સ્થાને છે.
ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?
(A) 1,2 (B) 2,3
(C) 1,3 (D) 1,2, અને 3
-
- 4) પશ્ચિમ ઘાટ પર કસ્તુરીરંગન સમિતિ વિશે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.
1. કસ્તુરીરંગન સમિતિના અહેવાલમાં પશ્ચિમ ઘાટના કુલ વિસ્તારના 37 ટકા વિસ્તારને Eco-Sensitive Area (ESA) તરીકે જાહેર કરવાનો પ્રસ્તાવ મૂકવામાં આવ્યો છે.
 2. તે સંરક્ષિત વિસ્તારો, રાષ્ટ્રીય ઉદ્યાનો અને વન્યજીવ અભયારણ્યોની આસપાસ 10 કિલોમીટરની અંદર સ્થિત વિસ્તાર છે.
 3. કસ્તુરીરંગન સમિતિના અહેવાલમાં લગભગ 60,000 ચોરસ કિલોમીટરના વિસ્તારને ઇકો-સેન્સિટિવ ઝોન (ESA) તરીકે જાહેર કરવાનો પ્રસ્તાવ છે.
 4. 20,668 ચોરસ કિમી વિસ્તાર કર્ણાટક રાજ્યમાં આવે છે.
ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?
(A) 1,2,3 (B) 2,3,4
(C) 1,2,4 (D) 1,2,3 અને 4
-
- 5) વિશ્વ માનવ અધિકાર દિવસ વિશે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.
1. માનવ અધિકાર દિવસ દર વર્ષે વિશ્વભરમાં 10 ડિસેમ્બરે ઉજવવામાં આવે છે.
 2. 'ફ્રીડમ ઇન ધ વર્લ્ડ 2021' રિપોર્ટમાં ભારતનો દરજ્જો 'સ્વતંત્ર' માંથી 'આંશિક રીતે સ્વતંત્ર' કરવામાં આવ્યો હતો.
 3. માનવ અધિકારોની સાર્વત્રિક ઘોષણા (UDHR) એ માનવ દૃષ્ટિકોણ અને રાજ્ય અને વ્યક્તિ વચ્ચેના સંબંધને લગતા સામાન્ય મૂળ મૂલ્યોનો સમૂહ સ્થાપિત કર્યો છે.
 4. માનવ અધિકારની સાર્વત્રિક ઘોષણા (UDHR) ના મુસદ્દામાં ભારતે સક્રિય ભૂમિકા ભજવી હતી.
ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?
(A) 1,2,3 (B) 2,3,4
(C) 1,2,4 (D) 1,2,3 અને 4

- 6) આંતરરાષ્ટ્રીય નાગરિક ઉદ્ધયન દિવસ વિશે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.
1. ICAO (આંતરરાષ્ટ્રીય નાગરિક ઉદ્ધયન સંસ્થા) દ્વારા 1994થી આંતરરાષ્ટ્રીય નાગરિક ઉદ્ધયન દિવસની ઉજવણી કરવામાં આવે છે.
 2. યુનાઈટેડ નેશન્સ અનુસાર, દરરોજ 120 મિલિયનથી વધુ મુસાફરો હવાઈ મુસાફરી કરે છે.
 3. ICAO ની તકનીકી સંસ્થા એર નેવિગેશન કમિશન છે.
ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?
(A) 1,2 (B) 2,3
(C) 1,3 (D) 1,2, અને 3
-
- 7) સશસ્ત્ર દળો ધ્વજ દિવસ વિશે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.
1. સંરક્ષણ મંત્રાલય હેઠળ સંચાલિત કેન્દ્રીય સૈનિક બોર્ડ ભંડોળ એકત્ર કરે છે.
 2. ધ્વજ દિવસ ફંડ, યુદ્ધ પીડિત, ભૂતપૂર્વ સૈનિકો અને યુદ્ધ વિકલાંગ, ભારતીય ગોરખા ભૂતપૂર્વ સૈનિક કલ્યાણ ભંડોળ અને કેન્દ્રીય સૈનિક બોર્ડ ફંડનો સમાવેશ થાય છે.
 3. એકત્ર કરાયેલા નાણાંનો ઉપયોગ સશસ્ત્ર કર્મચારીઓ, ભૂતપૂર્વ સૈનિકોના કલ્યાણ અને યુદ્ધમાં ઘાયલ થયેલા લોકોના પુનર્વસન માટે કરવામાં આવશે.
ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?
(A) 1,2 (B) 2,3
(C) 1,3 (D) 1,2, અને 3
-
- 8) માનવ અધિકારોનું ઉલ્લંઘન વિશે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.
1. માનવ અધિકારોનું ઉલ્લંઘન એ વિચાર અને ચળવળની સ્વતંત્રતાનો ઇનકાર છે કે જેના માટે તમામ માનવીઓ કાયદેસર રીતે હકદાર છે.
 2. ઉલ્લંઘન કાં તો રાજ્ય દ્વારા ઇરાદાપૂર્વકનું હોઈ શકે છે અને અથવા ઉલ્લંઘનને રોકવામાં રાજ્ય નિષ્ફળતાના પરિણામે થઈ શકે છે.
 3. જ્યારે કોઈ રાજ્ય માનવ અધિકારના ઉલ્લંઘનમાં સામેલ થાય છે, ત્યારે પોલીસ, ન્યાયાધીશો, ફરિયાદી, સરકારી અધિકારીઓ અને અન્યો જેવા વિવિધ અભિનેતાઓ સામેલ હોઈ શકે છે.
 4. જો રાજ્ય સંવેદનશીલ લોકો અને જૂથોને હસ્તક્ષેપ કરવા અને રક્ષણ આપવા માટે કંઈ કરતું નથી, તો આ પ્રતિક્રિયાને ઉલ્લંઘન ગણવામાં આવશે.
ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?
(A) 1,2,3 (B) 2,3,4
(C) 1,2,4 (D) 1,2,3 અને 4

9) બેઇજિંગ વિન્ટર ઓલિમ્પિક્સ વિશે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.

1. 8 ડિસેમ્બર 2021ના રોજ, ઓસ્ટ્રેલિયન વડા પ્રધાન સ્કોટ મોરિસને જાહેરાત કરી કે ઓસ્ટ્રેલિયા બેઇજિંગમાં ફેબ્રુઆરી વિન્ટર ઓલિમ્પિક્સમાં અધિકારીઓને મોકલશે નહીં.
2. ઓસ્ટ્રેલિયા વિન્ટર ઓલિમ્પિક ગેમ્સના યુએસ રાજદ્વારી બહિષ્કારમાં જોડાઈ ગયું છે.
3. યુ.એસ.એ ચીન દ્વારા શિનજિયાંગમાં ઉઈગુર લઘુમતીઓના નરસંહાર અને અન્ય માનવાધિકારોના ઉલ્લંઘનને કારણે ગેમ્સનો બહિષ્કાર કરવાનો નિર્ણય લીધો હતો.

ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) 1,2 (B) 2,3
(C) 1,3 (D) 1,2, અને 3

10) CDS બિપિન રાવત વિશે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.

1. પ્રધાનમંત્રી શ્રી નરેન્દ્ર મોદીએ સ્વતંત્રતા દિવસના અવસરે ચીફ ઓફ ડિફેન્સ સ્ટાફના પદની રચના કરવાની જાહેરાત કરી હતી.
2. ચીફ ઓફ ડિફેન્સ સ્ટાફ દેશના સર્વોચ્ચ સૈન્ય અધિકારી હશે.
3. ચીફ ઓફ ડિફેન્સ સ્ટાફ ભારતીય સેના, નેવી અને એરફોર્સ એમ ત્રણેય દળો વચ્ચે સંકલન કરશે.

ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) 1,2 (B) 2,3
(C) 1,3 (D) 1,2, અને 3

11) ભારતમાં માર્ગ અકસ્માતો વિશે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.

1. વર્ષ 2020 દરમિયાન, એક્સપ્રેસ વે સહિત રાષ્ટ્રીય ધોરીમાર્ગો (NHs) પર માર્ગ અકસ્માતોમાં 47,984 લોકોના મોત થયા હતા.
2. વૈશ્વિક સ્તરે, માર્ગ અકસ્માતોમાં 1.3 મિલિયન લોકો મૃત્યુ પામે છે અને 50 મિલિયન લોકો ઘાયલ થાય છે.
3. વર્ષ 2019 માટે ભારતમાં રોડ ટ્રાફિક અકસ્માતોનો સામાજિક-આર્થિક ખર્ચ Gross Domestic Product (GDP) ના 0.55–1.35% છે.
4. માર્ગ અકસ્માતો અને મૃત્યુએ વ્યક્તિગત સ્તરે આર્થિક રીતે મજબૂત પરિવારોના ગંભીર આર્થિક બોજમાં વધારો કર્યો છે.

ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) 1,2,3 (B) 2,3,4
(C) 1,2,4 (D) 1,2,3 અને 4

12) જ્ઞાનપીઠ પુરસ્કાર વિશે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.

1. જ્ઞાનપીઠ પુરસ્કાર એ સૌથી જૂનો અને સર્વોચ્ચ સાહિત્ય પુરસ્કાર છે.
2. આ એવોર્ડની સ્થાપના 1961માં કરવામાં આવી હતી.
3. દામોદર મૌજો 77 વર્ષના કોંકણી લેખક છે. તેમને 57મો જ્ઞાનપીઠ એવોર્ડ એનાયત કરવામાં આવ્યો છે.

ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) 1,2 (B) 2,3
(C) 1,3 (D) 1,2, અને 3

13) આંતરરાષ્ટ્રીય ભ્રષ્ટાચાર વિરોધી દિવસ વિશે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.

1. દર વર્ષે 9મી ડિસેમ્બરને વિશ્વભરમાં આંતરરાષ્ટ્રીય ભ્રષ્ટાચાર વિરોધી દિવસ તરીકે ઉજવવામાં આવે છે.
2. તેનો હેતુ ભ્રષ્ટાચાર સામે જાગૃતિ ફેલાવવાનો છે.
3. એશિયામાં 74% લોકો માને છે કે સરકારી ભ્રષ્ટાચાર તેમના દેશોમાં સૌથી મોટી સમસ્યા છે.

ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) 1,2 (B) 2,3
(C) 1,3 (D) 1,2, અને 3

14) એકુવેરિન અભ્યાસ વિશે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.

1. 2019માં આ કવાયત પુણે, મહારાષ્ટ્રમાં અને 2018માં, તે માલદીવમાં હાથ ધરવામાં આવી હતી.
2. 2021 એકુવેરિન કવાયત માલદીવમાં યોજાઈ હતી.
3. આ કવાયત સેનાઓને એકબીજાની પ્રથાઓ અને પ્રક્રિયાઓને સમજવામાં મદદ કરે છે.

ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) 1,2 (B) 2,3
(C) 1,3 (D) 1,2, અને 3

15) હિમાચલ પ્રદેશ વિશે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.

1. COVISHIELD રસી એસ્ટ્રાઝેનેકા દ્વારા બનાવવામાં આવે છે.
2. મુખ્ય પ્રધાન જય રામ ઠાકુરે જાહેરાત કરી છે કે હિમાચલ પ્રદેશમાં રાજ્યની 100% વસ્તી (18+) રસીકરણ કરવામાં આવી છે.
3. COVISHIELD એ નબળા પડેલા સામાન્ય એડેનોવાયરસમાંથી બનાવવામાં આવે છે જે ચિમ્પાન્ઝીને અસર કરે છે.

ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) 1,2 (B) 2,3
(C) 1,3 (D) 1,2, અને 3

- 16) ડેવિસ કપ 2021 વિશે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.
1. ડેવિસ કપને ટેનિસના વર્લ્ડ કપ તરીકે પણ ઓળખવામાં આવે છે.
 2. ITF ડેવિસ કપ (પુરુષો), બિલ જીન કિંગ કપ (મહિલા), ગ્રાન્ડ સ્લેમ, હોપમેન કપનું આયોજન કરે છે.
 3. ડેવિસ કપમાં સૌથી સફળ દેશો અમેરિકા, ઓસ્ટ્રેલિયા, ન્યુઝીલેન્ડ છે.
- ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?
- (A) 1,2 (B) 2,3
(C) 1,3 (D) 1,2, અને 3

- 17) મહાપરિનિર્વાણ દિવસ વિશે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.
1. બૌદ્ધ ગ્રંથ “મહાપરિનિર્વાણ સુત્ત” માં, ભગવાન બુદ્ધનું 80 વર્ષની વયે મૃત્યુને મૂળ મહાપરિનિર્વાણ માનવામાં આવે છે.
 2. આંબેડકરને ભારતના બંધારણના પિતા કહેવામાં આવે છે.
 3. 1990માં, તેમને ભારતના સર્વોચ્ચ નાગરિક સન્માન, ભારત રત્નથી નવાજવામાં આવ્યા હતા.
- ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?
- (A) 1,2 (B) 2,3
(C) 1,3 (D) 1,2, અને 3

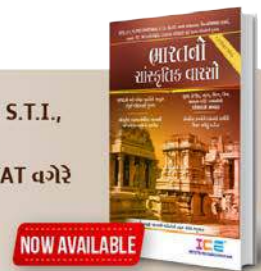
- 18) વિશ્વ માટી દિવસ વિશે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.
1. આ દિવસ થાઈલેન્ડના સ્વર્ગસ્થ રાજા ભૂમિબોલ અદુલ્યાદેજના જન્મદિવસ સાથે એકરુપ છે.
 2. ભારત પ્રાદેશિક ભૂમિ સંરક્ષણ કાર્યક્રમો પર ધ્યાન કેન્દ્રિત કરે છે.
 3. તે સમગ્ર ભારતમાં જમીનની ગુણવત્તા પર ધ્યાન કેન્દ્રિત કરે છે.
- ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?
- (A) 1,2 (B) 2,3
(C) 1,3 (D) 1,2, અને 3

- 19) રાષ્ટ્રીય ઉર્જા સંરક્ષણ પુરસ્કાર વિશે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.
1. સ્માર્ટ મીટરની ઝડપી સ્થાપના ભારતને મોટા પાયા પર ઉર્જા કાર્યક્ષમતા દરમિયાનગીરીની સુવિધા આપવામાં મદદ કરી શકે છે.
 2. સ્વચ્છ ઊર્જા નવીનતાને વેગ આપવા માટે તે 24 દેશો અને યુરોપિયન કમિશન (યુરોપિયન યુનિયન વતી)ની વૈશ્વિક પહેલ છે.
 3. IEA સુરક્ષિત અને ટકાઉ ભવિષ્ય માટે ઉર્જા નીતિઓને આકાર આપવા અને માર્ગદર્શન આપવા માટે વિશ્વભરના દેશો સાથે કામ કરે છે.
 4. એનર્જી કન્ઝર્વેશન બિલ્ડિંગ કોડ (ECBC) વર્ષ 2007માં નવી વ્યાપારી ઇમારતો માટે વિકસાવવામાં આવી હતી.
- ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?
- (A) 1,2,3 (B) 2,3,4
(C) 1,2,4 (D) 1,2,3 અને 4

- 20) ભારત-પાક યુદ્ધ: 1971 વિશે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.
1. ‘વિક્ટરી ચેઈન ઓફ ફ્રીડમ એન્ડ ધ કન્ફ્યુઅન્સ ઓફ કલ્ચર્સ’ કાર્યક્રમ હેઠળ 1971ના ભારત-પાકિસ્તાન યુદ્ધના નાયકોને દેશભરમાં 75 સ્થળોએ સન્માનિત કરવામાં આવી રહ્યા છે.
 2. પાકિસ્તાનમાં લશ્કરી-નોકરશાહીનું શાસન હતું જેઓ આખા દેશ (પૂર્વ અને પશ્ચિમ પાકિસ્તાન) પર અત્યંત અલોકતાંત્રિક રીતે રાજ કરી રહ્યા હતા.
 3. 1970ની સામાન્ય ચૂંટણીમાં પૂર્વ પાકિસ્તાનના શોખ મુજીબુર રહેમાનની અવામી લીગને સ્પષ્ટ બહુમતી મળી, જે વડાપ્રધાન બનવા માટે પૂરતી હતી.
 4. 26 માર્ચ, 1971ના રોજ, પશ્ચિમ પાકિસ્તાને સમગ્ર પૂર્વ પાકિસ્તાનમાં ઓપરેશન સર્ચલાઈટ શરૂ કર્યું.
- ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?
- (A) 1,2,3 (B) 2,3,4
(C) 1,2,4 (D) 1,2,3 અને 4

ભારતનો સાંસ્કૃતિક વારસો

GPSC 1/2, PI, PSI/CONSTABLE, S.T.I.,
Dy.SO, નાયબ મામલતદાર,
બિનસચિવાલય કલાર્ક, તલાટી, TET, TAT વગેરે
વિવિધ સ્પર્ધાત્મક પરીક્ષાઓ
માટે અત્યંત ઉપયોગી પુસ્તક

સ્પર્ધાત્મક પરીક્ષાની લેટેસ્ટ માહિતી અને ફ્રી મટીરિયલ્સ
તેમજ રેગ્યુલર કરંટ અફેર્સ મેળવવા માટે
નીચે આપેલા અમારા
Social Media Icon પર Click કરો.

JOIN OUR WHATSAPP GROUP
joinicerajkot.com

JOIN OUR TELEGRAM
t.me/icerajkotofficial

YouTube
ICE RAJKOT

Instagram
ICE RAJKOT

Facebook
like | comment | share
ICE RAJKOT

twitter
ICE RAJKOT